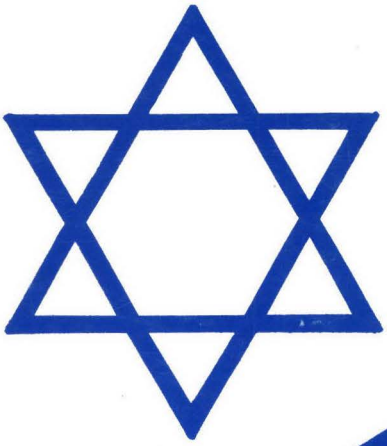
יזכור־בוך

BOOK OF REMEMBRANCE

®

יזכור־בוך

PUBLISHING HOUSE
PEACE, INC.
P.O.Box 6162, Philadelphia, PA 19115
1983

יזכור־בוך

פון די אומגעקומענע יידן
אין באַבי־יאַר

דער "יזכור־בוך" איז אַרויסגעגעבן דורכן קאָמיטעט אין באַשטאַנד פון נאָראַ לעווין, לעאָן פרידמאַן, יצחק מילנער, שמעון קיפניס און דזשודי שוואָרץ, ביי דער אַקטיווער מיטהילף פון דער אידישער אַגענץ פון פילאַדעלפיע.

דער זאַץ פונעם רוסישן און ענגלישן טעקסט איז געמאַכט געוואָרן אין פאַרלאַג "שלום".

דער זאַץ פונעם אידישן טעקסט איז געמאַכט געוואָרן אין ניו־יאָרק.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

אינהאַלט:

נאָראַ לעווין ..... באַבי־יאַר (היסטאָרישער איבערזיכט) 6
אַ. מיאַסטקיווקער ..... דאָס טאָר מען ניט פאַרגעסן! 12
שמעון קיפניס ..... אַ לעבעדיקער גרוס פון גיהנום 19
שמעון קיפניס ..... טרערן און בלומען 29
שמעון קיפניס ... אַ וואַזע אָנגעפולט מיט ערד פון באַבי־יאַר..... 32
ראַיאַ פאַוולאָווסקע ..... דערשאָסן צוזאַמען מיטן גלח. 36
עטי פורמאַן ווי אַזוי עס איז אַומגעקומען מיין חברתה רחל,איר מאַן מייער און זייערע דריי קינדערלעך. 37
חיה שוואַרצמאַן ..... געגומען זיך דאָס לעבן. 39
עסטער קאַופמאַן..... מיין פעטער דוד און זיין טאָכטער גאָלדע 40
פעניע איידלמאַן־זעלדיטש איך קאָן ניט פאַרגעסן מיין טאַטן. 41
לעאָניד לעלטשיצקי ..... דריי טעותן פון מיין זיידן. 42
וואַראַ דוקעלסקע ..... אַ בריוועלע פון קיעוו. 43
באָריס פיניצקי ..... מיין זיידע איז אַלט געווען 111 יאָר... 44
יוסף ווינאָקוראָוו ..... נאָכוואָרט. 46

פונעם קאָמיטעט
אַף אַרויסגעבן דעם "יזכור־בוך"

דער דאָזיקער "יזכור־בוך" פון שמעון קיפניס, דעם אידישן שרייבער פון סאָוועט רוסלאַנד, איז זיין פאַרווירקלעכטער טרוים צו שטעלן אַ דענקמאָל די אומגעקומענע אין באַבי־יאַר.

אין יאָר 1981, ווען שמעון קיפניס איז שוין געווען אין אַמעריקע, האָט ער פאַרעפנטלעכט אין דער צייטונג "נאָוואָיע רוסקאָיע סלאָווא" זיין אַרטיקל "40 יאָר נאָך באַבי־יאַר" אין וועלכן ער האָט מיטגעטיילט, אַז ער גרייט צום דרוק אַ "יזכור בוך" פון די אומגעקומענע קיעווער אידן. דער דאָזיקער אַרטיקל איז געווען איבערגעדרוקט אויך אין אַנדערע צייטונגען און עס האָבן אָנגעהויבן אָנקומען אָנצאָליקע בריוו, פאָטאָ־בילדער און נעמענער פון די אומשולדיק אומגעקומענע אין באַבי־יאַר. שמעון קיפניס האָט די אַלע מאַטעריאַלן וואַכזאַם באַאַרבעט און צענויפגעשטעלט די צעטלען פון די קרבנות אין אידיש, רוסיש און ענגליש, אָנווייזנדיק זייער עלטער. אַלע מאַטעריאַלן האָט ער געשריבן אין אידיש און אַליין זיי איבערגעזעצט אין רוסיש.

מיר זיינען דאַנקבאַר שמעון קיפניסן פאַר דער אָפּגעטאָנענער אַרבעט.

מיר ווילן אויסדרוקן אונדזער הערצלעכן דאַנק דאָקטאָר לעאָן פרידמאַן פאַר זיין אַקטיוון אָנטייל אינעם פאַרווירקלעכן דעם דאָזיקן פּראָיעקט פון אַרויסגעבן דעם "יזכור־בוך" און פאַר זיינע איבערזעצונגען פון אידיש און רוסיש אַף ענגליש.

אַ באַזונדער אָנערקענונג דרוקן מיר אויס דעם פּראָפעסאָר פון גרעצ־קאָלעדזש נאָרע לעווין, ווָאָס איז געווען די פאָרזיצערין פון דער קאָמיטע פון אַרויסגעבן דעם בוך און איינצייטיק געווען דער רעדאַקטאָר פונעם ענגלישן טעקסט.

אונדזער דאַנק דעם זשורנאַליסט יסוף ווינאָקוראָוו, דעם רעדאַקטאָר פונעם רוסישן טעקסט, דעם מענטשן, ווָאָס האָט אָפּגעטאָן אַלע נויטיקע טעכנישע אַרבעטן אַף צוגרייטן דעם בוך צום דרוק.

מיר דאַנקען דער פעדעראַציע פון דער אידישער אַגענטור פון פילאַדעלפיע און באַזונדער קענעט קייזערמאַן און עליאָט ראָזענען פאַר זייער פינאַנסיעלער הילף אינעם אַרויסגעבן דעם בוך.

מיר דרוקן אויס אונדזער דאַנק דער אַסאָציאַציע פון די רוסישע אימיגראַנטן "נאָווי מיר", דעם אידישן קלוב און דעם קלוב פון אינטערעסאַנטע באַגעגענישן פאַר די קאָנצערטן, ווָאָס זיי האָבן אָרגאַניזירט, דער איינקום פון וועלכע עס איז

געגאַן אין פאָנד פון אַרויסגעבן דעם "יזכור־בוך". אין די קאָנצערטן האָבן אַנטיילגענומען חיהלע אַש, בּאַרבּאַראַ מאָסקאָו, אַברהם פורמאַן, וולאַדימיר שאַפירע, גריגאָרי טעפערמאַן, גדליה ווינאָקוראָוו, געאַדי וואַרשאַווסקי,ראָוז דזשאַרוויץ־קאָאַן, עדיט קעסעלמאַן, טאַטיאַנע שאַרגאָראָדסקע. זיי אַלע האָבן אונדז געשענקט זייער צייט און זייער טאַלאַנט אָן באַצאָלץ פאַרוואָס מיר זיינען זיי זייער דאַנקבאַר.

אונדזער אָנערקענונג יאָסל רוס פון "אַרבעטער־רינג" פאַר זיין אַקטיווער מיטהילף צו אונדז.

מיר ווילן אויך אויסדרוקן אונדזער דאַנק דעם רבנים־ראַט פון פילאַדעלפיע פאַרן חזנים־קאָנצערט לטובת דעם "יזכור־בוך" און פאַר זייער אויפמערקזאַמקייט צו דעם דאָזיקן פראָיעקט.

באַבי־יאַר

(היסטאָרישער איבערבליק)

דער אָנפאל פונעם היטלעריסטישן דייטשלאַנד אויפן ראַטן־פאַרבאַנד, האָט געבראַכט מיט זיך אַ גרויסן אומגליק דעם אידישן פאָלק. די פאַרנומענע דורך די נאַציס געגנטן ווי אוקראַינע, ווייס־רוסלאַנד,באַלטישע לענדער, ווי אויך אָקופירטע איראָפעישע לענדער, זיינען געווארן די אַרענע פון דער מאַסן־שחיטה פון די יידן.

אין דער "ענדגילטיקער לייזונג פון דער יידן־פראַגע" דורך די דייטישישע פאַשיסטן, האָבן געוואלט אָן אַקטיוון אָנטייל די באַוועגלעכע מחנות רוצחים, וואָס זיינען ספּעציעל צוגעגרייט געווארן פאַר דעם דאָזיקן ציל — די "איינזאַצגרופּן". זיי האָבן ווי אַ וויכער זיך דורכגעטראָגן איבער די אָקופירטע דורך זיי טעריטאָריעס און געבראַכט מיט זיך טויט און פאַרווויסטונג. אין צוויי עטאַפּן פון יוני ביז אָקטאָבער 1941, און אין אָנהויב 1942, האָבן זיי אויסגעהרגעט אַריבער אַ מיליאָן יידן.

אין דער דייטשישער אַרמיי האָבן עקזיסטירט פיר אָפּטיילונגען, וואָס האָבן אָרודעוועט אויף דער טעריטאָריע פון סאָוועט־רוסלאַנד, די גרופּע "א" פאַרן ראַיאָן פון די באַלטישע לענדער, "ב" פאַר ווייס רוסלאַנד, "ג" פאַר אוקראינע, און "ד" פאַר קרים און קאַווקאַז. די דאָזיקע אַלע גרופּעס האָבן באַקומען אַן אומבאַגרענעצטע מאַכט אַז קיינער זאָל זיי ניט שטערן אומצוברענגען דאָס אידישע פאָלק.

די רוסישע אידן זיינען געווען פאַרמשפּט צו זיין די ערשטע אויף פולער אויסראָטונג און זיי זיינען דאָך געווען אַריבער צוויי מיליאָן. הונדערטער גרויסע און קליינע אידישע קהילות זיינען אויסגעראָטן געוואָרן דורך די באַוועגלעכע מחנות — "איינזאַצגרופּן". אַ סך טויזנטער אידן, דאָס רוב עלטערע מענער, פרויען און קינדער, זיינען אומגעקומען פון הונגער, קראַנקהייטן, און פיינעם אין די ערשטע טעג פון דער מלחמה. וועגן דעם וועלט דערציילט אין דעם "שוואַרצן־בוך" פון איליאַ ערנבורג און וואַסילי גראָסמאַן, וועלכע האָבן אויספירלעך באַשריבן די מאַסן־שחיטות פון אידן אין פּאָלאַנד (ווילנע), אין 9טן פאָרט פון קאָוונע, אין ריגע, אין באַבי־יאַר, אין קיעוו.

באַבי־יאַר איז געוואָרן דער סימבאָל פונעם טראַגישן גורל פון די אידן אין דער צווייטער וועלט־מלחמה. די טראַגעדיע פון באַבי־יאַר באַשטייט נאָך אין דעם, וואָס לאַנגע יאָרן האָט מען ניט אָפּגעגעבן דעם געהעריקן כבוד די הרוגים פונעם

נאַצישן געזאָציד. לאַנגע יאָרן איז אַפילו ניט געשטאַנען קיין מצבה אויפן אָרט פון אומקום, עס איז ניט פאַרעפנטלעכט געוואָרן די נעמען פון די קדושים.

מיטן אַרויסגעבן דעם דאָזיקן "יזכור־בוך", באַלייכטן מיר דעם אָנדענק פון די אומגעקומענע.

דער באַפעל פונעם "פיורער" וועגן דעם מאַסן־אומקום פון די אידן, איז אָפגעגעבן געוואָרן אַלע באַוועגלעכע "איינזאַצגרופּעס", אויף דער זיצונג אין דער שטאָט פרעטש (זאַקסן), אין מאַי, 1941. דער דאָזיקער באַפעל איז ניט געווען אָנגעשריבן. אין נאָמען פון היטלערן, ימח שמו, האָט דער גענעראַל־מאַיאָר שטעקענבאַך, אין דער אָנוועזנהייט פון ריינגאַרד היידריך, אים איבערגעגעבן מינדלעך.

אויף דער דאָזיקער באַראַטונג האָט היידריך, וואָס האָט קאָנטראָלירט די טעטיקייט פון די עס־עס אָפּטיילונגען און פּאָליציי, געמאָלדן; "אידישקייט — דאָס איז דער קוואַל פון באָלשעוויזם און דאָס מוז אינגאַנצן אויסגעראָטן ווערן". די אָנטיילנעמער פון דער דאָזיקער באַראַטונג האָט מען געגעבן אַ באַפעל: הרגענען אידן, ציגיינער, משוגעים, מינדערווערטיקע אַזיאַטן, מענטשן וואָס געהערן צו אַלערליי נידעריקע ראַסן און קאָמוניסטן.

די ערשטע גרופּע פון דעם ספּעציעלן אָפּטייל 4, איז אָנגעקומען קיין קיעוו, צוזאַמען מיט דער אַרמיי, דעם 19טן סעפּטעמבער 1941 און מיט צוויי טעג שפּעטער האָט זיך באַוויזן איר קאָמאַנדאַנט, דער פולקאָוועניק פּאול בלאָבעל. דעם 25סטן סעפּטעמבער זיינען אָנגעקומען די איבעריקע פון דעם אָפּטייל. עס האָבן זיך אָנגעהויבן די צוגרייטונג צום אויספירן דעם באַפעל קעגן אידן און זייערע משפּחות. מיטהעלפערס אויף אויספירן דעם באַפעל, האָבן זיך געפונען אַ סך: צווישן די דייטשן, וואָס האָבן פון פריער געוואוינט אין קיעוו און נאָך מער צווישן די אָרטיקע איינוואוינער — אוקראינער, וואָס זיינען פרייוויליק געקומען אין דער פאָליציי און האָבן אָנגענומען די היטלעריסטן ווי זייערע באַפרייער.

דער סיגנאַל אויף אָנצוהייבן די אַקציע, האָט געדינט דער אויפרייס, וואָס האָט כמעט אינגאַנצן פאַרניכטעט דעם הויפּט־וועג פון דער שטאָט — דעם קרעשטשאַטיק. די שולד פאַר דעם האָט מען אַרויפגעלייגט אויף די אידן. דעם 28סטן סעפּטעמבער 1941, איז איבער דער שטאָט צעהאָנגען געוואָרן צוויי טויזנט מעלדונגען אויף דער רוסישער, אוקראַינשער, און דייטשישער שפּראַך, אין וועלכן ס׳איז געזאָגט געוואָרן:

"אַלע אידן פון דער שטאָט קיעוו און איר אומגעגנט, דאַרפן זיך צונויפקומען דעם 29סטן סעפּטעמבער אויפן שיידוועג צווישן די מעלניקאָווע און דיכטאַיאַראָווסקי גאַסן, לעבן דעם אידישן בית־עולם, 7 אַזייגער אין דער פרי, האָבנדיק מיט זיך די דאָקומענטן, געלט, ווערטפּולע זאַכן און וואַרעם וועש. אידן וואָס וועלן ניט אויספילן דעם באַפעל, וועלן דערשאָסן ווערן. ווער עס וועט פאַרנעמען אידישע ווווינונגען, וועט דערשאָסן ווערן".

עס זיינען ספּעציעל פאַרשפּרייט געוואָרן קלאַנגען, אַז מ׳וועט די קיעווער אידן

ערגעץ אַריבערפירן, אָבער די אידן פון קיעוו און אויך פון אַנדערע שטעט, האָבן ניט געהאַט קיין אַנונג וואָס זיי שטייט פאָר. מ׳דאַרף געדענקען, אַז דער אָפמאַך וואָס איז געשלאָסן געוואָרן צווישן היטלערן און סטאַלינען האָט ניט געגעבן קיין מעגלעכקייט צו דערוויסן זיך וועגן די נאַצישע אַקציעס איבער אידן אין איראָפּע. דעריבער האָבן זיי זיך, די קיעווער אידן, ניט פאָרגעשטעלט די מעגלעכקייט פון די שוידערלעכע מעשים, וואָס וועלן פאָרקומען. דערבײַ האָבן עלטערע אידן געדענקט די גוטע באַהאַנדלונגען פון די דייטשן לגבי אידן בשעת דער ערשטער וועלט־מלחמה און אַ סך פון זיי האָבן געגלויבט, אַז אויך איצט וועט זיין אַזוי. אַ דייטשישער אָפּיציר פון דער אויסשפּיר־דינסט, האָט מיטגעטיילט דער הויכער מאַנשאַפט, אַז ״די אידן זיינען אונדז אַפילו ניט חושד וועגן אונזער באַציונג צו זיי״.

אין יאָר 1939 האָבן אין קיעוו געוואוינט אַרום 175 טויזנט אידן. מיטן אָנהויב פון דער מלחמה, זיינען אַ סך זאָוואָדן, פאַבריקן, אַנשטאַלטן, עוואַקוירט געוואָרן אויף מזרח. מיט זיי זיינען אָוועקגעפאָרן אַ סך אידן, עלטערע מענטשן. די יונגערע זיינען אָוועק אויפן פראָנט. דעם 22סטן סעפטעמבער, זיינען אַלע אַרבעט־פעיקע מאַנצבילן אָוועקגעשיקט געוואָרן אין די אַרבעט־לאַגערן. מ׳קאָן רעכענען, אַז צווישן די הונדערט טויזנט פאַרבליבענע אידן אין קיעוו, איז די מערהייט באַשטאַנען פון פרויען, קינדער, זקנים און קראַנקע.

באַבי־יאַר איז אַ פאַרוואָקסענער טאָל אויסער דער שטאָט קיעוו. אַ ספּעציעלע קאָמאַנדע 4-a, פון דער באַוועגלעכע גרופּע c, אין דער צאָל פון 150 מאַן, מיט דער הילף פון עטלעכע הונדערט פאָליציאַנטן, זיינען צוגעטראָטן צום מאַסן־מאָרד דעם 29סטן סעפטעמבער, צוויי טעג פאַר יום־כיפּור.

איליאַ ערנבורג באַשרייבט ווי די פראַצעסיע פון די אידן איז געגאַנגען איבער דער לוואָוער גאַס מיט זייערע קינדער. די פאַראַליזירטע האָט מען געפירט אין די וועגעלעך. אַנאַטאָל קוזנעצאָוו שרייבט אין זיין בוך ״באַבי־יאַר״: ״אַ סך אידן האָבן געלעבט אין די קליינע הייזער ניט ווייט פון אונדז. איך האָב געזען ווי זיי לויפן אין פאַניק פון איין צימער אין דעם צווייטן און קלייבן צונויף זייערע זאַכן, מיט ווייננדיקע קינדער אויף די הענט. אַלטע און שוואַכע האָבן זיך געשלעפּט טרויעריק, צוגעדריקט אייגער צום צווייטן. זיי האָבן געטראָגן מיט זיך פּעקלעך און אַלטע הילצערנע טשעמאָדאַנעס״.

די אידן האָבן געמיינט אַז מע פירט זיי צו דער אייזנבאַן־סטאַנציע, וואָס איז ניט ווייט פון בית־עולם. די גאַס איז פון ביידע זייטן געווען אַרומגעצוימט מיט שטעכל־דראָט און די אידן זיינען געגאַנגען אין מיטן דער גאַס, אונטערגעטריבן דורך די רוצחים מיט נאַגייקעס, דובינקעס און לאַנגע שטעקנס.

אין משך פון גאַנצע דריי טעג האָבן די נאַציס און זייערע מיטהעלפערס אויסגעהרגעט 52 טויזנט אידן. די הריגה אין באַבי־יאַר איז פאָרגעזעצט געוואָרן אין משך פון חדשים.

אין באַבי־יאַר האָבן אויך געפונען זייער טויט די ענומענע אין געפענקעניש

קאָמיסאַרן, פֿאַרטיזאַנער, רוסן און אוקראַינער, נאָר אין דער ערשטער ריי — אידן. ווען מען פֿלעגט באַשטימען ווער פון די געפֿאַנגענע דאַרף אומקומען, האָט מען זיך באַנוצט מיטן באַפֿעל, וואו עס איז געווען אונטערגעשטאָכן אַז מ׳דאַרף נעמען אין אַכט די ראַסן־אָנגעהעריקייט. פון אַ ראַפֿאָרט, וואָס איז אַרויסגעשיקט געוואָרן אין נאָוועמבער 1941 דערוויסן מיר זיך אַז די גרעסטע צאָל דערשאָסענע אין באַבי־יאַר זיינען געווען אידן, צווישן זיי מיליטער־געפֿאַנגענע, איבערגעגעבן פון דער ״וועדמאַכט״.

די פֿונקטלעכע צאָל דערמאָרדעטע אין באַבי־יאַר איז ניט באַוווסט. נאָר די קאָמיסיע, וואָס איז געשאַפֿן געוואָרן נאָך דער מלחמה, כדי אויסצופֿאָרשן די נאַצישע געוואַלד־מעשים, איז געקומען צום אויספֿיר, אַז דאָרטן זיינען אומגעקומען מער פון הונדערט טויזנט מענטשן, צווישן זיי 90 טויזנט זיינען אידן.

זומער 1943, האָט די פֿראָבלעם פון אויסגעפונען וועגן די מאַסן־שחיטות אָנגעהויבן צו באַאומרואיקן הימלערן, דאַן האָט ער אַרויסגעגעבן דעם באַפֿעל די זעלבע קאָמאַנדע צו פֿאַרווישן אַלע שפּורן פון די דאָזיקע שחיטות. עס איז געשאַפֿן געוואָרן אַ ספּעציעלע קאָמאַנדע פון די רוסישע מיליטער־געפֿאַנגענע, וואָס האָבן אין משך פון צען טעג אויסגעגראָבן די הרוגים און זיי פֿאַרברענט.

אין גאַנצן פֿאַרווישן די שפּורן האָט זיך אָבער ניט איינגעגעבן. אויפן נירנעבערגער פּראָצעס אין 1947־48, זיינען פֿאַרשפּנטלעכט געוואָרן די באַוויזן פון בלאָבעלן און די וועלט האָט זיך דערוווּסט פון דער טראַגעדיע וואָס האָט זיך פֿאַרלאָפן אין באַבי־יאַר.

אין גיכן איז אָנגעקומען דער פּעריאָד 1948־1953 און די אידן אין ראַטן־פֿארבאַנד האָבן אויפֿסניי איבערגעלעבט פֿאַרפֿאָלגונגען; דאָס אַרעסטירן די דאָקטוירים, די ליקווידאַציע פון דער אידישער קולטור און אידע טוערס, קלאַנגען וועגן דעם אַז סטאַלין קלייבט זיך אַרויסשיקן אַלע אידן אויפן ווייטן מזרח.

די רדיפות קעגן די אידן מצד די נאַצים, זיינען געווען באַוואוסט די סאָוועטישע אידן, אָבער די רעגירונג האָט דאָס אָפּיציעל ניט געוואָלט אַנערקענען, ווי זי האָט ניט געוואָלט אַנערקענען אַז די אידן זיינען געווען פֿאַרמשפּט צו פיזישן אומקום אין דער ערשטער ריי.

בעת דער מלחמה האָט איליאַ ערענבורג געשריבן וועגן מאַסן־שחיטות פון אידן און וועגן זייערע העלדנטאַטן אויף די פראָנטן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה און אין די פֿאַרטיזאַנישע אָטריאַדן. זייער אַ סך האָט אויף די זעלבע טעמעס געשריבן אין דער סאָוועטישער פּרעסע יעווגעניע קריגער, אָבער באַלד נאָך דער מלחמה ווען די באַציונגען צווישן מזרח און מערב האָבן אָנגענומען די פּאָרעם פון אַ ״קאַלטע מלחמה״, האָט די סאָוועטישע רעגירונג אָנגעהויבן אירע אַטאַקעס קעגן אידן, אָנרופּנדיק זיי ״קאָסמאָפּאָליטן״, אַגענטן פון אַמעריקאַנער אימפּעריאַליזם און אַלוועלטלעכן ציוניזם״.

מיטן טויט פון סטאַלינען אין מערץ 1953, איז צום באַדויערן ניט פֿאַרווירקלעכט געוואָרן די האָפֿענונג אויף בעסערע צייטן וואָס דאָס פֿאָלק האָט

אויף זיי אַרויסגעקוקט, נאָר אין יאָר 1953, וועלן כרושטשעוו איז געקומען צו דער מאַכט, האָט זיך אָנגעהויבן פרייער צו אָטעמען. אַ סך פאַרשיקטע און אַרעסטירטע זיינען רעהאַביליטירט געוואָרן און זיי האָבן, אויסגעמוטשעטע און קראַנקע, זיך אומגעקערט אַהיים פון די לאַגערן.

די סאָוועטישע אידן האָבן געהאָפט אַז די ענדערונגען צום גוטן וועט אויך האָבן אַ שייכות צו זיי, אָבער דאָס איז ניט געשען.אין סעפטעמבער 1961 באַווייזט זיך אין דער "ליטעראַטורנע גאַזעטאָ" די באַוואוסטע פאָעמע פון יעווגעני יעווטושענקאָ "באַבי־יאַר" אין שייכות מיט דעם וואָס איז דאָרט פאָרגעקומען און קענן דעם פאַרשווייגן פון דער שוידערלעכע טראַגעדיע.

די פאָעמע פון דעם דיכטער איז מיט באַגייסטערונג אויפגענומען געוואָרן פון דער יוגנט, אָבער די אָפּיציעלע סאָוועטישע פרעסע האָט געדרוקט אַרטיקלען מיט קריטיק אויף דעם דיכטער, אים באַשולדיקט, אַז ער האָט געמאַכט בלבולים אויפן סאָוועטישן פאָלק, און אַז אין דער פאָעמע רעדט זיך נאָר וועגן דעם אומקום פון אידן, ווען אין דער אמתן האָבן זיך די פאַשיסטן געשטעלט פאַר אַ ציל אומצוברענגען אַלע סלאַווישע פעלקער.

דער באַוואוסטער קאָמפאָזיטאָר, דמיטרי שאָסטאָקאָוויטש, האָט אָנגעשריבן זיין באוואוסט כאַראָל־ליד "באַבי יאַר" אויף די ווערטער פון דעם דיכטער יעווטושענקאָ און זי איינגעשלאָסן אין זיין 13טער סימפאָניע, וועלכע איז אויך קריטיקירט געוואָרן אין דער סאָוועטישער פרעסע.

סוף כל סוף איז אין יאָר 1977 אויפגעשטעלט געוואָרן אַ דענקמאָל נאָך די קדושים און אַלע יאָר, דעם 29סטן סעפטעמבער, קומען טויזנטער מענטשן אָפּגעבן זייער לעצטן חוב צו די אומגעקומענע הונדערט טויזנט אידן.

איצט, ווען אויף דער וועלט דערשיינען בלבולים, אַז די קאַטאַסטראָפע, אין וועלכער עס זיינען אומגעקומען 6 מיליאָן אידן, איז אויסגעטראַכט פון די אידן און ציוניסטן, איז דאָס דערשיינען פון דעם יזכור־בוך פון אַ ספּעציעלער באַדייטונג.

דער אידישער שרייבער שמעון קיפניס פון קיעוו, וואָס איז אָפּגעזעסן אַ שטראָף פון צען מעת־לעת — אין קיעוו — בלויז דערפאַר, וואָס ער האָט אַוועקגעלייגט בלומען בייַם מאַסן־קבר, האָט אַרייגעלייגט אַ סך מי אין צונויפשטעלן דאָס בוך און אין צונויפזאַמלען די נעמען פון די אומגעקומענע פאַר דעם דאָזיקן יזכור־בוך.

קיינער קאָן ניט אָפּלייקענען די פאַקטן וואָס זיינען דאָ אַרויסגעבראַכט געוואָרן, ווייל דאָס זיינען גבית־עדות פון מענטשן וואָס האָבן מיט זייערע אייגענע אויגן געזען און אַליין איבערגעלעבט דעם שוידער פון באַבי־יאַר.

צי קען מען פאַרגעסן און אויסמעקן די נעמען פון טויזנטער אידן אומגעקומענע אין "באַבי־יאַר"? צי איז דען פאַראַן אַ צווייפל ניט צו גלויבן מענטשן וואָס האָבן צוגעשיקט בריוו מיט בילדער פון די אומגעקומענע קינדער, פרויען און עלטערע מענטשן? בריוו וואָס זיינען אָנגעקומען פון פאַרשיידענע

שטעט פון אַמעריקע, קאַנאַדע, ישראל, אויסטראַליע און סאָוועט־רוסלאַנד? צי קאָן מען פאַרלייקענען די באַשרייבונגען וועגן נאָר־וואָס געבוירענע קינדערלעך וועמען מ׳האָט נאָך ניט באַוויזן צו געבן אַ נאָמען? די דאָזיקע עופה׳לעך זיינען אַריינגעשריבן געוואָרן אין דעם טרויעריקן צעטל פון די אומגעקומענע קדושים.

מיר ווילן אויסדרוקן אַ האַרציקן דאַנק דעם אידישן קלוב ביים ״דוד ניומאַן צענטער״, וואָס האָט אונטערשטיצט די איניציאַטיוו פון שמעון קיפּניס, וועלכער האָט צוזאַמענגעשטעלט דאָס יזכור־בוך. מיר האָפן אַז דאָס דאָזיקע בוך וועט זיין דער אָנהייב פון אַרויסגעבן אַנדערע יזכור־ביכער וועגן דעם אומקום פון אידן פון אַנדערע שטעט אין סאָוועטן־פאַרבאַנד.

מיר וועלן אייביק געדענקן אונזערע אייגענע און נאָענטע, וועלכע זיינען אומגעקומען בלויז דערפאַר, ווייל זיי זיינען געווען אידן.

נאָראַ לעווין

פּראָפעסאָר פון מאָדערנער אידישער געשיכטע, דירעקטאָר פון חורבן־אַרכיוו אין גרעץ־קאַלעדזש אין פילאַדעלפיע, מחבר פונעם בוך: ״האָלאָקאָסט, דער אומקום פון אייראָפּעישן אידנטום״.

דאָס קען מען קיינמאָל ניט פאַרגעסן!

דאָס דייטשישע מיליטער האָט באַהערשט קיעוו דעם 19טן סעפטעמבער 1941. אינעם זעלבן טאָג האָבן די פאַשיסטן אָנגעהויבן ראַבעווען, שלעפּן, שלאָגן אידן, פאַרנומען זיי אויף לאַסט־אויטאָמאָבילן און זיי ערגעץ אַוועקפירן, פון וואַנען זיי זיינען שוין צוריק ניט געקומען.

די אידישע באַפעלקערונג פון שטאָט האָט ניט געווואוסט פון רוי, ניט בייטאָג, ניט ביינאַכט. מ׳האָט זיך איזדיעקעווען איבער זיי ווו נאָר מ׳האָט געקענט: מ׳האָט אידן געצוואונגען טאַנצן אינמיטן דער גאַס און דערביי זיי שטאַרק געשלאָגן, און ערשט דערנאָך זיי געהייסן אָנלאָדן לאַסט־מאַשינען מיט שווערע קעסטלעך, ביזוואַנען זיי זיינען געפאַלן פון דער שווערער אַרבעט.

דאָס לעבן פאַר די אידן אין קיעוו איז געווארן ניט אויסצוהאַלטן. מ׳האָט געראַבעווען, געשלאָגן בייטאָג און ביינאַכט אָן אַן אויפהער.

דעם 22טן סעפטעמבער איז איבער דער שטאָט געוואָרן צעהאָנגן מעלדונגען וועגן דעם, אַז אַלע קאָמוניסטן, פאַרטיזאַנער און אידן וועלן וועלן ווערן פאַרניכטעט. ס׳איז אָנגעבאָטן געווארן אַ פרייז פון 200 רובל פאַר יעדן איבערגעגעבענעם קאָמוניסט, אָדער פאַרטיזאַנער. אידן האָט מען געהאָנגן אָן שום פרייז. זיי האָבן קיין שום ווערט ניט געהאַט.

אויפן דריטן טאָג פון דער היטלעריסטישער הערשונג אין קיעוו זיינען אינעם טייך דנעפּר געשוואומען אויפן וואַסער טויטע קערפערס פון אַלטע אידן, פרויען און קינדער. פרייטאָג, דעם 26טן און שבת, דעם 27טן סעפטעמבער, זיינען אַלע מתפּללים, וואָס זיינען אַוועק אין שול דאַוועניען פאַרשוואונדן — זיך ניט אומגעקערט אַהיים. אין אַ פאָר טעג אַרום זיינען צוזאַמען מיט די טויטע קערפערס אויפן אויבערפלאַך פונעם וואַסער אין דנעפּר געשוואומען טליתים...

זעקס נעכט האָט דער הימל פון קיעוו געלויכטן מיט אַן העליש פייער — דאָס האָט געברענט די הויפּט־גאַס פון שטאָט — קרעשטשאַטיק, וואָס עס האָבן אונטערגעצונדן די פאַרטיזאַנער, אָבער די דייטשן האָבן אין דעם בלויז באַשולדיקט די אידן און צוגעזאָגט זיך נוקם זיין אין זיי. און זיי האָבן זייער וואָרט געהאַלטן.

דער נאַצישער טויט־באַפעל

דעם 27טן און 28טן סעפטעמבער 1941 זיינען איבער אַלע גאַסן פון קיעוו צעהאָנגען געוואָרן מעלדונגען אַף דער רוסישער און אוקראַינישער שפראַך אין

וועלכע עס איז געזאָגט געוואָרן:

"אידן פון קיעוו און דער אומגעגנט"!

מאָנטיק, דעם 29טן סעפטעמבער, צו 7 אַזייגער אין פרימאָרגן, דאַרפט איר זיך אַלע מעלדן מיט אייערע זאַכן, געלט, דאָקומענטן, ווערטפולע חפיצים און ווייכערע קליידער אויף דאָראָגאָזשיצקע גאַס, לעבן דעם אידישן בית־עולם.

פאַר אויסבאַהאַלטן אידן — טויט שטראָף

פאַר פאַרכאַפּן אידישע וואוינונגען — טויט שטראָף.

אונטער דעם שוידערלעכן באַפעל, וואָס האָט געבראַכט צום אומקום פון זיבעציג טויזנט אידן, איז אַפילו ניט געווען קיין אונטערשריפט.

אַזוי האָט זיך אָנגעהויבן די טראַגעדיע וואָס איז אַריין אין דער געשיכטע אונטערן נאָמען "באַבי־יאַר".

דעם 29טן סעפטעמבער, דעם צווייטן טאָג ראש־השנה, פון די פרימאָרגן שהן אָן, האָבן זיך פון אַלע עקן שטאָט געצויגן לאַנגע רייען פון אידן איבער די גאַסן, אין דער ריכטונג צום אידישן בית־עולם, צו באַבי־יאַר, וואָס אַ סך מענטשן האָבן פריער אַ פילע ניט געהערט וועגן אַזאַ פלאַץ.

אַ טייל אידן האָבן געגלויבט, אַז מען פירט זיי אַרויס אין די קליינע שטעט אָדער דערפער. אַנדערע האָבן פאַרשטאַנען, אַז באַבי־יאַר מיינט **טויט**. דערפאַר האָבן אַ סך אידן און דער עיקר דאָקטוירים, זין **אַליין געגומען דאָס לעבן**, איננעמעניק ספּעציעלע פילן, וואָס זיי האָבן געהאַט צוגעגרייט פאַר דעם צוועק.

ערב ראש־השנה, האָבן ווייבער געבאַקן ברויט, מ׳האָט גענייט זעקלעך אויף אייצופאַקן די נויטיקע שטוב־זאַכן, געדונגען פורלעך פאַר די קליינע קינדער און עלטערע, שוואַכע מענטשן. יונגע מענטשן האָבן געטראָגן קלומאַקעס, עלטערע, האָבן זיך באַמיט און געשלעפּט די שווערע טשעמאָדאַנעס — אפשר וועט דאָס צונוץ קומען.

אייניקלעך האָבן געהאָלפן זייערע באָבעס און זיידעס, וועמען עס איז שווער געווען צו שלעפּן זיך אַזאַ לאַנגן וועג. שוואַכע און קראַנקע האָט מען געטראָגן אויף קאָלדרעס און טראָג־בעטלעך...

כוואַליעס פון מענטשן האָבן זיך געצויגן פון פרי ביז שפּעט אין אָוונט, מען איז געגאַנגען און זיך אָפּגעשטעלט, אויף אָפּצורוען זיך, אַרומגענומען זיך און אָן וועריטער זיך געזאגט, אַנדערע האָבן געווייניט און אַנדערע האָבן געדאַוונט...

אָט איז שוין די מעלניק־גאַס און וויטער אַ פוסטע וועג, נאַקעטע בערג, גריבער מיט געדרייטע אָפּגרונטן, — אָט דאָס איז "באַבי־יאַר"...וואָס נעענטער מען איז צוגעקומען צום פלאַץ, אַלץ מער האָט מען דערפילט דעם שוידער. מענטשן האָבן שוין דערזען דעם גרויסן אומגליק, וואָס זיי דערוואַרט...

אונטערן פרייען הימל האָבן די נאַציס איינגעאָרדנט אַ קאָנצעלאַריע מיט שרייב־טישן, צו וועלכע מען פלעגט צו ברענגען צו 40־50 מענטשן, כלוימערשט אויף "רעגיסטרירן זיך", דאָ פלעגט מען ביי זיי צונעמען זייער געלט, ווערטפולע

זאַכן, און באַפוילן זיי אַלע אָן אויסנאַם — אַלטע, יונגע, פרויען, זיך אויסטאָן מוטער־נאַקעט. דאָס אָנטוועכץ האָט מען איבערגעגעבן צו ספּעציעלע מענטשן, וועלכע האָבן עס אַקוראַט איינגעלייגט... ביי די נאַקעטע מענטשן האָט מען מיט געוואַלט אַראָפגעשלעפּט גאָלדענע רינגלעך אויב עס האָט ווער עס געהאַט.

גרופּנווייז האָבן די הענקערס צוגעפירט די מענטשן צו באַרגיקן ברעג פון דעם אָפּגרונט און אַ ספּעציעלע קאָמאַנדע האָט זיי צעשאָסן מיט קוילענוואַרפערס. די טויטע קערפּער זיינען געפאַלן גלייך אין די גריבער, קליינע קינדערלעך האָט מען לעבעדיקע אַריינגעוואָרפן אַהין, אַ סך מענטשן, איידער זיי זיינען צעשאָסן געוואָרן זיינען אויפן אָרט אַרונטער פון זינען...

קיעוו ווערט "יודנריין"

די שוידערלעכע עקזעקוציע האָט געדויערט דריי טעג — דריי שרעקלעכע טעג! קיעוו איז געוואָרן "יודנריין". אָבער די רוצחים האָבן זיך ניט געקענט אָנזעטיקן מיטן אידיש בלוט און האָבן אָנגעהויבן נישטערן אין די הייזער, אויף בוידעמער, אין קעלערן און גערטנער צו געפונען נייע קרבנות. די אידן, וואָס האָבן אויסגעמיטן דעם "באַבי־יאַר", זיינען דערשאָסן געוואָרן ביי זיך אין די באַהעלטענישן.

עס זיינען געווען פאַלן ווען מ׳האָט אויף די גאַסן דערשאָסן רוסישע מענטשן, וואָס זיינען געווען אויסערלעך ענלעך צו אידן. בלויז געציילטע אידן זיינען לעבן געבליבן. אפשר זיינען זיי געבליבן לעבן, בכדי צו קענען שילדערן פאַר דער פרייער וועלט דעם גיהנום, וואָס דער דייטשישער פאַשיזם האָט באַנוצט ביים אויסקוילענען גאַנצע פעלקער און ספּעציעל אונדזער אידיש פאָלק. וועגן איינער אַ לעבנגעבליבענער פרוי, דינע מיכאַילאַוונאָ פראָניטשעווא, דערציילען מיר דאָ אין דעם בוך, ווי אַזוי זי איז אַרויס פונ׳ם גיהנום "באַבי־יאַר".

צו די צוויי יאָר נאָך דער אויסמאָרדונג פון די אידן אין קיעוו, האָט זיך די סאָוועטישע אַרמיי דערנענטערט צום דנעפּר, דעמאָלט איז פון בערלין אָנגעקומען אַ באַפעל צו פאַרניכטן די מחים וואָס ליגן אין באַבי־יאַר, בכדי אויסצובאַהאַלטן דעם שרעקלעכן פאַרברעכן, וואָס איז דאָרטן באַגאַנגען געוואָרן. די נאַציס האָבן דערפילט, אַז דער סוף פון זייער זיין אין קיעוו דערנענטערט זיך, האָבן זיי געמומען אַ גרופּע פון דריי הונדערט סאָוועטישע קריגס־געפאַנגענע געשמידט אין קייטן, און אַוועקגעפירט זיי אונטער אַ שטאַרקע וואַך אין פינצטערע בונקערס, וואָס זיינען געבויט געוואָרן פאַר די געפאַנגענע, ניט ווייט פון באַבי־יאַר.

די געפאַנגענע האָבן באַקומען לאָפאָטעס (רידלען) און מ׳האָט זיי געהייסן אויסגראָבן די הרוגים, וואָס זיינען אומגעקומען דאָרט אין יאָר 1941. ווען זיי האָבן אַראָפגענומען פון אויבן דעם ערשטן שיכט ערד, האָט זיך פאַר זיי אַנטפּלעקט אַ שוידערלעך בילד. טויטע קערפּער פאַרפלאָכטן איינער אין צווייטן, פּנימער ניט צו דערקענען, טיילן קערפּערס פאַרקלעמט צוזאַמען, מען האָט געדאַרפט באַנוצן כלים כדי פונאַנדערצונעמען זיי. ניט אַלע האָבן דאָס געקענט

צוזען און זיינען טאַקע דאָ אַפֿן אָרט אַראָפּ פון זינען.

פון 4 אַזייגער פאַרטאָג ביז אין דער שפּעטער נאַכט אַריין, האָבן דריי הונדערט אַרעסטאַנטן שווער געאַרבעט צו פאַרניכטן די שפּורן פון נאַצישן פאַרברעכן. זיי האָבן די קערפּערס צונויפגעלייגט אין שיכטן פון 15 הונדערט ביז צוויי טויזנט, באַגאָסן מיט נאַפֿט און גאַזאָלין און אונטערגעצונדן. גינאַנטיש, פלאַמיקע שייטערס האָבן געברענט בייטאָג און ביינאַכט, 10 טעג האָט געפלאַטערט דער הימל־שרייענדיקער פייער, ביז פון דער מענטשן־משא איז געבליבן אַש... די ביינער זיינען אויפגעמישט געוואָרן מיט זאַמד און אַריינגעוואָרפן געוואָרן אין די אָפּענע גרובער און פאַרשאָטן.

כדי צו קאָנטראָלירן די "קוואַליטעט" פון אָט דער שטיקל אַרבעט, איז ספּעציעל געקומען קיין קיעוו דער הויפּט פון דער געסטאַפּאָ — הימלער, מיט זיינע רוצחים.

וועז די "אַרבעט" איז פאַרענדיקט געוואָרן, דעם 28טן סעפּטעמבער 1943, האָבן די דייטשישע מערדער באַפוילן די קריגס־געפאַנגענע ווידער צעפירן די פייערן, די געפאַנגענע האָבן פאַרשטאַנען אַז דאָס פייער וועט זיין פאַר זיי, עס זאָל קיין זכר ניט בלייבן פון קיין שום עדות.

די אַרעסטאַנטן האָבן דורך דער צייט פון זייער "אַרבעט" צונויפגענומען אַלערליי שטיקלעך אייזן, מעסערס, שערעלעך — אַלץ, אַלץ וואָס האָט געקאָנט צוניץ קומען אויף צעריסן די קייטן, מיט וועלכע זיי זיינען געווען געשמידט. דאָס האָט זיך זיי איינגעגעבן, די פיס זיינען פריי געוואָרן און זיי האָבן באַשטימט צו אַנטלויפן.

דעם 29טן סעפּטעמבער 1943 האָבן די 300 פאַרמשפּעטע צום טויט פאַרלאָזט די פינצטערע נאָרעס און געלאָזט זיך לויפן וואוהין די אויגן האָבן זיי געטראָגן. די דייטשן האָבן ניט דערוואַרט אַזאַ זאַך, און זיי האָבן אַ ביסל פאַרשפּעטיקט מיטן עפענען אַ שיסעריי איבער די אַנטלויפנדיקע, אָבער די מערדער, האָט זיך איינגעגעבן אויסצוהרגענען די מערהייט געפאַנגענע. דאָס זיינען געווען די לעצטע קרבנות פון "באַבי־יאַר". בלויז צוועלף (12) אַרעסטאַנטן איז געלונגען צו אַנטלויפן. זיי זיינען געווען די עדות פון דער אָפּגעטאָענער "אַרבעט" אויפן מאַסן קבר, וואו אונדזערע עלטערן, ברודער און שוועסטער זיינען אומגעקומען.

נאָך דער באַפרייאונג

וועז די מלחמה האָט זיך געענדיקט, האָבן זיך אָנגעהויבן די אומקערן פון די פראָנטן און פון דער עוואַקואַציע, אַהיים קיין קיעוו. זיינען אַלע געקומענע קודם אַוועק צום טרויער־טאָל, וואו עס ליגן זייערע אייגענע. מיט טרערן, ביטערע יללות און אַראָפּגעלאָזענע קעפּ אָפּגעבן כבוד זייערע אומגעקומענע משפּחות.

די אידן וואָס זיינען געקומען אַהיים האָבן נאָך געטראָפן די שפּורן פון דעם גרויסן פאַרברעכן וואָס די בעסטאַלישע דייטשישע מערדער האָבן געטאָן צו די אידן פון קיעוו. זיי האָבן זיך אין באַבי־יאַר אָנגעטראָפן אויף שפּליטערן פון מענטשלעכע שאַרבנס, ביינער מיט זאַמד און אַש, אַ נישט־פאַרשנורעוועט

קינדער־שיכל, קינדערישע שפילגעצייג, דאָרט האָט מען אויך געקאָנט געפונען די אייזערנע שטאַבעס אויף וועלכע מען האָט אַוועקגעלייגט די טויטע קערפּערס צום פאַרברענען און אַזוי אַרום פרובירן פאַרווישן די שפּורן פון דער גרויזאַמער טראַגעדיע.

דאָ האָט מען געקאָנט זען מענטשן, וואָס זיינען, ווי אַראָפּ פון זינען, געלאָפן איבער די ריזיקע גריבער, גענישטערט, גענישטערט און געשריגן מיט ניט קיין מענטשלעכע קולות, גלייך ווי זיי וואָלטן עמעצן געוואָלט... אַנדערע זיינען ווי פאַרגליווערט געשטאַנען און געזאָגט קדיש. טייל זיינען געפאַלן צו דער ערד, וואָס האָט געאָטעמט מיט אידיש בלוט, — מיט בלוט פון אייגענע און... געווייניט, געווייניט, געווייניט...

דער יאָרצייט

אַלע יאָר, דעם 29־טן סעפּטעמבער, קומען צום באַבי־יאַר טויזנטער מענטשן כדי ניט צו פאַרגעסן די שוידערלעכע טעג פון 1941. מען גייט איבער די גריבער און מען שווייגט... אַלע שווייגן, מען האָט מורא צו רעדן. כאָטש דאָס האַרץ ווערט צעריסן פון וועלן עפּעס אויסרעדן, אויסשרייען דעם ווייטיק, דעם צאָרן. אַלעמען וואָלט זיך וועלן אַז דאָ זאָל ניט זיין קיין פּוסטער פּלאַץ, אַז דאָ זאָל שטייען אַ דענקמאָל, אַ מצבה, אויף וועלכער עס זאָל מיט אידישע אותיות זיין פאַרצייכנט די נעמען פון 70 טויזנט אידן.

עס איז געמאַכט געוואָרן אַ וועג־דונג צו די שטאָט בעלעבאַטים וועגן ערלויבן אויפשטעלן עפּעס ענלעך צו מצבות פאַר אייגענע, אָבער דאָס איז זיי ניט דערלויבט געוואָרן. איינמאָל אין אַ "זכור" טאָג האָבן זיך צונויגעטראָפן מאַסן מענטשן, ביי דעם צוזאַמענטרעף האָבן זיך געפונען די שרייבער וויקטאָר ניעקראַסאָוו, איוואַן דזיובאַ, און דער אידישער זשורנאַליסט יחיאל כירמאַן, וואָס האָבן יעדער אויף זיין שפּראַך און זייערע אַרויסטרעטונגען געטאַדלט די אַנטיסעמיטן פון אַלע קאָליר, וואָס ווילן צונישט מאַכן די מאָרדן איבער דער אידישער באַפעלקערונג אין אייראָפּע.

דאָס איז געווען דער ערשטער און לעצטער צוזאַמענטרעף פון אַזאַ גרויסער צאָל אידן מיט דער באַטייליקונג פון די נאָבעלע רוסישע און אוקראַינישע שרייבער.

פאַר זייער "פרייער אויספירונג" האָבן די שרייבער באַקומען אַ וואָרענונג פון די פאַרטיי־פירער.

די פּראָטעסטן פון די קיעווער אידן האָבן געצוואונגען די שטאָט־אַדמיניסטראַציע זיך אָפּזאָגן פון דעם געדאַנק צו פאַרוואַנדלן דעם "באַבי־יאַר" פּלאַץ אין אַ שטאָטישן גאָרטן, מיט פּלעצער פאַר טענץ, קינדער־שפּילעריין און דעסגלייכן. ווען דער פּלאַן וואָלט צושטאַנד געקומען, וואָלט עס געווען אַ באַליידיקונג פאַר די טויטע; און די לעבעדיקע וואָלטן עס קיינמאָל ניט מוחל געווען.

אָנשטאָט צו מאַכן אַ שטאָטישן גאָרטן, האָט מען ניט ווייט פון פלאַץ, ווו עס זיינען אומגעקומען די 70 טויזנט קיעווער אידן, אַוועקגעשטעלט אַ מעמאָריאַל־שטיין אויף וועלכן עס איז געווען אָנגעשריבן: **"דאָ וועט אַוועקגעשטעלט ווערן אַ דענקמאָל פאַר די אומגעקומענע סאָוועטישע בירגער בשעת דער אָקופאַציע פונם דייטשישן מיליטער אין קיִעוו, אין 1941־1943".** קיין איין וואָרט ניט, אַז דאָ זיינען אומגעקומען אַזויפיל אידן.

מורא האָבנדיק פאַר סמיכיישע אַרויסטרעטונגען ביים מעמאָריאַל־שטיין, האָט די אָרטיקע מאַכט באַשטימט, אַז יעדן יאָר אין טאָג פון 29־טן סעפטעמבער, זאָל מען דורכפירן אַן אָפיציעלע מלוכהשע מעמאָריאַל־צוזאַמענקום, אויף וועלכער עס פלעגן אַרויסטרעטן די רעדנער מיט פון פריער אָפגעשריבענע רעדעס, וואו עס זיינען געטאַדלט געוואָרן די ישראלדיקע אַגרעסאָרן און זייערע אַמעריקאַנער אימפעריאַליסטישע מיטהעלפערס...

פאַרשטייט זיך, אַז צווישן די רעדנער געפונט מען אַלע מאָל אַ איד, וואָס חזר׳ט איבער אַלץ וואָס זיינע "כאַווירים" זאָגן. אויך ער דערמאָנט ניט, אַז דאָרט זיינען אומגעקומען 70 טויזנט אידן.

עס איז דערלויבט געוואָרן צו לייגן בלומען־קראַנצן, אָבער אויב עמעצער האָט אָנגעשריבן עפעס אויף אידיש אָדער העברעאיש, האָבן זיך באַלד געפונען צוגעגרייטע חברה־לייט וואָס האָבן אויף גיך באַזייטיקט די אויפשריפטן און די וואָס האָבן זיי געבראַכט — אַריינגעפאַקט אין די מיליציע־מאַשינען און אין דעם זעלבן טאָג פאַרמשפט געוואָרן צו 10־15 טעג טורמע, פאַר "שטערן די רו". אָדער פאַר "כוליגאַנישע שטיק".

דעם שרייבער פון די דאָזיקע שורות, איז אויסגעקומען אָפּזיצן 10 טעג אין דער לוקיאַנאָווער טורמע, צוזאַמען מיט אַ גרופּע אידן אין אַ קליין צימערל מיט גראַטעס, וואו עס האָבן זיך אויך געפונען ביי אַ צוויי צענדליק שיכורים און כוליגאַנעס.

די "שולד" פאַר אַרעסטירן די גרופּע אידן איז געווען: זיי האָבן אָנגעצונדן יאָרצייט־ליכט און געוואָלט זיי שטעלן ביי די בלומען־קרענץ. די ספּעציעל באַשטימטע "זיכערקייט־מענטשן" האָבן אַרויסגעריסן די ברענענדיקע ליכט און זיי צעטראָטן מיט די פיס...

דער דענקמאָל

אַריבער 30 יאָר האָט געזונען ביז די אָרטיקע מאַכט־האָבער האָבן זיך צוגעהערט צו די פראָטעסטן פון דער מערב־וועלט און אַוועקגעשטעלט אַ דענקמאָל...

אָבער, פון די זעלטענע אינהאַלטסרייכע דענקמאָל־פראָיעקטן, וואָס זיינען צוגעשטעלט געוואָרן צו דער מלוכה׳שער קאָמיסיע, האָבן זיי גראָד אויסגעקליבן אַ סטאַנדאַרטן דענקמאָל, וואָס דריקט ניט אויס דעם גרויסן טרויער און וויִיטיק פון דער שוידערלעכער טראַגעדיע, וואָס טראָגט דעם נאָמען "באַבי־יאַר". דער דענקמאָל, אין דעם פּאָרם פון אַ שטורקאַץ, שטייט ווייט פונעם אָרט וואו דער

אומגליק איז געשען און אויפגעקריצט אַף אים זיינען די ווערטער:
"דאָ זיינען דורך די דייטשישע אָקופאַנטן דערהרגעט געוואָרן 100 טויזנט סאָוועטישע בירגער פון קיעוו אין 1941־טן יאָר."

און ווידער קיין וואָרט, אַז דאָ זיינען אומגעקומען אידן, דער עיקר אידן.

דאָס וואָרט "איד", ווייזט אויס, שרעקט די סאָוועטישע "גדולים". ניט געקוקט דערויף, איז דאָס אָרט, וואו עס שטייט דער ניט־פאַסיקער דענקמאָל, געוואָרן אַ הייליק אָרט וואו אַ קיילעכיק יאָר קומען מענטשן צו ערן דעם אָנדענק פון די 70 טויזנט אומשולדיקע, אַלטע און יונגע, פרויען און מענער, קליינע קינדערלעך, וואָס זיינען אומגעקומען בלויז דערפאַר, וואָס זיי זיינען גערוען... אידן.

פאַר די אידן איז דאָס אָרט אַ הייליקטום אויף אייביק!

אַ. מיאַסטקיווקער

אַ לעבעדיקער גרוס פון גיהנום

מיך רופט מען דינע, דינע מיראָנאָוונע וואַסערמאַן. איך בין אויפגעוואָקסן אין אַ אידישער משפחה, אָבער איך בין דערצויגן געוואָרן בייַ דער ראַטנמאַכט אין גייסט פון אינטערנאַציאָנאַליזם, איז דעריבער קיין וואונדער ניט, וואָס איך האָב זיך פאַרליבט אין אַ רוסישן בחור מיטן נאָמען ניקאָלאַי פּראָניטשאָוו, פאַר אים חתונה געהאַט און מיר האָבן געלעבט גליקלעך, האָב געבוירן אים צוויי גאָלדענע קינדערלעך.

ביז דער מלחמה בין איך געווען בּאַשעפטיקט אַלס אַרטיסטקע אין אַ אוקראַיניש קינדער־טעאַטער; דעם צווייטן טאָג, ווען די מלחמה איז אויסגעברָאכן, איז מיין מאַן אָוועק אויפן פראָנט און איך בין געבליבן מיט די קליינע קינדערלעך און אַ אַלטער קראַנקער אידישער מאַמע אין קיעוו.

דאָס דייטשישע מיליטער האָט פאַרנומען קיעוו דעם 19־טן סעפּטעמבער און גלייך האָבן זיי אָנגעהויבן ראַבּעווען, הר׳גענען די אידן. פון אַלע עקן שטאָט זיינען אָנגעקומען שוידערלעכע ידיעות וועגן רויב און מאָרד אויף שריט און טריט.

אויף די גאַסן פון שטאָט איז צעהאָנגן געוואָרן אַ מעלדונג אַז אַלע אידן מוזן דעם 29־טן סעפּטעמבער קומען אין באַבי־יאַר. מיר האָבן אַפילע ניט געוואוסט וואו דער פּלאַץ געפינט זיך, עס איז מיר אַדורך אַ גרויל איבערן לייב. איך האָב פאַרשטאַנען אַז קיין גוטס וואַרט אויף אונדז דאָרט ניט.

האָב איך דעריבער מיינע צוויי שוועלבּעלעך, איינער פון 5 יאָר, די צווייטע — צוויי יאָר אַלט, אַוועקגעפירט צו מיין רוסישער שוויגער, איך האָב גענומען מיין אַלטיטשקע מאַמע און אַ קליין קלימעקל און אַוועק מיט אַלע אידן אויפן וועג צום באַבי־יאַר.

לעבן אונדז איז געגאַנגען אַן אַלטער איד אָנגעטוען אין טלית און תפילין און געדאַוועט; אַביסעלע ווייטער איז געגאַנגען אַ מוטער וואָס האָט געטראָגן צוויי קליינע קינדער אויף די הענט און נאָך צוויי האָבן זיך נאָכגעשלעפּט נאָך איר. שוואַכע פרויען און מענער זיינען געפאָרן מיט געדינגענע פורלעך און טלומאַקעס אויפן פור.

יינגע קינדער האָבן געיאָמערט און געווייַנט, עלטערע מענטשן וועמען עס איז ניט לייכט געווען צו גיין האָבן אונטערגעקרעכצט אָבער ניט אָפּגעשטעלט זיך.

רוסישע מענער זיינען געקומען מיט זייערע אידישע פרויען, און פאַרקערט —

רוסישע ווייבער זיינען געקומען מיט זייערע אידישע מענער. דריי טעג האָט געדויערט דער מאַרש פון גאַנץ פרי ביזן שפּעטן אָוונט.

ווען מיר האָבן זיך דערנענטערט צו באַבי־יאַר, האָבן מיר דערהערט אַ שיסעריי און אוממענטשלעכע געשרייען, איך האָב דאַן פאַרשטאַנען וואָס דאָ קומט פאָר, אָבער איך האָב דער מאַמען גאָרניט געזאָגט. אויך זי האָט געשוויגן ניט וועלנדיק מיר אָנטאָן עגמת־נפש.

מיין מאַמע איז געווען אַ קלוגע, אינטעליגענטע פרוי, אַ דאָקטאָר לויט דער פראָפעסיע. אַז מיר זיינען צוגעקומען נאָענט צום פּלאַץ האָט מען אונדז געהייסן אויסטאָן די קליידער, איבערלאָזן די ווערטפולע זאַכן און דאָקומענטן. צו דער מאַמען איז צוגעלאָפן אַ דייטש און אַראָפּגעריסן פון איר פינגער אַ גאָלדן רינגל. די מאַמע האָט אויף מיר אַ קוק געטאָן און שטילערהייט אַ זאָג געטאָן:

— דינעטשקע, — דו ביסט פראָניטשאָווא, דו ביסט אַ רוסישע, דו מוזסט זיך ראַטעווען צוליב די קינדערלעך. אַנטלויף פון דאַנען!

אָבער אַנטלויפן האָב איך ניט געקענט. אַרום זיינען געשטאַנען דייטשן מיט געווער און אויך אוקראַינישע פּאָליציאַנטן מיט בייזע און ווילדע הינט.

איך האָב אַרומגענומען דער מאַמען, געזאגט זיך מיט איר און אַליין בין איך צוגעלאָפן צו אַ טיש און געוויזן מיין פּאַספּאָרט מיט מיין רוסישן נאָמען, צום טיש איז גלייך צוגעקומען אַ פּאָליציאַנט און אַ זאָג געטאָן צום דייטש: "גלויב איר ניט, זי איז אַ אידישקע".

דער דייטש האָט מיר געהייסן צוווארטן. דערווייל האָב איך געזען, וואו אַלע מאָל טוען זיך אויס אַנדערע גרופּן פון מענער, פרויען, אַלטע און קליינע קינדערלעך און מען פירט זיי אַוועק צו אַן אָפּענעם גרוב און מען צעשיסט זיי: דאָס האָט זיך איבערגעכאַזערט וועו יעדע פּרישע גרופּע מענטשן איז געבּרענגט געווארן. די אוממענטשלעכע געשרייען און קולות, וואָס האָבן זיך געטראָגן צו די הימלען וועו די מענטשן זיינען געפאַלן געשאָסענע אין די גריבער איז ניט געווען איבערצוטראָגן.

די גרויליקע בילדער האָב איך אַליין איבערגעלעבט און האָב ניט געקאָנט באַנעמען וואו אַזוי מענטשן הרגענען מענטשן. איך האָב מיט מיינע אויגן צוגעזען ווי אַ מאַמע האָט געהאַלטן איר נאָקעט נפש׳ל בייַ איר ברוסט און ניט געוואָלט עס אָפּגעבן דעם אוקראַינער פּאָליציאַנט, האָט ער עס פון אירע הענט אַרויסגעריסן און לעבעדיקערהייט אַריינגעווארפן אין יאָמער־טאָל — אין גרוב אַריין. וועו עס דערציילט מיר וועו אַזאַ געשיכטע וואָלט איך עס ניט געגלויבט, אָבער איך האָב עס איבערגעלעבט און צוגעזען מיט מיינע אייגענע אויגן.

דער דייטש, וואָס האָט מיר געהייסן וואַרטן איז דערווייל צוגעגאַנגן צו אַ באַאַמטן און געוויזן מיין פאַספּאָרט, און אַ זאָג געטאָן: "די פרוי זאָגט, אַז זי איז אַ רוסישע". דער דייטש, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ ענעראַל, האָט באַטראַכט מיין פאַספּאָרט און אַ זאָג געטאָן: "דינע איז אַ אידישער נאָמען, דו ביסט אַ אידישקע!"

צוויי פּאָליציאַנטן האָבן מיך צוגעפירט צוריק צום טיש, צוגענומען דעם

פּאַספּאָרט און געהייסן אויסטאָן זיך און צוזאַמען מיט נאָך אַ גרופּע צוגעפּירט צום אָפּגרונט פון גרוב. דערהערנדיק די שיסעריי־ען פון ביקסן בין איך אַראָפּגעפּאַלן אין גרוב אַריין.

אין געציילטע מינוטן איז מיר קלאָר געוואָרן אַז איך לעב און בין אַפּילע ניט פּאַרוואונדעט. אונטער מיר זיינען געווען טויטע קערפּערס, בייַ דער זייט זיינען געלעגן צוויי קינדערלעך און זייער שווער געאָטעמט, עמעצער איז אַרויפּגעפּאַלן אויף מיר, ווייל איך האָב דערפּילט אַ שטאַרקן קלאַפּ, מיטן אויסגעשריי ״אוי״.

עס איז פּינצטער געוואָרן. כ׳האָב דערפּילט ווי מ׳שיט אויף מיר זאַמד, און אַ קול איז צו מיר דערגאַנגן אין דער אוקראַיניש שפּראַך: ״איידער עס ווערט פּינצטער, לאָמיר זיי פּאַרשיטן מיטן זאַמד, זיי זאָלן ניט קענען אויפּשטייען״... איך האָב דערפּילט, ווי עמעצער גייט איבער מיין קערפּער, אויסצוגעפּינען צי בין איך טאַקע טויט.

ווען עס איז געוואָרן שטאָק־פּינצטער, האָב איך פון זיך אָפּגעטרייסעלט די טויטע, וואָס זיינען געלעגן אויף מיר, בריייט געפּענט די אויגן און דערזען אַ גרוב מיט טויטע. צווישן זיי זיינען זיכער געווען אַ סך לעבעדיקע, ווייל כ׳האָב אָן אויפּהער געהערט מענטשלעכע קרעכטצן און מיר האָט זיך אויסגעדאַכט אַז דער גאַנצער גרוב אָטעמט.

איך האָב אַקוק געטאָן אויף זיך און זיך אַליין ניט דערקענט. מיין העמד האָט פּאַרדעקט מיין נאַקעטן קערפּער, איז געווען רויט פון בלוט, די האָר צעשויבערט, קוים געשטאַנען אויף די פּיס. אָבער איך האָב צו זיך אַליין אַ זאָג געטאָן: ״פּאַרגעס ניט, דינע, דיינע צוויי שפּעלעך! — זיי דאַרפן דיך האָבן״...

איך בין אויפּגעשטאַנען און אָנגעהויבן זיך באַוועגן ליגנדיקערהייט. מיט אַמאָל האָב איך געהערט אַ שאָס. כ׳האָב פּאַרשטאַנען אַז עמעצער האָט מיך דערשאַפּט אין דער פּינצטערניש, און איך האָב זיך שטאַרק צוגעדריקט צו דער ערד. אָבער לאַנג ליגן האָב איך ניט געטאָרט. ווען איך האָב פּאָרגעזעצט און באַוועגט זיך פּאָרויס, האָב איך דערפּילט אַז עמיצער געפּינט זיך נעבן מיר. כ׳האָב זיך שטאַרק דערשראָקן, אָבער באַלד געקומען צו זיך און שטילערהייט אַ פּרעג געטאָן: ״ווער איז דאָרט״? מיר האָט געענטפערט אַ דין קינדעריש קול: ״מומינקע, דאָס בין איך, מיך רופט מען: פּימע. מיין פאַמיליע נאָמען איז שניידערמאַן און מיר איז עלף (11) יאָר.

איך האָב זיך נעענטער צוגערוקט צום יינגעלע, אים אַרומגענומען און צעווייַנט זיך, דאָס יינגעלע האָט מיר אַ זאָג געטאָן: ״וויינט ניט מומעלע״, און מיר האָבן זיך ביידע ליגנדיקערהייט זיך שטיל באַוועגט צו אַ הויכער וואַנט. אַרום איז שאַ־שטיל, אָבער מיר דאַכט זיך אַז איך הער פון דערווייטנס אַ קינדעריש געוויין.

ווען מיר זיינען צוגעקראָכן נאָענט צו דער וואַנט, האָבן מיר איינער דעם צווייטן געהאָלפן אַרויסדראַפּן זיך אַלץ העכער און העכער, ביז מיר זיינען אַרויף אויפן שפּיץ פון דער וואַנט, מיר האָבן זיך באַמיט אויפצושטעלן זיך, דאָ האָבן מיר פּלוצים דערהערט אַ שאָס...

מיר זיינען ביידע אַראָפגעפאַלן אויף דער ערד, אַרום אונדז איז געווען שאַ־שטיל, מיר האָבן מורא געהאַט אויסצורעדן אַ וואָרט. איך האָב זיך אַ ביסל באַרואיקט און צוגעקראָכן צום יינגעלע, זיך צוגעטוליעט צו אים און שטילערהייט אַ פרעג געטאָן: ווי פילסטו זיך פימעטשקע? קיין ענטפער האָב איך ניט באַקומען...

איך האָב אין דער פינצטער אים אָנגעהויבן טאַפּן ביי די הענטלעך און פיסלעך אָבער פימעטשקע האָט זיך ניט באַוועגט, ניט באַווײַזן קיין סימנים פון לעבן. איך הויב זיך אויף און אין דער פינצטער פרובירן איך צו עפענען זיינע אויגן־דעקלעך, אָבער זיי מאַכן זיך גלייך צו... "מיין יינגעלע" איז געלעגן אַ טויטער...

איך האָב צוגעלייגט מיין אויער צו זיין ברוסט, — דאָס האַרץ האָט שוין ניט געקלאַפּט. ווייזט אויס אַז דער הילכיקער שאָס, וואָס מיר האָבן מיט געציילטע מינוטן געהערט, האָט אים געטראָפן. כ׳האָב אַ גלעט געטאָן זיין קאַלטן פנים און אַזוי אַרום געזעגנט זיך מיט מיין יונגן פריינט...

איך האָב פויזנדיק מיטן פנים צו דער ערד געהאַלטן אין איין באַוועגן זיך פאָרויס. וועג כ׳האָב דערזען אַז כ׳בין שוין ווייט אַוועק פאָרויס, בין איך אויפגעשטאַנען, אָפּגעטרייסלט פון זיך דעם שטויב און אָנגעהויבן לויפן אין דער ריכטונג פון אַ פייערל, וואָס האָט אין דער טונקלקייט באַלויכטן אַ שטיבל...

צוקומענדיק צום שטיבל, האָב איך איצט דערפילט אַ קעלט, איך האָב אַ ציטער געטאָן. איך קלאַפּ אָן אין פענצטער, אַ פרוי׳ס קול פרעגט "ווער ביסטו? פונוואַנען קומסטו?" איך האָב איר שטיל געענטפערט: "איך בין אַ אידישקע, איך בין אַנטלאָפן פון באַבי־יאַר". עס האָט זיך דערהערט אַ בייז קול: "גיי אַוועק פון דאַנען; איך ווייל דיך ניט קענען"...

כ׳בין צוגעלאָפן צו אַ צווייטער הייזקע און דערזען וואו אָן עלטערע פרוי עפנט אויף אַ טירל אין איר הויז. בין איך גלייך צוגעלאָפן צו איר, וועג זי האָט מיך דערזען כמעט אַ נאַקעטע און בלויז אין מיין נאַכט־העמד, האָט זי זיך שטאַרק דערשראָקן און אַ שפּאַן געטאָן אויף צוריק.

איך האָב איר אַ זאָג געטאָן: "שרעק זיך ניט, איך בין ניט קיין רוח, איך בין אַ מענטש..." — וועג ביזטו? פון וואַנען קומסטו? — און דאָ האָב איך צום ערשטן מאָל אין מיין לעבן געזאָגט אַ... ליגן.

— איך בין מומענקע, אַן אוקראַינערן, כ׳האָב באַגלייט מיין יידישע חברטע אין באַבי־יאַר, אָבער כ׳בין קוים אַ לעבעדיקע פון דאָרט אַנטלאָפן"...

די אַלטע פרוי האָט מיך אָנגענומען פאַר דער האַנט און אַריינגעפירט אין שטוב, געהייסן מיר אַרומואַשן זיך, געגעבן אַ פריש העמד, אַ קאָפּטל, אַ קליידל, אַ פּאָר אַלטע שיך. איך האָב אויף זיך אַ קוק געטאָן און זיך אַליין ניט דערקענט, אַן אמתדיקע אוקראַינערן.

די פרוי האָט מיר געגעבן אַ גלאָז וואַרעמע מילך מיט אַ שטיקל היימיש־געבאַקענע שוואַרצע ברויט. אָפּגעגעסן, בין איך צו צו דער אַלטיטשקער, אַרומגענומען זי און שטאַרק זיך צעווויינט, אויך זי האָט געווויינט...

אין אַ ווייַלע, וועַן זי האָט אויסגעווישט אירע טרערן, איז זי צו מיר צוגעגאַנגען און אַ זאָג געטאָן: "איך פאַרשטיי ווער דו ביסט, אָבער ביי גאָט זיינען מיר אַלע גלייך. אין זכות פון דעם, וואָס איך האָב דיר מיט עפּעס געהאָלפן — וועלן מיינע צוויי זין אַהיימקומען לעבעדיק פון דער מלחמה".

"ביי מיר קענסטו אָבער ניט בלייבן, די פּאָליציאַנטן נישטערן יעדן טאָג די הייזער זוכנדיק אַ אידן. רו זיך אויס אַביסל, איך וועל דיר געבן עפּעס מיטצונעמען צום עסן אויפן וועג, אפשר וועסטו זיך דערשלאָגן צו גוטע מענטשן און זאָל גאָט זיין מיט דיר אומעטום."

זי האָט מיר אויסגעבעט אויף אַ ווייכן טאָפּטשאַן און איך בין אַנטשלאָפן געוואָרן, לאַנג שלאָפן האָב איך ניט געקענט, פאַר מיינע אויגן זיינען אויפגעשוואומען די בילדער פון דעם נאָר־וואָס פּאָרגעקומענעם — שיסעריייַן, געוואַלדן, די געווייַנען פון די קליינע קינדער, און איך האָב אַ טראַכט געטאָן, צי האָט מיין שוויגער געקענט אויסבאַהאַלטן מיינע צוויי עופה׳לעך?

לאַנג טראַכטן האָב איך ניט געקענט, כ׳האָב פאַרשטאַנען אַז צוליב מיר קען נאָך אומקומען די גוטע און ערלעכע פרוי, וואָס איז פאַר מיר געוואָרן ווי אַ מוטער. האָב איך באַשטימט צו לאָזן זיך אין וועג אַריין.

צו אַלע צרות בין איך נאָך געווען אַ שיינע אויך, האָב איך מיין פּנים אויסגעשמירט מיט סאַזשע, פאַרבונדן דעם קאָפּ מיט אַ פּאַטשיילע, ווי עס טראָגן עלטערע אוקראַינערקעס, זיך געזעגנט מיט מיין טייערע באַלעבאָסטע און אַוועק אויפן וועג קיין דאַרניצע, וואָס געפונט זיך אויפן לינקן ברעג פונעם טייך דנעפּר. איך האָב זיך דערמאָנט אַז כ׳בין אַמאָל געווען דאָרטן, ביי מיינער אַ חברטע, אַן אַרטיסטקע פונעם טעאַטער, וואו מיר האָבן צוזאַמען געשפּילט, צו איר, צו מיין חברטע נאַטאַליע, בין איך געגאַנגען.

וועַן נאַטאַליע האָט מיך דערזען האָט זי זיך שטאַרק דערשראָקן, אָבער געהייסן מיר זיך מאַכן באַקוועם, איך זאָל זיך פילן ווי ביי זיך אין דער היים... אָבער איך האָב דערפילט אין איר באַציאונג צו מיר ווי אַן אָפּגעשטויסנקייט און וועַן מיר האָבן אָפּגעגעסן גיט זי אַ זאָג צו מיר: "איך מוז דיר זאָגן דעם אמת, ביי מיר קענסטו ניט זיין צו לאַנג".

—דינע — זאָגט זי — מיין מאַן, וואָס האָט זיך אויסבאַהאַלטן פון צו גיין אין דער סאָוועטישער אַרמיי, ברענט מיט רציחה קעגן דער ראַטנמאַכט און אויף אידן בפרט, איך האָב מורא אַז ער וועט דיך אויסגעבן צו די דייטשן.

איך האָב אַ קוק געטאָן אויף נאַטאַליען, זי איז געזעסן מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן און געשוויגן...

— וואו איז דיין מאַן איצט? און וועַן קומט ער אַהיים?

— אין צוויי שעה אַרום! האָט זי מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן מיר געענטפערט.

איך הויב זיך אויף אויף אַוועקצוגיין. נאַטאַליע האָט מיר דערלאַנגט אַ זעקעלע מיט עסן, וואָס זי האָט צוגעגרייט פון פריער, מיך שטאַרק אַרומגענומען,

צוגעדריקט צו זיך און אַ זאָג געטאָן:

— אַנטשולדיק מיר, דינע. מיין מאַן איז זייער אַ בייזער, איך האָב מורא פאַר אים...

כ׳בין אַרויס אין דרויסן, עס האָט אָנגעהויבן מאָראָקען אַ שטילענקער רעגן, געשטאַנען בין איך אונטער אַ בוים און געטראַכט: וואו לאָזט מען זיך גיין?

אין קאָפּ זיינען מיר געקומען אַלע מיינע אוקראַיניש פריינד, וואָס וואָלטן מיך אפשר אַרייגענומען צו זיך, אָבער זיי אַלע וואוינען אין צענטער שטאָט, און ס׳וועט שפּעטלעך... אויפן פלויט אַנטקעגן דעם בוים וואו איך שטיי, האָב איך באַמערקט, הענגט אַ מעלדונג. איך דערנענטער זיך און הויב אָן לייענען: ״אַלע די, וואָס וועלן אויפהאַלטן אידן, וועלן צוזאַמען מיט זיי דערשאָסן ווערן״... דערנעבן, אויף אַ קליין שטיקל פּאַפּיר, צוגעקלאַפּט מיט קליינע טשוועקעלעך לייען איך — ״אַן עלטערער מאַן, ניט ביים פולן געזונט, זוכט אַן עלטערע פרוי, וואָס זאָל אים באַדינען פּאַרן עסן און שלאָפן אויפן אָרט״.

איך האָב אָפּגעריסן דאָס צעטעלע, און באַלד געלאָזט זיך גיין אויפן אָנגעוויזענעם אַדרעס, צוויי שעה האָט געדויערט דער גאַנג צו דעם פלאַץ אין אַ שטאַרקן רעגן. כ׳בין געוואָרן דורכאויס נאַס. וועג איך בין געקומען לויטן אַדרעס, האָב איך אָנגעקלאַפּט אין דער טיר פון דעם איינגעהויקערטן שטיבל, אָבער קיינער האָט מיר ניט געענטפערט. איך האָב אַ שטופ געטאָן די טיר און זי האָט זיך געעפנט, כ׳בין אַריין אין דער חורבה און אין דער פינצטערניש האָב איך דערפילט, ווי אין בעט ליגט אַן אַלטער מאַן, צוגעדעקט מיט אַ סך קאָלדרעס.

— ווער ביסטו? — האָט דער אַלטער שטיל אַ פרעג געטאָן.

— דאָס האָב איך דורכגעלייענט אייער צעטעלע, אַז איר ווילט אַז עמיצער זאָל אייך באַדינען.

— יאָ, אָבער ווער ביסטו, פון וואַנען קומסטו?

און דאָ האָב איך צום צווייטן מאָל אין מיין לעבן צוגעטראַכט אַ ליגן.

— איך בין פון דאָרף אַנדרייעווקע, ניט ווייט פון דאָנען. בעת אַ באָמבאַרדירונג איז מיין גאַנצע פאַמיליע אומגעקומען. די שטוב איז רויניירט געוואָרן און איך בין געבליבן אַליין. דערפאַר בין איך אַווּעק אין שטאָט אַריין.

— וואו רופט מען דיך? האָט דער אַלטער געפרעגט?

— מיין נאָמען איז מאַריאַ, מאַרינקאַ — רופט מען מיך, — האָב איך אים געענטפערט.

— איז נעם די שוועבעלעך וואָס ליגן אויפן טיש און צונד אָן דאָס לעמפּל, זיד אויף אַ ביסל וואַסער און לאָמיר טרינקען טיי. ווער ביי מיר אַ באַלעבאָסטע, עסן וועט אונדז קלעקן ביז צום נייעם שניט. גיי אַראָפּ אין קעלער וועסטו דאָרטן געפונען אַ באַהעלטעניש מיט אַ סך קאַרטאָפל, קרויט, מערן, אַלערליי גרויפן. אין שטאַל שטייט אַ ציג, וואו דו וועסט האָבן מילך אַלע טאָג. איך בין אַלט און קראַנק, אַז איך וועל שטאַרבן, וועט אַלץ בלייבן בייַ דיר, איך האָב קיינעם ניט אויף

דער וועלט...

איך האָב אַ טראַכט געטאָן, וואָס די אַלטיטשקע האָט מיר געוואונטשן ביים אַוועקגיין אַז גאָט זאָל זיין מיט מיר. און ער האָט מיר געבראַכט אין דעם קליינעם איינגעפאַלענעם שטיבל.

צי אַלעם ערשטן האָב איך פאַרמאַכט די לאָדנס פון דעם איינציקן פענצטער, פאַררוקט די פאָרהענגלעך, אָנגעזאָטן טיי, געמאַכט אַ זיסע גלאָז טיי און צוגעטראָגן דעם אַלטן אין בעט אַריין. איך האָב געזען פאַר זיך אַ גלעזל טיי, און איך האָב געפילט אַלע טעמים...

איך בין געוואָרן אַ באַלעבאָסטע פון דעם קליינעם שטיבל. מיין גוטע אוקראינישע שפראַך האָט ניט אַרויסגערופן קיין חשד בײַ די שכנים, זיי האָבן געגלויבט אַז איך בין טאַקע געקומען פון אַ דאָרף און בין אַ אוקראַינערן.

אויפן דריטן טאָג, האָב איך געבעטן מיין אַלטן צו דערלויבן מיר צו גייען אין שטאָט אַריין — אפשר וועל איך דאָרטן געפינען עמיצן פון מיין משפּחה. געטראַכט האָב איך וועגן מיינע צוויי עופה׳לעך — וואו זיינען זיי?

און אָט בין איך אין שטאָט

איך בין פאַמעלעך, קיינער זאָל ניט באַמערקן, אַריין צו מיין שוויגער אין הויז. צוגעלאָפן צו די קינדערלעך, זיי געטוליעט און געוויינט, קושנדיק מיינע קינדער, איז מיין שוויגער אַריין אין שטוב. זי איז דערשראָקן געוואָרן און געוואונדערט זיך ווי קום איך איצט אַהער? זי איז זיכער געווען, אַז איך בין אומגעקומען צוזאַמען מיט מיין מאַמען אין באַבי־יאַר. זי האָט מיך אַוועקגענומען אין אַ זייט און שטיל איינגערוימט מיר אין אויער, אַז איך מוז גלייך אַוועק פון דאַנען, די פאָליציי איז שוין דאָ אפאָר מאָל געווען. עמיצער זאָל זיי האָבן געזאָגט, אַז דאָס זיינען דיינע (אידישע) קינדער און זיי געוואָלט צונעמען. איך האָב זיי געזאָגט, אַז דאָס זיינען מיין שוועסטערס קינדער, וואָס איז אומגעקומען אין דאָרף פון אַ באָמבאַרדירונג. אָבער די פאָליציי קען קומען יעדער שעה.

כ׳בין גלייך אַוועק צו מיין אַלטיטשקען, אָבער איבערגעלאָזט האָב איך מיין אַדרעס און געבעטן די שוויגער אַז אויב ס׳וועט זיין שלעכט זאָל מען די קינדער ברענגען צו מיר.

אין עטלעכע טעג אַרום איז די שוויגער געקומען צו גיין און געזאָגט מיר אַז איך זאָל זיך דאָרט מער ניט באַווייזן, ווייל אַ שכנה האָט דורכן פענצטער מיך דערקענט.

אַזוי זיינען אַריבער צוויי וואָכן און איך האָב ניט געוואוסט וואָס מיט די קינדער איז געוואָרן. אין איינעם אַ רעגנדיקן טאָג, האָט עמיצער אָנגעקלאַפּט אין פענצטער, און וועמ כ׳האָב געעפנט דאָס פאָרהענגל, בין איך דערשטוינט געוואָרן: אינדרויסן איז געשטאַנען מיין מאַן ניקאָלאַי מיט אונדזערע צוויי קינדער אויף די הענט.

איך האָב אויף גיך אויפגעעפנט די טיר, זיי אַריינגעלאָזט און דעם אַלטיטשקן

מיינעם אַ זאָג געטאָן אַ דריטן ליגן, אַז דאָס זיינען די קינדער פון מיינע אַ שוועסטער וואָס איז אומגעקומען בעת אַ באָמבאַרדירונג.

— נו,נו ! האָט דער אַלטער אַ זאָג געטאָן — זאָלן זיי זיין מיט אונדז. זיי וועלן אונדז ניט שטערן.

כ׳האָב די קינדערלעך איבערגעטאָן אין טרוקענע וועש און געלייגט זיי שלאָפן, מיר, איך מיט ניקאָלאיִן, זיינען אַרויס אין גאַס און ער האָט מיר דערציילט ווי אַזוי ער און אַנדערע זיינען אַנטלאָפן פון דער דייטשישער געפענגעניש, און נעכטן בייטאָג זיינען ווידער געקומען די פּאָליציי־לייט צו דער מאַמען און געזאָגט אַז, זיי ווייסן, אַז די צוויי קינדערלעך זיינען אידישע און אַז מיט געציילטע טעג צוריק איז זייער מאַמע דאָרט געווען... זיי האָבן געוואָלט צונעמען די קינדער, אָבער ניקאָלאי האָט ניט געלאָזט זיי צונעמען, געבעטן זיי, אַז זיי זאָלן וואַרטן ביז מאָרגן, ווייל מאָרגן דאַרף קומען די מאַמע, וועלן זיי האָבן די געלעגנהייט אויך איר צו נעמען צוזאַמען מיט די קינדער. זיי האָבן אים געגלויבט, און אויף דעם איינגעשטימט, — האָט מיר וויטער דערציילט מיין מאַן. מיט טרערן אין די אויגן — זאָגט ער מיר — בין איך אויפגעשטאַנען זייער פרי, צונויפגענומען די קינדערס פאַרמעגן, געמאַכט אַ קליין פּעקעלע און זיי געבראַכט צו דיר — אפשר, וועט דיר געלונגען צו ראַטעוונט אונדזערע טייערע צוויי קינדער ?

איך האָב זיך שטאַרק צעווינט. ניקאָלאי האָט מיך געטרייסט און געקושט, מיר האָבן זיך געזעגענט און אין דרויסן האָט נאָך אַלץ דער רעגן ניט אויפגעהערט.

אין דריי טעג אַרום איז די שוויגער צו מיר געקומען, און דערציילט אַז ווי נאָר ניקאָלאי איז אַהיים געקומען, זיינען די צוויי פּאָליציאַנטן, באַגלייט מיט אַ דייטש, אַריין אין הויז, פרעגנדיק אים וואו ער האָט אהינגעטאָן די צוויי קינדער. ניקאָלאי האָט זיך אָפּגעזאָגט זיי צו ענטפערן... האָבן זיי אים אַרויסגעפירט אין דרויסן און ביי דער אָנוועזנהייט פון אַ סך שכנים, אים אויפן אָרט דערשאָסן...

דערביי האָט איינער פון די מערדער־פּאָליציאַנטן אַ זאָג געטאָן : — נישקשה, מיר וועלן די זשידאָווקע מיט אירע 2 אויסוואורפן פון אונטער דער ערד געפונען און זיי אויך דערשיסן ווי די הונט.

אַזוי איז אומגעקומען מיין מאַן ניקאָלאַי פּראָניטשעוו, דער ערלעכער רוסישער מענטש, דער טאַטע פון מיינע צוויי אידישע קינדער...

אין גיכן איז אויך געשטאָרבן מיין אַלטיטשקער און צוזאַמען מיט אים האָבן זיך אויך געענדיקט די פּראָדוקטן, וואָס ער האָט געהאַט געזאָגט, אַז זיי וועלן קלעקן ביזן נייַעם שניט. כ׳האָב אָנגעהויבן טראַכטן וועגן עפּעס אַן אַרבעט, וואָס זאָל מיר געבן די מעגלעכקייט צו האָדעוועון מיינע קינדערלעך, איך בין אָנגעקומען אַרבעטן אַלס אַ געפעס־וואַשער אין אַ אַרבעטער־קיך און פלעג יעדן טאָג אַ היים ברענגען אַ ביסל זופ און מיט דעם דערקוויקן די קינדער, צו קענען וווייטער לעבן.

דאָרט האָב איך אָפּגעאַרבעט אַ פּאָר חדשים און אין אַ געוויסן טאָג רופט מיך אַרויס דער פאַרוואַלטער פון דער קיך און זאָגט צו מיר אַז אַן אַרבעטער האָט אים

געזאָגט אַז ער ווייסט אַז איך בין אַ געוועזענע אַרטיסטקע פונעם קינדער־טעאַטער און ער ווייסט אויך אַז איך בין אַ אידישקע...

— פאַר אייך וועט זיין בעסער אַז איר וועט פאַרלאָזן די אַרבעט — האָט ער מיט אַ שטאַרקן מיטגעפיל מיך געראָטן. אויף מאָרגן בין איך שוין ניט אַוועק צו דער אַרבעט. פאַרשטייט זיך אַז כ׳האָב שוין ניט געהאַט די צוויי טעלער זופ, מיט וועלכע איך האָב געהאָדעוועט די קינדער.

אָבער ווי עס ווייזט אויס, האָט דער גאָט, וואָס די אַלטיטשקע האָט מיר געהאַט געוואונטשן, אַז ער זאָל שטענדיק זיין מיט מיר, איז די ברכה מקוים געוואָרן...

אין אַ פאָר טעג אַרום האָב איך זיך איינגעאָרדענט אין אַ מיליטעריש קיך אַלס אַן אויפרוימערין. אויך פון דער אַרבעט פלעג איך ברענגען אַ פאָר טעלער שפייז פאַר מיינע קינדערלעך.

טאַקע דאָ ביי דער אַרבעט, אין דער מיליטעריש קיך, האָט זיך צו מיר אָנגעהויבן שדכנען אַ הויכער סימפאַטישער דייטש. וויפיל איך זאָל זיך וועלן פון אים אָפּטשעפן, איז ער נאָך מער צוגעשטאַנען צו מיר, ער האָט אַפילע אויסגעפונען וואו איך וואוין און איינמאָל איז ער געקומען צו מיר אַ היים...

געבראַנגט האָט ער מיט זיך דעם אָוונט אַ גאַנצן ברויט, קאָנסערוון אַ גרויס שטיק חזיר־שמאַלץ, עפּעס האָב איך שטאַרק מורא געהאַט פאַר אים: וועלן ער איז צו מיר געקומען פלעגט ער ווי אַ קליין קינד זיך שפילן מיט מיינע קינדערלעך און זיי האָבן אים שטאַרק ליב באַקומען.

ווי עס ווייזט אויס, האָט דער דייטש, וועמען מען האָט געפונען אַלבערט, געפילט מיין אומצוטרוי... איינמאָל רופט ער זיך אָן צו מיר: — ״מאַריאַ, האָב ניט קיין מורא פאַר מיר, איך בין ניט ווי אַלע דייטשן... איך בין אַן אַנדערער, מעגסט מיר גלויבן...״

ער, אַלבערט, איז געווען אַן אָפּטער אַריינגייער בייַ אונדז אין שטוב, די שטוב האָט אויפגעלעבט. די שטוב איז אָנגעפילט געווארן מיט אַלדאָס־גוטס. כ׳האָב אָנגעהויבן צו גלויבן, אַז ער איז געווארן אונדזער בעסטער פריינט, אָבער לאַנג האָט זיך די אידיליע ניט געצויגן.

איינמאָל, איז אַלבערט געקומען צו פאָרן אין אַן אַלטן אויטאָמאָביל, אַריין אין שטוב אַ צערודערטער.

— מאַרינקע, נעם צונויף אַלע דיינע און די קינדערס שמאַטעס, דו מוזט גלייך אַנטלויפן פון הויז, ווייל עמיצער האָט צוגעטראָגן די נייעס אַז זיי וויסן אַז די ביסט אַ אידישע. מאָרגן גאַנץ פרי וועט מען קומען צו דיר און צונעמען דיך און די קינדער.

אַלבערט האָט מיר ניט געלאָזט לאַנג טראַכטן. ער האָט אויף גיך מיר געהאָלפן צונויפפּאַקן מיין אָרעמקייט, אָנגעטאָן די קינדער און אונדז אַלעמען אַריינגעזעצט אין דעם אַלטן אויטאָמאָביל און אָפּגעפאָרן קיין בעלאַצערקאָוו, וואו עס האָט באַאַרפט וואוינען מיינע אַ גוטע באַקאַנטע. אָבער עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז זי וואוינט ניט מער אויפן אָנגעגעבענעם פלאַץ. אַלבערט האָט אונדז

איינגעאָרדענט ביי איינעם אַ פאָלקס־דויטש, וועמען ער האָט אונדז פאָרגעשטעלט ווי זיינע בעסטע פריינט...

***

אויף דעם ענדיקט זיך די געשיכטע, וואָס עס האָט מיר דערציילט דינע מיכאַילאָוונע פראָניטשעווע, וואָס האָט זיך געראַטעוועט פון די קנאַפּע הונדערט טויזנט אומגעקומענע אידן וואָס ליגן אין באַבי־יאַר.

דאָס איז אייגנטלעך ניט דער סוף פון דער געשיכטע, צווייַ טעג נאָכאַנאַנד האָט זי פאַר מיר אויסגעווייַנט דעם ביטערן לעבן אירן אין די יאָרן פון דער אָקופּאַציע. אויפן דריטן טאָג, וועג איך האָב אויפמערקזאַם זיך צוגעהערט צו די שילדערונגען אירע און באַוויזן אַלץ צו פאַרשרייבן, האָט זי זיך דערפילט שלעכט און וועג עס איז געקומען די גיכע הילף האָט מען איר צוגענומען אין שפּיטאָל אַריין און פון דאָרט איז זי שוין מער ניט צוריק געקומען.

אירע פריינט, די אַרטיסטנס האָבן אייגנאָרדנט פאַר איר אַ גרויסע לוויה. אין אָרון איז געלעגן אַן עלטערע פרוי, באַפוצט פון אירע חברטעס, האָט זי אין טויטן קאָסטן אויסגעזען זייער שיין...דעם לעצטן וועג האָבן איר באַגלייט אירע קינדער און דריי אייניקלעך.

לויט איר צוואה האָט מען איר מקבר געווען אויפן אידישן בית־עולם, דאָס איז געווען דער לעצטער קרבן פון באַבי־יאַר.

דינע מיכאַלאָוונע פראָניטשעווע, האָט ניט באַוויזן מיר אַלץ צו דערציילן, ווי אַזוי זי איז געיאָגט געוואָרן ווי אַ חיה, געלאָפן פון איין אָרט צו אַן אַנדערן, אָן עסן, אָן אַ זיכערן דאַך איבערן קאָפּ מיט אירע צוויי קינדערלעך, געיאָגט געוואָרן ניט בלויז פון די דייטשישע מערדער, נאָר אויך פון די שכנים אוקראַינער. זי האָט אויך ניט פאַרענדיקט די געשיכטע וועגן איר אַרויסטריט אַלס עדות אויפן קיעווער פּראָצעס קעגן די דייטשישע אָפּיצירן, וואָס זיינען געמשפּט געוואָרן פאַרן דורכפירן די עקזעקוציעס אין באַבי־יאַר.

דאָרטן האָט זי דערקענט דעם נאַצישן גענעראַל, וואָס האָט ביים באַבי־יאַר געזאָגט, אַז "דינע איז אַ אידישער נאָמען" און געהייסן זי שיסן... זי האָט ניט באַוויזן צו דערציילן ווי אַזוי זי מיט אירע געראַטעוועטע קינדער זיינען געשטאַנען אויפן "קאַלינין־פלאַץ" אין קיעוו וועג מען האָט אויפגעהאָנגן די דייטשישע רוצחים און צווישן זיי דעם זעלבן גענעראַל, וואָס האָט איר געשיקט צום באַבי־יאַר צום אומקום.

דינע פּראָניטשעווע׳ס דערציילונג איז ווי אַ לעבעדיקער גרוס פון גיהנום.

שמעון קיפּניס

בלומען און טרערן

פון דער אויסלענדישער ראַדיאָ, האָבן מיר זיך דערוווסט אַז ס׳איז איינגעשטעלט געוואָרן אַ טאָג פון דערמאָנונג נאָך די זעקס מיליאָן אומגעקומענע אידן אין גרויסן חורבן. ווי אַזוי זשע זאָלן מיר דאָס ביסל אידן פון קיעוו אָפמערקן דעם דאָזיקן טאָג? וואו זאָלן מיר זיך צונויפנעמען, אַז קיין אידישער קלוב איז ניטאָ, קיין אידישע אינסטיטוציע איז ניטאָ? האָט יעדערער בײַ זיך באַשטימט, אַז אָפמערקן דעם טאָג דאַרף מען אין באַבי־יאַר, וואו עס איז דאָן קיין דענקמאָל נאָך ניט געשטאַנען, נאָר עס איז געלעגן אַ שטיין, אויף וועלכן עס איז געווען אויסגעקריצט, אַז עס וועט אויף דעם אָרט אַוועקגעשטעלט ווערן אַ דענקמאָל.

שפּעט אין טאָג, זיינען פון אַלע עקן שטאָט, פֿאַמעלעך און שטיל געגאַנגען פֿאָרלעך מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ, צוגעגאַנגען צום שטיין — אַוועקגעלייגט לעבעדיקע בלומען און זיך אויסגעווײַנט נאָך אומגעקומענע טאַטעס און מאַמעס, ברידער און שוועסטער, באָבעס און זיידעס, און אַזוי ווי זיי זיינען שטיל געקומען, אַזוי זיינען זיי שטיל זיך צעגאַנגען אין זייערע היימען.

קיינער האָט גאָר ניט געוואָלט. מען האָט זיך איינער דעם אַנדערן פאַרשטאַנען אין שטילשווייגן; און ווייל דער שטראָם פון מענטשן האָט ניט אויפגעהערט — איז דאָס ניט געפעלן געוואָרן די באַלעבאַטים פון שטאָט און מ׳האָט אָנגעהויבן צו צעטרייבן דעם עולם וואָס האָט אין שטילשווייגן זיך פאַראיינקט מיט די מיליאָנען אידן פון דער גאָרער וועלט, וואָס האָבן אָפּגעמערקט דעם טאָג פון חורבן.

דער שטיל־שווייגנדיקער מענטשן־גאַנג האָט אַנגעהאַלטן, און דאָן האָבן די מאַכט־האָבער באַשטימט אָפּשטעלן דעם גאַנג. זיי האָבן פון עולם אַרויסגעכאַפּט פינף פּאָרלעך און זיי אַריינגעוואָרפן אין פּאַנצער־מאַשינען, וואָס זיינען צוליב דעם אַהער געבראַכט געוואָרן און זיי תיכף אָנגעפירט אין די מיליציע־באַצירקן.

דער עולם האָט זיך שטאַרק דערשראָקן און זיך צעלאָפן. די שטאָט־באַלעבאַטים האָבן זייערס דערגרייכט; אָבער אויפן איינזאַמען שטיין, איז געלעגן אַ בארג מיט פרישע בלומען, באַגאָסענע מיט מענטשלעכע טרערן, וואָס זיינען געקומען אָפּגעבן כבוד די זעקס מיליאָן אומגעקומענע פון גרויסן חורבן.

צווישן די אַרעסטירע פינף פּאָרלעך, בין איך געווען מיט מיין פּרוי, וואָס האָט פאַרלוירן אירע עלטערן אינעם גרויסן אומגליק, און וואָס קומט שטענדיק צום שטיין אין באַבי־יאַר דערמאָנען זיי מיט אַ טרער און מיט אַ לעבעדיקער בלום.

אַ גאַנצע נאַכט האָט געדויערט אונדזער "אויספאָרשונג". מ׳האָט אונדז באַשולדיקט אין "טאפטשן" (טרעטן) בלומען אין באַבי־יאַר, אָבער אויך דאָס איז געווען אַ גרויסער ליגן, ווייל גראָד איז יענעם יאָר געווען אַ שפּעטער פרילינג, און ניט נאָר קיין בלומען, נאָר אַפילו קיין גראָז איז נאָך ניט געווען, און ערטערווייז איז נאָך געלעגן דער שניי אויף דער ערד. אָבער דאָס האָט ניט געשטערט די אויספאָרשערס צונויפשטעלן אַ באַשולדיקונג־אַקט אויפן סמך פון וועלכן מ׳האָט אונדז אויפן צווייטן טאָג פאַרמשפּט צו 10־15 טעג טורמע.

מ׳האָט אונדז ווי אמתע פאַרברעכערס אָפּגעשוירן די האָר פון קאָפּ, אַריינגענומען אין אַ קאַמער, וואו עס האָבן זיך שוין געפונען נאָך 18, טאַקע אמתע פאַרברעכערס, שיכורים און כוליגאַנעס, פאַר וועמען דער צימער איז געווען אַ געווייַנטלעכע היים.

דער טורמע־צימער איז באַשטאַנען פון צוויי־שטאָטיקע "סטעלאַזשן" (טאָפּטשאַנען) צונויפ־געקלאַפּט פון ברעטער, וואו עס איז נישט געווען קיין סימן פון בעטגעוואַנט — הוילע, האַרטע ברעטער. פון קיין קישן, אָדער וועלכן עס איז קאָלדרע אויף צודעקן זיך, איז קיין רייד ניט געווען. אַ געווייַנטלעכער צימער פאַר געווייַנטלעכע פאַרברעכערס.

לויטן סאָוועטישן געזעץ, דאַרפן די פאַרמשפּטע צו 10־15 טעג, טאָן וועלכע ס׳איז ניט אַרבעט. געווענטלעך פירט מען זיי צו קערן, אָדער רייניקן די גאַסן, אָבער אונדז פאַרמשפּטע פאַר לייגן בלומען אין באַבי־יאַר, האָט מען ניט געוואָלט פירן אויף אַרבעט, מיר זאָלן, חלילה, ניט "אָנשטעקן" די איבעריקע מיט אַ וועלכע ניט אַיז פראָפאָגאַנדע, דעריבער זיינען אַלע אַוועק אויף אַרבעט און מיר זיינען געבליבן אין פינצטערן, שטיקנדיקן טורמע־צימער אויף אַלע 24 שעה אין מעת־לעת, אָן אַ ביסל פרישע לופט. דאָס האָט אונדז פאַרדראָסן און מיר האָבן באַשטימט מעלדן אַ הונגער־שטרייק, וואָס האָט זיך פאַרענדיקט מיט אונדזער זיג.

אויפן צווייטן טאָג, האָט מען אונדז שוין געפירט אויף אַרבעט, און אַזוי אַרום זיינען אויף גיך דורכגעלאָפן די 10־15 טעג. אָבער ווען עס איז געקומען דער טאָג פון אונדזער באַפרייאונג, האָט מען יעדן פון אונדז אַרויסגעגעבן אַזעלכע צייגענישן, וואו עס איז געווען אָנגעוויזן, ווען און פאַר וואָס מען איז געווען געמשפּט, איז אויפן אָרט פון דעם, אַז מיר זיינען געווען פאַרמשפּט צו 15 טעג טורמע, "פאַר טרעטן די בלומען אין "באַבי־יאָר", איז דאָרטן שוואַרץ אויף ווייס געווען אָנגעשריבן, אַז מיר זיינען געווען פאַרמשפּט פאַר "אַ פּראָוואָקאַציע אין דער מיליציע".

אַזאַ פּראָוואָקאַציע האָבן מיר ניט דערוואַרט און טאַקע מיט אַזעלכע דאָקומענטן זיינען מיר אַרויס פון טורמע. מיט אַזאַ מין פלעק, איז געפערלעך צו לעבן אין ראַטן־פאַרבאַנד, ווייל מ׳קען זיך ווען עס איז דערמאָנען און פאַר דער זעלבער שולד וואָס איך בין שוין אָפּגעזעסן 10 טעג, קען מען אַ צווייטן מאָל משפּטן שוין אויף צען יאָר.

דעריבער, האָב איך אין משך פון אָנדערהאַלבן יאָר געשריבן אין אַלע

אינסטאַנצן, כדי אָפּצושאַפן בכלל דעם אורטייל אַלס אַן אומגעזעצלעכן און שטעלט אייך פאָר, אַז אומדערוואַרט האָב איך זיך דערשלאָגן און מ׳האָט דעם אורטייל אָפּגעשאַפן. פאַרשטייט זיך, בלויז סימבאָליש, ווייל איך בין דאָך שוין פאַר דעם אָפּגעזעסן די צען טעג.

שמעון קיפניס

אַ וואַזע אָנגעפילט מיט ערד
פון באַבי־יאַר

ס׳איז געווען אַ האַרבסטיקער טאָג פון סוף 1945 יאָר. אויף אַ סך קיעווער גאַסן האָט מען נאָך באַגעגענט סימנים פון דער נאָר־וואָס פאַרענדיקטער מלחמה. פוסטע וועגט פון אָפּגעבּרענטע הייזער, גריבער פון באָמבע אטאַקעס און בלייכע אויסגעדאַרטע מענטשן, וואָס גייען עפּעס פאַרטראַכט און קוקן עפּעס דערשראָקן ווי גלייך זיי וואָלטן מורא געהאַט, אַז אָט־אָט וועט זיך ווידער פון ערגעץ באַווייזן אַ פאַשיסטישע מאָרדע.

די שטאָט איז געווען איינגעטונקען אין חושך — די גאַס־ליכט האָט נאָך נישט פונקציאָנירט. און די הויפּט־גאַס פון שטאָט, די אַמאָליקע לעבעדיקע, שיינע קרעשטשאַטיק־גאַס האָט זיך מיר אויסגעוויזן ווי אַ פאַרלאָזטער בית־עולם...

... ס׳איז געווען דער ערשטער האַרבסט נאָך דער באַפרייאונג אין דער געבּיידע פון דער מוזיקאַלישער קאָמעדיע איז היינט באַזונדערס לעבעדיק — דער קיעווער אידישער מלוכה־טעאַטער, וואָס האָט זיך דאַן געפונען אין טשערנאָוויץ האָט אָפּגעמערקט זיין 25־טן יאָרטאָג.

(אַגב, האָט דער טעאַטער זיך קיינמאָל ניט אומגעקערט קיין קיעוו, און טאַקע דאָרטן,אין טשערנאָוויץ ליקווידירט געוואָרן...)

קיעוו האָט דאָס ערשטע מאָל נאָך אַ לאַנגן איבּעררייס דערהערט אַ פריי, הויך אידיש ווואָרט.

פון מאָסקווע, פון "גאָסעט" איז געקומען אַ דעלעגאַציע באַגריסן דעם טעאַטער־קאָלעקטיוו בראש מיט מיכאָעלסן.

עס זיינען געווען זייער אינטערעסאַנטע אַרויסטרעטונגען אויף אידיש, רוסיש און אוקראַיניש, נאָר מיר האָט זיך באַזונדערס פאָרגעדענקט, און איך מיין, אַז כל־זמן איך וועל לעבּן, וועל איך ניט פאַרגעסן די רעדע פון שלומה מיכאָעלס.

... ער איז אויף גיך אַרויף אויף דער טריבּונע, פון וועלכער מען האָט קוים־קוים אַרויסגעזען דער נידעריקן שלומה מיכאָעלס, וואָס האָט געהאַלטן אין בּיידע הענט אַ קרישטאַלענע וואַזע, וואָס האָט געוואָלט אירע שטראַלן אין זאַל אַריין איבּערגעפולט מיט מענטשן, וואָס האָבּן זיך פאַרבענקט נאָך אַ אידיש וואָרט. נאָר אַלע בּייווּעזענדע האָבּן זיך ווי געחידושט — ניט קיין בּלומען זיינען געווען אין דער וואַזע, נאָר זי איז געווען אָנגעפילט ביזן סוף מיט עפּעס גאָלע שוואַרץ.

שלומה מיכאָעלס, דער געניאַלער אַרטיסט האָט תיכף באַמערקט ווי דער עולם

קוקט מיט נייגעריקייט אויף דער שוואַרצער קרישטאָלענער וואַזע און אָנגעהויבן זיין רעדע:

— איידער איך בין געקומען אַהער צו באַגריסן אונדזערע טייערע פריינט פון קיעווער אידישן טעאַטער מיט זייער יום־טוב, מיט אונדזער יום־טוב, בין איך מיט מיינע חברים פון מאָסקווער מלוכה־טעאַטער אַוועק אין אַ קראָם אַריין און געקויפט אָט די קרישטאָלענע וואַזע און מיר זיינען אַלע גלייך פון קראָם אַוועק מיט דער וואַזע אין באַבי־יאַר און זי אָנגעפולט מיט ערד, וואָס האָט געזען, מיט ערד, וואָס האָט געהערט די געשרייען פון אונדזערע טאַטעס און מאַמעס, ברידער און שוועסטער, פון די קליינינקע יינגעלעך און מיידעלעך, וואָס האָבן ניט דערלעבט צו ווערן גרויסע, פון אַלע, וואָס זיינען דאָרטן אומגעקומען פון די פאַשיסטישע חיות.

און אויפהויבנדיק די וואַזע אָנגעפולטע מיט ערד פון באַבי־יאַר האָט ער פאָרגעזעצט:

— קוקט זיך גוט צו, וועט איר זען דאָרט די שנורעלעך פון אַ קינדעריש שוכעלע, וואָס האָט זיך צוגעשנורעוועט ביי שרה׳לען, וואָס איז אומגעפאַלן אַ טויטע צוזאַמען מיט איר מאַמען.

קוקט זיך צו, וועט איר זען די טרערן פון אַן אַלטער אידענע, וואָס גיסן זיך פון איר פנים.

קוקט זיך צו, וועט איר זען אייער טאַטן, וואָס שרייט "שמע ישראל" און קוקט מיט זיינע דערשראָקענע אויגן צום הימל, ווי גלייך פון דאָרטן וועט זיך גלייך אַראָפלאָזן אַ מלאך און וועט זיי אָפּראַטעווען.

הערט זיך צו — וועט איר דערהערן דעם רויש פון די האַרמאַטן, מיט וועלכע די באַשיצער פון וואַרשעווער געטאָ האָבן געקמפט קעגן די פאַשיסטישע מערדער.

הערט זיך צו, וועט איר דערהערן ווי עס זינגן די דעפאָרטירטע פון די טויט־לאַגערן דאָס ליד "זאָג ניט קיינמאָל, אַז דו גייסט דעם לעצטן וועג".

קוקט זיך צו, וועט איר זען ווי די ערד איז אָנגעפולט מיט בלוט, קוקט זיך צו, וועט איר זען, ווי די ערד ציטערט... דאָס אָטעמען אונדזערע קדושים, וואָס האָבן אָפּגעגעבן זייער לעבן פאַר אונדז, פאַר אייך, מיינע פריינט פון קיעווער אידישן מלוכה־טעאַטער, וועלכע זיינען געווען פאָרצוועצן דעם קיום פון די, וואָס זיינען אומגעקומען אין די באַבי־יאַרן פון אַלע עקן וועלט...

און אַרויסנעמענדיק אַ זשמעניע פון דער וואַזע, האָט ער פאַרענדיקט זיין רעדע:

איך האָב אייך געבראַכט אַ הער דאָס ביסעלע ערד פון באַבי־יאַר, וואַרפט אַהין אַריין קערעלעך פון בלומען — זאָלן זיי וואַקסן, זאָלן זיי בליען, זאָלן זיי סימבאָליזירן אונדזער פאָלק, אונדזער אידיש פאָלק, וואָס היטלער האָט געוואָלט אויסראָטן פון דער ערד, און מיר, אויף צו להכעיס אים, האָבן געלעבט, לעבן און וועלן לעבן.

מיר אידישע אַרטיסטן — וועמען מיר זאָלן ניט פאָרשטעלן אויף דער בינע — טוביה דעם מילכיקן, שימעלע סאָראָקער, הירש לעקערט צי בר כוכבא — וועט שטענדיק שטיין פאַר אונדזערע אויגן דאָס ביסעלע ערד פון באַבי־יאַר, וואָס רופט אונדז, וואָס מאָנט אונדז, וואָס זאָגט אונדז אַלעמען אויף צו להכעיס אונדזערע שונאים וועלן מיר לעבן...

*

דעם זעלבן אויפדערנאַכט האָט דער קיעווער אידישער טעאַטער באַוויזן זיין נייע פאָרשטעלונג "איך לעב" פונעם דיכטער משה פינטשעווסקי. און מיר האָט זיך אַלץ געדאַכט, אַז שלומה מיכאָעלס זעצט נאָך פאָר זיין רעדע... שלומה מיכאָעלס רעדט...

שמעון קיפניס

באַבי יאַר

פון
שיקע דרין

וואָלט איך אויפגעהאָנגען
דאָס וויגל אויף א באַלקן
אָן געהוידעט, געהוידעט
מיין יינגעלע, מיין יאָנקל.
איז די שטוב אָנגעפוללט
מיט א פלאָם פייער
ווי זשע קאָן איך הוידען
מיין יינגעלע, מיין טייערן?

א... ליולינקע-ליו-ליו...

וואָלט איך אויפגעהאָנגען
דאָס וויגל אויף א ביימל,
אָן געהוידעט, געהוידעט,
מיין יינגעלע, מיין שלמהל.
איז מיר ניט געבליבן
קיין פאָדעם פון קיין ציך,
איז מיר ניט געבליבן
קיין בענדל פון קיין שיך.

וואָלט איך אָפגעשאָרן
די צעפּ מיינע, די לאָנגע,
אָן אויף זיי דאָס וויגל,
דאָס וויגל אויפגעהאָנגען,
וויים איך ניט, וואו זוכט מען
די ביינדעלעך אָצינדער,
די ביינדעלעך, די טייערע,
פון ביידע מיינע קינדער.

העלפט מיר, מאָמעס, העלפט מיר
אויסקלאָגן מיין ניגון,
העלפט מיר, מאָמעס, העלפט מיר
דעם באַבי-יאַר פאַרווינען.

דערשאָסן צוזאַמען מיטן גלח

זיי שטייען מיר פאַר די אויגן — ראָזע קאָגוט מיט איר רוסישן מאַן פּיאָטער און די צוויי פּרעכטיקע קינדערלעך. זיי האָבן ניט באַווייזן אַרויסצופֿאָרן פון קיעוו.

פּיאָטער׳ס פּאָטער, אַ גלח, פון אַנדרייעווסקין קלויסטער אין קיעוו, האָט זיי אַלעמען אַריינגענומען אין קלויסטער און אָפּגעגעבן אַ צימערל פאַר דער משפּחה, וואָס איז געווען גוט פאַרמאַסקירט. דאָרט האָבן זיי פאַרבראַכט עטלעכע חדשים, ביז אייַנער פון די דאַוונענער האָט זיך דערוואוסט און איבערגעגעבן זיי צו די דייטשן.

די רוצחים האָט דאָס שטאַרק פאַרדראָסן וואָס אַ גלח פאַרנעמט זיך מיט ראַטעווען אידן, האָבן זיי ראָזען, איר מאַן פּיאָטער, די צוויי קינדערלעך און אויך דעם מענטשלעכן גלח דערשאָסן אין באַבי־יאַר.

ערע דעם ערלעכן און נאָבעלן גלח, וואָס האָט געוואָלט ראַטעווען אידן און אַליין באַצאָלט מיט זיין לעבן.

ראַיע פֿאַוולאָווסקאַיאַ, לאָס־אַנדזשעלעס, קאַליפֿאָרניאַ

מיין חברטע רחל מיט אירע דריי קינדערלעך

איך האָב געהאַט אַ חברטע, מיט וועלכער כ׳בין געווען באַפרײַנדעט נאָך פון די קינדער־יאָרן. געוואָרפן האָט מען זי רחל. אַ קלוגע און אַ שיינע און צו מיר איז זי געווען ווי אַן אייגענע שוועסטער.

מיר האָבן כמעט אין איין צייט חתונה געהאַט און געלעבט אין פריידן ווי איין משפחה. בײַ מיר איז געבוירן געוואָרן אַ יינגעלע, אָבער בײַ רחל׳ן איז אַ לאַנגע צייט ניט געווען קיין קינדער.

דאָס האָט אַרויסגערופן בײַ איר איבערלעבונגען און ניט פאַרגינעריי. דער מאַן אירער — מאיר האָט מען אים גערופן — האָט שטאַרק געוואָלט האָבן אַ קדיש נאָך זיך, אָבער וואָס האָט ער געקאָנט טאָן אַחוץ דעם, וואָס ער האָט רחל׳ען געשיקט צו די בעסטע דאָקטוירים, וואָס האָבן באַדאַרפט רחל׳ען אויסהיילן זי זאָל קענען האָבן קינדער.

אָבער עס האָט גאָרניט געהאָלפן. אַזוי האָבן זיי אָפגעלעבט 11 יאָר. און פֿלוצים (אוי, דער שטענדיקער פֿלוצים) אויפן 12־טן יאָר פון זייער צוזאַמענלעבן, האָט רחל, מיין טייערע חברטע, געבוירן אַ מיידעלע, וואָס זי האָט לכבוד מיר אַ נאָמען געגעבן: עטעלע.

איר קאָנט זיך ניט פאָרשטעלן די פרייד פון די ניט־גאָר־יונגע טאַטע־מאַמע. און ווי עס ווערט ערגעץ געזאָגט: ״אַז גאָט גיט, גיט ער מיט דער גאַנצער האַנט״. אין אַ יאָר אַרום האָט רחלע געהאַט נאָך אַ מיידעלע, וועמען זי האָט אַ נאָמען געגעבן מילע, נאָך איר באָבע מלכה. אַ שיין מיידעלע טאַקע ווי אַ בת־מלכה. עס איז אַוועק נאָך אַ יאָר און אויף דער ליכטיקער וועלט האָט זיך באַוויזן אין דער גליקלעכער משפחה — אַ קרעפטיקער בחור, וועמען מען האָט אָנגערופן אַברהם׳לע, נאָכן זיידן אַברהם. מען דאַרף זיין אַ גרויסער קינסטלער, אַז מען זאָל קענען באַשרייבן די פרייד און דאָס גליק פון די עלטערן און פון אַלע געסט וואָס זיינען אין יענעם פרילינג טאָג פון יאָר 1941, געקומען אויפן ברית פונעם קליינעם אַברהם׳עלע. דאָס איז געווען ניט קיין ברית, נאָר אַן אמתע חתונה, וואָס האָט געצויגן אַ גאַנצע וואָך.

דער טאַטע האָט ניט געקאָנט זיך אָנזעטיקן מיט דעם געדאַנק, אַז גאָט האָט אים צוגעשיקט אַ זון און אַז ער וועט קענען אין 120 יאָר אַרום ליגן רואיק אויף יענער וועלט, וויסנדיק, אַז עס וועט זיין וויכער עס זאָל נאָך אים זאָגן קדיש.

אָבער לאַנג פרייען זיך איז ניט געווען באַשערט. עס איז אויסגעבראָכן די

צווייטע וועלט־מלחמה. איך מיט מיין זון האָבן זיך עוואַקואירט אין טיפן הינטערלאַנד, אָבער מיין חברטע רחל׳ס מאַן, מאיר, האָט אַפילע ניט געוואָלט טראַכטן וועגן פאַרלאָזן קיעוו. ער האָט געזאָגט, אַז די דייטשן זיינען אַ קולטורעל פאָלק און וועלן קיינעם ניט טשעפען.

ער האָט אַפילו געחלומ׳ט צו עפענען אַ געשעפט אין קיעוו און ״לעבן אַ גוטן טאָג״... וויפיל איך און מיין מאַן האָבן זיך געבעטן ביי זיי, אַז זיי זאָלן פאָרן מיט אונדז, האָבן זיי דערפון ניט געוואָלט הערן און זיי זיינען מיט זייערע דריי קינדערלעך געבליבן אין קיעוו.

וועג מיר האָבן זיך נאָך דער מלחמה אומגעקערט קיין קיעוו, האָבן אונדז די שכנים דערציילט, ווי אַזוי מאיר האָט געדונגען אַ גרויסן וואָגן און אַרויפגעלייגט אויף אים דאָס גאַנצע האָב און גוטס און ער מיט רחל׳ען און די דריי קינדערלעך צוזאַמען מיט נאָך אַ פּאָר רוסישע שכנים, האָבן זיך געלאָזט פּאָרן לויטן באַפעל, צום באַבי־יאַר.

וועג זיי זיינען אָנגעקומען צום פּלאַץ, אַ זאַמלונג־פונקט, זיינען שוין דאָרט געווען אַ סך מענטשן. צווויי פּאָליציאַנטן־רוצחים האָבן באַלד ביי זיי צוגענומען די קינדערלעך און זיי לעבעדיקערהייט אַריינגעוואָרפן אין גרוב אַריין.

וועג רחל און מאיר האָבן זיך געפּרואווט קעגנשטעלן, איז צוגעקומען אַ דייטש און זיי אויפן אָרט דערשאָסן און מיט די פיס זיי אַראָפּגעשליידערט אין גרוב אַריין. אַזוי זיינען אומגעקומען מיין בעסטע לעבנס־חברטע, מען קען זאָגן מיין ליבסטע שוועסטער רחל, — איר איינגעעקשנטער מאַן מאיר שפּיגעל און זייערע שוועסטער־אָנגעקומענע, אויסגעבעטענע און אויסגעווייניגטע קינדערלעך — די דריי יאָריקע עטעלע, צוויי יאָריקע מלכה׳לע און אַברהם׳עלע, וואָס איז אַלט געווען אינגאַנצן 6 חדשים.

כ׳וועל זיי און דעם אופן, ווי מען האָט זיי אומגעבראַכט — קיינמאָל ניט פאַרגעסן...

עטיע פורמאַן

ברוקלין נ.י.

געגומען זיך דאָס לעבן...

וועַן ליפּע רעזניק, מיין שוועסטער־קינד, איז געקומען נאָך דער מלחמה קיין קיעוו, בּאַלוינט מיט אָרדנס, מעדאַלן פאַר זיין העלדישקייט אויפן פראָנט, האָט ער זיך דערוואוסט אַז זיין גאַנצע פאַמיליע, צווישן זיי זיין פרוי און צוויי קינדערלעך, זיינען אומגעקומען אין באַבי־יאַר. האָט ער ניט אויסגעהאַלטן און געגומען זיך אַליין דאָס לעבן.

חיה שוואַרצמאן, ברוקלין, נ.י.

מיין פעטער דוד און זיין טאָכטער גאָלדע

אין יאָר 1921, אין דער צייט פון די פּאָגראָמען, בין איך מיט מיין משפּחה אַנטלאָפן קיין אַמעריקע. אָבער אין קיעוו, וואו איך בין געבוירן געוואָרן, איז פּאַרבליבן מיינער אַ פעטער דוד טאַמאַרקין מיט זיין טאָכטער גאָלדע. פּאַר דער מלחמה פלעגן מיר זיך מיט זיי דורכשרייבן: ווען עס האָט זיך געענדיקט די מלחמה, האָט מען מיר צעוויסן געגעבן אַז מיין פעטער דוד און זיין טאָכטער גאָלדע זיינען אומגעקומען אין באַבי־יאָר.

אַ גרויסן דאַנק אייך פאַרן פאַראייביקן די נעמען פון די אומגעקומענע אין באַבי־יאַר.

אסתר קאַופמאַן, פילאַדעלפיע

איך קאָן ניט פאַרגעסן מײַן טאַטן...

אַ יאָר מיט אַ האַלב בין איך אַלט געווען, וועז איך מיט מײַן מאַמען האָבן פאַרלאָזט קיעוו. מײַן טאַטע, אפּרים זעלדיטש, איז אַוועק אין דער אַרמיי צו פאַרטיידיקן אונדזער פאָטערלאַנד. אינגיכן ווערט ער געפאַנגן פון די דייטשן. עס געלונגט אים מיט זײַן יונגערן ברודער, איציק, צו אַנטלויפן און אויסבאַהאַלטן זיך בײַ אַ באַקאַנטער רוסישע פּרוי, אויף אַ בוידעם. די פּרוי האָט זיי געמסור׳ט און אויפן אָרט זיינען זיי דערשאָסן געוואָרן.

עס איז שוין אַוועק אַזויפיל יאָרן און איך קען ניט פאַרגעסן מײַן טאַטן, וועמענס אומבליק שטייט מיר פאַר מיינע אויגן.

פּעני איידלמאַן־זעלדיטש, ליטלטאָן, ניו־דזשערזע.

דריי טעותן פון מיין זיידן...

מיין זיידע חיים וועלוול דובינסקי, איז אומגעקומען אין באַבי־יאָר, דאָס איז געווען דער פּריַיז פאַר די דריי טעותן, וואָס ער איז באַגאַנגען אין זיין שוועך לעבן.

דער ערשטער טעות איז געווען אין יאָר 1914, וועז זיין פאָטער מיט אַלע זיינע קינדער האָבן פאַרלאָזט רוסלאַנד און אָנגעקומען קיין אַמעריקע. די משפּחה האָט זיך צעווואַקסן און געמאַכט און מאַכן אַ פיין לעבן אין אַמעריקע.

און מיין זיידע איז ניט אוועק געפאַרן מיט זיין משפּחה.

דעם צווייטן טעות האָט ער געמאַכט אין יאָר 1937, וועז מיר האָבן באַקומען שיפּס־קאַרטן פאַר דער גאַנצער משפּחה, צו לעבן אין דער פרייער אַמעריקע און ער האָט אָפּגעזאָגט, מיט אויפקלערן אונדז: "קינדער מיינע, מיר זיינען דאָ געבוירן, דאָ וועלן מיר שטאַרבן"...

דעם דריטן טעות, וואָס האָט זיך פאַרענדיקט אַזוי טראַגיש, איז ער באַגאַנגען אין יאָר 1941, וועז מיר האָבן מיט טערערן אין די אויגן געבעטן זיך ביי אים, "אַנטלויף פון קיעוו". ער אָבער האָט ווי מיט יאָרן צוריק געטענה'ט: "איך בין שוין אַן אַלטער מאַן און די דייטשן וועלן אונדז, עלטערע מענטשן ניט טשעפּען."....

דאָס איז געווען זיין לעצטער טעות.

לעאָניד לעלטשיצקי, אוירווינגטאָן

אַ בריוועלע פון קיעוו...

מיין שנור וואָס וואוינט אין אַמעריקע, האָט מיר מיטגעטיילט, אַז איר גרייט אַ יזכור־בוך פון די אומגעקומענע אידן אין באַבי יאָר. עס איז אַ וויכטיק און אַ גרויסער בזיון וואָס אַזאַ בוך דערשיינט ניט אין קיעוו, וואו עס איז געשען דאָס גרויסע אומגליק.

איך וועל אייך דאַנקבאַר זיין ווען איר וועט אַריינטראָגן אינעם יזכור־בוך די נעמען פון מיין פאָטער אַהרן דוקעלסקי, מוטער יעלענע, שוועסטער מאַניע, און מיין ברודערל יוזיק, וואָס איז ספּעציעל געקומען קיין קיעוו צו העלפן אַרויספירן די משפּחה, אָבער ער איז אויך אומגעקומען. עס איז מיר שווער געווען אָנצושרייבן די פּאָר ווערטער, מיר פריידט וואָס עס איז דאָ אַזאַ פּאָלק, אַזאַ לאַנד וואָס פאַרגעסט ניט וועגן דעם שוידערלעכן אומגליק וואָס איז געשען צום אידישן פּאָלק.

וועראַ דוקעלסקאַ, קיעוו, אוקראַינע.

מיין זיידע איז אַלט געווען 111 יאָר...

איך וועל אייך דאַנקבאַר זיין, ווען איר וועט אַרײַנשרײַבן אינעם "באַבי־יאַר" יזכור־בוך, דעם נאָמען פון מיין עלטער־זיידן יוסף סלוצקי, הונדערט און עלף יאָר איז ער אַלט געווען, און מיין עלטער באָבע שרה ריווא, 86 יאָר אַלט, וועמען די נאַצישׂ האָבן מיט רציחה אַרויסגעשלעפּט פון זייער הויז, צוזאַמען מיט זייער טאָכטער און אייניקל (מיין טאַטן) בן ציון פיניצקי און זיי אַלעמען דערשאָסן.

זאָל דער יזכור בוך זיין זייער קבר און אונדזער מצבה

באָריס פיניצקי, ניו־זעילאַנד

זיי חלומ׳ען זיך מיר נאָך איצט...

איך, יאַשע קאַפּער בין געווען צווישן די מיליטער־געפאַנגענע, וואָס האָבן אין משך פון 10 טעג אויסגעגראָבן די הרוגים פון באַבי־יאַר, זיי באַאָסן מיט נאַפּט און זיי פאַרברענט, כדי עס זאָל ניט בלייבן קיין שפּורן פון דעם שוידערלעכן פאַרברעכן, וואָס די דייטשישע פאַשיסטן האָבן אָפּגעטאָן. כאָטש עס זיינען שוין פאַריבער ביי די 40 יאָר זינט דאָס איז געשעען — קאָן איך דאָס אַלץ ביז איצט ניט פאַרגעסן און זיי, די אומשולדיקע אידן חלומען זיך מיר נאָך איצט.

יאַשע קאַפּער,
קיעוו, אוקראינע

נאָכוואָרט

באַבי־יאַר...

זייער ווייניק ווער פון די קיעווער איינוווינער האָבן געוואוסט וועגן אים. דעם 29טן סעפטעמבער 1941 יאָר איז דאָ געשען די טראַגעדיע, וואָס איז אַריין אין דער געשיכטע אונטערן שוידערלעכן נאָמען פונעם אָרט, וואו עס איז פאָרגעקומען די שחיטה.

דאָ, אין פאָרשטאָט פון קיעוו, אין באַבי־יאַר, האָבן די היטלעריש׳ע הענקער טאָג נאָך טאָג,שאָ נאָך שאָ געהרגעט טויזנטער קינדער, פרויען, עלטערע מענטשן בלויז דערפאַר, ווייל זיי זיינען געבוירן געווארן אידן.

מיר, אידן, האָבן פאַר דער לאַנגער געשיכטע געזעען אַסאַך: אמנ׳הן אין די שפּאַנישע אינקווויזיציע, באַגדאַן כמעלניצקי און די פּאָגראָמען וואָס עס האָבן געמאַכט זייערע גייסטיקע יורשים אין קישענעוו, אָדעס...

די אידן זיינען אַדורך די געריכט פראָצעסן פון דרייפוסן אין פראַנקרייך, ביילים — אין רוסלאַנד. די טראַגעדיע פון באַבי־יאַר איז איינע פון די סאַמע שוידערלעכע בלעטלעך אין דער געשיכטע פון אונדזער אוראַלט פאָלק. באַבי־יאַר — איז ניט בלויז בלוט און טרערן פון די קיעווער איינוווינער. באַבי־יאַר — איז דער באַשולדיקונגס אַקט אַלעמען און יעדערן, וואָס האַרגעט אַ מענטשן בלויז דערפאַר, וואָס ער איז אַ איד...

באַבי־יאַר — איז דער בזיון פון דער פראָגרעסיווער מענטשהייט, דער פלעק, וואָס ווערט ניט אָפּגעוואַשן פון זיין רעפוטאַציע.

מיר זאָגן עס דערפאַר, ווייל באַבי־יאַר איז דאָס זעלבע, וואָס אָסוועניצים אָדער בוכנוואַלד, מיידאַנעק אָדער 9טער פאָרט אין ליטע... מיר זאָגן עס וועגן דעם נאָך דערפאַר, ווייל באַבי־יאַר, דאָס איז דער ניט פאַרלעשנדער פייער פון אונדזער זכרון; דער קרעכץ, וואָס גייט פון טיפן האַרצן.

דער בוך, וואָס איר האַלט אין אייערע הענט איז דער אָנהויב פון אַ צווייטן בוך, וואָס וואָלט געקענט זיך אָנרופן "דער זכרון פון האַרצן", וואָס איז גערופן צו פאַרבייטן די מצבה פון די 6 מיליאָן אידן — די קרבנות פונעם היטלעריש׳ן גענאָציד אין די יאָרן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה.

"דער זכרון פון האַרצן" וועט אַריינגענעמען אין זיך די נעמענער פון אידן, וואָס

זיינען אומגעקומען אַף די אָקופירטע דורך די דייטשן טעריטאָריעס, און די פאשיסטישע קאָנצ־לאַגערן, אַף די פראָנטן, אין בלאָקירטן לענינגראַד.

דאָס אַרויסגעבן אַזאַ בוך איז דער הייליקער חוב פון אונדז אַלעמען, וואס געדענקען אונדזערע אייגענע, נאָענטע, אונדזערע לאַנדסמענער.

יוסף ווינאָקוראָוו.

קדיש יתום

יתום יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ, שְׁמֵיהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא,
דִּי בְרָא כִרְעוּתֵיהּ, וַיַמְלִיךְ מַלְכוּתֵיהּ, וַיַצְמַח
פוּרְקָנֵיהּ, וִיקָרֵב קֵץ מְשִׁיחֵהּ, בְּחַיֵיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן, וּבְחַיֵי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בַּעֲגָלָא,
וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן:

קהל ויתום יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָא.

יתום יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם
וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא, בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא וּלְעֵלָּא
מִכָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא, תֻּשְׁבְּחָתָא
וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָא וְחַיִים
טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן:

עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה
שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן:

צעטל

פון אומגעקומענע אין בּאַבּי־יאַר

אין 1941

אדאמסקי, שרה ..... 31 יאר
אוועגבורג, אדע ..... 42 יאר
אוועגבורג, הירש ..... 40 יאר
אוועגבורג משה ..... 15 יאר
אוורוצקי שרה ..... 37 יאר
אוורוצקי בעבע ..... 16 יאר
אוורוצקי שמואליק ..... 10 יאר
אוורוצקי משהלע ..... 8 יאר
אוורוצקי יאנקעלע ..... 6 יאר
אויזערמאן פראים ..... 65 יאר
אויזערמאן דארא ..... 62 יאר
אויזערמאן גיטל ..... 30 יאר
אויזערמאן משהלע ..... 10 יאר
אוישער בעני ..... 55 יאר
אוישער כייקע ..... 54 יאר
אוישער יעקב ..... 31 יאר
אוישער יצחק ..... 29 יאר
אויטשיטעל יצחק ..... 54 יאר
אויטשיטעל פעסיע ..... 53 יאר
אויטשיטעל כייקע ..... 24 יאר
אויטשיטעל סלאוויק .... 4 יאר
אויטשיטעל איראטשקא 2 יאר
אורמאן סאפיא ..... 25 יאר
אורמאן פייסעלע ..... 4 יאר
אורמאנסקי יעקב ..... 65 יאר
אורמאנסקי איטע ..... 61 יאר
אורמאנסקי לייבעלע ..... 9 יאר
אושאמירסקי דוד ..... 65 יאר
אושאמירסקי בראניע ... 35 יאר
אושאמירסקי מלכהלע .. 5 יאר
אושאמירסקי דימעלע ... 3 יאר
אושעראוויטש גדליה ... 69 יאר
אושעראוויטש גיטל .... 66 יאר
אושעראוויטש הינדע ... 35 יאר
אושעראוויטש מירעלע 12 יאר
אושעראוויטש משהלע . 10 יאר

איידעלמאן משה ..... 42 יאר
אייזנבאנד מירל ..... 37 יאר
אייזנבאנד ברוך ..... 74 יאר
אייזנבאנד חיה ..... 72 יאר
אייזנבאנד יעקב ..... 32 יאר
אייזנבאנד חנה ..... 31 יאר
אייזנבאנד שמואליק ..... 6 יאר
איזאקסאן ברוך ..... 44 יאר
איזאקסאן באריס ..... 15 יאר
אלטמאן ליבע ..... 80 יאר
אלטמאן ברוך ..... 41 יאר
אלטמאן נינע ..... 41 יאר
אלטגאוז לאה ..... 44 יאר
אלטגאוז פיניע ..... 49 יאר
אלטגאוז יענטע ..... 47 יאר
אלטגאוז משהלע ..... 12 יאר
אלטגאוז שרהלע ..... 10 יאר
אלטגאוז יאנקעלע ..... 8 יאר
אלטגאוז חיליקל ..... 3 יאר
אלטער יצחק ..... 60 יאר
אלטער פייגע ..... 35 יאר
אלטער מאטל ..... 36 יאר
אלטער אניוטע ..... 17 יאר
אלטער שרהלע ..... 12 יאר
אלפער אסתר ..... 38 יאר
אלפער יעקב ..... 41 יאר
אלפער חיים ..... 16 יאר
אלפער חנה ..... 13 יאר
אלשאנסקי מאשע ..... 27 יאר
אלשאנסקי גרישע ..... 3 יאר
אנדריעווסקי דוד ..... 72 י אר
אנדריעווסקי ברכה ..... 69 יאר
אנדריעווסקי בעטי ..... 41 יאר
אנדריעווסקי פייגע ..... 39 יאר
אנדריעווסקי קאטשע .... 8 יאר
אנטאנאווסקי יצחק ..... 81 יאר

אנטאנאווסקי חיים ..... 22 יאר
אס שפרה ..... 28 יאר
אס ציליעטשקע ..... 5 יאר
אסיפאווא אסתר ..... 43 יאר
אסטראווחסקי שרה ..... 32 יאר
אסטראווסקי גדליה ..... 63 יאר
אסטראווסקי כיניע ..... 59 יאר
אסטראווסקי שרה ..... 33 יאר
אסטראווסקי דינע ..... 51 יאר
אסטראווסקי אידע ..... 16 יאר
אסטראווסקי קלמן ..... 18 יאר
אסטראכאנסקי לייב ..... 55 יאר
אסטראכאנסקי כייע .... 52 יאר
אסטראכאנסקי אידל .... 25 יאר
אסטראכאנסקי פייגע ... 23 יאר
אסטראכאנסקי
זינעטשקע ..... 10 יאר
אקסמאן זלמן ..... 67 יאר
אקסמאן בריינע ..... 61 יאר
אקסמאן פריידל ..... 33 יאר
אקסענגארן ישראל ..... 51 יאר
אקסענגארן טשארנע ... 45 יאר
אקסענגארן סאניא ..... 21 יאר
אקסענגארן חיה ..... 17 יאר
אקסעל איטע ..... 38 יאר
אקסעל בנימין ..... 40 יאר
אקסעל רחלע ..... 14 יאר
אקסעל נעסיעלע ..... 3 יאר
אקסעלראד אייזיק ..... 56 יאר
אקערמאן טוביה ..... 55 יאר
אקערמאן חוה ..... 51 יאר
אקערמאן וועלוול ..... 29 יאר
אקערמאן ריסל ..... 29 יאר
אראוו יונה ..... 56 יאר
אראוו שיפרע ..... 55 יאר
אראוו שלום ..... 29 יאר

אראוו חנהלע ..... 10 יאר
אש שמעון ..... 71 יאר
אש פייגע ..... 66 יאר
באבויסקי נחום ..... 14 יאר
באבינסקי מאני ..... 30 יאר
באבינסקי חיה ..... 21 יאר
באבינסקי חנה ..... 71 יאר
באבינסקי באבעל ..... 38 יאר
באבינסקי (אן א נאמען,) 2 וואכן
באבינסקי בנימין ..... 66 יאר
באבינסקי ברכה ..... 56 יאר
באבינסקי איטע ..... 26 יאר
באבינסקי זאכאר ..... 16 יאר
באבינסקי הערשל ..... 40 ירק
באבינסקי מאשע ..... 39 יאר
באבינסקי רחל ..... 34 יאר
באבינסקי יעקב ..... 36 יאר
באבינסקי נוטע ..... 16 יאר
באביצקי סימע ..... 40 יאר
באביצקי ראזא ..... 17 יאר
באביצקי קלארע ..... 16 יאר
באט־שומאן פאלינע .... 31 יאר
באט־שומאן שמואליק .. 4 יאר
באט־שומאן ניומעלע ... 1 יאר
באלין יצחק ..... 72 יאר
באלין גאלדע ..... 65 יאר
באלין וועלוול ..... 40 יאר
באליאסנע יהודה ..... 37 יאר
באקטשענקא דבורה .... 39 יאר
באקטשענקא גיטל ..... 30 יאר
באראדיאנסקי עטל ..... 71 יאר
באראדיאנסקי משה ..... 42 יאר
באראדיאנסקי זינע ..... 37 יאר
באראדיאנסקי אירע ..... 15 יאר
באראדיאנסקי ניומע .... 11 יאר
בארא ציליע ..... 61 יאר

בראק יעקב ..... 53 יאר
בארסוק ציליע ..... 61 יאר
בארסוק גדליה ..... 45 יאר
בארסוק מלכה ..... 40 יאר
בארסוק באסיע ..... 16 יאר
בארסוק מיראן ..... 12 יאר
בראבאן פאלינע ..... 24 יאר
בראבאן ישראל ..... 61 יאר
בארשטשאגאווסקי
בריס ..... 33 יאר
בארשטשאגאווסקי
שמעון ..... 55 יאר
בארשטשאגאווסקי
מענדל ..... 41 יאר
בארשטשאגאווסקי חנה 18 יאר
בארשטשאגאווסקי
אסתר ..... 15 יאר
בארשטשאגאווסקי
מאניע ..... 32 יאר
בארשטשאגאווסקי
דודעלע ..... 2 יאר
בוניפאוויטש
שלום־משה ..... 77 יאר
בוניפאוויטש חיה ..... 71 יאר
בוכמאן סאניע ..... 33 יאר
בוכמאן ציפע ..... 38 יאר
בוכמאן וועלוול ..... 14 יאר
בוריאקאווסקי אהרן .... 62 יאר
בוריאקאווסקי סימע .... 58 יאר
בוריאקאווסקי אירמע .. 35 יאר
בורמענקא יצחק ..... 75 יאר
בורמענקא גאלדע ..... 65 יאר
בורמענקא שרה ..... 55 יאר
ביליק אניוטע ..... 33 יאר
ביינער מיכאיל ..... 19 יאר
ביליס חיים ..... 71 יאר

ביליס רחל ..... 68 יאר
ביליס ברוך ..... 33 יאר
ביליס יאנקל ..... 42 יאר
בלאפשטיין פייגע ..... 46 יאר
בלפאפטיין עליאנארע ... 7 יאר
בלאפשטיין לארע ..... 8 יאר
בלאנק סאניא ..... 68 יאר
בלאנק לאה ..... 41 יאר
בלאנק חנה ..... 17 יאר
בלאנק בערטא ..... 9 יאר
בליאכער הערשל ..... 65 יאר
בליאכער נחמה ..... 26 יאר
בליאכער נחום ..... 48 יאר
בליאכער בראניע ..... 48 יאר
בליאכער אברהם־בערל 19 יאר
בליאכער רייזל ..... 13 יאר
בליאכער שלומע ..... 16 יאר
בליאכמאן ליובע ..... 76 יאר
בליאכמאן יעקב ..... 43 יאר
בעזובאוו גדליה ..... 82 יאר
בעזובאוו יוסף ..... 53 יאר
בעזובאוו רחל ..... 50 יאר
בעזובאוו סאניע ..... 45 יאר
בעזובאוו מאניע ..... 20 יאר
בעזובאוו נאדיע ..... 18 יאר
בעזובאוו בראניע ..... 16 יאר
בעזובאוו מוניע ..... 8 יאר
בעזובאוו פעניעלע ..... 6 יאר
בעלאפאלסקי רייזל ..... 27 יאר
בעלאפאלסקי בעלא ..... 8 יאר
בעלאפאלסקי
(אן א נאמען) 3וואכן
בעלאצערקאווסקי
מענדל ..... 71 יאר
בעלאצערקאווסקי
לייב ..... 36 יאר

בעלאצערקאווסקי
חיים ..... 75 יאר
בעלאצערקאווסקי
אברהם ..... 26 יאר
בעליקאוו רייזל ..... 50 יאר
בעליאנסקי שלמה ..... 30 יאר
בעליאנסקי וועלוועלע .. 8 יאר
בעליאנסקי שמואליק .... 6 יאר
בעליאנסקי גיטעלע ..... 3 יאר
בעלילאווסקי קלארא ... 28 יאר
בעלילאווסקי באריס ..... 5 יאר
בעלילאווסקי שמואליק . 3 יאר
בעלילאווסקי ביילע ..... 28 יאר
בעלילאווסקי בערעלע .. 5 יאר
בעלילאווסקי נחום ..... 32 יאר
בעלילאווסקי אברהם ... 33 יאר
בעלילאווסקי יעקב ..... 28 יאר
בעלילאווסקי מוניע ..... 23 יאר
בעלילאווסקי שמעון ... 27 יאר
בעלילאווסקי לייזער .... 21 יאר
בעלעצקי סאניא ..... 34 יאר
בעלעצקי מיכאל ..... 17 יאר
בעסמערטני חיים הירש 73 יאר
בערדיטשעווסקי אהרן . 75 יאר
בערדיטשעווסקי קלמן . 42 יאר
בערדיטשעווסקי בערל . 69 יאר
בערדיטשעווסקי שרה .. 63 יאר
בערדיטשעווסקי אסתר 40 יאר
בערדיטשעווסקי מינע .. 18 יאר
בערדיטשעווסקי ראמע 12 יאר
בערדיטשעווסקי עמא ... 6 יאר
בערדיטשעווסקי מיכל . 56 יאר
בערדיטשעווסקי חנה ... 51 יאר
בערנשטיין ציליע ..... 22 יאר
בערנשטיין נחמה ..... 67 יאר
בערנשטיין עלי ..... 69 יאר
בערנשטיין נאטאן ..... 49 יאר
בערנשטיין גיטל ..... 48 יאר
בערנשטיין אליק ..... 10 יאר
בראגינסקי אסתר ..... 63 יאר
בראגינסקי בעבע ..... 5 יאר
בראגינסקי עדוארד ..... 3 יאר
בריסקין חיים ..... 57 יאר
בריסקין סאפיע ..... 40 יאר
בריסקין רייע ..... 16 יאר
בריסקין אברהם ..... 12 יאר
ברענער יוסף ..... 53 יאר
ברענער אסתר ..... 40 יאר
ברענער רייע ..... 30 יאר
ברענער עלי ..... 2 יאר
גאלדבערג נעסל ..... 61 יאר
גאלדבערג ענא ..... 19 יאר
גאלדרייער גיטל ..... 60 יאר
גאלדרייער שבה ..... 31 יאר
גאלדרייער זעליק ..... 33 יאר
גאלדרייער שייע ..... 53 יאר
גאלדרייער כייועד ..... 48 יאר
גאלדרייער יצחק ..... 18 יאר
גאלדרייער פרויקע ..... 16 יאר
גאלדרייער שלמה ..... 20 יאר
גאלפער רייזל ..... 70 יאר
גאלפער סימע ..... 23 יאר
גאלפער יצחק'ל ..... 3 יאר
גאלפער שלמה ..... 28 יאר
גאלפער דוד ..... 34 יאר
גאלפער יוסף ..... 32 יאר
גאלפער טוביה ..... 37 יאר
גאמעלסקי אברהם ..... 41 יאר
גאמעלסקי יצחק ..... 61 יאר
גאמעלסקי גאלדע ..... 59 יאר
גאמעלסקי ביילע ..... 31 יאר
גאמעלסקי מוסיע ..... 15 יאר

גאמעלסקי ישראל ..... 20 יאר
גאמעלסקי מאסיע ..... 63 יאר
גאמעלסקי לייב ..... 66 יאר
גאנאפאלסקי לייב ..... 59 יאר
גאנאפאלסקי ריסיע ..... 54 יאר
גאנטע מאליע ..... 23 יאר
גאפמאן שלום ..... 67 יאר
גאפמאן אלטע ..... 62 יאר
גאפמאן אייזיק ..... 40 יאר
גאפמאן רוטע ..... 35 יאר
גאפמאן שיווּעלע ..... 10 יאר
גאכמאן אברהם ..... 65 יאר
גאכמאן יצחק ..... 42 יאר
גאכמאן רייזל ..... 37 יאר
גאכמאן יאנעק ..... 12 יאר
גאכמאן אברהם־עלי .... 36 יאר
גאראדיעצקי חנה ..... 71 יאר
גאראדיעצקי סאפיע .... 43 יאר
גאראדיעצקי מיכל ..... 45 יאר
גארביס דוד ..... 36 יאר
גארדאן נח ..... 72 יאר
גארדאן באסיע ..... 68 יאר
גארדאן טשארנע ..... 50 יאר
גארדאן סימע ..... 42 יאר
גארדאן מינע ..... 15 יאר
גארדאן משהלע ..... 10 יאר
גארבאטשינסקי בנימין . 76 יאר
גארטמאן פאלינא ..... 45 יאר
גארטמאן יצחק ..... 20 יאר
גארטמאן טייבעלע ..... 15 יאר
גארצמאן שיקע ..... 78 יאר
גארצמאן נעסיע ..... 70 יאר
גארצמאן משה ..... 40 יאר
גארצמאן ליזע ..... 35 יאר
גארצמאן סאניע ..... 13 יאר
גארעלאוו שמעון ..... 63 יאר

גארעלאוו באריס ..... 26 יאר
גודיס רחל ..... 65 יאר
גוטמאן סימע ..... 40 יאר
גוטמאן כאסיעלע ..... 8 יאר
גוטמאן אברהמעלע ..... 5 יאר
גוליאק הערשל ..... 19 יאר
גוליאק חנה ..... 42 יאר
גוליאק ציליע ..... 14 יאר
גוליאק שמוליק ..... 9 יאר
גולקין רחל ..... 59 יאר
גולקין סאניע ..... 30 יאר
גולקין רייע ..... 24 יאר
גולקין יאנקעלע ..... 5 יאר
גולקין נחמהלע ..... 2 יאר
גולמאן מינדל ..... 35 יאר
גולמאן רחל ..... 24 יאר
גולמאן האדל ..... 65 יאר
גולמאן ניסן ..... 42 יאר
גולמאן חנה ..... 35 יאר
גולמאן פרומעלע ..... 12 יאר
גולמאן בערעלע ..... 9 יאר
גולמאן ברוך׳ל ..... 6 יאר
גופעלד סאפיע ..... 54 יאר
גוראר מאיר ..... 75 יאר
גוראר אסתר ..... 64 יאר
גורטאוואוי לייב ..... 56 יאר
גורטאוואוי רחל ..... 55 יאר
גורטאוואוי זיסל ..... 54 יאר
גורעוויטש מאטל ..... 65 יאר
גורעוויטש סאניע ..... 60 יאר
גורינסקי ציפע ..... 41 יאר
גימלפארב אסתר ..... 62 יאר
גיטמאן יעקב ..... 67 יאר
גיטמאן פריידע ..... 65 יאר
גיטמאן מירע ..... 30 יאר
גיטמאן וואדיק ..... 8 יאר

גיכערמאן יצחק ..... 39 יאר
גרובמאן לאנגער גאלדע 42 יאר
גרובמאן אייזיק ..... 43 יאר
גרובמאן שרה ..... 20 יאר
גרובמאן רוניע ..... 16 יאר
גרובמאן עסטער ..... 1 יאר
גילשטיין אשר ..... 19 יאר
גייניסמאן שרה ..... 40 יאר
גיסקין חיים ..... 36 יאר
גיסקין שמואל ..... 28 יאר
גיסקין מארע ..... 25 יאר
גיסקין עליק'ל ..... 8 יאר
גלאזמאן חנה־עלקע .... 61 יאר
גלאזמאן שלמה ..... 71 יאר
גלאזמאן משה ..... 39 יאר
גלייבמאן מערי ..... 33 יאר
גלייבמאן זיוזיע ..... 5 יאר
גלייזער רפאל ..... 34 יאר
גלייזער יוסף ..... 22 יאר
געלבערגער מינדל ..... 78 יאר
געלמאן גיטל ..... 44 יאר
געלמאן יהושיע ..... 50 יאר
געלמאן יעקב ..... 63 יאר
געלמאן רחל ..... 60 יאר
געלפאן בערטא ..... 40 יאר
געלפאנט לייזער ..... 65 יאר
געלפאנט ברכה ..... 60 יאר
געלפאנט איגאר ..... 4 יאר
געקעלמאן מענדל ..... 56 יאר
געער ריווא ..... 40 יאר
געער דודל ..... 16 יאר
געמאן יצחק ..... 33 יאר
געמאן כאנטשע ..... 29 יאר
געמאן מימא ..... 11 יאר
געשענזאן חנה ..... 42 יאר
געשענזאן משה ..... 45 יאר

געשענזאן אהרון ..... 18 יאר
געשענזאן לינא ..... 14 יאר
געשאוויטש ביירעש .. 51 יאר
געשאוויטש באסיע .... 46 יאר
געשאוויטש פעסיע .... 17 יאר
געשאוויטש לייבל ..... 13 יאר
געשאוויטש פנחס ..... 46 יאר
געשאוויטש גיטל ..... 42 יאר
געשאן יצחק־יעקב .... 65 יאר
געשאן נחמה ..... 63 יאר
גראזאווסקי ליזע ..... 29 יאר
גראנאווסקי שרה־ריווע 84 יאר
גראנאווסקי סימע ..... 50 יאר
גראנאווסקי חיים ..... 56 יאר
גראנאווסקי יאניא ..... 56 יאר
גראנאווסקי לאה ..... 76 יאר
גראנאווסקי סאניע ..... 41 יאר
גראנאווסקי רייזעלע ..... 6 יאר
גראסמאן ראזע ..... 41 יאר
גראסמאן בערעלע ..... 6 יאר
גראסמאן ירמיה ..... 76 יאר
גיליק ריווע ..... 28 יאר
גיליק ראמע ..... 7 יאר
גיליק בעטי ..... 4 יאר
גריוויג חיים ..... 33 יאר
גרושקא נח ..... 56 יאר
גרינבערג פריידע ..... 23 יאר
גרינבערג זינעלע .... 1 1/2 יאר
גרינבערג פייגע ..... 64 יאר
גרינבערג רייזל ..... 62 יאר
גרינבערג שעפסל ..... 29 יאר
גרינבערג משה ..... 24 יאר
גרינזייד יצחק ..... 35 יאר
גרינזייד מיכל ..... 31 יאר
גרינשפון חיה ..... 45 יאר
גרינשפון יצחק ..... 17 יאר

גרינשפון ריווּעלע ..... 10 יאר
דאשעווסקי ברוך ..... 61 יאר
דאשעווסקי מאשע ..... 59 יאר
דאשעווסקי שמואל ..... 36 יאר
דארפמאן מאניע ..... 42 יאר
דובינסקי מרדכי ..... 69 יאר
דובינסקי מרים ..... 64 יאר
דובינסקי חיים ..... 60 יאר
דובינסקי דינע ..... 43 יאר
דובינסקי טשארנע ..... 64 יאר
דובינסקי ראזע ..... 29 יאר
דובינסקי משה ..... 38 יאר
דובינסקי פייוול ..... 34 יאר
דובראווינסקי ליובע .... 37 יאר
דובראווינסקי חיימל ..... 8 יאר
דובראווינסקי חנהלע .... 6 יאר
דובראווינסקי
(אן א נאמען) ..... 2 וואכן
דוקעלסקי אהרון ..... 55 יאר
דוקעלסקי יעליענע ..... 50 יאר
דוקעלסקי מאניע ..... 23 יאר
דוקעלסקי יוזיק ..... 21 יאר
דוכאווני אברהם ..... 75 יאר
דוכאווני ריווע ..... 65 יאר
דוכאווני יוסף ..... 39 יאר
דוכאווני משה־בינם .... 33 יאר
דורמאן יצחק ..... 72 יאר
דזעקצער יוסף מענדל .. 53 יאר
דזעקצער רבקה ..... 35 יאר
דזעקצער פערל ..... 33 יאר
דזעקצער גיטל ..... 31 יאר
דזעקצער הינדע ..... 28 יאר
דזעקצער לייב ..... 15 יאר
דזעקצער בעלא ..... 23 יאר
דזעקצער ביילע ..... 13 יאר
דוואסקין ישראל בער .. 72 יאר
דוואסקין שרה ..... 63 יאר
דווארקין חיים ..... 58 יאר
דווארקין מרים ..... 48 יאר
דווארקין אהרן ..... 14 יאר
דימארסקי רחל ..... 33 יאר
דימארסקי סאניע ..... 51 יאר
דעכטיאר אברהם ..... 49 יאר
דעכטיאר בת־שבה ..... 47 יאר
דראטווע משה ..... 60 יאר
וואווטשוק לאה ..... 30 יאר
וואווטשוק אהרון ..... 70 יאר
וואווטשוק עזיע ..... 60 יאר
וואווטשוק חיה ..... 41 יאר
וואווטשוק פייגע ..... 37 יאר
וואלאדארסקי אירמע ... 65 יאר
וואלאדארסקי פייגע .... 62 יאר
וואלדמאן חיימל ..... 8 יאר
וואלדמאן לייבעלע ..... 5 יאר
וואלדמאן סאניע ..... 30 יאר
וואלינסקי מאטל ..... 60 יאר
וואלינסקי פייגע ..... 70 יאר
וואלינסקי יענטע ..... 58 יאר
וואלינסקי ראובן ..... 41 יאר
וואלינסקי פרימע ..... 29 יאר
וואלינסקי באבע ..... 32 יאר
וואלינסקי לאה־לע ..... 12 יאר
וואלינסקי מאליעלע ..... 6 יאר
וואלינסקי ליענעלע ..... 5 יאר
וואלינסקי יואליק ..... 60 יאר
וואלקנשטיין יצחק ..... 75 יאר
וואלקנשטיין שרה ..... 65 יאר
וואסערמאן יחיאל ..... 54 יאר
וואסערמאן מינע ..... 51 יאר
וואסערמאן גיטל ..... 29 יאר
וואסערמאן אליע ..... 8 יאר
וואראביאוו ליפע ..... 57 יאר

וואראביאוו חנה ..... 24 יאר
וואראביאוו חיה ..... 27 יאר
וואראביאוו אליהו ..... 34 יאר
וואראביאוו לייב ..... 55 יאר
וואראביאוו ראסקע ..... 52 יאר
וואראביאוו לייזער ..... 25 יאר
וואראביאוו משה ..... 20 יאר
וואראביאוו גאלדע ..... 15 יאר
וואראביאוו מירעלע .... 10 יאר
וואראביאוו שייע ..... 41 יאר
וואראביאוו אסתר ..... 37 יאר
וואראביאוו בערל ..... 15 יאר
וואראביאוו מאניעלע .. 10 יאר
וואראביאוו מירעלע ..... 6 יאר
וואראסאווסקי לייב ..... 50 יאר
וואראסאווסקי גאלדע .. 48 יאר
ווארטמאן חיים ..... 67 יאר
ווארטמאן נחמה ..... 65 יאר
ווארטמאן מלכה ..... 40 יאר
ווארטמאן יצחק ..... 15 יאר
ווארטמאן לאלה ..... 10 יאר
וויטיפסקי יעקב ..... 50 יאר
וויטיפסקי ליבע ..... 40 יאר
וויטיפסקי ליענא ..... 8 יאר
וויטיפסקי אליק ..... 6 יאר
וויטעבסקי משה ..... 81 יאר
וויטעבסקי מלכה ..... 75 יאר
וויטעבסקי אהרן ..... 45 יאר
וויטעבסקי אסתר ..... 40 יאר
וויטעבסקי יעקב ..... 17 יאר
וויטעבסקי חנה ..... 14 יאר
וויטמאן אהרן ..... 57 יאר
וויטמאן דארע ..... 53 יאר
וויטמאן נינע ..... 26 יאר
וויטמאן ליבעלע ..... 6 יאר
וויטמאן סוויעטלאנע .... 3 יאר

וויל פייוויש ..... 32 יאר
וויל שייע ..... 34 יאר
וויינבערג יאכנע ..... 86 יאר
וויינבערג צאליע ..... 56 יאר
וויינבערג נחמה ..... 54 יאר
וויינבערג רחל ..... 61 יאר
וויינבערג נאדיע ..... 25 יאר
וויינבערג אברהמעלע .. 10 יאר
וויינשטיין יצחק ..... 65 יאר
וויינשטיין שרה ..... 60 יאר
וויינשטיין מרדכי ..... 25 יאר
וויינשטיין זינע ..... 20 יאר
וויינשטיין אירא ..... 15 יאר
וויינשטיין האדל ..... 64 יאר
וויינשטיין הערשל ..... 32 יאר
וויינשטיין מארע ..... 22 יאר
וויינשטיין נינעלע ..... 10 יאר
וויינמאן מענדל ..... 42 יאר

וילנער רחל ..... 61 יאר
וילנער גיטל ..... 36 יאר
וילנער אירא ..... 12 יאר
וילפאן גרונע ..... 55 יאר
וילפאן ישראל ..... 14 יאר
וילפאן סטיסיע ..... 20 יאר
וויקסמאן יוסף ..... 57 יאר
וויקסמאן סאניע ..... 53 יאר
וויקסמאן מירע ..... 29 יאר
וויקסמאן שמואליק ..... 8 יאר
ווינאגוז שרה ..... 78 יאר
ווינאגוז פערל ..... 31 יאר
ווינאגוז מענדל ..... 32 יאר
ווינאגוז סאניע ..... 28 יאר
ווינאגוז משהלע ..... 10 יאר
ווינאגוז חיימעלע ..... 6 יאר
ווינאקור נחום ..... 30 יאר
ווינאקור מיטיע ..... 7 יאר

וויינמאן חנה ..... 40 יאר
וויינמאן אסתר ..... 20 יאר
וווייסבורד דאניעל ..... 38 יאר
וווייסבורד פייגע ..... 45 יאר
וווייסבורד פעסיע ..... 41 יאר
וווייסבורד גיטל ..... 36 יאר
וווייסבורד יוסף ..... 30 יאר
וווייסבערג פייסי ..... 61 יאר
וווייסבערג לאה ..... 58 יאר
וווייסבערג חנה ..... 51 יאר
וווייסבערג שאול ..... 46 יאר
וווייסבערג שיקע ..... 20 יאר
וווייסבערג גיטע ..... 15 יאר
וווייצמאן יצחק ..... 70 יאר
וווייצמאן ביילע ..... 68 יאר
וווייצעל וועראַ ..... 26 יאר
וווייצעל מאטל ..... 45 יאר
וווייצעל סאניע ..... 42 יאר
וווייצעל לייב ..... 18 יאר
וווייצעל מאניע ..... 14 יאר
וועלטמאן הירש ..... 68 יאר
וועלטמאן שרה ..... 65 יאר
וועלטמאן טייבל ..... 34 יאר
וועלטמאן יאנקעלע ..... 12 יאר
וועלטמאן מירעלע ..... 8 יאר
וועלעדינצקי שמעון .... 65 יאר
וועלעדניצקי אסתר ..... 60 יאר
וועלעדינצקי הערשל ... 18 יאר
וועסעלניצקי ישראל .... 42 יאר
וועסעלניצקי פיניע ..... 36 יאר
וועסעלניצקי נחמן ..... 33 יאר
וועסעלניצקי איציע ..... 26 יאר
וועקסלער יצחק ..... 68 יאר
וועקסלער ישראל ..... 40 יאר
וועקסלער מירע ..... 22 יאר
וועקסלער מלכהלע ..... 10 יאר

זאבאר בריינדל ..... 60 יאר
זאבארקא חיים ..... 70 יאר
זאבוטא חנה ..... 79 יאר
זאבעלינסקי יצחק ..... 47 יאר
זאטולאווסקי בענציע .. 60 יאר
זאטולאווסקי פייגע ..... 55 יאר
זאטולאווסקי ראכיל .... 15 יאר
זאטולאווסקי רובין ..... 15 יאר
זאיאנטשיק יצחק ..... 47 יאר
זאיאנטשיק דבורה ..... 52 יאר
זאיאנטשיק יאנקל ..... 55 יאר
זאלאטאריאוו פיניע .... 50 יאר
זאלאטאריאוו דאבע .... 48 יאר
זאלאטאריאוו אליע ..... 19 יאר
זאלאטאריאוו רייע ..... 17 יאר
זאלאטאריאוו אידע ..... 15 יאר
זאלאטאריאוו זינע ..... 2 יאר
זאלאטאריאוו יאנקעלע . 1 יאר
זאלצמאן אפרים ..... 65 יאר
זאלצמאן קיילע ..... 60 יאר
זאמעלאן חנה ..... 29 יאר
זאסלאווסקי יוסף רפאל 61 יאר
זאפרודנע פייסי ..... 36 יאר
זאק אברהם ..... 54 יאר
זארעצקי משה ..... 43 יאר
זילבעראנד מרדכי .... 57 יאר
זילבעראנד מיניע ..... 53 יאר
זילבעראנד חיים ..... 84 יאר
זילבערבערג אלחנן ..... 40 יאר
זילבערבערג סאפיע ..... 41 יאר
זילבערבערג אסתר ..... 14 יאר
זינגערמאן חווה ..... 75 יאר
זינגערמאן מיראן ..... 81 יאר
זיסקינד אליעזר ..... 41 יאר
זיסקינד פימע ..... 15 יאר
זיסקינד אסתר ..... 8 יאר

זיסקינד מייערל ..... 4 יאר
זיצער חווה ..... 46 יאר
זיצערמאן חיים ..... 57 יאר
זלאטניק אהרון ..... 57 יאר
זלאטניק בוזיע ..... 54 יאר
זלאטניק אירע ..... 25 יאר
זלאטניק ליענע ..... 4 יאר
זלאטניקאוו העניע ..... 36 יאר
זעלדיטש יצחק ..... 29 יאר
זעלדיטש אפרים ..... 39 יאר
זעליקמאן מאיר ..... 64 יאר
זעליקמאן טאבל ..... 61 יאר
זעליקמאן אסתר ..... 35 יאר
זעליקמאן טאמע ..... 12 יאר
זעמליאנסקי זעליק ..... 62 יאר
זעמליאנסקי שפרה ..... 57 יאר
זעמליאנסקי בליומע .... 30 יאר
זעמליאנסקי יולי ..... 9 יאר
זעמליאנסקי טייבעלע ... 6 יאר
זשוקאווסקי משה ..... 35 יאר
זשוראכאווסקי אהרון .. 71 יאר
זשידאוועצקי אסתר ..... 50 יאר
זשיטניק אברהם־יצחק . 60 יאר
זשיטניק גיטל ..... 57 יאר
כאדארקאווסקי רייזל ... 68 יאר
כאדארקאווסקי יעקב ... 27 יאר
כאדארקאווסקי אברהם 70 יאר
כאדארקאווסקי ריווע .. 70 יאר
כאדארקאווסקי יוסף ... 45 יאר
כאדארקאווסקי מרים ... 42 יאר
כאדארקאווסקי מרים ... 14 יאר
כאדארקאווסקי אליק ... 10 יאר
כאיט דוד ..... 36 יאר
כאיט חנה ..... 36 יאר
כאיט עלי ..... 10 יאר
כאיט פינע ..... 8 יאר

כאיט יאניע ..... 5 יאר
כאליף יצחק ..... 74 יאר
כאלעצקי רחל ..... 22 יאר
כאנוקאוו איצי ..... 43 יאר
כאראפינסקי יונה ..... 68 יאר
כאראפינסקי פערל ..... 65 יאר
כמעלניצקי ראובן ..... 78 יאר
כמעלניצקי זיפל ..... 77 יאר
כמעלניצקי באריס ..... 55 יאר
כירמאן יעקב ..... 68 יאר
כירמאן מאניע ..... 58 יאר
כירמאן שכנא ..... 65 יאר
כירמאן הירש ..... 68 יאר
טאוזשניאוווסקי שמעון 30 יאר
טאווביז משה ..... 26 יאר
טאליסמאן יצחק ..... 64 יאר
טאליסמאן אסתר ..... 61 יאר
טאליסמאן חנה ..... 35 יאר
טאליסמאן איזי ..... 12 יאר
טאמארקין דוד ..... 65 יאר
טאמארקין גאלדע ..... 30 יאר
טאמאשעווסקי יוסף .... 62 יאר
טאמאשעווסקי פאלינא 58 יאר
טאמאשפאלסקי ברוך .. 65 יאר
טאמאשפאלסקי ברייגע 61 יאר
טאמאשפאלסקי אירע .. 70 יאר
טאמאשפאלסקי אדע .... 8 יאר
טאקמאן יונה ..... 44 יאר
טאקמאן בוזיע ..... 40 יאר
טאקמאן סאפע ..... 2 יאר
טאקסער הינדע ..... 55 יאר
טאקסער לייב ..... 57 יאר
טאראשטשאנסקי אהרן 41 יאר
טארגמאן לייב ..... 67 יאר
טארגמאן גאלדע ..... 61 יאר
טארגמאן הינדע ..... 32 יאר

טארגמאן איגאר ..... 11 יאר
טארטשינסקי יצחק ..... 71 יאר
טארטשינסקי לייקע ..... 65 יאר
טוטשינסקי יוסף ..... 42 יאר
טוטשינסקי באבעל ..... 39 יאר
טוטשינסקי ליובע ..... 10 יאר
טוטשינסקי דארא ..... 8 יאר
טווערסקי משה־זב ..... 65 יאר
טופעלד סאפיע ..... 50 יאר
טוראווסקי יודל ..... 64 יאר
טוראווסקי שרה ..... 64 יאר
טורקין פרומע ..... 44 יאר
טורקין מערי ..... 21 יאר
טורקין פימע ..... 8 חדשים
טיוטיוניק יענטע ..... 71 יאר
טיוטיוניק רייזל ..... 33 יאר
טיוטיוניק לייבעלע ..... 7 יאר
טיוטיוניק רחל ..... 35 יאר
טיוטיוניק פייסי ..... 13 יאר
טיוטיוניק סאניע ..... 12 יאר
טיוטיוניק חיהלע ..... 9 יאר
טיוטיוניק שמעון ..... 35 יאר
טיוטיוניק מירעל ..... 14 יאר
טיוטיוניק שמואלע ..... 5 יאר
טיוטיוניק יוסף ..... 42 יאר
טיוטיוניק חנה ..... 41 יאר
טיוטיוניק אברהם ..... 43 יאר
טייטלבוים רפאל ..... 71 יאר
טייטלבוים לייקע ..... 67 יאר
טייטלבוים אברהם ..... 51 יאר
טייטלבוים ראצע ..... 47 יאר
טייטלבוים חנה ..... 41 יאר
טייטלבוים יעקב ..... 19 יאר
טקאטש ריווע ..... 70 יאר
טקאטש הערשל ..... 40 יאר
טקאטש יוסף ..... 31 יאר

טקאטש אידע ..... 28 יאר
טקאטש ליאניע ..... 3 יאר
טרייבמאן אברהם ..... 65 יאר
טרייבמאן עטיע ..... 28 יאר
טרייבמאן בערעלע ..... 5 יאר
טראבעלמאן אלגע ..... 61 יאר
טראבעלמאן ישעיה ..... 64 יאר
טראבעלמאן הינדע ..... 32 יאר
טראבעלמאן שמואלע ... 9 יאר
טראסטיאניעצקי זלמן .. 41 יאר
טראסטיאניעצקי עטל .. 36 יאר
טראכטענבערג רחל ..... 53 יאר
טשארני שמואל ..... 48 יאר
טשארני שלומה ..... 29 יאר
טשיזשעווסקי הירש .... 70 יאר
טשיזשעווסקי מינדל ... 36 יאר
טשיזשעווסקי מארעק ... 5 יאר
טשערוואני יאנקעלע .... 2 יאר
טשערווין יעקב ..... 65 יאר
טשערווין מרים ..... 62 יאר
טשערוויגסקי נחום ..... 30 יאר
טשערנאבילסקי טויבע . 70 יאר
טשערנאוו מיכל ..... 57 יאר
טשערנאוו פייגע ..... 53 יאר
טשערנאוו קאטיא ..... 30 יאר
טשערנאוו מירע ..... 8 יאר
טשערנאוו יאסעלע ..... 5 יאר
טשערניאווסקי מלקה .. 49 יאר
טשערניאווסקי שלמה .. 51 יאר
טשערניאווסקי ריווע ... 27 יאר
טשערניאווסקי ראמע ... 6 יאר
טשערניאווסקי חיימל ... 2 יאר
טשערניאכאווסקי אהרן 71 יאר
טשערניאכאווסקי אדע . 65 יאר
טשערניאק שמעון ..... 65 יאר
טשערניאק גאלדע ..... 61 יאר

סורדוטאוויטש יעקב ... 62 יאר
סטאווסקי ברוך ..... 71 יאר
סטאווסקי שרה ..... 36 יאר
סטרוגאטש מישע ..... 25 יאר
סטעפאנסקי יצחק ..... 45 יאר
סיגאלאוו וואלף ..... 61 יאר
סיגאלאוו יענטל ..... 57 יאר
סיגאלאוו ראזע ..... 26 יאר
סיגאלאוו מארע ..... 13 יאר
סיגאלאוו ישראל ..... 61 יאר
סיגאלאוו דבורה ..... 55 יאר
סימאנאווסקי לייב ..... 73 יאר
סימאנאווסקי האדל ..... 70 יאר
סימאנאווסקי נינא ..... 2 1/2 יאר
סיקיצקי עטיא ..... 32 יאר
סיקיצקי בעבעלע ..... 6 יאר
סיקיצקי שרהלע ..... 2 יאר
סיראטע יעקב ..... 67 יאר
סיראטע גיטל ..... 61 יאר
סיראטע אסתר ..... 30 יאר
סיראטע מירע ..... 9 יאר
סיראטע מיכעלע ..... 5 יאר
סלאבאדסקוי
אברהם נחום ..... 70 יאר
סלאבאדסקוי פיניע ..... 68 יאר
סלאבאדסקוי מיליא .... 36 יאר
סלאבאדסקוי חיה ..... 35 יאר
סלאבאדסקוי ישראל .... 63 יאר
סלאבאדסקוי לייב ..... 61 יאר
סלאבאדסקוי ציליע ..... 55 יאר
סלאבאדסקוי מינע ..... 12 יאר
סלאבאדסקוי באריס .... 15 יאר
סלוצקי יוסף ..... 111 יאר
סלוצקי שרה ..... 86 יאר
סלוצקי רחל ..... 31 יאר
סלוצקי חיימל ..... 10 יאר

סלוצקי ליאניע ..... 8 יאר
סלוצקי גאליא ..... 6 יאר
סליעפוי ברוך ..... 62 יאר
סליעפוי זלאטע ..... 62 יאר
סליעפוי שמעון ..... 30 יאר
סליעפוי רחל ..... 30 יאר
סליעפאק סענדער ..... 71 יאר
סליעפאק טשארנע ..... 69 יאר
סליעפאק גאלדע ..... 40 יאר
סליעפאק אהרון ..... 26 יאר
סליעפאק מירע ..... 12 יאר
סמאליאר איטע ..... 46 יאר
סמאליאר ריווע ..... 21 יאר
סמאליאר יצחק ..... 46 יאר
סמאליאר שרה ..... 75 יאר
סמיקון מיטיע ..... 36 יאר
סמיקון עמנואל ..... 24 יאר
סמערטענקא משה ..... 49 יאר
סמערטענקא צביה ..... 48 יאר
סמערטענקא אסתר ..... 18 יאר
סמערטענקא בעבעלע .. 13 יאר
סעגאל וועלווול ..... 41 יאר
סעגאל פאניע ..... 25 יאר
סעגאל גרישא ..... 4 יאר
סעגאל לאהלע ..... 1 1/2 יאר
סערעביאני יוסף ..... 40 יאר
סערעביאני מישע ..... 17 יאר
ספיוואק טייבל ..... 33 יאר
ספעקטאר אידל ..... 70 יאר
ספעקטאר ברכה ..... 65 יאר
ספעקטאר וויערא ..... 41 יאר
ספעקטאר שמואלע ..... 12 יאר
סקאלט יוסף ..... 61 יאר
סקאלט פערל ..... 49 יאר
סקאלט ברכה ..... 59 יאר
סקאלט פאליע ..... 25 יאר

טשערקאס משה ..... 69 יאר
טשערקאס מאלי ..... 66 יאר
טשערקאס משה ..... 63 יאר
טשערקאס מיליע ..... 54 יאר
יאגניאטינסקי באסיע ... 65 יאר
יאגניאטינסקי כייקע .... 35 יאר
יאגניאטינסקי אירע ..... 12 יאר
יאגניאטינסקי ליענע .... 10 יאר
יאגניאטינסקי משהלע ... 7 יאר
יאגניאטינסקי מאניע ... 61 יאר
יאגניאטינסקי לייבעלע 10 יאר
יאגניאטינסקי פערעלע .. 7 יאר
יאגניאטינסקי שיינדל .. 16 יאר
יאוורעלסקי פריידע ..... 65 יאר
יאטראווסקי געצל ..... 43 יאר
יאטראווסקי לייב ..... 18 יאר
יוקניס פערל ..... 35 יאר
יוקניס אסחר ..... 32 יאר
יוקניס ברכה ..... 10 יאר
יוקניס יאסל ..... 8 יאר
יאכניס אירמע ..... 72 יאר
יאכניס פריידע ..... 65 יאר
יאכניס מלכה ..... 35 יאר
יאכניס מילע ..... 12 יאר
יאמפאלסקי יוסף ..... 57 יאר
יאמפאלסקי מלכה ..... 47 יאר
יאמפאלסקי באריס ..... 16 יאר
יאסנאגאראדסקי יוסף .. 58 יאר
יאסנאגאראדסקי טאמארא 53 יאר
יאראסלאווסקי מיכל ... 41 יאר
יאראסלאווסקי באריס .. 31 יאר
יאראסלאווסקי איסאק . 25 יאר
יאראשעצקי חנה ..... 53 יאר
יארוסקי בן־ציון ..... 60 יאר
יארוסקי נחמה ..... 59 יאר
לאבענדזא לייב ..... 48 יאר
לאבענדזא סאפיע ..... 43 יאר
לאגאדסקי הירש ..... 59 יאר
לאגאדסקי שרה ..... 55 יאר
לאגאדסקי זינאווי ..... 31 יאר
לאגאדסקי־בראגינסקי
ראזע ..... 27 יאר
לאזינסקי לאה ..... 56 יאר
לאזינסקי יצחק ..... 59 יאר
לאזעבניק שרה ..... 65 יאר
לאזעבניק דוד ..... 69 יאר
לאזעבניק ריסל ..... 25 יאר
לאיעוו אנשל ..... 62 יאר
לאיעוו מיטיע ..... 30 יאר
לאנגמאן נח ..... 72 יאר
לאנגמאן טובע ..... 70 יאר
לאנגמאן שיינדל ..... 60 יאר
לאנצמאן מלכה ..... 35 יאר
לאנצמאן אברהם ..... 14 יאר
לאנצמאן חנהלע ..... 10 יאר
לאקשין מינע ..... 58 יאר
לאקשין ריווע ..... 22 יאר
לאכמאן חיים ..... 21 יאר
לאכמאן בעלא ..... 21 יאר
לאכמאן וויערא ..... 1 1/2 יאר
לאכמאן הערשעלע ... 5 חדשים
לוצקי דארא ..... 57 יאר
ליבאוו ראסיע ..... 69 יאר
ליבאוו יעקב ..... 36 יאר
ליובאמירסקי אסתר ..... 35 יאר
ליובאמירסקי טייבל .... 15 יאר
ליובאמירסקי
שמועלע ..... 1 1/2 יאר
ליובאמירסקי
שמעון ..... 48 יאר
ליובאמריסקי
רעם ..... 17 יאר

לעמבערסקי ליובע ..... 15 יאר
לענדערסקי יצחק ..... 59 יאר
לערמאן יצחק ..... 34 יאר
לערמאן קיילע ..... 41 יאר
לערמאן סימע ..... 21 יאר
לערמאן מאניע ..... 16 יאר
לעשטשינסקי הירש ..... 29 יאר
מאגידמאן פייגע ..... 46 יאר
מאגידמאן ריווע ..... 25 יאר
מאגידמאן וויערא ..... 4 יאר
מאגידמאן בעטטי ..... 1 יאר
מאגיליעווסקי סימכע .. 50 יאר
מאגיליעווסקי האדל .... 51 יאר
מאגיליעווסקי אברהם .. 54 יאר
מאטוסענקא פריידע .... 52 יאר
מאלין שיינדל ..... 67 יאר
מאלין ריווע ..... 61 יאר
מאלין מאניע ..... 55 יאר
מאלינאווסקי חיהלע ..... 3 יאר
מאלסקי אידל ..... 36 יאר
מאסארסקי הירש ..... 56 יאר
מאסארסקי פערל ..... 51 יאר
מאקאוועצקי ישראל .... 16 יאר
מארגאווסקי־בעליאעוו
פאניע ..... 32 יאר
מארגאווסקי־בעליאעוו
כאפועל ..... 6 יאר
מארגאווסקי־בעליאעוו
אסתרל ..... 2 יאר
מארגאווסקי פישל ..... 45 יאר
מארגאווסקי־בעלארוסעץ
מלכה ..... 39 יאר
מארגאווסקי־בעלארוסעץ
ניוסיע ..... 12 יאר
מארגאווסקי־בעלארוסעץ
כאסיעלע ..... 5 יאר

ליומקיס פערל ..... 51 יאר
ליטווינאווסקי ברוך .... 47 יאר
ליפניצקי אברהם ..... 38 יאר
ליפשיץ מרים ..... 66 יאר
לישניאוו ישראל ..... 51 יאר
לישניאוו נחמה ..... 67 יאר
לישניאוו סאניע ..... 43 יאר
לישניאוו גיטל ..... 17 יאר
לייזערמאן בליומע ..... 65 יאר
לייזערמאן פייגע ..... 35 יאר
לייזערמאן הערשעלע ... 1 יאר
לייטמאן סאווע ..... 45 יאר
לייטמאן ריווע ..... 20 יאר
לעוואנדאווסקי
בער־לייב ..... 75 יאר
לעוואנדאווסקי חיה .... 65 יאר
לעוואנדאווסקי בן־ציון 48 יאר
לעוואנדאווסקי פאשע . 46 יאר
לעוואנדאווסקי ליענע .. 17 יאר
לעוואנדאווסקי משה ... 65 יאר
לעוואנדאווסקי מיליע .. 60 יאר
לעוואנדאווסקי עטעלע . 5 יאר
לעווין זוניע ..... 40 יאר
לעווין בערל ..... 42 יאר
לעווין ציליע ..... 40 יאר
לעווין אירע ..... 12 יאר
לעווין אסתרל ..... 10 יאר
לעווין משהלע ..... 15 יאר
לעווינשטיין ברוך ..... 53 יאר
לעווינשטיין דינע ..... 43 יאר
לעזניק פאמקא ..... 40 יאר
לעלטשיצקי ישראל ..... 70 יאר
לעלטשיצקי חיה ..... 60 יאר
לעלטשיצקי סטיסיע .... 50 יאר
לעלטשיצקי אברהם ..... 15 יאר
לעמבערסקי רחל ..... 40 יאר

מארגוליס נחום ..... 27 יאר
מארגוליס גאריק ..... 8 יאר
מארגוליס משלה ..... 1 יאר
מארגון נח ..... 67 יאר
מארגון בליומע ..... 62 יאר
מארגנטאל שיפרע ..... 61 יאר
מארגנטאל ליבער ..... 65 יאר
מארגנשטערן בנימין .... 58 יאר
מארגנשטערן באסיע .... 53 יאר
מאריאמטשיק זינע ..... 62 יאר
מאריאמטשיק פישל .... 58 יאר
מארקמאן לייב ..... 62 יאר
מארקמאן מעניע ..... 62 יאר
מארקמאן מוליע ..... 35 יאר
מארקמאן טוניע ..... 33 יאר
מארקמאן מילע ..... 11 יאר
מארקמאן סיאמע ..... 8 יאר
מארקמאן סאשע ..... 5 יאר
מארקמאן משה ..... 32 יאר
מארקמאן שעניע ..... 30 יאר
מארקמאן יאשע ..... 7 יאר
מארקמאן שייעלע ..... 4 יאר
מארעצקי יוזיק ..... 30 יאר
מארעצקי ראיע ..... 27 יאר
מאשקאוויטש חיה ..... 67 יאר
מאשקאוויטש קלארא .. 40 יאר
מאשקאוויטש הינדעלע 15 יאר
מיניעוויטש זלמן ..... 48 יאר
מיניעוויטש רחל ..... 41 יאר
מיניעוויטש מאטל ..... 16 יאר
מיקסאן פריידע ..... 43 יאר
מיקסאן משה ..... 23 יאר
מיקסאן שושנה ..... 21 יאר
מילנער־מעלניקאוו
אפרים ..... 79 יאר
מילנער־מעלניקאוו רייזל 76 יאר
מיכליעוויטש סימע ..... 65 יאר
מעזשבערג איטע ..... 45 יאר
מעזשבערג פייגע ..... 18 יאר
מעזשבערג סימע ..... 15 יאר
מעזשבערג אליק ..... 13 יאר
מעסטיעצקי לאה ..... 57 יאר
מעלאמעד שמעון ..... 62 יאר
מעלאמעד אסתר ..... 63 יאר
מעלאמעד אהרון ..... 41 יאר
מעלאמעד פריידע ..... 38 יאר
מעלאמעד אירע ..... 10 יאר
מעלאמעד שמואלע ..... 8 יאר
מעלמאן דוד ..... 74 יאר
מעלמאן ברריינע ..... 71 יאר
מעלמאן נחום ..... 41 יאר
נאדעלמאן יצחק ..... 63 יאר
נאדעלמאן באסיע ..... 60 יאר
נאדעלמאן חנה ..... 30 יאר
נאוואסיאלאוו עניא ..... 35 יאר
נאוואסיאלאוו משהלע .. 7 יאר
נאוואסיאלאוו ארעלע ... 3 יאר
נאכשאן משה ..... 56 יאר
נאכשאן רחל ..... 55 יאר
נודעלמאן שיינדל ..... 60 יאר
נודעלמאן זוס־איצל .... 70 יאר
נודעלמאן אברהם ..... 42 יאר
נודעלמאן מלכה ..... 62 יאר
נודעלמאן רייע ..... 13 יאר
נודעלמאן ליובע ..... 7 יאר
נודעלמאן מאניע ..... 3 יאר
נידערמאן סענדער ..... 64 יאר
נידערמאן טובע ..... 61 יאר
נידערמאן עלקע ..... 35 יאר
נידערמאן אירע ..... 10 יאר
ניורענבערג חיים ..... 71 יאר
ניורענבערג אברהם ..... 26 יאר

ניורענבערג אללא ..... 26 יאר
ניורענבערג אירא ..... 4 יאר
נינבורג הערשל ..... 74 יאר
נינבורג מוסיע ..... 67 יאר
נינבורג גיסיע ..... 27 יאר
ניצבורג ביילע ..... 27 יאר
ניצבורג פערל ..... 51 יאר
ניצבורג יוסף ..... 30 יאר
ניצבורג לייזערל ..... 8 יאר
ניצבורג שמועלע ..... 5 יאר
ניעמוי סענדער ..... 34 יאר
ניערובייי טייבעלע ..... 5 יאר
ניערובייי מאטעלע ..... 3 יאר
ניערובייי זלאטע ..... 40 יאר
ניערובייי ליליע ..... 12 יאר
ניערובייי וועלוועלע ..... 7 יאר
ניידא אהרן ..... 46 יאר
ניידא שיינדל ..... 44 יאר
ניידא משה ..... 23 יאר
ניידא זלמן ..... 20 יאר
ניידא צאליק ..... 18 יאר
ניידא שמעון ..... 11 יאר
ניידא חווה ..... 45 יאר
נעמיראווסקי לאה ..... 30 יאר
נעמיראווסקי געניא 1 1/2 יאר
סאווראנסקי חיים ..... 46 יאר
סאווראנסקי זלאטע ..... 39 יאר
סאווראנסקי מרים ..... 25 יאר
סאלגאניק ראובן ..... 60 יאר
סאלטאן לייב ..... 55 יאר
סאלטאן סאסל ..... 68 יאר
סאלטאנאוויטש מאיר .. 75 יאר
סאלטאנאוויטש טייבל 71 יאר
סאלטאנאוויטש
הינדע ..... 40 יאר
סאלטאנאוויטש

פייגעלע ..... 15 יאר
סאלטאנאוויטש
יאנקעלע ..... 11 יאר
סאנדאמירסקי יצחק .... 75 יאר
סאנדאמירסקי רחל ..... 63 יאר
סאנדאמירסקי ביילע .... 36 יאר
סאסנאוו הערשל ..... 75 יאר
סאסנאוו חוה ..... 70 יאר
סאסנאוו חיים ..... 35 יאר
סאסנאוו פייגע ..... 30 יאר
סאסנאוו סימע ..... 10 יאר
סאסנאוו חנן ..... 8 יאר
סאסנאוו יעקב ..... 50 יאר
סאסנאוו הינדע ..... 40 יאר
סאסנאוו וויערא ..... 25 יאר
סאקאל מאלע ..... 33 יאר
סאקאל פייגעלע ..... 13 יאר
סאקאלאוו יעקב ..... 69 יאר
סאקאלאוו עמא ..... 59 יאר
סאקאלאוו געניא ..... 30 יאר
סאקאלאוו יאן ..... 10 יאר
סאקאלינסקי אסתר ..... 68 יאר
סאראקע שרה ..... 73 יאר
סאראקע משה ..... 35 יאר
סאראקע לעאניד ..... 19 יאר
סאראקע יאנקעלע .. 10 חדשים
סאראקע ליובע ..... 40 יאר
סאראקע אברהם ..... 57 יאר
סאראקע רחל ..... 55 יאר
סאראקע בראניע ..... 23 יאר
סאראקע ריווע ..... 20 יאר
סאראקע וועלוול ..... 17 יאר
סוקאלסקי־גאלענדער
סאניע ..... 27 יאר
סוקאלסקי זאיע ..... 4 יאר
סוקאלסקי שמולעקל 9 חדשים

סקאלט יאנקעלע ..... 4 יאר
סקאלט אירעטשקא ..... 2 יאר
סקאלט יעקב ..... 52 יאר
סקאלט סיציליא ..... 51 יאר
סקאלט חוה ..... 22 יאר
סקראוועצקי רחל ..... 39 יאר
עדמאן קאטערינא ..... 44 יאר
עדמאן יאנקעלע ..... 9 יאר
עדעלמאן משה ..... 51 יאר
עקעל פעסיע ..... 75 יאר
עקעל בליומע ..... 50 יאר
עקעל יאנקעל ..... 55 יאר
עקעל מוני ..... 17 יאר
עלבערט יצחק ..... 39 יאר
עלגארט חיים ..... 62 יאר
עלגארט רחל ..... 60 יאר
עלגארט ברוך ..... 71 יאר
עלגארט ציליע ..... 39 יאר
ערדמאן זעליק ..... 65 יאר
ערדמאן שפרה ..... 62 יאר
פיק מנחם ..... 62 יאר
פיק שייע ..... 59 יאר
פיק עלקע ..... 27 יאר
פיק רחלע ..... 14 יאר
פיקוס ריווע ..... 33 יאר
פיקוס הערשל ..... 11 יאר
פיקוס סאניע ..... 8 יאר
פיקערמאן מיכל ..... 64 יאר
פיקערמאן בוסיע ..... 61 יאר
פיקערמאן אידע ..... 35 יאר
פיקערמאן אירע ..... 12 יאר
פייזנער יעקב ..... 68 יאר
פייזנער חיה ..... 63 יאר
פייזנער נחמה ..... 73 יאר
פייזנער חנה־לאה ..... 49 יאר
פעטרושאנסקי הערשל . 44 יאר
פעטרושאנסקי קלארא . 41 יאר
פעטרושאנסקי ניאמע ... 4 יאר
פעטרושאנסקי חנהלע 6 חדשים
פערגאמענט שמייע ..... 63 יאר
פערגאמענט האדל ..... 61 יאר
פערגאמענט אידא ..... 32 יאר
פערגאמענט טאמא ..... 11 יאר
פאגרעבינסקי יצחק ..... 42 יאר
פאדגורא־פערעלשטיין
טאניא ..... 36 יאר
פאדגורא אסתרל ..... 15 יאר
פאדגורא פערעלע ..... 11 יאר
פאדגורא איציקל ..... 7 יאר
פאדגורא משהלע ..... 2 יאר
פאדאלסקי אברהם ..... 73 יאר
פאדאלסקי חוה ..... 64 יאר
פאדאלסקי ליזע ..... 34 יאר
פאדאלסקי אבראם ..... 32 יאר
פאדאלסקי ליובא ..... 30 יאר
פאדאלסקי סוועטלאנא 16 יאר
פאדקאמינסקי וועלוול . 55 יאר
פאוולאווסקי לייב ..... 62 יאר
פאלאווינטשיק חוה ..... 24 יאר
פאלאווינטשיק ליאליע 22 יאר
פאלאווינטשיק מאוויק 15 יאר
פאלאווינטשיק סאניא .. 48 יאר
פאלויקא משה ..... 48 יאר
פאלויקא עמא ..... 12 יאר
פאלישטשוק אהרון ..... 41 יאר
פאליי פייוול ..... 70 יאר
פאליי האדל ..... 60 יאר
פאליי שרה ..... 21 יאר
פאליי ווילי ..... 3 יאר
פאפערנא חיים ..... 76 יאר
פאפערנא מרים ..... 69 יאר
פאקרישעווסקי יצחק ... 46 יאר

פאקרישעווסקי נחום ... 41 יאר
פאקרישעווסקי יעקב ... 44 יאר
פארגאמאניק ציליא ..... 45 יאר
פארטנוי יוילעק ..... 60 יאר
פארטנוי שרה ..... 54 יאר
פארטנוי אידל ..... 58 יאר
פארטנוי ראסיע ..... 52 יאר
פארטנוי שמעון ..... 41 יאר
פוגאטש גאלדע ..... 73 יאר
פוגאטש מאניע ..... 40 יאר
פוגאטש מילע ..... 15 יאר
פוגאטש יוסף ..... 8 יאר
פוגאטשעווסקי אברהם 43 יאר
פוגאטשעווסקי טויבע .. 56 יאר
פוגאטשעווסקי אסתר .. 16 יאר
פוגאטשעווסקי חנה .... 56 יאר
פושקאנצעוו אברהם .... 43 יאר
פושקאנצעוו מיכל ..... 38 יאר
פושקאנצעוו יוסף ..... 56 יאר
פיליאווסקי פאלינע ..... 56 יאר
פיליאווסקי מלכהלע .... 11 יאר
פיליאווסקי ליאניא ..... 2 יאר
פינזאוועצקי בערל ..... 40 יאר
פינזאוועצקי גיטל ..... 38 יאר
פינזאוועצקי דאנדע ..... 15 יאר
פינזאוועצקי פישעלע ... 9 יאר
פינזאוועצקי שרהלע ..... 3 יאר
פינזאוועצקי כייקעלע ... 1 יאר
פיעווסקי משה ..... 52 יאר
פיעווסקי מענדל ..... 30 יאר
פיעווסקי טויבע ..... 24 יאר
פערטשענקא חנה ..... 62 יאר
פערטשענקא כייקע ..... 40 יאר
פערטשענקא בראניע ... 15 יאר
פערטשענקא נינע ..... 13 יאר
פערטשענקא כיניע ..... 11 יאר
פערטשענקא שלוימעלע 5 יאר
פערמוט יאנקל ..... 39 יאר
פערעל שיווקע ..... 80 יאר
פערעלמאן לייב ..... 45 יאר
פערעלמאן מלכה ..... 43 יאר
פערעלמאן סאניע ..... 18 יאר
פערעלמאן נחום ..... 13 יאר
פראוויטש רחל ..... 30 יאר
פראוויטש מאניע ..... 24 יאר
פראסיאנוי חיים ..... 46 יאר
פראסיאנוי שרה ..... 38 יאר
פראסיאנוי דארא ..... 16 יאר
פראסיאנוי שמולעק .... 14 יאר
פראסיאנוי בערעלע ..... 8 יאר
פראסיאנוי לייבעלע ..... 4 יאר
פריטיקין כאסיע ..... 41 יאר
פריטיקין גוטע ..... 20 יאר
פריטיקין סאניע ..... 15 יאר
פריטיקין ריווע ..... 24 יאר
פריטיקין נחמה ..... 18 יאר
פריטיקין ברכה ..... 20 יאר
פריטיקין נחמה ..... 53 יאר
פריצקער שלמה ..... 51 יאר
פריצקער דבורה ..... 41 יאר
פריצקער גיטל ..... 60 יאר
פריצקער מיכל ..... 62 יאר
פריצקער מיראן ..... 55 יאר
פריצקער גדליה ..... 24 יאר
פריצקער חוה ..... 51 יאר
פריצקער סלאווא ..... 18 יאר
פריצקער סוועטלאנא ... 16 יאר
פאליקמאן ברוך ..... 67 יאר
פאליקמאן ברכה ..... 64 יאר
פוקס כאסיע ..... 71 יאר
פוקס קוציע ..... 35 יאר
פוקס זעליק ..... 41 יאר

פוקס חנה ..... 39 יאר
פוקס יוסף ..... 63 יאר
פוקס פאניע ..... 61 יאר
פוקס פסח ..... 14 יאר
פיטערמאן חיים ..... 47 יאר
פיטערמאן שיינדל ..... 39 יאר
פיטערמאן ביניע ..... 41 יאר
פיטערמאן לאה ..... 71 יאר
פיטערמאן ברוך משה .. 51 יאר
פיטערמאן בלומע ..... 49 יאר
פיטערמאן חנה ..... 27 יאר
פיטערמאן סאשע ..... 8 יאר
פיטערמאן ליענע ..... 6 יאר
פיטערמאן הינדע ..... 24 יאר
פיטערמאן כיליע ..... 12 יאר
פיטערמאן פייגע ..... 15 יאר
פינק משה ..... 58 יאר
פינק דאבע ..... 56 יאר
פינק אלעטשקא ..... 2 יאר
פישמאן מאניע ..... 61 יאר
פישמאן חיים ..... 35 יאר
פישמאן דאבע ..... 65 יאר
פישמאן משה ..... 36 יאר
פישמאן ראזא ..... 32 יאר
פישמאן קלארא ..... 11 יאר
פישמאן יורא ..... 6 יאר
פייגין לאה ..... 61 יאר
פייגין ישכר ..... 66 יאר
פייגין ביילע ..... 71 יאר
פייגין לייקע ..... 40 יאר
פיניצקי בן־ציון ..... 48 יאר
פיניצקי באסיע ..... 71 יאר
פיינגאלד יצחק ..... 58 יאר
פיינגאלד אסתר ..... 56 יאר
פיינגאלד טויבע ..... 38 יאר
פליוס יעקב ..... 50 יאר
פליוס הינדע ..... 48 יאר
פליוס אברהמעלע ..... 12 יאר
פליוס כאסיעלע ..... 10 יאר
פליוס קאדיש ..... 55 יאר
פליוס ביילע ..... 52 יאר
פליישער דודל ..... 3 יאר
פעלדמאן קלארא ..... 38 יאר
פעלדמאן יצחק ..... 60 יאר
פעלדמאן זלמן ..... 29 יאר
פעלדמאן לייב ..... 20 יאר
פעלדמאן חיה ..... 15 יאר
פעלדמאן משה ..... 32 יאר
פעלדמאן דינע ..... 29 יאר
פעלדמאן מענדל ..... 36 יאר
פערדמאן וועלוול ..... 63 יאר
פערדמאן מעניא ..... 61 יאר
פערדמאן הינדע ..... 60 יאר
פערדמאן שלום ..... 26 יאר
פראנטשענקא קיילע .... 63 יאר
פרידמאן עלי ..... 50 יאר
פרידמאן מינציע ..... 46 יאר
פרידמאן חנה ..... 44 יאר
פרידמאן משהלע ..... 7 יאר
פרידמאן יאנקעלע ..... 4 יאר
פריידין חנן ..... 43 יאר
פריידין חוה ..... 36 יאר
פריידין חיה ..... 17 יאר
פריידין הערשל ..... 13 יאר
פריידין שמועלע ..... 6 יאר
פריילעך פעסיא ..... 63 יאר
צאליוק שלמה ..... 50 יאר
צאליוק ראזא ..... 46 יאר
צאליוק ריווע ..... 13 יאר
צאפ שרה־פייגע ..... 91 יאר
צא[illegible]ענבערג דוד ..... 48 יאר
צארענבערג דבורה ..... 40 יאר

צארענבערג חיימל ..... 10 יאר
צארענבערג בעטיא ..... 15 יאר
צודעטשקיס יצחק ..... 46 יאר
צודעטשקיס שרה ..... 45 יאר
צודעטשקיס קלארע .... 16 יאר
צודעטשקיס איזיע ..... 27 יאר
צודעטשקיס ראיא ..... 25 יאר
צודעטשקיס אהרלע ..... 7 יאר
צודעטשקיס ניומעלע ... 5 יאר
צודעקמאן מאיר ..... 67 יאר
צודעקמאן טשארנע ..... 65 יאר
צודעקמאן דארא ..... 41 יאר
צילקער ירחמיאל ..... 71 יאר
צילקער חנה ..... 70 יאר
צימערמאן סימע ..... 42 יאר
צימערמאן ראזא ..... 14 יאר
צימערמאן ריטה ..... 3 יאר
צימערמאן עלי ..... 7 יאר
ציפמאן מיכל ..... 65 יאר
ציפמאן מרים ..... 62 יאר
ציפמאן הינדע ..... 40 יאר
ציפמאן יאסעלע ..... 15 יאר
ציפמאן אסתרל ..... 12 יאר
ציפעניוק מיראן ..... 71 יאר
ציפראנאוויטש בליומע 53 יאר
צירקון משה ..... 71 יאר
צירקון גאלדע ..... 65 יאר
קאגאנאוו חנה ..... 33 יאר
קאגאנאוו רפואל ..... 31 יאר
קאגאנאוו פייגע ..... 17 יאר
קאגוט ברוך ..... 86 יאר
קאגוט פיאטר ..... 32 יאר
קאגוט ראזע ..... 30 יאר
קאגוט סאשא ..... 9 יאר
קאגוט מילע ..... 6 יאר
קאזשוך אהרון ..... 46 יאר
קאזשוך נחמה ..... 72 יאר
קאזשוך לאה ..... 50 יאר
קאהאן זעליק ..... 33 יאר
קאהאן מנשה ..... 60 יאר
קאהאן יעקב ..... 45 יאר
קאהאן טייבל ..... 43 יאר
קאהאן שרה ..... 59 יאר
קאוונאטסקי חנן ..... 63 יאר
קאוונאטסקי שיינדל .... 57 יאר
קאוונאטסקי חנה ..... 41 יאר
קאוונאטסקי אשר ..... 23 יאר
קאוונאטסקי יוסף ..... 27 יאר
קאטשוראווסקי גדליה . 27 יאר
קאטשוראווסקי מאטל . 23 יאר
קאלטון לייב ..... 45 יאר
קאלטון פרומע ..... 40 יאר
קאלאמייסקי יצחק ..... 51 יאר
קאניעווסקי ציניע ..... 41 יאר
קאנטראוויטש ביילע ... 78 יאר
קאסאווסקי שיקע ..... 52 יאר
קאסאווסקי לאה ..... 43 יאר
קאסאווסקי ראמאן ..... 20 יאר
קאסטינסקי יעקב ..... 71 יאר
קאסטינסקי פסח ..... 31 יאר
קאסטינסקי נתן ..... 27 יאר
קאסטאוועצקי
מלכה ..... 75 יאר
קאפלאן פייגע ..... 68 יאר
קאפלאן אברהם ..... 36 יאר
קאפלאן רייזל ..... 31 יאר
קאפלאן שעלי ..... 7 יאר
קאפמאן חיה ..... 82 יאר
קאפמאן ישראל ..... 39 יאר
קאפמאן ליבע ..... 46 יאר
קאפמאן מלכה ..... 39 יאר
קאפמאן זשעניע ..... 6 יאר

קאפמאן יאסעלע ..... 3 יאר
קאץ יצחק ..... 65 יאר
קאץ אלגא ..... 60 יאר
קאץ ראיסע ..... 66 יאר
קאץ שרה ..... 45 יאר
קאץ איסאק ..... 48 יאר
קאצאווסקי פראים ..... 46 יאר
קאצאווסקי יעקב ..... 41 יאר
קאצאווסקי ראובן ..... 17 יאר
קאצמאן בערל ..... 41 יאר
קאצמאן באסיע ..... 38 יאר
קאצמאן משהלע ..... 12 יאר
קאצעוו אשר ..... 63 יאר
קאצעוו מנוחה ..... 45 יאר
קאצעוו מינצשע ..... 47 יאר
קאצעוו לייב ..... 43 יאר
קאצעוו רחל ..... 33 יאר
קאצעוו נחמה ..... 62 יאר
קאראגאדסקי הינדע .... 51 יאר
קארטשיווסקי אסתר .... 57 יאר
קארטשיווסקי פירע ..... 38 יאר
קארטשיווסקי געסיע ... 12 יאר
קארטשיווסקי לייבעלע . 4 יאר
קארניצקי ישראל ..... 15 יאר
קארניצקי גיטל ..... 59 יאר
קארנבליט בליומע ..... 81 יאר
קארנבליט שמייע ..... 82 יאר
קארנבליט אפרים ..... 50 יאר
קארנבליט טשארנע ..... 48 יאר
קארנבליט מירע ..... 17 יאר
קארנבליט סאשע ..... 14 יאר
קוורעצקי גדולו ..... 70 יאר
קוורעצקי שיינע־מרים . 85 יאר
קארמאן זיוליק ..... 74 יאר
קארנבליט שבה ..... 70 יאר
קארף חנה ..... 56 יאר
קארפילאווסקי הינדע .. 74 יאר
קארפמאן אירמע ..... 36 יאר
קארפמאן חיה ..... 36 יאר
קארפמאן מיכל ..... 18 יאר
קארפמאן יונה ..... 12 יאר
קארפמאן מאטעלע ..... 8 יאר
קארפמאן פריידעלע ..... 5 יאר
קויראך נחמה ..... 70 יאר
קוטשמאן חיים ..... 71 יאר
קוטשמאן עלקע ..... 68 יאר
קוניאווסקי זלמן ..... 55 יאר
קוניאווסקי חנה ..... 51 יאר
קופערשמידט זלמן ..... 44 יאר
קופערשמידט חיה ..... 42 יאר
קופערשמידט יאנקל .... 15 יאר
קופערשמידט שיינדל .. 17 יאר
קופערשמידט מאטל .... 13 יאר
קוקוליאנסקי ירחמיאל . 39 יאר
קוקוליאנסקי סאסל ..... 38 יאר
קוקוליאנסקי ראובן ..... 13 יאר
קוקוליאנסקי יודל ..... 10 יאר
קוקוליאנסקי משה ..... 5 יאר
קוקוליאנסקי נאטע ..... 36 יאר
קוקוליאנסקי מלכה ..... 36 יאר
קוקוליאנסקי פריידע ... 14 יאר
קוקוליאנסקי יודל ..... 9 יאר
קוקלינסקי אהרון ..... 47 יאר
קוקלינסקי עלקע ..... 44 יאר
קיטאיגאראדסקי פייסי . 46 יאר
קיטאיגאראדסקי גיטל .. 43 יאר
קיפניס יעליענא ..... 41 יאר
קיפניס חיים ..... 41 יאר
קיפניס פעניע ..... 35 יאר
קיפניס ירוחם ..... 13 יאר
קיפניס גיטעלע ..... 7 יאר
קיפניס פאלעקל ..... 4 יאר

קיפניס אסתר ..... 46 יאר
קירמאן מוניע ..... 61 יאר
קירמאן חנה ..... 57 יאר
קישקא משה ..... 51 יאר
קלימאוועצקי שלום .... 71 יאר
קלימאוועצקי פייגע .... 65 יאר
קלעזמער אסתר ..... 29 יאר
קלעזמער פייוויש ..... 67 יאר
קלעזמער חוה ..... 64 יאר
קלעזמער פערל ..... 38 יאר
קלעזמער עלי ..... 12 יאר
קלעזמער אידיאס ..... 10 יאר
קלעטקין פריידל ..... 32 יאר
קלעטקין מירע ..... 10 יאר
קלעטקין סאשע ..... 7 יאר
קעסעלמאן חיה־רחל .... 52 יאר
קראוועץ מרדכי ..... 53 יאר
קראטמאן מוניע ..... 16 יאר
קרוגליאק איציק ..... 62 יאר
קרוגליאק שיינדל ..... 58 יאר
קריווארוק משה ..... 51 יאר
קריטשער רבקה ..... 43 יאר
קריטשער כייקע ..... 17 יאר
קרימקער שרה ..... 41 יאר
ראבאטניק משה ..... 63 יאר
ראבאטניק דארע ..... 60 יאר
ראבאטניק פייגע ..... 40 יאר
ראבאטניק סיאמע ..... 15 יאר
ראבאטניק אסתר ..... 33 יאר
ראבאטניק שמעון ..... 18 יאר
ראבינאוויטש אסתר ..... 36 יאר
ראבינאוויטש מילע ..... 4 יאר
ראבינאוויטש פייסעלע . 2 יאר
ראבינאוויטש סאוועלי . 56 יאר
ראבינאוויטש עספיר .... 46 יאר
ראבינאוויטש פייוע .... 33 יאר
ראבינאוויטש אברהמעלע 8 יאר
ראבינאוויטש לייבעלע .. 5 יאר
ראבינאוויטש
נאדיעזשדע ..... 55 יאר
ראבינאוויטש
פינקוס ..... 48 יאר
ראבינאוויטש־קאגאן
כאסיע ..... 36 יאר
ראבינאוויטש פעטיע .... 5 יאר
ראביטשעוו הערשל ..... 46 יאר
ראבעראוו סלאוויק ..... 5 יאר
ראבעראוו וויטאלי ..... 3 יאר
ראגאוואוי חיים ..... 41 יאר
ראגאוואוי אברהם ..... 37 יאר
ראדוצקי אברהם ..... 37 יאר
ראדינסקי כאשע ..... 53 יאר
ראדינסקי שלום ..... 37 יאר
ראדינסקי דבורה ..... 37 יאר
ראדינסקי סאניע ..... 25 יאר
ראזאווסקי ברוך ..... 68 יאר
ראזאווסקי נעכע ..... 60 יאר
ראזאווסקי גיטל ..... 34 יאר
ראזענטאל רחל ..... 30 יאר
ראזענטאל הערשעלע ... 10 יאר
ראזענטאל אסתרל ..... 15 יאר
ראטמאנסקי מאיר ..... 65 יאר
ראטמאנסקי כאמעל .... 16 יאר
ראטמאנסקי ליבע ..... 10 יאר
ראסקין שרה ..... 26 יאר
ראסקין ריווע ..... 43 יאר
כאכוואלסקע שרה ..... 71 יאר
רובין משה ..... 48 יאר
רובין זינע ..... 46 יאר
רובינשטיין מוסיע ..... 20 יאר
רובינסאן פייוול ..... 45 יאר
רובינסאן סימע ..... 45 יאר

רובינסאן חיימל ..... 15 יאר
רובינסאן פרידה ..... 21 יאר
רובינסקי לאה ..... 37 יאר
רובינסקי לייוויק ..... 41 יאר
רובינסקי שיינדעלע ..... 7 יאר
רובצאוו פייגע ..... 65 יאר
רובצאוו מאניע ..... 35 יאר
רובצאוו סאשע ..... 11 יאר
רוטגייזער פייגע ..... 74 יאר
רוטיצקי ארי ..... 62 יאר
רוטיצקי מרים ..... 60 יאר
רוטמאן משה ..... 62 יאר
רוטמאן ריסל ..... 60 יאר
רוטמאן איסר ..... 36 יאר
רויט יאנקל ..... 62 יאר
רויט ריווע ..... 50 יאר
רויט הערשל ..... 40 יאר
רויט קלארא ..... 33 יאר
רויט חיימל ..... 7 יאר
רויט אירעטשקא ..... 2 יאר
רויזמאן פיטער ..... 66 יאר
רויזמאן צעציליע ..... 63 יאר
רויזמאן מלקכה ..... 61 יאר
רויטמאן חיים ..... 42 יאר
ריבאק ברכה ..... 40 יאר
ריבאק שמואל ..... 50 יאר
ריבאק משה ..... 16 יאר
ריבאק סאניע ..... 15 יאר
ריבאק חנה ..... 28 יאר
ריבאק שמועלע ..... 6 יאר
רייכיל גדליה ..... 38 יאר
רייכיל זלמן ..... 15 יאר
רייכיל צאליק'ל ..... 3 יאר
רעזירער מאקס ..... 38 יאר
רעזניטשענקא רפאל .... 30 יאר
רעזניטשענקא אהרון ... 26 יאר

רעזניק חוה ..... 37 יאר
רעזניק פענינע ..... 15 יאר
רעזניק הערשעלע ..... 13 יאר
רעזניק שמועלע ..... 9 יאר
רעזניקאוו קלמן ..... 65 יאר
רעזניקאוו שרה ..... 60 יאר
ריאבוי אהרון ..... 70 יאר
ריאבוי געלי ..... 29 יאר
ריאבוי לייב ..... 32 יאר
ריאבוי נינע ..... 5 יאר
שאינסקי עליע ..... 32 יאר
שאפירא באסיע ..... 86 יאר
שאפירא מאניע ..... 42 יאר
שאפירא סאשע ..... 10 יאר
שאפירא בראניע ..... 4 יאר
שארגאראדסקי ברוך .... 51 יאר
שארגאראדסקי חיה ..... 48 יאר
שארגאראדסקי רחל ..... 35 יאר
שארגאראדסקי פעטיע . 13 יאר
שארגאראדסקי רחל ..... 11 יאר
שארגאראדסקי שייע .... 27 יאר
שארגאראדסקי שמואל 65 יאר
שארגאראדסקי טובע ... 62 יאר
שוטיאיא סאפיע ..... 53 יאר
שוסטערמאן חיה ..... 70 יאר
שוסטערמאן נחום ..... 45 יאר
שוסטערמאן מאיר ..... 71 יאר
שווארץ פייגע ..... 35 יאר
שוועץ פירע ..... 38 יאר
שוועץ עלא ..... 71 יאר
שטיינמאן נחום ..... 45 יאר
שטיינמאן חוה ..... 40 יאר
שטיינמאן אידע ..... 15 יאר
שטיינמאן מינע ..... 12 יאר
שטיינמאן לארע ..... 8 יאר
שטיינבערג ציליע ..... 45 יאר

שטשערבאק מאיר ..... 15 יאר
שטשערבאק אליע ..... 61 יאר
שטשערבאק מירע ..... 35 יאר
שטשערבאק איגאר ..... 13 יאר
שטשערבאק חנהלע ..... 10 יאר
שטשערבאקאוו הענעך . 54 יאר
שטשערבאקאוו אלגע .. 50 יאר
שטשערבאקאוו בעלא .. 22 יאר
שיפרין משה ..... 57 יאר
שיפרין פאלינא ..... 53 יאר
שיפרין מינע ..... 30 יאר
שיפרין משהלע ..... 9 יאר
שיפריס ראזע ..... 38 יאר
שיפריס יצחקל ..... 10 יאר
שניידערמאן דארע ..... 31 יאר
שניידערמאן פימע ..... 11 יאר
שניידערמאן גיטא ..... 6 יאר
שניידערמאן
אברהם־בער ..... 56 יאר
שניידערמאן מלכה ..... 53 יאר
שניידערמאן בראניע .... 29 יאר
שניידערמאן מאניע ..... 26 יאר
שניידערמאן ליאניע ..... 8 יאר
שניידערמאן
(אן א נאמען) ..... 2 וואכן
שניידערמאן איזיע ..... 43 יאר
שניידערמאן ליזע ..... 40 יאר
שניידערמאן סאניע ..... 15 יאר
שערמאן זיידל ..... 45 יאר
שערמאן ברוך ..... 29 יאר
שערמאן אברהמעלע ..... 6 יאר
שפיגעל רחל ..... 36 יאר
שפיגעל מאיר ..... 33 יאר
שפיגעל עטעלע ..... 3 יאר
שפיגעל מלכהלע ..... 2 יאר
שפיגעל אברהמעלע . 6 חדשים
שפילמאן וולאדימיר ... 34 יאר
שפילמאן ריווע ..... 28 יאר
שפילמאן בעבעלע ..... 4 יאר
שפיצבערג נח ..... 61 יאר
שפיצבערג טשארנע .... 55 יאר
שפיצבערג ארי ..... 30 יאר
שפיצבערג טאמע ..... 29 יאר
שפיצבערג אלא ..... 8 יאר

צוגאב־צעטל

פון אומגעקומענע אין באבי־יאר

וועז אונדזער יזכור־בוך איז שוין געווען גרייט צום דרוק, האבן מיר באקומען א זאמלונג "באבי־יאר" אין וועלכן עם איז פאראן א רשימה פון נעמען, וועלכע זיינען אומגעקומען אין באבי־יאר, איבערגעגעבן פון משפחה און פריינט, וועלכע לעבן איצט אין ישראל. מיר גיבן דא דעם צעטל פון נעמען, וואס איז געדרוקט אין דער זאמלונג און איז דערשינען אין מדינת־ישראל.

אזעריאנסקי נחום
אזעריאנסקי חוה
אלבערט אברהם
אלבערט פריידע
איגאלסקי נחום
באביצקי ג.מ.
באביצקי בערטא
בארסקי משה וואלף
בארסקי יוכבד
בארדיאנסקי לייב
בארדיאנסקי רבה
בארדיאנסקי יאנקל
בארדיאנסקי רחל
באיארסקי קלארא
ביראוו גרישע
ביראוו זשעניע
ביקאווסקי איליא
בלאנק כייקע
בלאטנאיא קלארא
בלאטנאיא וויערא
בליאכער הינדע און משפחה
בעלאצערקאווסקי סימע
בענדערסקי לייב
בען משה
בען חיה
בען פאניע
בעסנאוואטי ישראל
בערדיטשעווסקי יודלי
בראגינסקי וולאדימיר
ברייגשטיין מרים
ברענער יוסף
גאבי ליזא
גאבי איזע (5 יאר)
גאלפערין יעקב
גאלפערין קלארא
גאלענדער סוקאלסקי פ.

גאלובטשיק טאניא
גאלובטשיק יוסף
גאלובטשיק באריס
גייכוואט ישראל
גארען אלגא
גארין ציליע
גודינא טאניא
גורטאוואיא זיסל
גורטאוואיא רחל
געלבערגער ראזא
געלבערגער סאניא
געלבערגער כייקע
דאווגאליעווסקא סאניע
דאנאוויטש משה
דובינסקי שרה
דובינסקי יוסף
דובינסקי ר. (11 יאר)
דעכטיאר שרה
וואלאוויטש קלמן
וואלאשינא גאלדע
וואלאשינא סאניע
וואלאשינע געניא
וואלאשינא ח.
וואר סאווסקי אקים
וואר סאווסקי קלארא
וואר סאווסקי לילה (5 יאר)
וואר סאווסקי קים
וואכוטינסקי טויבע
וויליק ראזאלי
וויליק אלגא
ווישנעווסקי שמואל
ווייסבאנד הירש
ווייסבאנד מאטע
ווייסבאנד שרה
וועלעדניצקי מאיר
וועלעדניצקי דוד

זאסלאווסקי חיים־משה
זאסלאווסקי לאה
זאסלאווסקי יצחק־משה
זאסלאווסקי שרה
זעלדיטש מאיר
זעלדיטש גיטל
טארטאקאווסקי יוקל
טארטאקאווסקי חנה
טארטאקווסקי פירע
טייטעלבוים שאפסי
טשאסניק לאה
טשודינסקי אסתר
טשערווינסקי חנה
יאנילשטיין עזרה
יאנעלשטיין ריווא
כוגער דבורה
לאנדסבערג גרישא
לאנדסקינד חוה
לאנדסקינד מוסיע
לאנדסקינד פייוויש
לומעלסקי אהרון
לומעלסקי אניטא
לומעלסקי ליובע
לומעלסקי ראמע
ליפניצקי נחום
ליפניצקי חוה
ליפניצקי בעטא
ליפניצקי סאניא
ליפניצקי קלארא
לייבנזאן אשר
לייבנזאן איטע
מאכלינע גוטע
מארנאוויצקי געארג
מאראז יוסף
מאראז פאניע
מאשקאוויטש רייזע

מיזרוכין שמואל
מילינע קיילע
מילינע פריידע
מיראנאווא בעטא
מייזלינא
מעסטיעטשקינא סאניא
מעסטיעטשקינא ציליא
נאוויק משה
נאוויק קלארא
ניטעלשפור זלאטע
סוקאלסקע זויא
סולמאן מאריא
סיגעל־לייפער בתיה
סינאיוק אברהם
סטאטלאנד משה
סטאטלאנד חיה
סטאטלאנד שרה
סלוצקי שמעון
סלוצקי בערטא
סלוצקי קלארא
ספיוואק סאפיע
ספיוואק באריס
ספעקטאר באריס
סעגאל וואלאדיע
סעגאל דארא
סעגאל משה
סעגאל חווה
סערנאוו זיינוול
סערנאוו פייגע
סערעביאני גרישא
סערעביאני חוה
סקלארסקי אייזיק
פאן פישל
פאדגארעצקא מרים
פינקארט וואלענטינא
פעווזנער יאנקל

פעווזנער פרומע
פעווזנער בראניע
פעסעלמאן עלי
פעסעלמאן אסתר
פעסעלמאן חיים
פעלדמאן מאניע
פעלדמאן סאפיע
פריידינע באנוקה
פריידינע חוה
פריידינע רייע
פריידין סיאמא
פרענקעל חנה־באסיע
צימבערג בתיה
צימבערג זשעניא
צעסארסקי חיה
צעסארסקי סיאמא (6 יאר)
קאווועלמאן זלאטע
קאוונער ריווע
קאלטשינסקי א.ז.
קאלטשינסקי כייקע
קאלטשינסקי נינא
קאניאווסקי חוה
קאסטאוועצקא מלכה
קאצאווסקי אירמא
קאצאווסקי עלי
קאצאווסקי עטא
קאצאווסקי פעטיא (9 יאר)
קאצאווסקי געלע (2יאר)
קארדאנסקי קלארא
קארנפעלד נעכע
קארנפעלד ראזא
קופערמאן טאדרעם
קופערמאן יוסף
קופערמאן חנן
קופערמאן ריווע
קורעלאפניק יאנקל

קעניגסבערג עלי
קעניגסבערג באסיע
קעסעלמאן יעקב
קלאצמאן שמחה
קלאצמאן ראזא
קרעמנוס דוד
קרעמנוס נאמי
קרעמנוס אברהם
ראביטשעוו אברהם
ראבינאוויטש שרה
ראזשעצקי קושעל
ראזשעצקי מוסיע
ראזשעצקי דארא
ראיאנסקי זלאטע
ראיאנסקי זשעניע
ראסקינע מירע
ראסקינע אננא
רובאקין טאפיק
רובינא קלארא
רוסאקאווסקי גוטע
רוסאקאווסקי הירש
רוטבערג חיה
רוטבערג אבראשה (12 יאר)
רוטבערג שיקע
רוטבערג יענטע (17 יאר)
רוטבערג שרה (15 יאר)
רוטבערג קוצע
רוטבערג חוה (13 יאר)
רוטבערג געניא (10 יאר)
רעזניק אהרון
רעזניק טויבע
שאמיס איטע
שאפירא באריס
שאפירא בעבע
שאפירא ראזא
שאפירא וואלאדיא

שיינקין יודל
שיינקין סאניא
שיינקמאן שמחה און די משפחה
שטערן דוד

שטערן ליובע
שטערנליכט קסעניא
שמידט גענייע

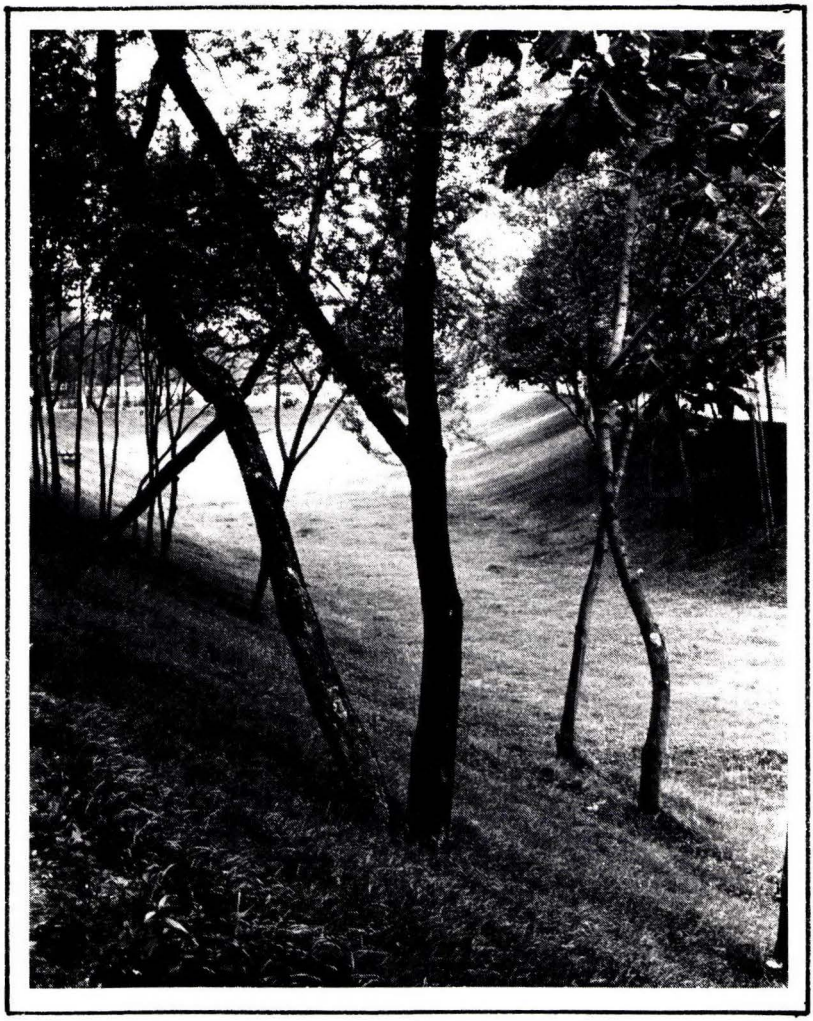
הזכרת נשמות

יִזְכֹּר אֱלֹהִים נִשְׁמוֹת כָּל־אַחֵינוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּסָרוּ
נַפְשָׁם עַל־קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. אָנָּא
יִשָּׁמַע בְּחַיֵּינוּ הַד גְּבוּרָתָם
וּמְסִירוּתָם וְיֵרָאֶה
בְּמַעֲשֵׂינוּ טֹהַר לִבָּם וְתִהְיֶינָה
נַפְשׁוֹתֵיהֶם צְרוּרוֹת בִּצְרוֹר
הַחַיִּים וּתְהִי מְנוּחָתָם כָּבוֹד.
שְׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִימוֹת
בִּימִינְךָ נֶצַח. אָמֵן:

Стало традицией: в день торжества – свадьбы, рождения ребенка...– евреи приходят в Бабий Яр возложить цветы, воздать память жертвам геноцида.

It has become a tradition for Jews on their wedding day and on birthdays to come to the monument at Babi Yar and lay flowers in memory of the martyrs who perished.

На месте этой аллеи — в сентябре 1941 года — пролегла дорога смерти в Бабий Яр для 70.000 евреев.

Фото Алвина ГИЛЕНСА

In the place of this alley, forty years ago was "a road of death" for 70,000 Jews.

Photo by Alvin Gillens

На снимке осколки надгробных плит, взятых гитлеровцами с еврейского кладбища, которыми дробили кости жертв Бабьего Яра в 1943 году, чтобы замести следы преступлений нацистов...

Фото Бориса ФЕЛЬДБЛЮМА

In this picture are the shattered stones from the Jewish cemetery near Babi Yar which the Nazis used to crush the bones of the Jews they murdered.

Photo by Boris Feldblyum

Слуцкая-Клезмер Рахиль

Rakhel Slutsky-Klesmer

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Белиловская Клара со своим сыном Береле
Klara Belilovsky with her son Berele

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Клезмер Хава

Khava Klesmer

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

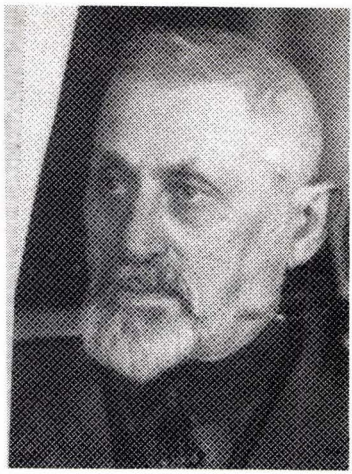

Канторович Бейла **Beyla Kantorovich**

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Кожух Лиза
Liza Kozhukh

Кожух Арон
Aron Kozhukh

Межберг Фаня и ее братик Алик
Fanya Mezhberg and brother Alik.

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Серебрянный Миша **Misha Serebryany**

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Зарецкий Моисей

Moysey Zaretsky

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Розенман Бася

Basya Rosenman

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Зискинд Фирочка
Fira Ziskind

Лейдерман Гриша
Grisha Leyderman

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Нахшон Моисей
Moshe Nahshon

Нахшон Рахиль
Rachel Nahshon

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Гохман Аврум **Avrum Gohman**

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Шнайдерман Изя **Izya Shnayderman**

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Гринберг Миша со своей дочерью Зиной
Misha Grinberg with his daughter Zina.

Гринберг Фрида, Раскина Рива, Раскина Сарра, Ициксон Борис
Frida Grinberg, Riva and Sara Raskin and Boris Izikson

Белиловская Белла со своим пятилетним сыном Борисом
Bella Belilovsky with her son Boris

Белиловский Даниел со своими внуками Борисом, Береле и Семой
Daniel Belilovsky with his grandchildren: Boris, Berele and Syoma.

Недалеко от Киева жил себе трудовой человек — Шнайдерман Ривн со своей женой Блюме. И было у них много детей и внуков. Вы их видите на фотографии — 18, что по-еврейски означает хай — жизнь.

Но пришла война и из восемнадцати остались пятеро (они отмечены крестиками). Остальные погибли: отец, мать, дети, внуки.

Not far from Kiev lived an ordinary worker called Reuben Schneiderman with his wife Bluma. They had many children and grandchildren. You see them all in this picture. They were altogether 18 people. 18, in Hebrew, "chai" means "to live." But the war started and only five of them remained alive (those marked with a cross). The rest were killed: the father and mother with their children and grandchildren.

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Гринберг Миша со своими дочерьми Ниночкой и Зиночкой

Misha Grinberg with his children: Nina and Zina.

Братья Миша и Фима Виногойз
Brothers Misha and Fima Vinogoyz

Костовецкая Малке
Malke Kostovetsky

Пушканцер Абрам
Abram Pushkantser

Гуртовой Лейб и его жена Зисля
Leyb Gurtovoy and his wife Zisl.

Кипнис Елена
Elena Kipnis

Гискин Ефим
Efim Giskin

Могилевский Симха
Simha Mogilyevsky

Купершмит Клара
Klara Kupershmit

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Кунявская Анна
Anna Kunyavsky

Кунявский Залман
Zalman Kunyavsky

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Лагодская-Брагинская Роза Roza Lagodsky-Braginsky

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Брагинская Беба и ее братик Эдик **Beba and Edik Braginsky**

Лагодский Герш
Girsh Lagodsky

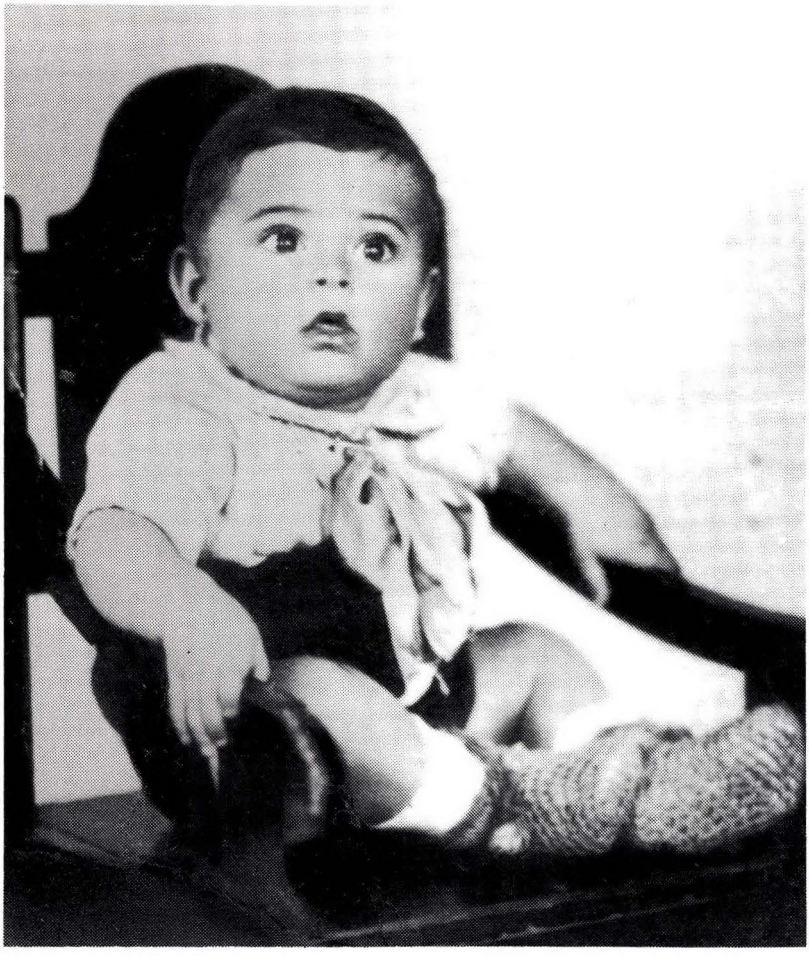
Лагодская Сарра
Sara Lagodsky

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Вайнберг Надя **Nadya Vaynberg**

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

Вайнберг Авраам **Avraam Vaynberg**

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

Шнайдерман Дора **Dora Shnayderman**

THEY WERE KILLED IN BABI YAR

— Меня звали Ефимом Шнайдерман. Мне было всего 11 лет, а моей сестричке Гите только шесть, когда нацисты с украинскими националистами погнали нас в Бабий Яр, где и расстреляли вместе с мамой.

С того света я обращаюсь к вам, к евреям всего мира, с вопросом: где вы были в то время? Что вы сделали, чтобы спасти нас?

My name was Yefim Schnayderman. I was eleven years old and my sister Gita was only six when the Nazis with Ukrainian nationalists brought us to Babi Yar and killed us there with our mother. From the other world I am asking you, the Jews throughout the world, "Where have you been at that time? What did you do to save us?"

ОНИ ПОГИБЛИ В БАБЬЕМ ЯРУ

ФОТОГРАФИИ ПОГИБШИХ В БАБЬЕМ ЯРУ,
присланные составителю "Книги Памяти" родственниками и друзьями жертв нацистского геноцида

PHOTOGRAPHS OF THE MARTYRS WHO WERE KILLED AT BABI YAR
sent by families and friends

PRAYER IN MEMORY OF THE JEWISH MARTYRS

May God be mindful of the souls of all our brothers, departed members of the house of Israel who sacrificed their lives for the sanctification of the Holy Name and the honor of Israel. Grant that their heroism and self-sacrificing devotion find response in our hearts and the purity of their souls be reflected in our lives. May their souls be bound up in the bonds of eternal life, an everlasting blessing among us. Amen.

SUPPLEMENTARY LIST

Alexander VAYSBERG –29
Borukh ZAPOLSKY –74
Sheyndl ZAPOLSKY –72
Rivka ZAPOSKY –59
Yakov ZAPOLSKY –33
Nekhama MESTETSKY –36
Misha MESTETSKY –11
Vladimir PODOLSKY –72
Etya PODOLSKY –70
Anetta PODOLSKY –10
Lina PODOLSKY –8
Moshe RUTMAN –62
Risl RUTMAN –60
Iser RUTMAN –36
Aron SKLYARSKY –78
Khava SKLYARSKY –76
Moshe SOYFER –87
Genya SOYFER –80
Isya SOYFER –57
Zina SOYFER –50
Gersh TILIS –50
Ester TILIS –45
Pavlik TILIS –13
Aron TUKATSINSKY –75
Klara TUKATSINSKY –70
Yosif CHERNYAVSKY –41
Genya CHERNYAVSKY –39
Shprinzya CHERNYAVSKY –68
Ruvin SHEYNFELD –42

VORSOVSKI, Kim
YANILSTEIN, Ezra
YANILSTEIN, Riva
ZASLAVSKI, Haim-Moshe
ZASLAVSKI, Itzik-Moishe
ZASLAVSKI, Lea
ZASLAVSKI, Sarah
ZASLAVSKI, Yosif
ZELDIG, Genia

SHEINFELD, Ruvim —42
VAYSBERG, Alexander —29
TILIS, Gershko —50
TILIS, Ester —45
TILIS, Pavlick —13
MESTEZKY, Nehama —36
MESTEZKY, Moshe —11

ROITBERG, Haya
ROITBERG, Abrasha —12
ROITBERG, Shika
ROITBERG, Sara —15
ROITBERG, Eta —17
ROITBERG, Ketzel
ROITBERG, Hava —13
ROITBERG, Genia —10
ROYANSKY, Zhenia
ROYANSKY, Zlata
RUBAKIN, Lisa
RUBAKIN, Topik
RUBIN, Klara
RUSAKOVSKY, Gita
RUSAKOVSKY, Girsh —19
SEGAL, Volodia
SEGAL, Dora
SEGAL, Misha
SEGAL, Haya
SEREBRIANNY, Grisha
SEREBRIANNY, Haya
SERNOV, Zaivel
SERNOV, Feiga
SEGAL–LEIFER, Basya
SHAMIS, Yetta
SHAPIRO, Boris
SHAPIRO, Beba
SHAPIRO, Roza
SHAPIRO, Volodia
SHEINKIN, Yudel
SHEINKIN, Sonia
SHEINKMAN, Simche and family
SHMID, Genya
SHTERN, David
SHTERN, Luba
SHTERNLICHT, Ksenia
SINAUCK, Avrum
SKLYARSKY, Ayzik
SLUTSKY, Berta
SLUTSKY, Klara
SLUTSKY, Shimon
SPEKTOR, Boris
SPIVAK, Sofia
STOTLAND, Moshe
STOTLAND, Khaya
STOTLAND, Sara
SUKALSKY, Zoya
SULMAN, Maria
TEYTELBOIM, Shansa
TARTAKOVSKY, Yukel
TARTAKOVSKY, Hana
TARTAKOVSKY, Fira
TCHASHIK, Leya
TCHERVINSKI, Hana
TCHUDINSKI, Esther
VALEVICH, Kalmen
VAHUTINSKI, Toiba
VAYSBAND, Gersh
VAYSBAND, Menta
VAYSBAND, Sarah
VALEDNICKI, Meir
VALEDNICKI, David
VILK, Rosalia
VILK, Olga
VISHNEVSKI, Shmulik
VOLOSHIN, Golda
VOLOSHIN, Sonya
VOLOSHIN, Genya
VOLOSHIN, Khaya
VORSOVSKI, Akim
VORSOVSKI, Klara
VORSOVSKI, Lilya

KESSELMAN, Yakov
KLOTZMAN, Simcha
KLOTZMAN, Rosa
KOVELMAN, Zlata
KOVNER, Riva
KOLEHINSKI, I.Z.
KOLCHINSKI, Haika
KOLCHINSKI, Nina
KORDONSKI, Clara
KORDONSKI, Haim
KORENFELD, Neha
KORENFELD, Rosa
KOSTOVETSKI, Malka
KREMNIS, Sofia
KREMNIS, David
KREMNIS, Numa
KREMNIS, Abram
KUPERMAN, Todres
KUPERMAN, Yosif
KUPERMAN, Huna
KUPERMAN, Riva
KURELAPNIK, Yankel
LANDBERG, Grisha
LANDSKIND, Faivish
LANDSKIND, Hava
LANDSKIND, Musia
LEIBENSON, Usher
LEIBENSON, Ita
LIPNICKI, Nuhim
LIPNICKI, Haya
LIPNICKI, Beta
LIPNICKI, Sonia
LIPNICKI, Clara
LUMELSKY, Aaron
LUMELSKY, Aniuta
LUMELSKY, Luba
LUMELSKY, Roma
MAHLIN, Gita
MAHNOVITSKY, Georg
MAYZLIN
MESTECHKIN, Sonia
MESTECHKIN, Tzilya
MILIN, Keila
MILIN, Freida
MIRONOV, Beta
MIZRUCHIN, Samuel
MOROZ, Yosif
MOROZ, Fanya
MOSHKOVITZ, Raisel
NITELSHPUR, Zlata
NOVIK, Moisei
NOVIK, Clara
OZERANSKI, Nohim
OZERANSKI, Hava
PAN, Fishel
PEVZNER, Yankel
PEVZNER, Fruma
PEVZNER, Bronia
PESELMAN, Esther
PESELMAN, Ela
PESELMAN, Fima
PINKART, Valentina
PODGORECKY, Miriam
RABICHEV, Abram
RABINOVICH, Sara
RASKIN, Mira
RASKIN, Ania
RESNIK, Aaron
RESNIK, Tuba
ROZHETSKY, Kushel
ROZHETSKY, Musia
ROZHETSKY, Dora

ALBERT, Avrum
ALBERT, Freyda
BABITZKI, G.I.
BABITZKI, Bertha
BARSKY, Moshe Wolf
BARSKY, Yohevet
BELOCERKOVSKY, Sima
BENDERSKI, Leib
BEN, Moshe
BEN, Chaya
BEN, Fania
BERDICHEVSKI, Yudka
BESNOVACHI, Israel
BIROV, Grisha
BIROV, Zhenia
BLANK, Hayka
BLATNOY, Klara
BLATNOY, Vera
BLACHER, Ginda and family
BORODIANSKY, Rivka
BORODIANSKY, Leib
BORODIANSKY, Yakov
BORODIANSKY, Rachel
BOYARSKI, Klara
BARAGINSKI, Vladimir
BRENER, Yosif
BRONSTEIN, Miriam
BUKOVSKI, Ilya
CESARSKY, Haya
CESARSKY, Sioma —6
CIMBERG, Basia
CIMBERG, Zhana
DANOVICH, Moisei
DECHTER, Sara
DOVGALEVSKI, Sonia
DUBINSKI, Sara
DUBINSKI, Yosif
DUBINSKI, Riva —11
FELDMAN, Mania
FELDMAN, Sofie
FREIDIN, Hanka
FREIDIN, Eva
FREIDIN, Sioma
FREIDIN, Raya
FRENKEL, Haya-Basia
GABAY, Lisa
GABAY, Izzi —5
GALPERIN, Yakov
GALPERIN, Clara
GELBERGER, Rosa
GELBERGER, Sonia
GELBERGER, Hayka
GOLENDER–SCALSKA, Sonia
GORIN, Olga
GORIN, Celia
GOLUBCHIK, Tania
GOLUBCHIK, Yosif
GOLUBCHIK, Boris
GOHVAT, Israel
GUDIN, Tania
GURTOVOY, Zisl
GURTOVOY, Rachel
HIGER, Dvoira
IGOLSKY, Nukheim
KANEVSKY, Hava
KATZOVSKI, Irma
KATZOVSKI, Ela
KATZOVSKI, Eta
KATZOVSKI, Petia —9
KATZOVSKI, Geli —2
KENIGSBERG, Ela
KENIGSBERG, Basia

SUPPLEMENTARY LIST OF JEWS WHO PERISHED AT BABI YAR

When our Book of Remembrance was in manuscript and ready for printing, we received a book from Israel through the courtesy of Nelly Vortmann, Haifa, called Babi Yar, edited by Yefraim Bauch and published in 1981 by the Yiddish Agency in the Ministry of Absorption. The material was assembled by Kiev landsmen. Below are the names of Jews killed at Babi Yar, taken from this book:

YAROSLAVSKY, Boris –31
YAROSLAVSKY, Isaak –25
YAROSLAVSKY, Mikhael –41
YARUSKY, Benzion –60
YARUSKY, Nekhame –59
YASNOGORODSKY, Tamara –53
YASNOGORODSKY, Yosif –58
YATROVSKY, Getsya –43
YATROVSKY, Leyb –18
YAVRELSKY, Freyda –65
ZABAR, Brayndl –60
ZABARKA, Haim –70
ZABELINSKY, Itskhak –47
ZABUTA, Khana –79
ZAK, Abram –54
ZALTSMAN, Froim –65
ZALTSMAN, Keyle –60
ZAMELAN, Khana –29
ZAPRUDNY, Peter –36
ZARETSKY, Moshe –43
ZASLAVSKY, Yosif-Rafael –61
ZATULOVSKY, Benzya –60
ZATULOVSKY, Feyga –55
ZATULOVSKY, Rakhel –15
ZATULOVSKY, Ruvim –12
ZAYONCHIK, Dvoyra –52
ZAYONCHIK, Itskhak –47
ZAYONCHIK, Yankel –55
ZELDICH, Froim –32
ZELDICH, Isak –29
ZELIKMAN, Ester –35
ZELIKMAN, Meyer –64
ZELIKMAN, Tabl –61
ZELIKMAN, Toma –12
ZEMLYANSKY, Bluma –30
ZEMLYANSKY, Shifra –57
ZEMLYANSKY, Danya –6
ZEMLYANSKY, Yulya –9
ZEMLYANSKY, Zeylik –62
ZIDOVETSKY, Ester –50
ZILBERBERG, Alkun –40
ZILBERBERG, Ester –14
ZILBERBERG, Sofa –41
ZILBERBRAND, Haim –84
ZILBERBRAND, Minya –53
ZILBERBRAND, Mordukh –57
ZINGERMAN, Hava –75
ZINGERMAN, Miron –81
ZISKIND, Eliezer –41
ZISKIND, Fima –15
ZISKIND, Fira –8
ZISKIND, Meyer –4
ZITNIK, Avrum-Itshok –60
ZITNIK, Gitl –57
ZITSER, Khana –46
ZITSERMAN, Haim –57
ZLOTNIK, Aaron –57
ZLOTNIK, Buzya –54
ZLOTNIK, Ira –25
ZLOTNIK, Lena –4
ZLOTNIKOV, Enya –36
ZOLOTARYOV, Doba –48
ZOLOTARYOV, Ida –15
ZOLOTARYOV, Olya –19
ZOLOTARYOV, Pinya –50
ZOLOTARYOV, Raya –17
ZOLOTARYOV, Yasha –1
ZOLOTARYOV, Zina –2
ZUKOVSKY, Moshe –35
ZURAKHOVSKY, Aaron –71

VITEBSKY, Yasha –17
VITIPSKY, Alik –6
VITIPSKY, Lena –8
VITIPSKY, Luba –40
VITIPSKY, Yakov –50
VITMAN, Dora –53
VITMAN, Aaron –57
VITMAN, Leyb –6
VITMAN, Nina –26
VITMAN, Svetlana –3
VIXMAN, Mira –29
VIXMAN, Semyon –8
VIXMAN, Sonya –53
VIXMAN, Yosif –57
VOLYNSKY, Boba –32
VOLYNSKY, Enta –58
VOLYNSKY, Feyga –70
VOLYNSKY, Fruma –29
VOLYNSKY, Lena –5
VOLYNSKY, Liza –12
VOLYNSKY, Mola –8
VOLYNSKY, Motl –60
VOLYNSKY, Ruvim –41
VOLYNSKY, Yoylik –60
VOLODARSKY, Feyga –62
VOLODARSKY, Irmak –65
VOLKNSTEYN, Ischok –75
VOLKNSTEYN, Sura –65
VOROBYOV, Anna –24
VOROBYOV, Boris –15
VOROBYOV, Elya –34
VOROBYOV, Ester –37
VOROBYOV, Golda –15
VOROBYOV, Haya –27
VOROBYOV, Leyb –55
VOROBYOV, Lipa –57
VOROBYOV, Lyonya –25
VOROBYOV, Manya –10
VOROBYOV, Mikle –20
VOROBYOV, Mira –6
VOROBYOV, Mirl –10
VOROBYOV, Raske –52
VOROBYOV, Shaya –4
VORSOVSKY, Golda –48
VORSOVSKY, Leyb –50
VORTMAN, Haim –67
VORTMAN, Isaak –15
VORTMAN, Liya –10
VORTMAN, Malke –40
VORTMAN, Nekhame –65
VOVTSHIK, Aaron –70
VOVTSHIK, Enya –60
VOVTSHIK, Fanya –37
VOVTSHIK, Haya –41
VOVTSHIK, Leya –30
YAGNYATINSKY, Basya –65
YAGNYATINSKY, Hayka –35
YAGNYATINSKY, Ira –12
YAGNYATINSKY, Lena –10
YAGNYATINSKY, Leyb –10
YAGNYATINSKY, Manya –31
YAGNYATINSKY, Misha –7
YAGNYATINSKY, Polya –7
YAGNYATINSKY, Shneydl –16
YAHNIS, Freyda –65
YAHNIS, Irma –72
YAHNIS, Malke –35
YAHNIS, Mila –12
YAMPOLSKY, Boris –16
YAMPOLSKY, Malke –47
YAMPOLSKY, Yosif –57
YAROSHEVSKY, Anna –53

VAYL, Shaya –34
VAYNBERG, Avrum –10 months
VAYNBERG, Nadya –25
VAYNBERG, Nechame –54
VAYNBERG, Rachel –61
VAYNBERG, Yachna –86
VAYNBERG, Zalya –56
VAYNSHTEYN, Grigor –32
VAYNSHTEYN, Ira –15
VAYNSHTEYN, Isaak –65
VAYNSHTEYN, Mordhe –25
VAYNSHTEYN, Sura –60
VAYNSHTEYN, Zina –20
VAYNSHTEYN, Mara –32
VAYNSHTEYN, Nina –10
VAYNSHTEYN, Udl –64s
VAYNMAN, Mendl –42
VAYNMAN, Chana –40
VAYNMAN, Ester –20
VAYSBURD, Danil –38
VAYSBURD, Feyga –45
VAYSBURD, Gita –36
VAYSBURD, Pesya –41
VAYSBURD, Yosif –30
VAYSBERG, Anna –51
VAYSBERG, Evsey –20
VAYSBERG, Gita –15
VAYSBERG, Leya –58
VAYSBERG, Petr –61
VAYSBERG, Saul –46
VELEDNITSKY, Ester –60
VELEDNITSKY, Grigor –18
VELEDNITSKY, Semyon –65
VELTMAN, Girsh –68
VELTMAN, Mira –8
VELTMAN, Sura –65
VELTMAN, Tanya –34
VELTMAN, Yasha –12
VESELNITSKY, Israel –42
VESELNITSKY, Itsi –26
VESELNITSKY, Nakhmen –33
VESELNITSKY, Pinya –36
VEYZEL, Lyova –18
VEYZEL, Manya –14
VEYZEL, Matvey –45
VEYZEL, Sonya –42
VEYZEL, Vera –26
VEYZMAN, Beyla –68
VEYZMAN, Izhok –70
VEXLER, Israel –40
VEXLER, Izhok –68
VEXLER, Mila –10
VEXLER, Mira –22
VILNER, Gitl –36
VILNER, Ira –12
VILNER, Rakhel –61
VILPAN, Gruna –55
VILPAN, Israel –14
VILPAN, Stisya –20
VINOGOYZ, Fima –6
VINOGOYZ, Mendl –32
VINOGOYZ, Misha –10
VINOGOYZ, Perl –31
VINOGOYZ, Sara –78
VINOGOYZ, Sonya –28
VINOKUR, Mitya –7
VINOKUR, Nuchim –30
VITEBSKY, Aaron –45
VITEBSKY, Chana –14
VITEBSKY, Ester –40
VITEBSKY, Malke –75
VITEBSKY, Moyshe –81

TUTUNIK, Roza –33
TUTUNIK, Semyon –5
TUTUNIK, Senya –35
TUTUNIK, Yenta –71
TUTUNIK, Sonya –12
TUTUNIK, Yosif –42
TVERSKY, Moshe-Zev –65
TZALUK, Riva –13
TZALUK, Roza –46
TZALUK, Solomon –50
TZAP, Sura-Feyga –91
TZIFRANOVICH, Bluma –53
TZILKER, Khana –70
TZILKER, Rakhmil –71
TZIMERMAN, Rita –3
TZIMERMAN, Sima –42
TZIMERMAN, Rosa –14
TZIMERMAN, Ely –7
TZIPENUK, Miron –71
TZIPMAN, Fira –12
TZIPMAN, Ida –40
TZIPMAN, Maryam –62
TZIPMAN, Mikhael –65
TZIPMAN, Yosya –15
TZIRKUN, Golda –65
TZIRKUN, Moshe –71
TZORENBERG, Betya –15
TZORENBERG, David –48
TZORENBERG, Dvoyre –40
TZORENBERG, Fima –10
TZUDECHKIS, Aaron –7
TZUDECHKIS, Isaak –46
TZUDECHKIS, Izya –27
TZUDECHKIS, Klara –16
TZUDECHKIS, Numa –5
TZUDECHKIS, Raya –25
TZUDECHKIS, Sara –45
TZUDEKMAN, Charna –65
TZUDEKMAN, Dora –41
TZUDEKMAN, Meyer –67
UCHITEL, Ira –2
UCHITEL, Hayka –24
UCHITEL, Isak –54
UCHITEL, Pesya –53
UCHITEL, Slavik –4
UKNIS, Perl –34
UKNIS, Ester –32
UKNIS, Bracka –10
UKNIS, Yosl –8
URMAN, Petya –4
URMAN, Sofia –25
URMANSKY, Ida –31
URMANSKY, Ita –61
URMANSKY, Leyb –9
URMANSKY, Yakov –65
USHEROVICH, Gedaly –69
USHEROVICH, Ginda –35
USHEROVICH, Gitl –66
USHEROVICH, Mire –12
USHEROVICH, Moshe –10
USHOMIRSKY, Bronya –35
USHOMIRSKY, David –65
USHOMIRSKY, Dima –3
USHOMIRSKY, Mila –5
VALDMAN, Sonya –30
VALDMAN, Fima –8
VALDMAN, Lyonya –5
VASSERMAN, Alla –8
VASSERMAN, Genya –29
VASSERMAN, Ikhil –54
VASSERMAN, Mina –51
VAYL, Fayvish –32

TALISMAN, Ester –61
TALISMAN, Khana –35
TALISMAN, Isaak –64
TALISMAN, Izya –12
TAMARKIN, David –65
TAMARKIN, Golda –30
TARASHANSKY, Aaron –41
TAUZNYANSKY, Semyon –30
TCHERBAK, Anna –10
TCHERBAK, Igor –13
TCHERBAK, Olga –61
TCHERBAK, Mira –35
TCHERBAK, Miron –65
TCHERBAKOV, Bella –22
TCHERBAKOV, Eynikh –54
TCHERBAKOV, Olga –50
TEYTELBOYM, Avrum –51
TEYTELBOYM, Khana –41
TEYTELBOYM, Leyka –67
TEYTELBOYM, Raza –47
TEYTELBOYM, Refuel –71
TEYTELBOYM, Yakov –19
TKACH, Grisha –40
TKACH, Ida –28
TKACH, Leonid –3
TKACH, Riva –70
TKACH, Yosif –31
TOKMAN, Buzya –40
TOKMAN, Sofia –2
TOKMAN, Yon –44
TOMASHPOLSKY, Ada –8
TOMASHPOLSKY, Borukh –65
TOMASHPOLSKY, Brayna –61
TOMASHPOLSKY, Ira –30
TOMASHEVSKY, Polina –58
TOMASHEVSKY, Yosif –62
TORCHINSKY, Isaak –71
TORCHINSKY, Liza –65
TORGMAN, Golda –61
TORGMAN, Ida –32
TORGMAN, Igor –11
TORGMAN, Leyb –67
TOVBIN, Moysey –26
TRAHTENBERG, Rakhel –53
TRAYBMAN, Avrum –65
TRAYBMAN, Boris –5
TRAYBMAN, Etya –28
TROBELMAN, Inga –32
TROBELMAN, Isay –64
TROBELMAN, Olga –61
TROBELMAN, Semyon –9
TROSTYANETSKY, Etya –36
TROSTYANETSKY, Zalman –41
TUCHINSKY, Babl –39
TUCHINSKY, Dora –8
TUCHINSKY, Luba –10
TUCHINSKY, Yosif –42
TUFELD, Sofia –50
TUKATSINSKY, Aaron –75
TUKATSINSKY, Klara –70
TURKIN, Fruma –44
TURKIN, Haim –8 months
TURKIN, Mera –21
TUROVSKY, Idl –64
TUROVSKY, Sura –61
TUTUNIK, Avrum –43
TUTUNIK, Haya –9
TUTUNIK, Khana –41
TUTUNIK, Luba –7
TUTUNIK, Mikhail –14
TUTUNIK, Petya –13
TUTUNIK, Rackel –35

SLEPOY, Zlata –62
SLEPOY, Borukh –62
SLEPOY, Rokhl –30
SLEPOY, Shimen –30
SLOBODSKOY, Haya –35
SLOBODSKOY, Milya –36
SLOBODSKOY, Mina –12
SLOBODSKOY, Zilya –55
SLOBODSKOY, Avr.-Nuk. –70
SLOBODSKOY, Boris –15
SLOBODSKOY, Israel –63
SLOBODSKOY, Leyb –61
SLOBODSKOY, Pinya –38
SLUTSKY, Galya –6
SLUTSKY, Leonid –8
SLUTSKY, Rakhel –31
SLUTSKY, Sura –86
SLUTSKY, Yefim –10
SLUTSKY, Yosif –111
SMERTENKO, Beba –13
SMERTENKO, Fira –18
SMERTENKO, Moshe –49
SMERTENKO, Tanya –33
SMERTENKO, Zivya –48
SMIKUN, Emmanuil –24
SMIKUN, Mitya –36
SMOLYAR, Ita –46
SMOLYAR, Sure –75
SMOLYAR, Itskhok –46
SMOLYAR, Riva –21
SOKOL, Feyga –13
SOKOL, Malya –33
SOKOLINSKY, Ester –68
SOKOLOV, Emma –59
SOKOLOV, Genya –30
SOKOLOV, Yakov –69
SOKOLOV, Yan –10
SOSNOV, Gershl –75
SOSNOV, Haim –35
SOSNOV, Huna –8
SOSNOV, Yankel –50
SOSNOV, Feyga –30
SOSNOV, Hava –70
SOSNOV, Ida –40
SOSNOV, Sima –10
SOSNOV, Vera –25
SOROKA, Abram –57
SOROKA, Bronya –23
SOROKA, Leonid –19
SOROKA, Luba –40
SOROKA, Moshe –37
SOROKA, Riva –20
SOROKA, Rukhl –55
SOROKA, Sura –73
SOROKA, Volodya –17
SOROKA, Yankel –10 months
SPECTOR, Yidl –70
SPECTOR, Bruche –65
SPEKTOR, Semyon –12
SPEKTOR, Vera –41
SPIVAK, Tanya –33
STAVSKY, Sara –36
STAVSKY, Boris –71
STEPANSKY, Isak –45
STOLERMAN, Sura –75
STRUGACH, Misha –25
SUKALSKY–GOLENDER, S. –27
SUKALSKY, Soya –4
SUKALSKY, Shmulik –9 months
SURDATOVICH, Yankel –62
TAKSER, Ida –55
TAKSER, Leyb –57

SHIFRIN, Roza –38
SHNAYDERMAN, Avrum-Ber –56
SHNAYDERMAN, Bronya –29
SHNAYDERMAN, Dora –31
SHNAYDERMAN, Fima –11
SHNAYDERMAN, Gita –6
SHNAYDERMAN, Isya –43
SHNAYDERMAN, Liza –40
SHNAYDERMAN, Lyonya –8
SHNAYDERMAN, Malke –53
SHNAYDERMAN, Manya –26
SHNAYDERMAN, Sonya –15
SHNAYDERMAN(no name) –14 d.
SHPIGEL, Avrum –6 months
SHPIGEL, Etya –3
SHPIGEL, Meyer –33
SHPIGEL, Mila –2
SHPIGEL, Rakhel –36
SHPILMAN, Beba –4
SHPILMAN, Riva –28
SHPILMAN, Vladimir –34
SHPIZBERG, Alla –8
SHPIZBERG, Arie –30
SHPIZBERG, Charna –55
SHPIZBERG, Noyakh –61
SHPIZBERG, Toma –29
SHTEYMAN, Ida –15
SHTEYMAN, Lilya –45
SHTEYMAN, Lora –8
SHTEYMAN, Mina –12
SHTEYMAN, Nukhem –45
SHTEYMAN, Yeva –40
SHTEYNBERG, Zilya –45
SHUSTERMAN, Haya –70
SHUSTERMAN, Meyer –71
SHUSTERMAN, Nukhem –45
SHUTOY, Sofa –53
SHVARTS, Feyga –35
SHVETS, Ella –3
SHVETS, Fira –38
SIGALOV, Volf –61
SIGALOV, Yentl –57
SIGALOV, Rosa –26
SIGALOV, Mara –13
SIGALOV, Israel –61
SIGALOV, Vera –55
SIKITSKY, Etye –32
SIKITSKY, Bebe –6
SIKITSKY, Sarale –2
SIMANOVSKY, Leib –73
SIMANOVSKY, Hodel –70
SIMANOVSKY, Nina –30 months
SIROTA, Yacov –67
SIROTA, Gita –61
SIROTA, Esther –30
SIROTA, Mira –9
SIROTA, Misha –5
SKALT, Brokhe –59
SKALT, Hava –22
SKALT, Ira –2
SKALT, Perl –49
SKALT, Polya –25
SKALT, Sezilya –51
SKALT, Yankel –52
SKALT, Yasha –4
SKALT, Yosif –61
SKRAROVETSKY, Rakhel –39
SLEPAK, Aron –16
SLEPAK, Charna –69
SLEPAK, Golda –40
SLEPAK, Mira –12
SLEPAK, Sender –71

ROZELMAN, Fanya –46
ROZELMAN, Freyda –68
ROZELMAN, Israel –71
ROZELMAN, Manish –51
ROZELMAN, Mars –14
ROZELMAN, Pinya –47
ROZELMAN, Samuil –41
ROZENMAN, Basya –36
ROZENMAN, Fanya –41
ROZENMAN, Isaak –58
ROZENMAN, Klara –11
RUBIN, Moshe –48
RUBIN, Zinaida –46
RUBINSON, Fayva –45
RUBINSON, Freyda –21
RUBINSON, Haim –15
RUBINSON, Sima –45
RUBINSKY, Leya –37
RUBINSKY, Leyvik –41
RUBINSKY, Shneydl –9
RUBINSTEYN, Musya –20
RUBTSOV, Feyga –65
RUBTSOV, Manya –35
RUBTSOV, Sasha –11
RUTITSKY, Ary –62
RUTITSKY, Mariam –60
RYABOY, Gelya –29
RYABOY, Nina –5
RYABOY, Aron –70
RYABOY, Leib –32
RUTGAYSER, Fania –74
SALGANIK, Ruvin –60
SALTAN, Leyb –55
SALTAN, Sosl –68
SALTANOVICH, Fanya –15
SALTANOVICH, Ida –40
SALTANOVICH, Meyer –75
SALTANOVICH, Tabl –71
SALTANOVICH, Yasha –11
SANDOMIRSKY, Bella –36
SANDOMIRSKY, Itshok –67
SANDOMIRSKY, Rakhel –63
SAVRANSKY, Chaim –46
SAVRANSKY, Zlate –39
SAVRANSKY, Miriam –25
SEGAL, Fanya –25
SEGAL, Grisha –4
SEGAL, Liza –1½
SEGAL, Vladimir –41
SEREBRYANY, Misha –17
SEREBRYANY, Yosif –40
SHAINSKY, Elya –32
SHAPIRO, Basya –86
SHAPIRO, Bronya –4
SHAPIRO, Manya –42
SHAPIRO, Sasha –10
SHARGORODSKY, Borukh –51
SHARGORODSKY, Haya –48
SHARGORODSKY, Petya –13
SHARGORODSKY, Rakhel –11
SHARGORODSKY, Rakhel –35
SHARGORODSKY, Shaya –27
SHATSKY, Shmaye –65
SHATSKY, Tuba –62
SHERMAN, Abram –6
SHERMAN, Borukh –29
SHERMAN, Zeydl –45
SHIFRIN, Moysey –57
SHIFRIN, Isaak –10
SHIFRIN, Mina –30
SHIFRIN, Misha –9
SHIFRIN, Polina –53

RABINOVICH, Lyova –5
RABINOVICH, Mila –4
RABINOVICH, Nadezda –55
RABINOVICH, Petya –5
RABINOVICH, Petya –2
RABINOVICH, Pinkus –48
RABINOVICH, Savely –56
RABINOVICH, Sheyva –33
RABINOVICH–KOGAN, Asya –36
RABICHEV, Grigory –46
RABOTNIK, Dora –60
RABOTNIK, Ester –33
RABOTNIK, Fanya –40
RABOTNIK, Moshe –63
RABOTNIK, Roma –15
RABOTNIK, Shimen –18
RACHVALSKY, Sure –50
RADINSKY, Dvoyra –37
RADINSKY, Rasha –53
RADINSKY, Shulem –37
RASKIN, Riva –43
RASKIN, Sara –26
RATMANSKY, Homel –16
RATMANSKY, Liber –10
RATMANSKY, Meyer –65
RAYKHEL, Gedaly –38
RAYKHEL, Zalik –3
RAYKHEL, Zalman –15
RAYKHEL, Zelda –36
RAYZ, Yosif –70
REZIRER, Max –38
REZNICHENKO, Aron –26
REZNICHENKO, Rafail –30
REZNIK, Fenay –15
REZNIK, Grisha –13
REZNIK, Hava –37
REZNIK, Senya –9
REZNIKOV, Kalmen –65
REZNIKOV, Sara –60
RIBAK, Anna –28
RIBAK, Brohe –40
RIBAK, Misha –16
RIBAK, Senya –6
RIBAK, Shmil –50
RIBAK, Sonya –15
RODINSKY, Sonya –25
ROGOVOY, Abram –37
ROGOVOY, Efim –41
ROKHVARGER, Nekhame –41
ROKHVARGER, Petya –16
ROKHVARGER, Sara –67
ROKHVARGER, Yefim –10
ROSENTAL, Fira –5
ROSENTAL, Grisha –10
ROSENTAL, Rakhel –30
ROSHANSKY, Ayzik –57
ROSHANSKY, Inda –53
ROSHANSKY, Lina –6
ROSHANSKY, Olya –27
ROSOVSKY, Boris –68
ROSOVSKY, Gita –34
ROSOVSKY, Nekha –60
ROYT, Fima –7
ROYT, Grisha –40
ROYT, Klara –33
ROYT, Ira –2
ROYT, Riva –50
ROYT, Yankel –62
ROYTMAN, Haim –42
ROYZMAN, Malke –61
ROYZMAN, Petr –66
ROYZMAN, Zesiliya –63

PINZOVETSKY, Sara –3
PIYEVSKY, Mendl –30
PIYEVSKY, Moyshe –52
PIYEVSKY, Tevye –24
PODGURA, Fira –15
PODGURA, Izya –7
PODGURA, Misha –2
PODGURA, Polya –11
PODGURA-PERELSTEYN,T. –36
PODKAMINSKY, Velvl –55
PODOLSKY, Avrum –73
PODOLSKY, Avrum –32
PODOLSKY, Lisa –34
PODOLSKY, Luba –30
PODOLSKY, Svetlana –16
PODOLSKY, Yeva –64
POGREBINSKY, Isak –42
POKRISHEVSKY, Isak –46
POKRISHEVSKY, Naum –41
POKRISHEVSKY, Yakov –44
POLISCHUK, Aaron –41
POLOVINCHIK, Lyalya –22
POLOVINCHIK, Mavik –15
POLOVINCHIK, Sonya –48
POLOVINCHIK, Yeva –24
POLOYKO, Emma –12
POLOYKO, Moysey –46
PORTNOY, Idl –58
PORTNOY, Rosya –52
PORTNOY, Shimen –41
PORTNOY, Surka –54
PORTNOY, Yoylik –60
PRAVICH, Manya –24
PRAVICH, Rakhel –30
PRITIKIN, Brukha –20
PRITIKIN, Gita –20
PRITIKIN, Hasya –41
PRITIKIN, Nekhame –53
PRITIKIN, Nekhame –18
PRITIKIN, Riva –24
PRITIKIN, Sonya –15
PRITSKER, Dvoyra –41
PRITSKER, Gedaly –24
PRITSKER, Genya –60
PRITSKER, Khana –51
PRITSKER, Mikhail –62
PRITSKER, Miron –55
PRITSKER, Slava –18
PRITSKER, Solomon –51
PRITSKER, Svetlana –16
PROSYANOY, Dora –16
PROSYANOY, Sura –38
PROSYANOY, Borya –8
PROSYANOY, Haim –46
PROSYANOY, Lyova –4
PROSYANOY, Shmulik –14
PUGACH, Golda –73
PUGACH, Manya –40
PUGACH, Mila –15
PUGACH, Yosif –8
PUGACHEVSKY, Avrum –59
PUGACHEVSKY, Fira –16
PUGACHEVSKY, Hana –56
PUGACHEVSKY, Toybe –56
PUSHKANZEV, Abram –43
PUSHKANZEV, Mikhael –38
PUSHKANZEV, Yosif –28
RABEROV, Slavik –5
RABEROV, Vitaly –3
RABINOVICH, Abram –8
RABINOVICH, Esfir –46
RABINOVICH, Ester –36

OSTROVSKY, Sura	–32
OSTROVSKY, Dina	–51
OSTROVSKY, Kalmen	–18
OSTROVSKY, Ida	–16
OVRUTSKY, Beba	–16
OVRUTSKY, Misha	–8
OVRUTSKY, Sara	–37
OVRUTSKY, Semyon	–10
OVRUTSKY, Yakov	–6
OXMAN, Brayna	–61
OXMAN, Fridl	–33
OXMAN, Zalmen	–67
OYSHER, Benya	–55
OYSHER, Benyamin	–23
OYSHER, Hayka	–54
OYSHER, Itsik	–29
OYSHER, Yankel	–31
OYZERMAN, Dora	–62
OYZERMAN, Froim	–65
OYZERMAN, Genya	–30
OYZERMAN, Misha	–10
PALEY, Fayvl	–70
PALEY, Godl	–60
PALEY, Sara	–21
PALEY, Villy	–3
PAPERNO, Haim	–76
PAPERNO, Maria	–69
PARGAMANIK, Zilya	–45
PAVLOVSKY, Leyb	–62
PAYZNER, Hana-Leya	–49
PAYZNER, Haya	–63
PAYZNER, Nehame	–73
PAYZNER, Yakov	–68
PERCHENKO, Bronya	–15
PERCHENKO, Hana	–62
PERCHENKO, Hayka	–40
PERCHENKO, Nina	–11
PERCHENKO, Nina	–13
PERCHENKO, Shloyma	–5
PERGAMENT, Godl	–61
PERGAMENT, Ida	–32
PERGAMENT, Shmaye	–63
PERGAMENT, Toma	–11
PEREL, Shivka	–80
PERELMAN, Leyb	–45
PERELMAN, Malke	–43
PERELMAN, Naum	–13
PERELMAN, Sonya	–18
PERMUT, Yankel	–39
PETRUSHANSKY, Anya	–6 mon.
PETRUSHANSKY, Grisha	–44
PETRUSHANSKY, Klara	–41
PETRUSHANSKY, Nyoma	–4
PIK, Elka	–27
PIK, Menakhem	–62
PIK, Rakhel	–14
PIK, Sasha	–59
PIKUS, Girshl	–11
PIKUS, Riva	–33
PIKUS, Sonya	–8
PILKERMAN, Busya	–61
PILKERMAN, Ida	–35
PILKERMAN, Ira	–12
PILKERMAN, Mikhael	–64
PILYAVSKY, Leonid	–2
PILYAVSKY, Ludmila	–11
PILYAVSKY, Polina	–37
PINZOVETSKY, Boris	–40
PINZOVETSKY, Donda	–15
PINZOVETSKY, Fishel	–9
PINZOVETSKY, Genya	–38
PINZOVETSKY, Klara	–1

BELORUSETS, Nyusya –12
MORGOVSKY–BELYAEV, A. –6
MORGOVSKY–BELYAEV, F. –2
MORGOVSKY–BELYAEV, S. –32
MORGUN, Bluma –62
MORGUN, Noyah –67
MOSHKOVITS, Haya –67
MOSHKOVITS, Ida –15
MOSHKOVITS, Klara –40
NAKHSHON, Moshe –56
NAKHSHON, Rakhel –55
NAYDA, Aaron –46
NAYDA, Hava –45
NAYDA, Moshe –23
NAYDA, Shneydl –44
NAYDA, Shimen –11
NAYDA, Zalik –18
NAYDA, Zalman –20
NEMIROVSKY, Gena –18 mon.
NEMIROVSKY, Leya –30
NEMOY, Sender –34
NERUBAY, Lilya –12
NERUBAY, Manya –5
NERUBAY, Motya –3
NERUBAY, Volodya –7
NERUBAY, Zlata –40
NIDERMAN, Elka –35
NIDERMAN, Ira –10
NIDERMAN, Sender –64
NIDERMAN, Tuba –61
NINBURG, Gershl –74
NINBURG, Gisya –27
NINBURG, Musya –67
NIZBURG, Bella –27
NIZBURG, Lyonya –8
NIZBURG, Perl –51
NIZBURG, Yosif –30
NIZBURG, Shimale –5
NODELMAN, Basya –60
NODELMAN, Itskhok –63
NODELMAN, Khana –30
NODELMAN, Avrum –42
NOVOSYOLOV, Arkady –3
NOVOSYOLOV, Enya –35
NOVOSYOLOV, Misha –7
NUDELMAN, Luba –7
NUDELMAN, Malke –62
NUDELMAN,Maya –3
NUDELMAN, Raya –13
NUDELMAN, Shneydl –60
NUDELMAN-ITSKOVICH,Zus –70
NURENBERG, Alla –24
NURENBERG, Avrum –26
NURENBERG, Haim –71
NURENBERG, Ira –4
OKHOTNIK, Isaak –62
OKHOTNIK, Mira –30
OKHOTNIK, Sara –58
OKHOTNIK, Slava –10
OKSENGORN, Charna –45
OKSENGORN, Haya –17
OKSENGORN, Israel –51
OKSENGORN, Sonya –21
OLSHANSKY, Grisha –3
OLSHANSKY, Masha –27
OSERPER, Borya –3
OSERPER, Valya –29
OSERPER, Zalya –5
OSIPOV, Ester –43
OSTROVSKY, Gedaly –63
OSTROVSKY, Hinya –59
OSTROVSKY, Sara –33

LUBOMIRSKY, Ester –35
LUBOMIRSKY, Senya –1½
LUBOMIRSKY, Tanya –15
LUMKIS, Perl –51
LUTSKAYA, Dora –57
MAGIDMAN, Betya –1
MAGIDMAN, Feyga –46
MAGIDMAN, Riva –25
MAGIDMAN, Vera –4
MALIN, Manya –55
MALIN, Riva –61
MALIN, Shneydl –67
MALINOVSKY, Klara –3
MALSKY, Idl –36
MAKANOVETSKY, Israel –16
MARGULIS, Garik –8
MARGULIS, Moshe –15 months
MARGULIS, Naum –27
MARYAMTCHIK, Fishl –58
MARYAMTCHIK, Zina –62
MARKMAN, Leib –65
MARKMAN, Meny –60
MARKMAN, Tunia –33
MARKMAN, Mulia –35
MARKMAN, Mila –11
MARKMAN, Seoma –8
MARKMAN, Sasha –5
MARKMAN, Moishe –32
MARKMAN, Sheinia –30
MARKMAN, Yasha –7
MARKMAN, Isay –4
MASARSKY, Girsh –56
MASARSKY, Perl –51
MATUSENKO, Freyda –52
MEILMAN, David –74
MEILMAN, Brayne –71
MEILMAN, Nuchem –41
MELAMED, Aaron –41
MELAMED, Ester –63
MELAMED, Feyga –38
MELAMED, Ira –10
MELAMED, Shimen –62
MELAMED, Simon –8
MESTETSKY, Leya –57
MEZBERG, Alik –13
MEZBERG, Feyga –18
MEZBERG, Ita –45
MEZBERG, Sima –15
MIKHALEVITSH, Sima –65
MIKSON, Feyga –43
MIKSON, Moshe –23
MIKSON, Shoshana –21
MILNER–MELNIKOV, Efraim –79
MILNER–MELNIKOV, Rey. –76
MINYEVITSH, Motl –16
MINYEVITSH, Rakhel –41
MINYEVITSH, Zalman –48
MOGILYEVSKY, Avrum –54
MOGILYEVSKY, Godl –51
MOGILYEVSKY, Simkhe –59
MOREZKY, Raisa –27
MOREZKY, Uzik –30
MORGENSHTERN, Basya –53
MORGENSHTERN, Binomin –58
MORGENTAL, Liber –65
MORGENTAL, Shifra –61
MORGOVSKY, Fishel –45
MORGOVSKY–BELORUSETS, Asya –5
MORGOVSKY–BELORUSETS, Malke –39
MORGOVSKY–

KUPERSMIDT, Shneydl –17
KUPERSMIDT, Yankel –15
LABENDZE, Lev –48
LABENDZE, Sofa –43
LAGODSKY, Gersh –59
LAGODSKY, Sara –55
LAGODSKY, Zinovy –31
LAGODSKY–BRAGINSKY, R–27
LAKHMAN, Bella –21
LAKHMAN, Girsh –5 months
LAKHMAN, Khaim –21
LAKHMAN, Vera –1½
LANGMAN, Noya –72
LANGMAN, Shneydl –60
LANGMAN, Tube –70
LANTSMAN, Avrum –14
LANTSMAN, Khana –10
LANTSMAN, Malke –35
LAZEBNIK, David –69
LAZEBNIK, Raya –25
LAZEBNIK, Sara –65
LAZEBNIK, Sura –65
LELCHIZKY, Abram –15
LELCHIZKY, Khana –60
LELCHIZKY, Israel –70
LELCHIZKY, Stisya –50
LEMBERSKY, Luba –15
LEMBERSKY, Rakhel –40
LENDERSKY, Itskhok –59
LERMAN, Itskhok –34
LERMAN, Keyla –41
LERMAN, Manya –16
LERMAN, Sima –21
LESCHINSKY, Girsh –29
LEVANDOVSKY, Ben-Sion –48
LEVANDOVSKY, Ber-Leyb –75
LEVANDOVSKY, Etya –5
LEVANDOVSKY, Khae-Sure –65
LEVANDOVSKY, Lena –17
LEVANDOVSKY, Milya –60
LEVANDOVSKY, Moshe –65
LEVANDOVSKY, Pasha –46
LEVENSTEYN, Borukh –53
LEVENSTEYN, Dina –43
LEVIN, Berl –42
LEVIN, Fira –10
LEVIN, Ira –12
LEVIN, Misha –15
LEVIN, Tsilya –40
LEVIN, Zunya –40
LEYDERMAN, Bluma –65
LEYDERMAN, Feyga –35
LEYDERMAN, Grisha –1
LEYTMAN, Riva –20
LEYTMAN, Sava –45
LEZNIK, Pomka –40
LIBOV, Rosya –69
LIBOV, Yakov –36
LIFSHITS, Mariam –66
LIPNITSKY, Avrym –38
LYSHNYOV, Gita –17
LISHNYOV, Israel –71
LISHNYOV, Nekhame –67
LISHNYOV, Sonya –43
LOKSHIN, Mina –58
LOKSHIN, Riva –22
LOSINSKY, Itshok –59
LOSINSKY, Lia –76
LOYEV, Anshel –62
LOYEV, Mitya –30
LUBARSKY, Rem –17
LUBARSKY, Semyon –48

KLEZMER, Ester –29
KLEZMER, Fayvish –67
KLEZMER, Hava –64
KLEZMER, Polina –38
KLIMOVETSKY, Shulem –71
KLIMOVETSKY, Feyge –65
KOFMAN, Haya –82
KOFMAN, Jenya –6
KOFMAN, Luba –46
KOFMAN, Manya –39
KOFMAN, Yosif –3
KOGUT, Boruh –86
KOGUT, Mila –6
KOGUT, Peter –32
KOGUT, Roza –30
KOGUT, Sasha –9
KOLOMEYSKY, Isaak –51
KOLTUN, Fruma –40
KOLTUN, Leyb –45
KORCHEMSKY, Ester –38
KORCHEMSKY, Ester –57
KORCHEMSKY, Gesya –12
KORCHEMSKY, Lyonya –4
KORF, Anna –56
KORMAN, Sheyva –70
KORMAN, Zeylik –74
KORNBLIT, Bluma –81
KORNBLIT, Charna –48
KORNBLIT, Froim –50
KORNBLIT, Mira –17
KORNBLIT, Sasha –14
KORNBLIT, Shmae –82
KORNITSKY, Gitl –59
KORNITSKY, Israel –65
KOROGODSKY, Ida –51
KOSOVSKY, Liza –43
KOSOVSKY, Roman –20
KOSOVSKY, Shika –52
KOSTINSKY, Natan –27
KOSTINSKY, Peysah –31
KOSTINSKY, Yakov –71
KOSTOVETSKY, Malke –75
KOYRAKH, Nehame –70
KOZHUKH, Aaron –80
KOZHUKH, Liza –50
KOZHUKH, Nehame –72
KRAVETS, Morduh –53
KRATMAN, Munya –16
KRICHER, Hayka –17
KRICHER, Rivka –43
KRIMKER, Sara –41
KRIVORUK, Moshe –51
KRUGLYAK, Itsik –62
KRUGLYAK, Shneydl –58
KUCHMAN, Elka –68
KUCHMAN, Haim –71
KUKLINSKY, Aaron –47
KUKLINSKY, Elke –44
KUKULYANSKY, Freyda –14
KUKULYANSKY, Idl –10
KUKULYANSKY, Idl –9
KUKULYANSKY, Malke –36
KUKULYANSKY, Moshe –5
KUKULYANSKY, Note –36
KUKULYANSKY, Rahmil –39
KUKULYANSKY, Ruvim –13
KUKULYANSKY, Sosl –38
KUNYAVSKY, Hana –51
KUNYAVSKY, Salman –55
KUPERSMIDT, Klara –42
KUPERSMIDT, Motl –13
KUPERSMIDT, Salman –44

HODORKOVSKY, Mira –14
HODORKOVSKY, Reyzy –68
HODORKOVSKY, Riva –70
HODORKOVSKY, Yakov –27
HODORKOVSKY, Yosif –45
ISAKSON, Boris –44
IZEKSON, Boris –15
KACHUROVSKY, Gedaly –27
KACHUROVSKY, Matvey –23
KAGAN, Menashe –60
KAGAN, Sura –59
KAGAN, Tanya –43
KAGAN, Yankel –45
KAGAN, Zeylik –33
KAGANOV, Fanya –17
KAGANOV, Hana –33
KAGANOV, Rafail –31
KAGANOVSKY, Itshok –46
KANIEVSKY, Tsine –51
KANTOROVICH, Beyla –78
KAPLAN, Abram –36
KAPLAN, Fanya –68
KAPLAN, Raya –31
KAPLAN, Shelya –3
KARPILOVSKY, Ida –74
KARPMAN, Frida –5
KARPMAN, Haya –33
KARPMAN, Irma –36
KARPMAN, Mihel –18
KARPMAN, Motl –8
KARPMAN, Yona –12
KATS, Isaak –65
KATS, Isaak –48
KATS, Olga –60
KATS, Raisa –66
KATS, Sara –45
KATSEV, Leyb –43
KATSEV, Menihl –45
KATSEV, Minze –47
KATSEV, Nehame –62
KATSEV, Rahel –33
KATSEV, Usher –63
KATSMAN, Basya –38
KATSMAN, Berl –41
KATSMAN, Moshe –12
KATSOVSKY, Froim –46
KATSOVSKY, Ruvim –17
KATSOVSKY, Yakov –41
KAUFMAN, Israel –39
KAVNATSKY, Hana –41
KAVNATSKY, Hune –63
KAVNATSKY, Sheyndl –57
KAVNATSKY, Usher –23
KAVNATSKY, Yosif –27
KESELMAN, Haya-Rohel –52
KIPNIS, Elen –41
KIPNIS, Erahim –13
KIPNIS, Ester –46
KIPNIS, Evgenia –7
KIPNIS, Felix –4
KIPNIS, Fenya –35
KIPNIS, Haim –41
KIRMAN, Hana –57
KIRMAN, Munya –61
KISHKO, Moshe –51
KITAYGORODSKY, Evgenya –43
KITAYGORODSKY, Peter –46
KLETKIN, Freydl –32
KLETKIN, Mira –10
KLETKIN, Sasha –7
KLEZMER, Adias –10
KLEZMER, Elya –12

GRANOVSKY, Yanya –56
GRINBERG, Fanya –64
GRINBERG, Freyda –23
GRINBERG, Misha –24
GRINBERG, Reyzy –62
GRINBERG, Styopa –29
GRINBERG, Zina –1½
GRINSHPUN, Izya –17
GRINSHPUN, Khaya –45
GRINSHPUN, Riva –10
GRINZAYD, Itsik –35
GRINZAYD, Mikhail –31
GROSMAN, Boris –6
GROSMAN, Irma –76
GROSMAN, Roza –41
GRUBMAN–LANGER, Golda –42
GRUBMAN, Aizik –43
GRUBMAN, Sara –20
GRUBMAN, Runya –16
GRUBMAN, Ester –1
GRUSHKO, Noy –56
GRUVOYG, Khaim –33
GUDIS, Rokhel –65
GUFELD, Sofa –54
GULKIN, Nekhame –2
GULKIN, Rackel –59
GULKIN, Raya –24
GULKIN, Sonya –30
GULKIN, Yakov –5
GULMAN, Berl –9
GULMAN, Borukh –6
GULMAN, Fruma –12
GULMAN, Kheyna –35
GULMAN, Mindl –35
GULMAN, Nisn –42
GULMAN, Odl –65
GULMAN, Rakhel –24
GULYAK, Gersh –19
GULYAK, Khana –42
GULYAK, Syoma –9
GULYAK, Zilya –14
GURARY, Ester –64
GURARY, Meyer –75
GUREVITSH, Motl –65
GUREVITSH, Sonya –60
GURINSKY, Zipa –41
GURTOVOY, Leyb –56
GURTOVOY, Rakhel –55
GURTOVOY, Zilya –54
GUTMAN, Abram –2
GUTMAN, Asya –8
GUTMAN, Sima –40
HAIT, David –36
HAIT, Elya –10
HAIT, Hana –36
HAIT, Pinya –8
HAIT, Yanya –5
HALETSKY, Rachel –22
HALIF, Itshok –74
HANUKOV, Itze –43
HARAPINSKY, Polina –65
HARAPINSKY, Yona –68
HIRMAN, Girsh –68
HIRMAN, Manya –48
HIRMAN, Shahna –65
HIRMAN, Yakov –68
HMELNITSKY, Boris –20
HMELNITSKY, Ruvim –78
HMELNITSKY, Zisel –77
HODORKOVSKY, Abram –70
HODORKOVSKY, Alik –10
HODORKOVSKY, Maria –42

GERSHOVITS, Lyova –13
GERSHOVITS, Pesya –17
GERSHOVITS, Pinkhas –46
GERSHNSON, Anna –42
GERSHNSON, Aaron –18
GERSHNSON, Lina –14
GERSHNSON, Mikhail –45
GEYNISMAN, Sara –40
GIKHERMAN, Izaak –39
GILSTEYN, Usher –19
GIMELFARB, Ester –62
GISKIN, Alik –8
GISKIN, Efim –36
GISKIN, Mara –25
GISKIN, Samuel –28
GITMAN, Freyda –61
GITMAN, Mira –30
GITMAN, Vadim –8
GITMAN, Yankel –67
GLAZMAN, Khana-Elke –61
GLAZMAN, Moshe –39
GLAZMAN, Solomon –71
GLEYBMAN, Meri –33
GLEYBMAN, Zuzya –5
GLEYZER, Rafail –34
GLEYZER, Yosif –22
GOFMAN, Alte –62
GOFMAN, Ayzik –40
GOFMAN, Ruta –35
GOFMAN, Shalva –10
GOFMAN, Sholem –67
GOKHMAN, Avrum –65
GOKHMAN, Isaak –42
GOKHMAN, Roza –37
GOKHMAN, Yan –12
GOLDBERG, Ena –19
GOLDBERG, Nesl –61
GOLDREYER, Froyka –16
GOLDREYER, Gitl –60
GOLDREYER, Itsik –18
GOLDREYER, Kheyved –48
GOLDREYER, Seylik –33
GOLDREYER, Shaya –53
GOLDREYER, Sheyva –31
GOLDREYER, Shloyme –20
GOMELSKY, Beyla –31
GOMELSKY, Golda –59
GOMELSKY, Israel –20
GOMELSKY, Itskhok –61
GOMELSKY, Leyb –66
GOMELSKY, Masya –63
GOMELSKY, Musya –15
GONTA, Malya –23
GORBATSHINSKY, Benyamin –76
GORBIS, David –38
GORDON, Basya –68
GORDON, Charna –50
GORDON, Mina –15
GORDON, Misha –10
GORDON, Noyakh –72
GORDON, Rima –42
GORELOV, Boris –26
GORELOV, Semyon –63
GORODETSKY, Khana –71
GORODETSKY, Mikhail –45
GORODETSKY, Sofya –43
GRANOVSKY, Khaim –56
GRANOVSKY, Leya –76
GRANOVSKY, Rita –6
GRANOVSKY, Sima –50
GRANOVSKY, Sonya –41
GRANOVSKY, Sure-Riva –84

FISHMAN, Roza	–32	GALPER, Izya	–3
FISHMAN, Ura	–6	GALPER, Reyzl	–70
FITERMAN, Bluma	–49	GALPER, Sima	–23
FITERMAN, Boruh-Moshe	–51	GALPER, Solomon	–28
FITERMAN, Feyga	–15	GALPER, Tolya	–37
FITERMAN, Haim	–47	GALPER, Yosif	–32
FITERMAN, Hana	–27	GANAPOLSKY, Leyb	–59
FITERMAN, Hilya	–12	GANAPOLSKY, Risya	–54
FITERMAN, Ida	–24	GARTMAN, Isaak	–20
FITERMAN, Lena	–6	GARTMAN, Polina	–45
FITERMAN, Leya	–71	GARTMAN, Tanya	–15
FITERMAN, Sasha	–8	GARTSMAN, Liza	–35
FITERMAN, Sheyndl	–39	GARTSMAN, Moshe	–40
FITERMAN, Hinya	–14	GARTSMAN, Nesya	–70
FLEYSHER, David	–3	GARTSMAN, Shika	–78
FLUS, Asya	–10	GARTSMAN, Sonya	–13
FLUS, Avrum	–12	GEKELMAN, Mendl	–51
FLUS, Beyla	–52	GELBERGER, Mindl	–78
FLUS, Ida	–48	GELFAN, Berta	–40
FLUS, Kadish	–55	GELFANT, Brokha	–60
FLUS, Yakov	–50	GELFANT, Igor	–4
FREYDIN, Hanah	–43	GELFANT, Leyzer	–65
FREYDIN, Hava	–36	GELFANT, Lora	–25
FREYDIN, Hershl	–13	GELMAN, Gita	–44
FREYDIN, Raisa	–17	GELMAN, Ovsey	–50
FREYDIN, Semion	–5	GELMAN, Rakhel	–60
FREYLIH, Pesya	–63	GELMAN, Yakov	–65
FRIDMAN, Ely	–50	GER, David	–16
FRIDMAN, Hana	–44	GER, Riva	–40
FRIDMAN, Mintsya	–46	GERMAN, Itsik	–33
FRIDMAN, Misha	–7	GERMAN, Khonze	–29
FRIDMAN, Yasha	–4	GERMAN, Mima	–11
FRONCHENKO, Keyle	–63	GERMAN, Misha	–24
FUX, Hasya	–71	GERSHOVITS, Basya	–46
FUX, Kuzya	–35	GERSHOVITS, Beyresh	–51
GALPER, David	–34	GERSHOVITS, Genya	–42

DUBROVINSKY, Fima –8
DUBROVINSKY, Luba –37
DUBROVINSKY(no name) –2 wks.
DUHOVNY, Abram –75
DUHOVNY, Misha –33
DUHOVNY, Riva –65
DUHOVNY, Yosif –39
DUKELSKY, Aaron –55
DUKELSKY, Elen –50
DUKELSKY, Manya –23
DUKELSKY, Uzik –21
DURMAN, Isaak –72
DVOSKIN, Israel-Ber –72
DVOSKIN, Sura –63
DVORKIN, Haim –58
DVORKIN, Mariyam –48
DVORKIN, Aaron –14
DZEKSTER, Bella –23
DZEKSTER, Beyle –13
DZEKSTER, Gitl –31
DZEKSTER, Inda –28
DZEKSTER, Leyb –15
DZEKSTER, Perl –33
DZEKSTER, Rivka –52
DZEKSTER, Yosif-Mendl –53
EDELMAN, Moshe –42
EDMAN, Katerina –44
EDMAN, Yasha –9
ELBERT, Isaak –39
ELGART, Boris –71
ELGART, Haim –62
ELGART, Rahel –60
ELGART, Zilya –69
ERDMAN, Shifra –62
ERDMAN, Zeylik –65
EYDELMAN, Grigory –38
EYDELMAN, Moshe –42
EKEL, Pesia –75
EKEL, Yankel –55
EKEL, Bluma –50
EKEL, Munia –17
FALIKMAN, Boruh –67
FALIKMAN, Broha –64
FAYNGOLD, Ester –56
FAYNGOLD, Isaak –58
FAYNGOLD, Tanya –38
FAYNITSKY, Basya –71
FAYNITSKY, Benzion –48
FELDMAN, Dina –29
FELDMAN, Hayke –15
FELDMAN, Isaak –60
FELDMAN, Klara –38
FELDMAN, Leyb –20
FELDMAN, Mendl –36
FELDMAN, Moshe –32
FELDMAN, Zalman –29
FERDMAN, Ida –60
FERDMAN, Menya –61
FERDMAN, Solomon –26
FERDMAN, Velvl –63
FEYGIN, Bella –71
FEYGIN, Elizabeth –40
FEYGIN, Isohor –66
FEYGIN, Leya –61
FINK, Alla –2
FINK, Dobe –56
FINK, Moshe –58
FISHMAN, Dobe –65
FISHMAN, Haim –35
FISHMAN, Klara –11
FISHMAN, Manya –61
FISHMAN, Moshe –36

BORSUK, Gedaly –45
BORSUK, Malke –40
BORSUK, Miron –12
BORSUK, Zilya –61
BRAGINSKY, Beba –5
BRAGINSKY, Ester –63
BRAGINSKY, Eduard –3
BRENER, Ely –2
BRENER, Ester –40
BRENER, Raisa –30
BRENER, Yosif –53
BRISKIN, Avrum –12
BRISKIN, Raya –16
BRISKIN, Sofa –40
BRISKIN, Yefim –57
BUCHMAN, Sonya –33
BUCHMAN, Velvl –14
BUCHMAN, Zipa –38
BUNIMOVITSH, Shol.-Moy. –77
BUNIMOVITSH, Khae-Dvoyre –71
BURMENKO, Golda –65
BURMENKO, Itsik –75
BURMENKO, Sara –55
BURYAKOVSKY, Aaron –62
BURYAKOVSKY, Sima –58
BURYAKOVSKY, Irma –35
CHERKAS, Maly –66
CHERKAS, Milya –54
CHERKAS, Moshe –69
CHERKAS, Moyshe –63
CHERNOBILSKY, Toybe –70
CHERNOV, Faina –53
CHERNOV, Katya –30
CHERNOV, Mikhael –57
CHERNOV, Mira –8
CHERNOV, Osya –5
CHERNYAHOVSKY, Ada –65
CHERNYAHOVSKY, Aaron –71
CHERNYAK, Golda –61
CHERNYAK, Semyon –65
CHERNYAVSKY, Fima –2
CHERNYAVSKY, Malke –49
CHERNYAVSKY, Riva –27
CHERNYAVSKY, Roma –6
CHERNYAVSKY, Shloime –51
CHERVIN, Maryam –62
CHERVIN, Yakov –65
CHERVINSKY, Naum –30
CHERVONY, Yasha –2
CHIZEVSKY, Girsh –70
CHIZEVSKY, Marik –5
CHIZEVSKY, Mindl –36
CHORNY, Samuil –48
CHORNY, Solomon –29
DASHEVSKY, Boruh –61
DASHEVSKY, Masha –59
DASHEVSKY, Samuil –36
DEHTYAR, Abram –40
DEHTYAR, Basheva –47
DIMARSKY, Rahel –33
DIMARSKY, Sonya –51
DORFMAN, Manya –42
DRATVA, Moshe –60
DUBINSKY, Charna –64
DUBINSKY, Dina –43
DUBINSKY, Fayvel –34
DUBINSKY, Haim –60
DUBINSKY, Miryam –64
DUBINSKY, Mordehay –69
DUBINSKY, Moshe –38
DUBINSKY, Roza –29
DUBROVINSKY, Anna –6

BELOTZERKOVSKY, Haim –75
BELOTZERKOVSKY, Leib –36
BELOTZERKOVSKY, Mendl –71
BELETSKY, Michail –17
BELETSKY, Sonya –34
BEYLIS, Boruch –33
BEYLIS, Haim –71
BEYLIS, Ruhl –68
BEYLIS, Yankel –42
BELYANSKY, Gita –3
BELYANSKY, Shloyma –30
BELYANSKY, Syoma –6
BELYANSKY, Volodya –8
BERDITZEVSKY, Anna –51
BERDITZEVSKY, Aaron –75
BERDITZEVSKY, Berl –69
BERDITZEVSKY, Ema –6
BERDITZEVSKY, Ester –40
BERDITZEVSKY, Kalmen –42
BERDITZEVSKY, Mihail –56
BERDITZEVSKY, Mina –18
BERDITZEVSKY, Roma –12
BERDITZEVSKY, Sara –63
BEYNER, Michail –19
BERENSTEYN, Alik –10
BERENSTEYN, Elya –69
BERENSTEYN, Gita –48
BERENSTEYN, Natan –49
BERENSTEYN, Nehame –67
BERENSTEYN, Tzilya –22
BESMERTNY, Haim-Gersh –73
BEZUBOV, Bronya –16
BEZUBOV, Fenya –6
BEZUBOV, Gedaly –82
BEZUBOV, Manya –20
BEZUBOV, Munya –8
BEZUBOV, Nadezda –18
BEZUBOV, Rachel –50
BEZUBOV, Sonya –45
BEZUBOV, Yosif –53
BILIK, Anna –33
BLANK, Anna –17
BLANK, Berta –9
BLANK, Liza –41
BLANK, Sonya –68
BLUFSHTEYN, Fanya –46
BLUFSHTEYN, Eleonor –7
BLUFSHTEYN, Lora –8
BLYACHMAN, Luba –76
BLYACHMAN, Yakov –43
BLYAHER, Avrum-Berl –19
BLYAHER, Bronya –48
BLYHER, Nehame –62
BLYAHER, Gershl –65
BLYHER, Nohem –48
BLYAHER, Roza –13
BLYAHER, Shloyme –16
BOKSCHENKO, Dvoyra –39
BOKSCHENKO, Gita –30
BORODYANSKY, Etl –71
BORODYANSKY, Ira –15
BORODYANSKY, Misha –42
BORODYANSKY, Numa –11
BORODYANSKY, Zina –37
BORSCHAGOVSKY, Anna –18
BORSCHAGOVSKY, Boris –33
BORSCHAGOVSKY, David –2
BORSCHAGOVSKY, Ester –15
BORSCHAGOVSKY, Manya –32
BORSCHAGOVSKY, Mendl –41
BORSCHAGOVSKY, Shimen –55
BORSUK, Basya –16

AVENBURG, Ada –42
AVENBURG, Gregory –40
AVENBURG, Misha –15
ARAV, Chana –10
ARAV, Shifra –55
ARAV, Sholem –29
ARAV, Yoyne –56
ASH, Fanya –66
ASH, Semyon –71
ASS, Shifra –28
ASS, Zilya –5
ASTRAHANSKY, Leyb –55
ASTRAHANSKY, Haya –52
ASTRAHANSKY, Udka –25
ASTRAHANSKY, Feyga –23
ASTRAHANSKY, Zina –10
AXSEL, Benyamin –40
AXSEL, Ita –38
AXSEL, Nesya –3
AXSEL, Rachil –14
AXSELROD, Ayzik –56
AYZENBARD, Boruch –74
AYZENBAND, Chana –31
AYZENBAND, Michael –37
AYZENBAND, Semyon –6
AYZENBAND, Haya –72
AYZENBAND, Yakov –32
BABINSKY, Babel –38
BABINSKY, Benyamin –66
BABINSKY, Bruha –56
BABINSKY, Gershl –40
BABINSKY, Hana –71
BABINSKY, Haya –21
BABINSKY, Ita –26
BABINSKY, Manya –30
BABINSKY, Masha –39
BABINSKY, Nuta –16
BABINSKY, Rahel –34
BABINSKY, Yakov –36
BABINSKY, Zahar –16
BABINSKY (no name) –14 days
BABITZKY, Klara –16
BABITZKY, Roza –17
BABITZKY, Sima –40
BAYBUTSKI, Naum –14
BALIN, Golda –65
BALIN, Isaak –72
BALIN, Velvl –40
BALYASNY, Eguda –37
BARABAN, Israel –61
BARABAN, Polina –24
BARAK, Isaak –49
BARAK, Yakov –53
BAT–SHUMAN, Nuta –1
BAT–SHUMAN, Polina –31
BAT–SHUMAN, Sem –4
BELIKOV, Rosa –50
BELILOVSKY, Avrum –33
BELILOVSKY, Bella –28
BELILOVSKY, Boris –5
BELILOVSKY, Klara –28
BELILOVSKY, Berele –5
BELILOVSKY, Lazar –21
BELILOVSKY, Munya –23
BELILOVSKY, Naum –32
BELILOVSKY, Shimele –3
BELILOVSKY, Shimen –27
BELILOVSKY, Yakov –28
BELOPOLSKY, Roza –27
BELOPOLSKY, Bella –5
BELOPOLSKY(no name) –3 weeks
BELOTZERKOVSKY, Abram –26

ADAMSKAYA, Sara	–31	ALTGAUS, Mikle	–12
AKERMAN, Hava	–51	ALTGAUS, Pinya	–49
AKERMAN, Raya	–24	ALTGAUS, Sara	–10
AKERMAN, Tevya	–55	ALTGAUS, Yakov	–8
AKERMAN, Velvl	–29	ALTGAUS, Yidl	–6
ALPER, Anna	–13	ALTGAUS, Youz	–3
ALPER, Chaim	–16	ALTMAN, Boris	–41
ALPER, Ester	–38	ALTMAN, Liba	–80
ALPER, Yankel	–41	ALTMAN, Nina	–41
ALTER, Anuta	–17	ANDRIEYVSKY, Betty	–41
ALTER, Feyga	–35	ANDRIEYVSKY, Brucha	–69
ALTER, Isaak	–60	ANDRIEYVSKI, David	–72
ALTER, Motl	–36	ANDRIEYVSKI, Fanya	–39
ALTER, Sura	–12	ANDRIEYVSKI, Haim	–22
ALTGAUS, Enta	–47	ANDRIEYVSKI, Katsha	–8
ALTGAUS, Leya	–44	ANTONOVSKY, Itschok	–81

NAMES
OF THE JEWISH MARTYRS
WHO WERE MURDERED BY
THE NAZIS
AT BABI YAR IN 1941

(the age of each martyr appears next to the name)

KADDISH

Magnified and sanctified be the name of God throughout the world which He hath created according to His will. May He establish His kingdom during the days of your life and during the life of all the house of Israel, speedily, yea, soon; and say ye, Amen.

May His great name be blessed for ever and ever.

Exalted and honored be the name of the Holy One, blessed be He, whose glory transcends, yea, is beyond all praises, hymns and blessings that man can render unto Him; and say ye, Amen.

May there be abundant peace from heaven, and life for us and for all Israel; and say ye, Amen.

May He who establish peace in the heavens, grant peace unto us and unto all Israel; and say ye, Amen.

For the present, the publication of this book is the fruit of our sacred obligation to preserve forever the memory of our relatives and friends who lie in Babi Yar.

Joseph VINOKUROV

AFTERWORD

Very few people knew of Babi Yar until World War II, when on September 29, 1941, a great tragedy occurred there, a monstrous tragedy that is now part of Jewish and general history.

There, near the city of Kiev, at Babi Yar, Nazi murderers killed thousands of children, women and old people, hour by hour, day by day – only because they were Jews!

Jews have suffered greatly during their long history under the hands of Haman and the Spanish Inquisition, the Chmelnitsky massacres and Russian pogroms perpetrated by his descendants in Kishinev, Odessa, Bialistok and countless other cities. Jews have also suffered through the ordeals of the Dreyfus Trial in France and the Beilis Trial in Russia... And now we add the tragedy in Babi Yar, one of the blackest and horrifying in our long history.

Babi Yar not only evokes the blood and tears and torment of the Jews of Kiev. It is a crime and scandal for all mankind, a perpetual stain upon its name. We speak of it and remember it because it is a nadir in history, like Auschwitz, Treblinka, Maidanek or the Ninth Fort at Kovno. We speak of it because it is a continual fire in our memory, a cry that comes from the depths of our heart.

We hope another book will follow this one, to include additional names of the martyrs who perished at Babi Yar and other Russian cities and towns during World War II.

MY GREAT GRANDFATHER WAS 111 YEARS OLD

I will be very greatful to you if you would include in your Babi Yar Yizkor Book the name of my great grandfather, Yosef Slucki, 111 years old, and my great grandmother, 86 years old, whom the Nazis forcibly removed from their home together with their daughter and grandson – my father – Ben Zion Fainitsky. All were shot.

Let this Yizkor Book serve as their grave and as our monument.

Boris FAINITSKY
New Zealand

MY GRATITUDE

My daughter-in-law, who resides in Philadelphia, informed me of your plan to prepare an Yizkor book with the names of the victims killed at Babi Yar. It is shameful that such a book cannot be published in Kiev, where this holocaust took place.

I will be very grateful to you if you will insert in this book the names of my father, Aaron Dukelski, my mother Yellene, my sister Mania, and my dearest brother Joseph Yuzik. He arrived in Kiev to help evacuate the entire family, but he was too late, and he was killed together with the others.

It was extremely hard and painful to write these words to you, but at the same time I am thankful that there is such a land and such wonderful people who will not forget the terribly tragic event experienced by our nation.

Vera DUKELSKA
Kiev, USSR

MY GRANDFATHER'S THREE MISTAKES

My grandfather, Chaim Velvl Dubinski, lost his life in Babi Yar, because of three mistakes during arduous life.

His first mistake occurred in 1914 when he refused to join his father and other children who emigrated to America where the family grew and prospered, making a good living to this day.

He made the second mistake in 1937, when we received paid-up ship tickets to America, where we could live as free Americans, but he refused to leave the country, explaining: "My children, we were born here and we will die here."

The third mistake, which had such a tragic ending, came in 1941, when we begged him to run away from Kiev and he repeated again:"I am an old man and the Germans will not touch old people."

This was his last mistake.

Leonid LELCHYTSKY

Irvington, New York

AND NOW THEY ARE COMING TO ME IN MY NIGHTMARES...

I, Yasha Kaper, was one of the 300 hundred war prisoners who for ten terrible days dug out corpses in Babi Yar and then burned them to remove all traces of the criminal activities of the Fascist monsters. We worked from sun-up till late at night under the watchful eyes of the SS officers. At night we were locked in small huts, previously prepared especially for us and were fed with watery soup. We understood that we also would be killed after finishing our job. The Nazis were not eager to have living witnesses. We collected keys, knives, hammers and all kinds of iron and succeeded in splitting the chains and running from the huts. We killed one nearby guard with our hammers and ran in different directions. The outside guard, as soon as he became aware of our escape, opened machine gun fire and,yet, fifteen of us remained alive. I reached the deep forest and joined the partisans.

Forty years have passed from this memorable day and I cannot forget those terrible days and nights, when we were ordered by Nazis to burn the corpses of men, women and children. During all these years I have not slept peacefully, disturbed by terrible nightmares.

Yasha KAPER
Kiev, USSR

I CANNOT FORGET MY FATHER...

I was a year and a half old, when my mother and I left Kiev. My father, Ephraim Zeilitch, served in the army defending our country. He and his younger brother Itzik soon ran away from the P.O.W. camp and found shelter under a roof of the house of a Russian woman whom they knew for years. But this woman denounced them to the Germans, who came to her house and killed them on the spot. So many years have passed by, and I cannot forget this disaster, which stays vividly before my eyes.

Fani ADELMAN–ZELDICH
Little Town, New Jersey

MY UNCLE DAVID AND HIS DAUGHTER GOLDA...

In 1921, in the time of the terrible pogroms, my family and I fled to America. But in Kiev where I was born, my uncle David Tamarkin and his daughter remained. We corresponded with them very often before the Second World War.

After the war, we learned that our uncle David and his daughter Golda perished in Babi Yar. We are very grateful to you for trying to collect and put together, in everlasting memory, all the names of the victims who perished in Babi Yar.

Esther KAUFFMAN
Philadelphia, Pennsylvania

ONE WHO COMMITTED SUICIDE...

When Lipa Resnik, my cousin, returned to Kiev after the war, he was decorated with medals for his bravery on the front line. But he learned that his entire family, including his wife and two children, had been killed in Babi Yar. He could not get over this horror and committed suicide.

Chaya SHWARZMAN
Brooklyn, New York

When we returned to Kiev after the end of the war, we learned from the neighbors that Meir had rented a horse and wagon, that he loaded all his belongings and his wife and the children and started a journey – which proved to be very short and ended in Babi Yar. Two policemen grabbed the little girl: one each leg – tearing her apart. Later they did the same with the other girl and finally with the six-month old Avremele... Meir and Rachel tried to save the children but were both killed. An oncoming Nazi pushed the bodies with his boot to the gutter, already filled up with many other bodies of killed Jews.

My best friend Rachel, whom I treated like my sister, her stubborn husband Meir and their children: Eta, Milochka and Avremele – all perished in Babi Yar.

In my memory remains the day, when my dearest friends, Rachel and Meir celebrated the birth of their first child.

Eta FURMAN
Brooklyn, New York

HOW MY DEAR FRIEND RACHEL AND HER HUSBAND MEIR AND THEIR THREE CHILDREN WERE KILLED

My childhood friend Rachel was a beautiful and intelligent girl and I loved her like a sister. She and I were married about the same time and both our families lived with love and respect for each other. But full happiness was marred by the fact that Rachel remained childless and this gradually caused her deep concern and jealousy. In my girl-friend's family there started a deep discord because her husband expressed many times his desire to have a child. I travelled with Rachel to many famous doctors and even to quacks, but as time went by she remained childless. Husband and wife lived this way for eleven long years and finally in the twelfth year Rachel gave birth to a girl. As is said in the Torah, when God blesses somebody, He blesses fully. After a year she gave birth to another girl, called Milochka... The first girl was given my name — Eta. Another year and a half passed by and Rachel gave birth to a boy — Avremele.

Only a great writer could describe fully the happiness and contentment of Rachel and her husband Meir and all of us. Together with their relatives and friends we joined the family in their happiness. In March of 1941 Avremele was circumcised and festivities in the house of Rachel and Meir lasted a full week.

Everything became chaotic when the war started. I with my husband and son were evacuated. But Meir did not believe the many terrible stories about the Nazis in the newly occupied territories. "They cannot be as bad as they are described," claimed Meir. He started to make plans to open a store and to start a business. All our arguments and Rachel's appeals to leave Kiev fell on Meir's deaf ears.

Now I will be aware that all of them: my grandfather, my mother, sisters and brother will be buried symbolically in a Jewish cemetery in Philadelphia, according to Jewish tradition.

Thank you very much, my dear friends!

Maria WEISSBAND

Boulevard Perova 32, Apt. 50
Kiev 125, USSR

A LETTER FROM KIEV

I am writing to you from Kiev, from the city where the terrible tragedy took place. My friends, now residents of Philadelphia, informed me that thanks to the initiative of Mr. Shimon Kipnis, a Book of Remembrance of Babi Yar is in the offing. What a reverent idea! Many thanks to you!

I would appreciate it very much if you would insert in your book the names of my mother, my sisters, brother and my grandfather.

My grandfather, Ushomirski David Yakovlevich, a shoemaker, one of the best in his trade, had twelve children; only eight survived the Holocaust. My grandfather was especially proud of my mother, Bronislava Davidovna, whom he loved and adored because, in spite of the fact that she was the daughter of a very poor Ushomirski, still she managed to obtain a higher education and became a medical doctor.

When the war started, two of her brothers were mobilized and sent to the front. Many of our relatives were evacuated. We were also planning to leave the city, when my three-year old brother, Data, became ill with scarlet fever. My mother hesitated to start a long journey with a sick child.

After a month, when we brought my brother back from the hospital, my five-year old sister, Mila, became seriously sick with the same illness. And yet my grandfather succeeded in sending my grandmother, one of his daughters, and myself with the last echelon out of Kiev. He and my mother remained in the city. He would not leave his most beloved daughter...

And they all perished in Babi Yar...

I am the only living survivor of a large, lovely family, and every year, on September 29th, I and thousands like myself, bring fresh flowers to Babi Yar, where the members of my family were killed, and I cry, and cry, and cry...

KILLED TOGETHER WITH THE PRIEST...

I still see them: Rose Kogut and her Russian husband, Peter, and the two beautiful girls, who did not succeed in running away from Kiev...

Peter's father, a priest from the Andreyevsky cloister in Kiev, hid them in a perfectly camouflaged place for several months, until one of the parishioners denounced them to the Germans.

The murderers, seeing that the priest was hiding Jews, transported him together with Rose, her husband and the two children to Babi Yar, where all were killed instantly. Honor to a noble priest, who was helping Jews and paid with his life for it!

Raya PAVLOVSKAYA

Los Angeles, California

I SAW THIS WITH MY OWN EYES...

My father was sent to the front, and I, with my mother and sister, Liza, were sent to Babi Yar. I am reminiscing with horror over the few terrible hours I was there and saw everything with my own eyes. To the last day of my life I will not forget the terror and fear. In the turmoil I lost my mother and my sister, but suddenly, somehow I was seized with a strong urge to save myself. I ran to the German, standing at an opening and explained in German that I was a Ukrainian who was accompanying a Jewish girlfriend. He believed me and... let me go!

Once free, I started to think what to do next, and where to go. Instinctively, I ran back to my home, but the janitor told the police that I had run away from Babi Yar. But, thank God, I succeeded in running away from my persecutors. By good fortune I met a girl, Rose, who also had run away from Babi Yar. Together we tried to reach the front line and after a few weeks, full of unbelievable obstacles and danger, we finally achieved our objective.

Forty one years have passed by and I cannot forget that terrible day, when my mother and dear sister were killed. Their only crime was that they were Jewish.

I was extremely happy to learn that somewhere far away from us, on the other side of the ocean, there are people trying to memorialize our relatives and friends who were killed in Babi Yar. Please, inscribe in your Book of Remembrance the names of my mother, Batasheva Riva, 36 years old, and my sister, Batasheva Liza, 17 years old.

My deep gratitude and many thanks to all those who are helping to publish this book.

Genya BATASHEVA

147, Enthusiasts St. 51, Apt. 106
Kiev, USSR

the vase higher, he continued:"If you examine the earth carefully, you will find shoelaces from a shoe belonging to little Sarele who was struck down together with her mother. Look carefully and you will see tears streaming down an old woman's face. Look deeply and you will see your father praying 'Sh'ma Yisroel' with his eyes raised to the sky, waiting for rescue from a good angel. Listen carefully and you will hear the thunder of the guns in the hands of the heroes of the Warsaw Ghetto fighting the fascist murderers. Listen intently and you will hear the chant of the martyrs deported from the ghettos as they were marched to the death camps:"Never say that this is your last road." Look further and you will see that the earth is soaked with blood, the earth is trembling... It is the last breathing of our martyrs who gave their lives for us, for you, my friends, from the Kiev State Jewish Theatre, so that we may continue our work for our Jewish nation, our Jewish culture, our Jewish language."

Mikhoels then picked up a handful of earth from the vase and continued:"I brought you a vase of earth from Babi Yar. Throw in the seeds of flowers. They will bloom as symbol of the new flowering of the Jewish people whom Hitler sought to annihilate and obliterate from the face of the globe. In spite of him, we live and will continue to live.We, the Jewish artists, no matter whom we represent: Tevye the Milkman, Shimele Soroker, Hirsch Leckert or Bar-Kochba, we will always have before us this sample of Babi Yar earth, which calls to us and demands of us, despite our enemies, that we continue to live forever."

Thirty-seven years have passed by and the inspiring words of the great Shlomo Mikhoels are still with me, with the same vividness...

Shimon KIPNIS

A CRYSTAL VASE OF EARTH FROM BABI YAR

For months after the liberation of Kiev, there remained many traces of the war: walls left naked from burnt-out houses, deep holes from bomb blasts, and pale, emaciated people, still afraid they might see a fascist face. As yet, there was no electric power and the city remained dark. Kreshchatnik, the most beautiful part of the city, seemed to me like an abandoned cemetery.

In the spring after liberation, however, there was a busy and bright spot: the theatre of musical operettas, where survivors of the war planned to celebrate the 25th anniversary of the Jewish Theatre of Kiev. (This theatre had been moved to Chernovitz and was never returned to Kiev because it was destroyed by Soviet authorities in Chernovitz together with all leading figures in Jewish cultural life.) For the first time since the end of the war, we had the opportunity to hear voices in Yiddish. From Moscow arrived a delegation from its Jewish Theatre under the leadership of the great Yiddish actor and director Shlomo Mikhoels. They had come to greet their fellow artists and Jews in Kiev. There were many heartfelt speeches, but the most impressive was the speech of Mikhoels, which I will remember to the last day of my life.

With swift steps, Mikhoels walked to the podium holding a crystal vase in both hands. Everyone wondered why the vase was full of some black substance instead of flowers, but it became clear as soon as he began to speak. "Before coming here," he said, "to greet our friends and artists from the Jewish Theatre of Kiev, we bought this crystal vase and went to Babi Yar. We filled up the vase with earth from Babi Yar, the same earth which heard the cries of our fathers and mothers, brothers and sisters, the little children, boys and girls who never grew up, who perished at the hands of the fascist beasts." Raising

given a formal document describing in detail our crimes. Now, when I read it (see photocopy), I saw black spots before my eyes. The charge was not only of "trampling the lawn" at Babi Yar, but of "trying to destroy the lives of members of the police." I understood that this document would be kept in the Soviet files and some day it could be used against me for a more severe punishment. I refused to sign my name. The guard explained that a full investigation and clarification would take a few days. Meanwhile, I would have to return to the cell. However, I was fully aware that on the other side of the door, my wife and children were waiting for me. I cursed the official demands, and signed my name, took the document and went out to an ambiguous freedom.

Shimon KIPNIS

did not trample lawns not only because of our upbringing, but because there were no lawns, not even plain grass at Babi Yar due to the late spring.

Of course, we refused to admit to this terrible "crime," but the magistrate was not interested in our testimony. He had received an order and meant to obey it. An official accusation was speedily prepared and we were transferred under strict guard to the court of the Shevchenko district of Kiev. The "trial" was conducted by one judge without a jury, but with two "witnesses" – two policemen who confirmed the accusations: trampling on the lawn. The court procedure was swift. Three women had to pay a fine, but the men were sentenced to from 10 to 15 days in jail. Those who served in the war received a sentence of 10 days; the rest, 15. From the courtroom, the men were transferred to the Lukyanovska prison where our hair was cut short. We were put into a small dark and dirty cell already occupied by 18 drunkards and hooligans. In this stinking cell there was nothing but two rows of wooden beds and a bucket. No mattresses, no pillows, no blankets...

Early in the morning we were given some soup for breakfast and then sent outside to work, but after a while, those of us accused of the crime of trampling the lawn were returned to the cell. Perhaps the government was afraid of our anti-Soviet propaganda... Once back in the cell, I had the opportunity to learn more about my immediate comrades. I knew, of course, that they were innocent. Beyond that, I could not help observing their lack of knowledge of Jewish history, so I decided to introduce them to several classics of Jewish literature: Mendele Mocher Sforim, Sholem Aleichem, Peretz. I told them a little about the Soviet Jewish writers who had been killed during Stalin's Black Years: Itzik Fefer, Dovid Hofshteyn, Leib Kvitko, Peretz Markish, David Bergelson, and many others whom I knew personally. But the lack of fresh air finally took its toll and we proclaimed a hunger strike. We would go to work only if we had fresh air to breathe. We put our grievances on paper in the prescribed form and gave it to the officials. Eventually, we returned to work.

After ten full days and nights in prison, five of us were released after signing our names to a huge document and being

FLOWERS AND TEARS

It happened that on April 11, 1972, in Kiev, we learned through a foreign broadcast that a day had been set aside to memorialize the murder of six million Jews who had been killed by the fascist monsters. We reflected: how shall we, the Jews of Kiev, participate in this commemoration? Where shall we go, where assemble, when, in a city of 300,000 Jews, there is no Yiddish cultural center or Jewish club? The best place, we finally decided, to pay tribute to the Jewish victims would be the very place of their annihilation: Babi Yar.

One day, later that month, from all corners of the city, people came in family groups and pairs, silently, with their heads lowered, fresh flowers in their hands. At the ravine of Babi Yar, they placed their flowers and wreaths on the earth drenched with the blood of families and friends. Silently they wept. No one spoke. Each knew what the others were suffering. And people kept coming to Babi Yar, like an endless stream.

Caught by surprise, the authorities were apprehensive and sent police to the area. Quickly they began to disperse the mourners. Nor did the "guardians of order" hesitate to use force. Ten couples were picked at random and pushed into police cars. The others dispersed. But on the empty ground at Babi Yar rose a mountain of flowers, washed by human tears — a presence the police could not destroy.

Among the arrested, in addition to my wife and myself, were the electrical engineer Lazar Slucky and his wife and sister, the geo-physicist Samuel Nurenberg, the military engineer (Reserve Major) Michael Nayshtil, printer Isaak Kaplun, and a young tool-maker from the Artema factory, Igor Ingerman. They brought us to the police station, threw us into a cell, and, as usual, started the questioning late at night. We were accused of "trampling the lawn at Babi Yar," — an absurd charge. We

rers, who shot 70,000 Jews, were hanged. Among the hanged Germans was the general who gave the order to kill Dina Pronicheva for the crime of being a Jew.

Dena Pronicheva's story is a living account from the hell that she lived through.

Shimon KIPNIS

up together with your children, and this means kaput . I will take you in my car wherever you want to go. The time is short. Let's go!"

Where to go? Who will accept me with two small children? But Albert would not let me think too long. He put me and the children in the car and also some food, and we started on the road to Belaya Tserkov, where a close friend, also an artist from the theater for teenagers, lived. When we arrived there , she was not home and nobody knew how to reach her. Albert took us to a Volksdeutsch and told him that we were his very good friends and that every Sunday he would visit us, bringing with him a lot of food. Albert then said good-bye to us and left...

This ends the story, which I heard from Dina Mironovna Pronicheva, who ran away from Babi Yar on September 29, 1941, and remained alive by a miracle. Actually this was not the end of her story. For two days in a row, she told me what she went through during the German occupation. On the third day of this terrible story of a woman-hero, who succeeded in saving her two youngsters, she collapsed and was taken to a hospital, from which she never returned. In a casket she looked like a young, beautiful girl — the skillful work of the make-up man from the theater for teenagers in Kiev. Hundreds of friends paid tribute to this wonderful woman, among them her daughter and son with their children. Dina was the last victim of Babi Yar. She was buried according to her wishes, in a Jewish cemetery.

Dina Mironovna could not tell me all the details... hounded not only by the Germans but Ukrainians, to the point of madness. Throughout the German occupation she felt like a hunted animal, facing threats all the time.

She did not have enough time to tell us how she was a witness in court at a trial of German officers involved in the Babi Yar slaughter. She recognized the Nazi general who had carefully examined her passport and said:" Dina is a Jewish name. Take her away!"

In spite of him she remained alive. In spite of him she was standing with her two rescued children in a cold autumn day in 1944 on the Kalinin Plaza in Kiev where German murde-

knew that I was a Jew. "It will be better for you," finished the manager, "if you stop coming to us." His voice was rather sympathetic, but I lost the soup and bread, which the children expected to receive every evening. I was in despair. I did not think so much of myself, but what will happen to the children? To look for another job was almost impossible facing all these questions:"Who are you? Where do you come from?" And I did not have a passport... The only official document in my possession was my union card, which I had found some time ago in my mother-in-law's house.

But God to whom the old woman prayed, when I ran away from Babi Yar, was extremely good to me. It is impossible to explain how, within the next two days, I got a job as a dishwasher in an exclusive café for Germans only. And we lived again. I collected all the food from the tables left by the Germans in a large saucepan, which was very handy, and the children were satisfied. And then, something happened to me, which is very hard to describe. A high ranking German officer, a very nice fellow, started to court me. In spite of my many efforts to stay away from him, I was more afraid of him than of my death. He started to accompany me on my way home, and I was terribly afraid to be seen with him on the street. Once he came to me late in the evening, bringing with him bread, canned food and a huge piece of pork. He started to visit us very often, always bringing something to eat. The children loved him very much, because he played with them and amused them. But I was very much afraid of him, and he felt my resistance. In time I found out that he was called Albert and once he said:"Do not be afraid of me. I am not like the other Germans. I am entirely different. You may believe me." And I did believe him. He continued his frequent visits and gifts of food, even sweets for the children. I never asked him where he got all this food. He became a friend of the family and a very dear friend to the children.

But this idyllic life soon came to an end. Once Albert arrived in his old car and said:"Marinka, collect the children as quickly as possible and go with me. Somebody denounced you to our headquaters saying that you are not a Ukrainian but a Jew. I did not know this. Tonight they will come to pick you

his arms. I let him in as quickly as possible, explaining to the old man that these were the children of my younger sister, who was killed during the bombardment.

"Nu, nu," said the old man, "Let them stay with us. They will eat what we eat, they will not disturb us." After feeding my children, I put them to bed and walked out from the hut with my husband. Standing at the porch he told me that he had run away from a German concentration camp and that that morning two policemen accompanied by two German soldiers had searched their house. They knew that the children were Jewish because of their Jewish mother, and they even knew about my recent visit with the children. They wanted to take the children away, but he asked them to wait another day, when their mother was expected to visit the children again, so they would then have both: the mother and the children. "As soon as they left," continued Nikolay, "I grabbed some clothes for the children and brought them to you." Nikolay and I both wept. Then he tried to calm me down. When it got darker we parted and Nikolay went back to his mother. I cried through whole night long, thinking only how to save the children.

Three days passed by and my mother-in-law came to us again. This time she told me that when Nikolay returned home he had to face two policemen and a German soldier who demanded to know where the children were hiding. When he refused to disclose the place, they took him out to the street, called all the neighbors and killed him instantly. One policeman said: "This is nothing. We will find the Zhidovka with her offshoots and we will kill them like dogs." This was how my husband, Nikolay Pronichev, an honest Russian, the father of my children, was killed.

A few days later, the old man passed away. The supply of food, which was supposed to last to the new harvest, was almost gone, and I started to think about any kind of work to save the children. I was lucky enough to get a dishwasher's job in one of the restaurants. Every day after work I brought two plates of hot soup to keep the children alive. A few days passed by when the restaurant manager called me to his office. He told me that he knew of my work in the theater for teenagers and

food till the next harvest. Go down to the basement and you will find potatoes, cabbage, carrots, groats. In the hallway you will find a goat. Take good care of her and we will have fresh milk every day. I am old and sick and have no family. Everything will be yours when I pass away."

I thought that the same God mentioned by the old woman who saved my life brought me to this house and to this old man. First of all, I completely covered the only window in the little hut, lighted the lamp and started to heat a tea-pot full of water. Then I served the old man a glass of hot, sweet tea. I sipped slowly my glass of tea, enjoying it enormously. The tea had the taste of a strong and sweet wine.

Thus I became the housekeeper of this little hut. My fluent Ukrainian and my behavior convinced all our neighbors that I was a farmgirl. On the third day of my new role as a housekeeper I asked the old man for permission to go to town, hoping to find some relatives from my village and basically to find out what had happened to my two small children. With the greatest caution I left the hut, trying to avoid my neighbors, and after reaching the town, I went straight to my mother-in-law's house. She was not at home. I found my children and crushed them to me. Tears flowed profusely. When my mother-in-law returned home she was astonished to see me alive. She was sure I had been killed together with my mother at Babi Yar. She called me to the kitchen and said:"Get out of here immediately. The police were here already twice, but I convinced them that these children belonged to my younger sister, who was killed during the last bombardment." I kissed my little children and returned to the old man, leaving my address and asking my mother-in-law to bring the children to me in case of an emergency.

After a few days my mother-in-law came to me and said: "Do not come to us anymore. One of our neighbors saw you coming out from our house and recognized you."

Two weeks passed, and I was afraid to find out what was going on and how my children were. One more week passed by, then on a rainy Sunday afternoon somebody knocked at the window. When I pulled aside the curtain, I almost fainted. There was my husband Nikolay, holding our two children in

I said good-bye to my savior and walked to Darnitza where I reached one of my best friends, Natalya, with whom I worked in the theater. It took quite a while till Natasha recognized me. She asked me to take off my clothes and take a good rest, but I felt from the beginning some coolness and strangeness. As soon as we finished our meal, she said:"Dina, I have to be very frank with you and to warn you that you cannot stay here long. My husband, Andrey, has deserted from the Russian army, and is full of hatred toward the Soviet government and the Jews, who created this form of government. I am afraid that he will denounce you; you better go away." And so I went...

Outside it started to rain; and standing under a tree, I began to think of what to do next. Where to go? All my Ukrainian and Russian friends lived far away, in center city, and I would not have enough time to reach them before curfew. The rain came down harder and harder. On the other side of the street, I noticed a large poster with huge letters:"Whoever gives shelter to the communists and the Jews will be shot on the spot." I crossed the street and noticed alongside the official poster a small piece of gray paper with an ad:"An elderly person will give shelter and free meals for helping to run the household." I grabbed the paper with the address on it and after two hours of wandering I finally found a little old hut, far from human eyes. This was what I was looking for. I knocked at the door a few times and finally decided to open it. In the corner of the room I noticed an old man in bed, covered with few blankets. It was dark, rough and cold...

"Who came in?" asked the old man.

"I read your note."

"All right, but where do you come from?"

Now I lied again. "I am from a nearby village called Andeyevka. The Germans destroyed our house and killed my family. I came to the city and here I read your announcement and came."

"What do they call you?" asked the old man more loudly.

"They call me Maria, Marinka."

"So take the matches from the table and light the lamp, and then we will drink tea. Be a housekeeper. We have enough

away from Babi Yar," and I heard an angry voice:"Go away immediately. I do not want to know you." And I went running as fast as I could.

As it was getting lighter, I was afraid to be caught by the Germans. I approached another house, knocking at the door softly. An old woman opened the door and seeing me in my bloody nightgown, she became panicky and shouted:"Who are you? Where are you from?" I answered:"Do not be afraid, I am not a devil. I am a human being." And here for the first time in my life I lied, saying:"I am a Ukrainian who went with my best friend to Babi Yar. I ran away to save my life." The old woman took me inside, helped me to wash my dirty body, gave me a clean nightgown, a skirt, blouse and an old pair of shoes. I looked at myself, wondering:"This is a real Ukrainian." The old woman also gave me a glass of hot milk, a large piece of homebaked black bread and told me to rest. After I finished my simple meal, I embraced her tightly and we both cried bitterly... After drying her eyes with her apron, she said: "Daughter mine, I know exactly who you are, but we all are God's children. I hope that my good deed will bring back my son who is now at the front. But you cannot stay here because the policemen and their wild dogs are searching our houses every day. They are looking for Jews because they are being paid to turn them in. Rest a little and then try to reach our lines. God shall guide you and be with you always."

I felt very relaxed and realized that there are people ready to help others. The old woman prepared a sofa-bed for me and covered me with a blanket. She left the house and I fell asleep. But I could not sleep long, having terrible nightmares, seeing vividly all of yesterday's madness. I could still hear shots and from far away soft cries of little children. Who knows where my children are? Did my mother-in-law save them? But there was no time to think about that. I began thinking about the old, honest woman, who could be an innocent victim for helping me. I decided to move again. Looking in a mirror I saw the face of an old woman, with completely gray hair. I put soot on my face to look older and covered my head with a scarf exactly as it is done by old Ukrainian women.

the air coming. When it became absolutely silent, dead silent, I brushed away the sand from my eyes and my body and with all my force started to climb from the huge hole.

I was among thousands and thousands of inert corpses and I became terribly frightened. Here and there the earth was moving – some of the buried were still alive. I was looking at myself and I was terrified. My thin nightgown, which covered my naked body, was red from blood. I tried to get up, but I was very weak. I started talking to myself:" Dina, get up, run away, run to your children", and with all my might I started to run when suddenly I heard shots. I fell down pretending to be killed. After a long while I started to run again in the direction of a huge mountain surrounding the huge ravine. Suddenly I felt some movement behind me and was frightened, but after a while I turned around and heard:"Tetenka. Do not be afraid. They call me Fema. My family name is Shneiderman. I am eleven years old. Take me with you. I am very much afraid of darkness." I came nearer to the boy. I embraced him wholeheartedly and I cried softly and the boy pleaded:"Do not cry, tetenka."

We started to move in deep silence, trying to reach the end of the ravine, helping each other, finally reaching the very top of the huge hole. But when we started to run we heard shots again and we fell down to the ground, afraid to say a word. After a long while I embraced the boy asking him how he felt, but he did not answer. In the deep darkness I started to check his arms, legs, his head. He was motionless – there was no sign of life. I lifted myself to look into his face. He was lying with his eyes closed. I tried a few times to open his eyes, then I understood that the boy was dead. Most probably the shot I heard a few minutes earlier had finished his life forever. I kissed the cold little body, lifted myself with all my strength and started to run as fast as I could, leaving behind me this horrible place called Babi Yar. I permitted myself to stand straight to my full height and suddenly I noticed in the darkness a little house. A cold chill penetrated my whole body but I overcame my fear and I silently approached the window, knocking delicately. A half sleepy voice of a woman asked: "Who is there? What do you want?" I answered:"I just ran

animals. I saw a young naked woman feeding a naked baby with her breast, when a Ukrainian policeman grabbed the infant and threw it into the ravine. The woman tried to save her baby, running toward the child, but she was killed instantly. This I saw with my own two eyes. I would never believe that this could happen. How can anyone believe it?

The German who ordered me to wait guided me to a high ranking officer and showing him my passport said:"This woman claims to be Russian, but one of the Ukrainian policemen knows her to be a Jewish woman." The officer examined my passport for a long while and in a harsh tone said:"Dina is not a Russian name. You are Jewish. Take her away." The policeman ordered me to undress and pushed me towards a hole where a new group was awaiting their destiny. But before the shots were fired, probably from great fear, I jumped into the hole on top of dead bodies.

In the beginning, I could not realize what was going on. Who I am? How did I reach the hole? I thought that I lost my senses, but when a new wave of human bodies started to fall down into the hole I suddenly understood the whole situation with sharp clarity. I started to examine my arms, legs and my entire body just to make sure that I was not wounded at all, and I remained motionless, like a dead person. I was surrounded by dead and gravely wounded people, when I suddenly heard a baby's cries:"Mamochka." It sounded like my own little daughter and I cried bitterly, not able to move. I still heard, from time to time, machine guns and bodies falling one on top of the other. I tried with all my force to push aside the falling corpses to have enough air to breathe, but doing this at long intervals, not to be noticed by the policemen standing outside the huge hole.

Then, in time, everything stopped and there was absolute silence. The Germans were checking the big hole, shooting from time to time, when they noticed some movement, killing the badly wounded but still-alive victims. On top of me was a body of a man, and although he was very heavy, I somehow supported him till the Germans passed this part of the big hole. Then suddenly I saw the earth falling down around me. I will be buried alive! I closed my eyes holding my arms high to keep

holding the woman's dress, trying with his little feet to keep up. Old and sick women were loaded in farmers' wagons filled up to the top with sacks and suit-cases. Little children cried; elderly people, who could hardly follow the crowd, cried silently. Russian husbands escorted their Jewish wives, and Russian wives escorted their Jewish husbands. We marched from the early morning till late in the evening – three days in a row...

Approaching Babi Yar we heard machine guns and terribly inhuman cries. I did not want to tell my mother what was going on. She was marching silently all the time, but I believe she realized what was happening. My mother, a medical doctor, a pediatrician, was a very intelligent and wise person. When we entered the gate of the camp, we were ordered to give up all our documents and leave all our baggage, especially our jewelry. A German approached my mother and with all his force pulled off the golden ring from her finger. Only then did my mother speak:"Denochka, you are Pronicheva, you are Russian, go back to your little children. Your life is with them." But I could not run away. We were surrounded by German soldiers with machine guns, by Ukrainian policemen with wild dogs, ready to bite anyone trying to escape. I embraced my mother and with tears in my eyes said:"I cannot leave you alone. I will stay with you." But she shoved me away, ordering with a strong voice, "Go away immediately." I went to a table at which a heavy-set German was checking all documents and I said softly:"I am a Russian." He carefully examined my passport when one of the Ukrainian policemen said:"Do not believe her. We know her well. She is Jewish." The German asked me to wait on one side.

I was shocked to see how every few minutes a group of men, women and children were ordered to disrobe and to stand on the edge of a long ravine and... then were killed by machine guns. I saw it with my own eyes, and although I was standing far away from the ravine, I heard terrible cries and children's soft voices:"Mama, mama." I stood there paralyzed, thinking how could people be treated worse than animals and brutally killed for the only crime that they were Jewish. Suddenly I fully realized that the fascists were not human beings but wild

GREETINGS FROM HELL...

They call me Dina, Dina Mironovna Wasserman. I was raised in a poor Jewish family, but my upbringing was in the spirit of the Soviet ideology based on internationalism rather than nationalism, which could not have any place for any prejudices. So I fell in love with a Russian youth, Nikolai Pronichev, whom I married, becoming Dina Mironovna Pronicheva, giving my nationality in my passport as Russian. We lived in love and happiness for some time and I gave birth to two children, a boy and a girl. Before the war I was an artist in the special theatre for the teenagers in Kiev.

On the second day of the war, my husband was sent to the front line and I remained with my two little children and with my old, sick mother. On September 19, 1941, Hitler's army occupied Kiev and from the very first days started to annihilate the entire Jewish population. Rumors, passed from one to another telling us terrible stories of persecution and killings of the Jews were confirmed officially a few days later by posters placed on each corner:"All Jews from Kiev should come with all their belongings to Babi Yar immediately. Whoever will not obey the order will be killed in the spot."

We did not have the slightest idea where Babi Yar was, but we understood that nothing good would come of it. I dressed my children, the girl, three years of age, and my boy, five, and took them to my Russian mother-in-law. Then I, with my old, sick mother went to the road to Babi Yar following the Germans' last order. The Jews by the thousands were on the way to Babi Yar. Alongside us marched an old Jew with a snow white beard, with his tallit and tfilin, praying constantly and reminding me of my beloved father, who used to pray the same way. In front of me was marching a young woman with two children in both her arms. A third child, a little older, was

Yiddish or Hebrew inscription, there immediately appeared some youngsters who confiscated the wreaths. Those who tried to put a Jewish inscription on the stone were arrested and on the same day sentenced to 10-15 days in prison for "hooliganism." The author of this account was sent to jail in Lukyanov to a dark stingy cell together with drunkards and ruffians.

Once, a few men tried at one of these meetings to put candles over the wreaths. Quickly official helpers grabbed the candles and trampled them on the floor. And, again, Jews were jailed for "disturbing the peace."

The official stone remained for twenty years, when finally, under the pressure of foreign public opinion, the authorities were forced to erect a monument. But somehow from many outstanding expressive phrases only the following words were chosen: "Here about 100 thousand Soviet citizens were killed at the hands of German occupiers in 1941."

Again, not a word about Jews. The word "Jew" frightens and irritates Soviet leaders. Yet this place where the monument stands became a holy place visited all year around by thousands of visitors to honor the memory of innocent old and young, men and women, killed only because they were Jews. And this place will remain sacred forever.

A. MYASTKIVKER

who lost their minds, crying constantly and calling somebody... Others silently prayed Kaddish . Many fell to the ground saturated with blood of their dear relatives and friends, and cried, cried, cried...

Every year on the 29th of September, hundreds and thousands of people come here, regardless of weather, to pay tribute to the dead. They come in deep silence, afraid to talk. All of them want a monument erected for the Jewish victims of Babi Yar. Some of them have tried to collect signatures on petition to the proper authorities to get permission to do this at their own cost. But many visits and interventions with various offices have been fruitless. "We will erect such a monument of our own," they decided...

Once, when there was a great crowd, a spontaneous meeting was organized. There were angry speeches by the well-known Russian writer Victor Nekrasov, the Ukrainian journalist Ivan Dziura, and the Jewish journalist Yehil Hirman. Everyone spoke in his native language. This was the first and the last meeting in Babi Yar where people said exactly what they thought.

The next day the speakers were called to the headquarters of the Communist Party and warned sternly about such activities in the future. The government had decided to convert Babi Yar into an amusement park with a platform for dances and a playground for children. This was the greatest blasphemy. But thousands of strong protests compelled the authorities to abandon this crazy idea. Finally, after twenty years, on the place where the mass shooting took place, a huge stone was installed with the following inscription:"Here will be erected a monument for Soviet citizens who perished during the occupation of the German army in the years 1941–1943." There was not a word that 70,000 Jews also were killed. To avoid spontaneous meetings, the government decided to call a meeting every September 29 and, of course, all speeches were written and approved in advance. Among the orators there was also a Jew,who denounced the Israeli "aggressors" and their American helpers in Russian. And, again, not a word about 70,000 Jews killed in Babi Yar. The authorities permitted visitors to place flowers and wreaths on the stone, but if somebody wanted to attach a

were placed machine guns. The Nazis watched the P.O.W.'s all the time, day and night.

On September 19, 1943, the prisoners of war, under armed escort, went to Babi Yar. Only then they understood their job: to dig up the bodies of the Jews shot in September 1941. Removing the earth, they found thousands of bodies. This dreadful picture made some of the prisoners of war insane. The corpses entwined together had to be separated with forks. From 4 o'clock in the morning till late at night, 300 prisoners of war worked at Babi Yar without stop, burning the bodies. On each row of wood they put two thousand corpses and poured on gasoline. Gigantic bonfires burned day and night, burning 70,000 corpses. This hellish work lasted ten days. The Nazis then forced the prisoners to smash the remaining bones, to mix them with sand and spread the ashes around. To inspect the results, Heinrich Himmler, SS chief, came from Berlin.

On September 28, 1943, when the work was finished, the Nazis ordered new bonfires to be started. The prisoners of war understood that this was their last day. The Nazis now planned to kill and burn the witnesses of their bestiality. But the prisoners were aware of their destiny from the beginning and prepared to run away. They accumulated a lot of iron, scissors and knives, and, helping each other, they removed their chains. At dawn, on September 29, 1943, exactly two years after the mass execution of the Jews from Kiev, they ran away from their huts in different directions. At first, the SS were confused and bewildered by the sudden escape, but soon began using machine guns and killed 280 men. These were the last victims of Babi Yar. Only 12 prisoners survived, 12 witnesses of the last Babi Yar tragedy. But... not exactly so.

When the war ended, the Jews from Kiev started returning from the front and from evacuation. With their heads down, they came to Babi Yar to pay tribute to their relatives and friends who had lost their lives because of Hitler's monsters. At that time, in the first days of liberation of the city of Kiev, they could see skulls and bones mixed with earth, a shoe with rotted human flesh, children's sandals, galoshes, toys. They also saw iron bars, dug out of the nearby Jewish cemetery, used for ovens to burn the corpses. Here you could see people

doomed. Those at the gate, at the end of the street, could not see the tables. From time to time a group of 30-40 people, accompanied by armed soldiers, were "registering"; all documents and jewelry were removed. Documents were left on the ground. In a short time the whole area was full of piles of passports, union cards, papers...

The Nazis ordered people to undress completely: men, women, children, old folks; there were no exceptions. Clothes were sorted and put neatly in place. From naked people, men and women, rings were forcibly removed. In groups of 30-40 people, the executioners placed them on the edge of a deep ravine and shot point blank. Bodies fell. Little children were pushed down alive. Many, approaching the place of execution, lost their minds. This went on for three days, three terrible days.

The Nazis and police, after the first killings in Babi Yar, began looking for new victims. Hundreds of Jews, who escaped the Babi Yar killing, met death in their own apartments, in the river Dniepr, in the ravines of Pecherska and Demiovka or were shot on the street. The Germans thoroughly searched the documents of all remaining people, especially these who looked like Jews. Suspects were killed arbitrarily. The police ripped floors, checking basements and caves; suspected places such as garrets, attics and flues, were blocked with cement.

Yet a few Jews saved their lives by running away from Babi Yar. Fate saved their lives to give humanity testimony of witnesses, the truth of people returning from hell. One of these was Dina Mironovna Pronicheva, whose testimony appears in this Memorial Book.

When the Red Army was approaching Dniepr River two years later, an order came from Berlin to the Nazi command: "Destroy the bodies of the Jews killed at Babi Yar. Cover all traces of this action." In the autumn of 1943, the Nazis foresaw the retreat from the USSR and tried to destroy all traces of the mass killing at Babi Yar. On August 18, 1943, the Nazis selected from the camp in Syretzk 300 prisoners of war, fettered them in chains, and sent them under strict convoy of SS officers to Babi Yar. They were housed in special previously prepared huts near Babi Yar. Around the huts

promising to get full revenge.

On September 27 and 28, new posters appeared on the houses in Kiev in two languages, in Russian and Ukrainian: "Jews of Kiev and suburbs: on Monday, September 28th at 9 a.m., you have to appear with all your belongings, money, documents, jewelry and warm clothes at Dorogoshotskoy Street near the Jewish cemetery. For failure to appear – death. For hiding the Jews – death. For occupying Jewish homes – death."

There was no signature on the poster condemning 70,000 people to death. This was how the mass executions at Babi Yar started. This was the beginning of the slaughter of six million Jews.

At dawn September 29th, the Jews of Kiev from all corners of the city started to move slowly, in the direction of the Jewish cemetery, at Lukyanovka, in the vicinity of Babi Yar. Many believed that this was only an evacuation to small provincial towns, but others believed that Babi Yar meant death. Many preferred to commit suicide. Many families baked bread for the journey and sewed special traveling sacks. Supporting each other, old men and women rented small two-wheeled cars. Mothers held youngsters in their arms or pulled little strollers. People walked loaded with bags, suit cases, and boxes with children alongside their parents. Teenagers left everything at home. Elderly people took as much as they could. Many were supported by their grandchildren. The paralyzed and sick were carried on stretchers, on blankets and linen sheets.

Thousands of people marched in one big stream from early in the morning till late at night. On the sidewalks stood policemen and soldiers. The procession of death went on for three days. People were walking, stopping, embracing each other silently, parting, praying... The city became silent. To Lvov street, like rivers to the sea, poured crowds from Pavlova Street, from Dimitrevski, Nekrasovski... After Lvov Street began Melnus Street, then an open deserted road and a ravine with steep slopes.

This was Babi Yar. We heard a swelling murmur mixed with moans and sobs. Under open skies there was set an official area with long tables. In front of them were long lines of the

WE MUST NOT FORGET

The German army entered Kiev on September 19, 1941. The same day they started to rob stores and arrest people at random, putting them in large, heavy trucks and taking them out of town somewhere; nobody from those arrested returned home. The Jews lived in anguish all the time, day and night. The Germans jeered and bullied Jews, ordering them to dance in the middle of the street, beating them severely and finally forcing them to load heavy chests on the trucks. Those unable to work fast were again beaten with rubber clubs.

Life in Kiev became intolerable. The Nazis seized homes and property, plundered whatever they liked and took the residents away to unknown places. On September 22, 1941, the Germans intensified the beating of the Jews on the city streets, in open markets and anywhere they could find Jews. The Gestapo arrested Jews in masses, and after checking their passports they took them to the police station or the Gestapo headquarters, killing them on the spot. The same day, on each street corner, posters in Ukrainian announced that communists, commisars and partisans would be exterminated. For each communist or partisan, an award of 200 rubles was offered, but the Germans were killing not only communists and partisans... On the third day of the German occupation, the Dniepr River was full of men's, women's and children's bodies.

On Friday evening, September 26th, and Saturday the 27th, Jews who went to synagogue never returned home. The Nazis with the help of the Ukrainian police surrounded the synagogues and took the Jews away. A few days later more bodies were thrown into the river together with the Jewish prayer books and little sacks with religious objects. For six evenings the sky was illuminated by gigantic fires. Kreschatik was burning. The Nazis accused the Jews of setting the fires,

Yar to justice. But the trial received little world-wide notice and almost no coverage at all in the Soviet Union. The memory of Babi Yar for Jews was being extinguished except for the annual vigils and memorial services conducted by courageous Soviet Jews who continued to gather despite the harrassment of officials. An official Soviet monument was raised at Babi Yar in 1976, but it makes no reference to Jews, who were the prime victims.

In recent days, disseminated over many lands, obscene propaganda has been spreading the lie that the annihilation of six million Jews during World War II is a myth created by the Jews themselves. Thus, there is special significance attached to each authentic witness among survivors of the Catastrophe, who saw with their own eyes the massacres of little children, old women and men, the blind and deaf, unable to resist their tormentors, who were killed only because they were Jews.

Now for the first time, largely through the persistent efforts of Mr. Shimon Kipnis, a writer who recently emigrated from the Soviet Union to Philadelphia, together with the cooperation of many individuals mentioned in Acknowledgments, we have the names of two thousand Jews who perished at Babi Yar. These are precious names inscribed for all time. Other volumes will follow as more names are obtained. We shall keep the flame of their memory burning forever.

Nora LEVIN

Professor of Modern Jewish History and Director Holocaust Archive, Gratz College, Philadelphia. Author, The Holocaust: The Destruction of European Jewry, 1933–1945.

make similar changes until it became a truly "Russian" work.

Meanwhile, the Babi Yar site had undergone many transformations. A dam had been built and the ravine turned into a huge lake, but in 1961 the dam collapsed under tons of water and mud after torrential rains. Plans for a sports stadium were made and then abandoned. Bulldozers flattened the area and apartment houses were built nearby. But Jews continued to come each year on September 29th to hold memorial services and say kaddish; each year Soviet police and KGB dispersed them and sent some to jail. Jewish resistance did not stop, however, nor did efforts to build a monument to the Jewish dead. Then in August 1966, the liberal literary monthly Yunost started a three-part serialization of a powerful documentary novel by Anatoly Kuznetsov, called Babi Yar. Kuznetsov had gone to Babi Yar with Yevtushenko and realized that he himself had been there as a child. His memories of the German occupation of Kiev, his visits to the ravine with a playmate, numerous eye-witness accounts of the executions and official documents make up the body of the book. (Later, while in London, Kuznetsov wrote an even less censored account.)

The book, at first, received glowing critical acclaim, even though the overwhelming evidence of Jewish martyrdom was stressed. The editors of Literaturnaya Gazeta also published a letter from one of the few survivors of Babi Yar, Dina Mironovna Pronicheva. Plans for a memorial were again discussed. Sculptors and architects were put to work on a monument in time for the 50th anniversary of the Revolution but they were to exclude all references to the Jewish dead. Then, in August, 1967, Kuznetsov's book came under critical fire — following the Six-Day War, Israel's victory and a shocking setback for Soviet diplomacy.

In October 1968, in Darmstadt, West Germany, the tragic events at Babi Yar were again described at a trial of eleven defendants implicated in mass killings there and in other parts of the Ukraine. One hundred and seventy five witnesses gave testimony over a fourteen-month period. The murderers were given sentences ranging from nine to fifteen years — the last official effort to bring the criminals of Babi

Booted aside, weak, helpless, I, the child
Who begs in vain while the pogromchik mob
Guffaws and shouts: "Save Russia, beat the Jews!"
The shopman's blows fall on my mother's back.

O, my people, my own Russian fold,
Believers in the brotherhood of man!
But dirty hands too often dare to raise
The banner of your pure and lofty name.
I know the goodness of my native land.

How vile that anti-semites shamelessly
Preen themselves in the words that they debase:
"The Union of the Russian people."...

The poet also tries to identify himself with the age-old sufferings of Jews throughout history and laments the absence of a memorial:

No gravestone stands on Babi Yar:
Only coarse earth heaped roughly on the gash...

On Babi Yar weeds rustle; the tall trees
Like judges loom and threaten...
All screams in silence; I take off my cap
And feel that I am slowly turning gray...

The poet was acclaimed by youthful audiences in dozens of readings of the poem, but was denounced in the Soviet press and by Khrushchev for slandering the Soviet people and concentrating too narrowly on the suffering of Jews. Critics challenged the view that Babi Yar represented the martyrdom of Jewry and stressed the Fascist genocidal plans for the entire Slavic people. These arguments surrounded numerous discussions of a Babi Yar memorial in the period of the publication of the poem. Extreme pressure was exerted upon Yevtushenko to make certain changes in the poem and he finally had to relent. Dmitri Shostakovich, whose 13th Symphony included a choral setting of "Babi Yar" was also severly criticized and had to

ledged officially by the regime. The government refused to admit that Jews were singularly marked out by the Nazis for physical annihilation. During the war, Ehrenburg had written about the wholesale destruction of Jews and the heroic exploits of Jewish soldiers and partisans in Red Star. The reports of Yevgeny Kriger in Izvestiya covered some of the atrocities, including those at Babi Yar. But after the war, as the Cold War froze East-West relations, the Soviet Government attacked its Jewish citizens for being agents of American imperialism and Zionism. There was stubborn official rejection and denial of the vast suffering and victimization of Soviet Jewry during the war.

Moreover, Jewish efforts to create memorials and to hold commemorative services at places such as Babi Yar and Rumboli were thwarted. Blobel was executed in 1951 for his war crimes, but this news was not reported in the Soviet Union. The death of Stalin in 1953 did not immediately bring about a thaw, but by 1959, Khrushchev had consolidated his power and a general relaxation in Soviet life was felt. Many prisoners and exiles were returned; some were "rehabilitated." Jews were hopeful and believed that they, too, would enjoy some of the benefits of the thaw.

In this permissive atmosphere, there was a literary flowering and cultural experimentation. The first expressions of dissidence appeared and, as always in Russia, writers were in the vanguard. For Jews, a striking example of cultural de-Stalinization was the publication in 1961 of the poem "Babi Yar" by the popular young Russian poet, Yevgeny Yevtushenko in the magazine Literaturnaya Gazeta. Yevtushenko had visited Babi Yar in 1961 and the poem was written in a few hours under the profound experience of that visit.

The massacres at Babi Yar have achieved a strange immortality in the poem, in which Yevtushenko dared to express his anguish over the dreadful events that occured there and the evidence of Russian anti-Semitism:

> I am the little boy in Bialystok
> Whose blood flows, spreading darkly on the floor.
> The rowdy lords of the saloon make sport,
> Reeking alike of vodka and of leek.

taken into consideration." A report in November 1941 stated that "the larger part were Jews and a considerable part of these were again Jewish prisoners of war who had been handed over by the Wehrmacht." The exact number of dead is not known, but a special post-war commission on Nazi atrocities under Khrushchev estimated that over 100,000 men, women and children were killed at Babi Yar. No specific reference is made to the colossal Jewish losses, which may have been as high as 90,000 before the Nazis were forced to retreat.

On October 22, 1944, W. H. Lawrence of the New York Times was shown the Babi Yar ravine by M. Aloshin, the Kiev city architect, who told him that "a German architect" (Blobel) had boasted to him of the slaughter. In March 1942, Blobel, who was in charge of the Babi Yar massacres, and Albert Hartel, a Gestapo expert on church affairs, were driving together near Kiev. As they approached the ravine, Hartel noticed small explosions which threw up columns of earth. The March thaw was releasing gasses from thousands of bodies. "Here my Jews are buried," Blobel exclaimed.

By midsummer 1943, the problem of exposure of Nazi mass murder began to concern Heinrich Himmler, the SS chief in charge of the murder of European Jewry. Some photographs had leaked out and soldiers had written home about the mass shootings. A special unit under Blobel was ordered to dig up graves and burn the bodies and erase all traces of the Einsatzgruppen executions. Corpses were examined for jewelry and gold teeth and were thrown on huge logs covered with gasoline. Fires burned for weeks in the Lukyanovka region, but the evidence of the horrors committed at Babi Yar could not be blotted out. Some details were revealed at the Nuremberg trials of 1947-48 when the Einsatzgruppen reports were made known and when Blobel himself described how the executions were carried out.

Meanwhile, Soviet Jews who survived the war were undergoing new agonies: the Black Years from 1948 to 1953, the "Doctors' Trial," the liquidation of Jewish culture, the rumors that Stalin planned to deport Jews "to the East" – an ominous phrase. The horrors of the Nazi actions against Jews were known, of course, by Jews themselves but were not acknow-

barns and cowsheds huddled around a kitchen garden two doors from our house. I peeped in and found them in the grip of a quiet panic, rushing from hovel to hovel, assembling their bundles... With their wailing children, their old and their sick, the Jews spilled out into the street, weeping, and quarreling among themselves. They carried rope-tied bundles, battered wooded suitcases, patched carpetbags and carpentry toolboxes. The old women wore strings of onions around their necks – their provisions for the trip..."

They apparently thought they were going to the railway siding near the cemetery, but instead they were marched past the cemetery. The street was blocked with barbed wire and Jews were crammed through a narrow path down the middle and whipped through. Those who fumbled along the way were set upon by police dogs. All had to run a gauntlet of rubber truncheons and big sticks. As described by Kuznetsov they were "kicked, beaten with knuckles and clubs... with drunken viciousness and in a strange, sadistic frenzy." Dazed and beaten, the terrified Jews could not grasp what they were living through. Finally they were pushed through the passageway until they saw the open ravine ahead of them. They were then ordered to remove their clothing and put everything in neat piles. Those who resisted were beaten and their clothes were forcibly ripped off. Bloodcurdling screams rent the air as the shooting started. The first victims selected for shooting were forced to lie naked face down at the bottom of the ravine and were shot with automatic rifles. Some earth was thrown over the bodies and another group had to lie on top of those below. Later the victims were placed on the edge of the ravine – sixty yards long and eight feet wide – and shot in the back of the neck. Some children were thrown alive into the huge pit. Within 36 hours, 33,771 Jews were shot – a killing rate that exceeded that of the gas chambers at Auschwitz. Within three days 52,000 were killed.

The slaughter at Babi Yar continued for many more months. Some Ukrainians and Soviet prisoners of war fell dead together with Jews, but the prime victims were Jews. In determining which prisoners of war were to be selected, an Einsatzgruppe directive specified that "the racial origin has to be

These notices were printed in Russian, Ukrainian, and German. (The street names were incorrectly spelled. The correct names were Melnik and Degtyarev, which intersected near the Lukyanovka cemetery, so that there were no doubt about the location.)

Rumors were deliberately spread that Jews were to be evacuated and resettled elsewhere, and the Jews of Kiev, like the Jews all over the Soviet Union, were completely unaware of what their fate would be. It should be recalled that as a result of the Stalin-Hitler Pact of August 1939, which was in effect until the invasion on June 22, 1941, Jews in the Soviet Union knew nothing about the Nazi persecution and killing of Jews elsewhere in Europe and were totally unprepared for the coming murderous actions. Older Russian Jews who remembered the benign German occupation of certain parts of Russia during the World War I believed that the Germans would again treat them without undue harshness. The invasion itself, of course, found all Russians shocked and unprepared, but Jews were doubly so. A German intelligence officer later reported that Soviet Jews were "shockingly ill-informed about our attitude toward them."

About 175,000 Jews had lived in Kiev in 1939. After the German invasion in 1941, factories, government and party offices and personnel were evacuated and transferred East. Other Jews who could also left the city. Able-bodied Jewish men had joined the Red Army. On September 22, all remaining adult males were rounded up and put into labor camps. It is estimated that about 100,000 Jews remained in Kiev — mainly women, children, the old and sick.

Babi Yar was a deep wooded ravine on the outskirts of Kiev. Sonderkommando 4A of Einsatzgruppe C, numbering about 150 men and assisted by several hundred police, were assigned to carry out the order to kill. The shooting started in the early afternoon of September 29, two days before Yom Kippur. Ilya Ehrenburg, in his memoirs, describes how "a procession of the doomed marched along Lvovskaya; the mothers carrying their babies; the paralyzed pulled along on hand carts." Anatoly Kuznetsov, in his book Babi Yar, wrote: "Many Jews lived and worked in a cluster of clay huts, small

raise a monument to their memory or publish a book inscribing their names. By publishing this first volume of names of those who perished at Babi Yar, we restore the dignity of their spirit and sanctify their memory.

A confidential "Fuehrer Order" was given to the Einsatzgruppen at top secret meetings held in Pretzsch, Saxony, in May 1941. The "order" was not written but was transmitted orally by Major General Streckenbach, in the presence of Reinhard Heydrich, who controlled all SS police and security forces. Heydrich told them: "Judaism in the East is the source of Bolshevism and must be wiped out." The assembled men were ordered to kill Jews, Gypsies, the insane, "Asiatic inferiors," racial and mental "inferiors," and Communist functionaries. An advance party of Sonderkommando 4A entered Kiev on September 19, and two days later, tne chief of the Sonderkommando, Colonel Paul Blobel arrived. On September 25th, the rest of the unit marched in and final preparations were made for action to be "carried out exclusively against Jews with their entire families," as a top secret report revealed later. Informers were found among the ethnic Germans who lived in Kiev and auxiliary forces were formed among Ukrainians in the city who had welcomed the Germans as liberators.

As the German army advanced, Soviet troops had planted bombs in the downtown section of Kiev and many buildings were burned in the flames of the exploding bombs. The Germans blamed Jews for the fire and immediately organized their removal and annihilation. On September 28, 2,000 notices were posted throughout the city, which read:

> All Jews of the city of Kiev and its environs must appear on the corner of Melnikov and Dorogoshotskoy (beside the cemetery) at 8 a.m. on September 29, 1941. They must bring their documents, money, valuables, warm clothing, etc.
> Jews who fail to obey this order and are found elsewhere will be shot.
> All who enter the apartments left by Jews and take their property will be shot.

BABI YAR

(AN HISTORIC OVERVIEW)

The German invasion of the Soviet Union in June 1941 provided the arena for the first mass killings of European Jewry – the first execution of the so-called Final Solution, planned by Hitler to destroy all of Europe's Jews. Accompanying the German Army were several hundred specially trained Einsatzgruppen – mobile killing units – which swept through the plains and forests of Eastern Poland, the Baltic States and Russia and slaughtered over a million Jews in two sweeps: June to October, 1941, and again, beginning in January 1942. Altogether four units were involved in the mass killings: Group A in the Baltic States, Group B in White Russia, Group C in the Ukraine, and Group D in the Crimea-Caucasus. Armed with unlimited power and supplied by the German army, they were ordered to kill eleven categories of Soviet citizens, above all, Jews.

The Jews of Soviet Russia were the first in Europe to be marked by the Nazis for complete physical annihilation and their losses, next to those of Polish Jewry, constitute the largest of the Holocaust – approximately 1,400,000. Hundreds of large and small Jewish communities were turned into infernos of death by the killing squads and thousands of Jews – especially old men, women and children – perished from hunger, torture, and disease as well as gunfire. Many individual atrocities are described in the book of documents called The Black Book, edited by Ilya Ehrenburg. Many thousands were also killed in mass executions at Ponary, the Ninth Fort in Kovno, Rumboli and at Babi Yar.

Babi Yar has come to symbolize the tragic fate of Soviet Jewry during the war and the tragic experiences of Soviet Jews today who cannot mourn the Jewish war dead and who cannot

generously contributed their artistry freely.

We aslo wish to thank the Committee on Acculturation and Identity of the Federation of Jewish Agencies and the Philadelphia Board of Rabbis for arranging the Memorial Concert on March 6, 1983. Mr. Kenneth Kaiserman, Rabbi Morris Dembowitz, Rabbi J. Harold Romirowsky, Rabbi David Wortman, Cantor Isaak Wall, Dr. Leon Friedman and Mrs. Rosalie Alexander helped greatly in planning and coordinating the concert, proceeds of which will help defray the cost of publication. The Klein Branch of the JYC graciously donated the facilities for the concert.

A word of thanks must also go to Mr. Paul Novick of New York and Mrs. Nelly Vortmann of Haifa for their deep interest and support, to the Oxford Circle Jewish Community Center.

The Philadelphia Committee for
the Babi Yar Book of Remembrance
1983

ACKNOWLEDGMENTS

This book owes most to Shimon Kipnis, a writer from the Soviet Union, who dreamed of such a Book of Remembrance long before he emigrated to the United States but could not fulfill his wish until he came here. Notices that a Book of Remembrance was being planned were placed in many newspapers and journals and hundreds of letters from relatives and friends of those who perished were sent to Mr. Kipnis. He then laboriously assembled and alphabetized the names in Russian, Yiddish, and English. Our heartfelt thanks to him.

We should also like to thank Dr. Leon Friedman for his continuous and earnest efforts to make sure our project would come to fruition, for his overall guidance and translation of material from Russian to English. Mr. Joseph Rus graciously typed and edited the Yiddish. Professor Nora Levin helped by editing the material in English and publicizing the book. Mr. Joseph Vinokurov supervised the general editing of the book. Mr. Kipnis was responsible for the Russian-Yiddish-Russian translations, and Dr. Friedman, for the English translations from Russian and Yiddish.

We gratefully acknowledge financial help from the Federation of Jewish Agencies through the good offices of Mr. Kenneth Kaiserman and Mr. Elliot Rosen; from B'nai Brith Council of Greater Philadelphia, through the efforts of Dr. Leon Friedman; and from Nora Levin. We also wish to thank the New World Association of Soviet Jewish newcomers who arranged the concert of October 17, 1982, proceeds of which helped to defray the cost of publication. The featured artists of that concert – Chayele Ash, Barbara Moscow, Avrum Furman, Vladimir Shapiro, Gregory Teperman, Gennady Varshawsky, Gedalia Vinokurov, and Rose Jarvis-Cohen – very

TABLE OF CONTENTS

ACKNOWLEDGMENTS —91

BABI YAR (AN HISTORIC OVERVIEW) by Nora Levin —93

WE MUST NOT FORGET by A. Myastkivker —102

GREETINGS FROM HELL by Shimon Kipnis —108

FLOWERS AND TEARS by Shimon Kipnis —119

A CRYSTAL VASE OF EARTH FROM BABI YAR by Shimon Kipnis —122

EYEWITNESS ACCOUNTS:

I SAW THIS WITH MY OWN EYES by Genya Batasheva —124

KILLED TOGETHER WITH THE PRIEST by Raya Pavlovskaya —125

A LETTER FROM KIEV by Maria Weissband —126

HOW MY DEAR FRIEND RACHEL AND HER HUSBAND MEIR AND THEIR THREE CHILDREN WERE KILLED by Eta Furman —128

ONE WHO COMMITED SUICIDE by Chaya Shwarzman —130

MY UNCLE DAVID AND HIS DAUGHTER GOLDA by Esther Kauffman —131

I CANNOT FORGET MY FATHER by Fani Adelman-Zeldich —132

AND NOW THEY ARE COMING TO ME IN MY NIGHTMARES by Yasha Kaper —133

MY GRANDFATHER'S THREE MISTAKES by Leonid Lelchytsky —134

MY GRATITUDE by Vera Dukelska —135

MY GREAT GRANDFATHER WAS 111 YEARS OLD by Boris Fainitsky —136

AFTERWORD by Joseph Vinokurov —137

KADDISH —139

NAMES OF JEWISH MARTYRS —140

SUPPLEMENTARY LIST OF THE JEWS WHO PERISHED AT BABI YAR —165

PRAYER IN MEMORY OF THE JEWISH MARTYRS —171

PHOTOGRAPHS OF THE MARTYRS WHO WERE KILLED AT BABI YAR —173

BOOK OF REMEMBRANCE

ИСКОР

ИЗКОР ЕЛОЙХИМ НИШМОС КОЛ ХАЕЙНУ Б"НЕЙ ИСРОЕЙЛ ШЕМОСРУ НАФШОМ АЛ КИДУШ ХАШЕМ.

ОНО ИШМА Б"ХАЕЙНУ ХАД ГВУРОСОМ УМСИРУСОМ В"ЕЙРОЕ Б"МААСЕЙНУ ТОХАР ЛИБОМ, Б"ТИХЕЙНО НАФШОТЕЙХЕМ ЦРУРОС БИЦРОР АХАИМ У ТХИ МНУХОСОМ КАВОД, ШЕВА СИМХОС ЕТ ПНЕЙХО Н"ИМУТ БИМИНХО НЕЦАХ ОМЕЙН.

ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ СПИСОК

ВАЙСБЕРГ Александр – 29
ЗАПОЛЬСКИЙ Борух – 74
ЗАПОЛЬСКАЯ Шейндл – 72
ЗАПОЛЬСКАЯ Ривка – 59
ЗАПОЛЬСКИЙ Яков – 33
МЕСТЕЦКАЯ Нехама – 36
МЕСТЕЦКИЙ Миша – 11
ПОДОЛЬСКИЙ Владимир – 72
ПОДОЛЬСКАЯ Этя – 70
ПОДОЛЬСКАЯ Анетта – 10
ПОДОЛЬСКАЯ Лина – 8
РУТМАН Мойше – 62
РУТМАН Рисл – 60
РУТМАН Исер – 36
СКЛЯРСКИЙ Арон – 78
СКЛЯРСКАЯ Хава – 76
СОЙФЕР Мойше – 87
СОЙФЕР Женя – 80
СОЙФЕР Изя – 57
СОЙФЕР Зина – 50
ТИЛИС Гершко – 50
ТИЛИС Эстер – 45
ТИЛИС Павлик – 13
ТУКАЦИНСКИЙ Арон – 75
ТУКАЦИНСКАЯ Клара – 70
ЧЕРНЯВСКИЙ Иосиф – 41
ЧЕРНЯВСКАЯ Геня – 39
ЧЕРНЯВСКАЯ Шпринця – 68
ШЕЙНФЕЛЬД Рувим – 42

ШМИДТ Геня
ШТЕРН Давид
ШТЕРН Люба
ШТЕРНЛИХТ Ксеня
ЧАСНИК Лея

ЧЕРВИНСКАЯ Хана
ЧУДИНСКАЯ Эстер
ЯНИЛЬШТЕЙН Эзра
ЯНИЛЬШТЕЙН Рива

ПЕСЕЛЬМАН Фима
ПИНКАРТ Валентина
ПОДГОРЕЦКАЯ Мирьям
РАБИНОВИЧ Сарра
РАБИЧЕВ Абрам
РАСКИНА Мира
РАСКИНА Аня
РЕЗНИК Арон
РЕЗНИК Туба
РОЖЕЦКИЙ Кушель
РОЖЕЦКАЯ Муся
РОЖЕЦКАЯ Дора
РОЙТБЕРГ Хая
РОЙТБЕРГ Абраша — 12 лет
РОЙТБЕРГ Шика
РОЙТБЕРГ Ента — 17 лет
РОЙТБЕРГ Сарра — 15 лет
РОЙТБЕРГ Киця
РОЙТБЕРГ Хава — 13 лет
РОЙТБЕРГ Геня — 10 лет
РОЯНСКАЯ Женя
РОЯНСКАЯ Злата
РУБАКИНА Лиза
РУБАКИН Топик
РУБИНА Клара
РУСАКОВСКАЯ Гита
РУСАКОВСКИЙ Гирш — 19 лет
СЕГАЛ Володя
СЕГАЛ Дора
СЕГАЛ Миша
СЕГАЛ Хая
СЕРЕБРЯНЫЙ Гриша
СЕРЕБРЯННАЯ Хая
СЕРНОВ Залвел
СЕРНОВА Фейга
СИГАЛ-ЛЕЙФЕР Бася
СИНАЮК Аврум
СКЛЯРСКИЙ Айзик
СЛУЦКАЯ Берта
СЛУЦКАЯ Клара
СЛУЦКИЙ Шимен
СПЕКТОР Борис
СПИВАК Софа
СТОТЛАНД Моше
СТОТЛАНД Хая
СТОТЛАНД Сарра
СУКАЛЬСКАЯ Зоя
СУЛЬМАН Мария
ТАРТАКОВСКИЙ Юкель
ТАРТАКОВСКАЯ Хана
ТАРТАКОВСКАЯ Фира
ТЕЙТЕЛЬБОЙМ Шапса
ФЕЛЬДМАН Маня
ФЕЛЬДМАН Софа
ФРЕЙДИНА Ханока
ФРЕЙДИНА Ева
ФРЕЙДИН Сема
ФРЕЙДИНА Рая
ФРЕНКЕЛЬ Хана-Бася
ХИГЕР Двойра
ЦЕСАРСКАЯ Хая
ЦЕСАРСКИЙ Сема — 6 лет
ЦИМБЕРГ Бася
ЦИМБЕРГ Жанна
ШАМИС Итта
ШАПИРО Борис
ШАПИРО Беба
ШАПИРО Роза
ШАПИРО Володя
ШЕЙНКИН Юдель
ШЕЙНКИНА Соня
ШЕЙНКМАН Симхе с семьей

ЗАСЛАВСКИЙ Иосиф
ЗЕЛЬДИГ Меер
ЗЕЛЬДИГ Геня
ИГОЛЬСКИЙ Наум
КАНЯВСКАЯ Хава
КАЦОВСКИЙ Ирма
КАЦОВСКИЙ Эля
КАЦОВСКАЯ Этя
КАЦОВСКИЙ Петя — 9 лет
КАЦОВСКАЯ Галя — 2,5 года
КЕНИГСБЕРГ Эля
КЕНИГСБЕРГ Бася
КЕСЕЛЬМАН Яков
КЛОЦМАН Симхе
КЛОЦМАН Роза
КОВЕЛЬМАС Злата
КОВНЕР Рива
КОЛЧИНСКИЙ И. З.
КОЛЧИНСКАЯ Хайка
КОЛЧИНСКАЯ Нина
КОРДОНСКИЙ Хаим
КОРДОНСКАЯ Клара
КОРЕНФЕЛЬД Неха
КОРЕНФЕЛЬД Роза
КОСТОВЕЦКАЯ Малке
КРЕМНИС Софа
КРЕМНИС Давид
КРЕМНИС Нюма
КРЕМНИС Абрам
КУПЕРМАН Тодрес
КУПЕРМАН Иосиф
КУПЕРМАН Хуна
КУПЕРМАН Рива
КУРЕЛАПНИК Янкель
ЛАНДБЕРГ Гриша
ЛАНДСКИНД Файвиш
ЛАНДСКИНД Хава
ЛАНДСКИНД Муся
ЛЕЙБЕНЗОН Ушер
ЛЕЙБЕНЗОН Ита
ЛИПНИЦКИЙ Нухим
ЛИПНИЦКАЯ Хая
ЛИПНИЦКАЯ Бета
ЛИПНИЦКАЯ Соня
ЛИПНИЦКАЯ Клара
ЛУМЕЛЬСКИЙ Арон
ЛУМЕЛЬСКАЯ Анюта
ЛУМЕЛЬСКАЯ Люба
ЛУМЕЛЬСКИЙ Рома
МАЙЗЛИНА
МАХЛИНА Гита
МАХНОВИЦКИЙ Георг
МЕСТЕЧКИНА Соня
МЕСТЕЧКИНА Циля
МИЗРУХИН Самуил
МИЛИНА Кейла
МИЛИНА Фрейда
МИРОНОВА Бетя
МОРОЗ Иосиф
МОРОЗ Фаня
МОШКОВИЧ Рейзя
НИТЕЛЬШПУР Злата
НОВИК Моисей
НОВИК Клара
ОЗЕРЯНСКИЙ Нухем
ОЗЕРЯНСКАЯ Хава
ПАН Фишель
ПЕВЗНЕР Янкель
ПЕВЗНЕР Фрума
ПЕВЗНЕР Броня
ПЕСЕЛЬМАН Эстер
ПЕСЕЛЬМАН Эля

АЛЬБЕРТ Аврум
АЛЬБЕРТ Фрейда
БАБИЦКИЙ Г. И.
БАБИЦКАЯ Берта
БАРСКИЙ Мойше-Вольф
БАРСКАЯ Иохвид
БЕЛОЦЕРКОВСКАЯ Сима
БЕНДЕРСКИЙ Лейб
БЕНЬ Мойше
БЕНЬ Хая
БЕНЬ Фаня
БЕРДИЧЕВСКИЙ Юдка
БЕСНОВАТЫЙ Израиль
БИРОВ Гриша
БИРОВ Женя
БЛАНК Хайка
БЛАТНАЯ Клара
БЛАТНАЯ Вера
БЛЯХЕР Гинда с семьей
БОРОДЯНСКАЯ Ривка
БОРОДЯНСКИЙ Лев
БОРОДЯНСКИЙ Янкель
БОРОДЯНСКАЯ Рахель
БОЯРСКАЯ Клара
БРАГИНСКИЙ Владимир
БРЕНЕР Иосиф
БРОНШТЕЙН Мирьям
БЫКОВСКИЙ Илья
ВАЛЕВИЧ Калман
ВАХУТИНСКАЯ Тойба
ВАЙСБАНД Герш
ВАЙСБАНД Мейте
ВАЙСБАНД Сарра
ВЕЛЕДНИЦКИЙ Меер
ВЕЛЕДНИЦКИЙ Давид
ВИЛК Ольга
ВИШНЕВСКИЙ Шмулик
ВОЛОШИНА Голда
ВОЛОШИНА Соня
ВОЛОШИНА Хая
ВОЛОШИН Геня
ВОРСОВСКИЙ Аким
ВОРСОВСКАЯ Клара
ВОРСОВСКАЯ Лилия
ВОРСОВСКИЙ Ким
ГАБАЙ Лиза 5 лет
ГАБАЙ Изя 22 года
ГАЛЬПЕРИН Яков
ГАЛЬПЕРИНА Клара
ГЕЛЬБЕРГЕР Роза
ГЕЛЬБЕРГЕР Соня
ГЕЛЬБЕРГЕР Хайка
ГОЛЕНДЕР-СУКАЛЬСКАЯ Соня
ГОРИНА Ольга
ГОРИНА Циля
ГОЛУБЧИК Таня
ГОЛУБЧИК Иосиф
ГОЛУБЧИК Борис
ГОХВАТ Израиль
ГУДИНА Таня
ГУРТОВАЯ Зисл
ГУРТОВАЯ Рахиль
ДАНОВИЧ Моисей
ДЯХТЕР Сарра
ДОВГАЛЕВСКАЯ Соня
ДУБИНСКАЯ Сарра
ДУБИНСКИЙ Иосиф
ДУБИНСКАЯ Рива
ЗАСЛАВСКИЙ Хаим-Мойше
ЗАСЛАВСКАЯ Лея
ЗАСЛАВСКИЙ Ицик-Мойше
ЗАСЛАВСКАЯ Сарра

СПИСОК ИМЕН ЖЕРТВ КАТАСТРОФЫ из книги "БАБИЙ ЯР", изданной в Иерусалиме 1981 год

ЭЛЬГАРТ Хаим –62
ЭЛЬГАРТ Циля –39
ЭРДМАН Зейлик –65
ЭРДМАН Шифра –62
ЮКНИС Перл –34
ЮКНИС Эстер –32
ЮКНИС Бруха –10
ЮКНИС Иосиф –8
ЯВРЕЛЬСКАЯ Фрейда –65
ЯГНЯТИНСКАЯ Бася –65
ЯГНЯТИНСКАЯ Ира –12
ЯГНЯТИНСКАЯ Лена –10
ЯГНЯТИНСКАЯ Маня –31
ЯГНЯТИНСКАЯ Поля –7
ЯГНЯТИНСКАЯ Хайка –35
ЯГНЯТИНСКАЯ Шейндл –16
ЯГНЯТИНСКИЙ Лева –10
ЯГНЯТИНСКИЙ Миша –7
ЯМПОЛЬСКАЯ Малке –47
ЯМПОЛЬСКИЙ Борис –16
ЯМПОЛЬСКИЙ Иосиф –57
ЯРОСЛАВСКИЙ Борис –31
ЯРОСЛАВСКИЙ Исаак –25
ЯРОСЛАВСКИЙ Михаил –41
ЯРОШЕЦКАЯ Анна –53
ЯРУССКАЯ Нехаме –59
ЯРУССКИЙ Бенцион –60
ЯСНОГОРОДСКАЯ Тамара –53
ЯСНОГОРОДСКИЙ Иосиф –58
ЯТРОВСКИЙ Геця –43
ЯТРОВСКИЙ Лейб –18
ЯХНИС Ирма –72
ЯХНИС Малке –35
ЯХНИС Мила –12
ЯХНИС Фрейда –65

ШАРГОРОДСКИЙ Петя –13
ШАРГОРОДСКИЙ Борух –51
ШАРГОРОДСКИЙ Шая –27
ШАЦКАЯ Туба –62
ШАЦКИЙ Шмае –65
ШВАРЦ Фейга –35
ШВЕЦ Фира –38
ШВЕЦ Элла –3
ШЕРМАН Абрам –6
ШЕРМАН Борух –29
ШЕРМАН Зейдл –45
ШИФРИН Миша –9
ШИФРИН Мойсей –57
ШИФРИНА Мина –30
ШИФРИНА Полина –53
ШИФРИН Исаак –10
ШИФРИНА Роза –38
ШНАЙДЕРМАН Аврум-Бер –56
ШНАЙДЕРМАН Броня –29
ШНАЙДЕРМАН Гитя –6
ШНАЙДЕРМАН Дора –31
ШНАЙДЕРМАН Изя –43
ШНАЙДЕРМАН Леня –8
ШНАЙДЕРМАН Лиза –40
ШНАЙДЕРМАН Малке –53
ШНАЙДЕРМАН Маня –26
ШНАЙДЕРМАН Соня –15
ШНАЙДЕРМАН Фима –11
ШНАЙДЕРМАН (без имени) –14 дней
ШПИГЕЛЬ Аврул –6 месяцев
ШПИГЕЛЬ Меер –33
ШПИГЕЛЬ Мила –2
ШПИГЕЛЬ Рахиль –36
ШПИГЕЛЬ Этя –3
ШПИЛЬМАН Бебочка –4
ШПИЛЬМАН Владимир –34
ШПИЛЬМАН Рива –28
ШПИЦБЕРГ Алла –8
ШПИЦБЕРГ Ари –30
ШПИЦБЕРГ Тома –29
ШПИЦБЕРГ Ноях –61
ШПИЦБЕРГ Чарна –55
ШТЕЙМАН Ева –40
ШТЕЙМАН Ида –15
ШТЕЙМАН Лора –8
ШТЕЙМАН Мина –12
ШТЕЙМАН Нухем –45
ШТЕЙНБЕРГ Циля –45
ШУСТЕРМАН Меер –71
ШУСТЕРМАН Нухем –45
ШУСТЕРМАН Хая –70
ЩЕРБАК Анна –10
ЩЕРБАК Игорь –13
ЩЕРБАК Мира –35
ЩЕРБАК Мирон –65
ЩЕРБАК Ольга –61
ЩЕРБАКОВ Эйних –54
ЩЕРБАКОВА Белла –22
ЩЕРБАКОВА Ольга –50
ЭДЕЛЬМАН Моисей –51
ЭДЕЛЬМАН Екатерина –44
ЭДЕЛЬМАН Яша –9
ЭЙДЕЛЬМАН Григорий –38
ЭЙДЕЛЬМАН Моисей –42
ЭКЕЛЬ Песя –75
ЭКЕЛЬ Блюма –50
ЭКЕЛЬ Янкель –55
ЭКЕЛЬ Муня –17
ЭЛЬБЕРТ Исаак –39
ЭЛЬГАРТ Борис –71
ЭЛЬГАРТ Рохл –60

ХОДОРКОВСКИЙ Алик –10
ХОДОРКОВСКИЙ Иосиф –45
ХОДОРКОВСКИЙ Яков –27
ЦАЛЮК Рива –13
ЦАЛЮК Роза –46
ЦАЛЮК Соломон –50
ЦАП Сура-Фейга –91
ЦИЛКЕР Рахмил –71
ЦИЛКЕР Хана –70
ЦИММЕРМАН Илья –7
ЦИММЕРМАН Рита –3
ЦИММЕРМАН Роза –14
ЦИММЕРМАН Сима –42
ЦИПЕНЮК Мирон –71
ЦИПМАН Ида –40
ЦИПМАН Иося –15
ЦИПМАН Марьям –62
ЦИПМАН Михаил –65
ЦИПМАН Фира –12
ЦИРКУН Голда –65
ЦИРКУН Мойсей –71
ЦОРЕНБЕРГ Бетя –15
ЦОРЕНБЕРГ Давид –48
ЦОРЕНБЕРГ Двойра –40
ЦОРЕНБЕРГ Фима –10
ЦУДЕКМАН Дора –41
ЦУДЕКМАН Меер –67
ЦУДЕКМАН Чарна –65
ЦУДЕЧКИС Арон –7
ЦУДЕЧКИС Изя –27
ЦУДЕЧКИС Исаак –46
ЦУДЕЧКИС Клара –16
ЦУДЕЧКИС Нюма –5
ЦУДЕЧКИС Рая –25
ЦУДЕЧКИС Сарра –45
ЦЫФРАНОВИЧ Блюма –53
ЧЕРВИН Яков –65
ЧЕРВИНА Марьям –62
ЧЕРВИНСКИЙ Наум –30
ЧЕРВОННЫЙ Яков –2
ЧЕРКАС Мали –66
ЧЕРКАС Миля –54
ЧЕРКАС Моисей –69
ЧЕРКАС Мойше –63
ЧЕРНОБИЛЬСКАЯ Тойбе –70
ЧЕРНОВ Михаил –57
ЧЕРНОВ Ося –5
ЧЕРНОВА Катя –30
ЧЕРНОВА Мира –8
ЧЕРНОВА Фаина –53
ЧЕРНЯВСКАЯ Малка –49
ЧЕРНЯВСКАЯ Рива –27
ЧЕРНЯВСКИЙ Рома –6
ЧЕРНЯВСКИЙ Фима –2
ЧЕРНЯВСКИЙ Шлоймо –51
ЧЕРНЯК Голда –61
ЧЕРНЯК Семен –65
ЧЕРНЫЙ Самуил –48
ЧЕРНЫЙ Соломон –29
ЧЕРНЯХОВСКАЯ Ада –65
ЧЕРНЯХОВСКИЙ Арон –71
ЧИЖЕВСКАЯ Миндл –36
ЧИЖЕВСКИЙ Гершл –70
ЧИЖЕВСКИЙ Марик –5
ШАПИРО Бася –86
ШАПИРО Броня –4
ШАПИРО Маня –42
ШАПИРО Саша –10
ШАИНСКИЙ Эля –32
ШАРГОРОДСКАЯ Рахель –11
ШАРГОРОДСКАЯ Рахиль –35
ШАРГОРОДСКАЯ Хая –48

ФЕЛЬДМАН Миша –32
ФЕЛЬДМАН Мендл –36
ФЕЛЬДМАН Хайка –15
ФЕРДМАН Велвл –63
ФЕРДМАН Ида –60
ФЕРДМАН Меня –61
ФЕРДМАН Соломон –26
ФИНК Аллочка –2
ФИНК Доба –56
ФИНК Мойсей –58
ФИТЕРМАН Блюма –49
ФИТЕРМАН Борух-Мойше –51
ФИТЕРМАН Ида –24
ФИТЕРМАН Лена –6
ФИТЕРМАН Лея –71
ФИТЕРМАН Саша –8
ФИТЕРМАН Фейга –15
ФИТЕРМАН Хаим –47
ФИТЕРМАН Хана –27
ФИТЕРМАН Хиля –12
ФИТЕРМАН Хиня –14
ФИТЕРМАН Шейндл –39
ФИШМАН Доба –65
ФИШМАН Клара –11
ФИШМАН Маня –61
ФИШМАН Миша –36
ФИШМАН Роза –32
ФИШМАН Хаим –35
ФИШМАН Юра –6
ФЛЕЙШЕР Давид –3
ФЛЮС Аврум –12
ФЛЮС Ася –10
ФЛЮС Бейла –52
ФЛЮС Ида –55
ФЛЮС Кадыш –48
ФЛЮС Яков –50

ФРЕЙДИН Григорий –13
ФРЕЙДИН Семен –5
ФРЕЙДИН Ханан –43
ФРЕЙДИНА Ева –36
ФРЕЙДИНА Раиса –17
ФРЕЙЛИХ Песя –63
ФРИДМАН Илья –50
ФРИДМАН Минця –46
ФРИДМАН Миша –7
ФРИДМАН Хана –44
ФРИДМАН Яша –4
ФРОНЧЕНКО Кейла –63
ФУКС Куця –35
ФУКС Хася –71
ХАИТ Давид –36
ХАИТ Илья –10
ХАИТ Пиня –8
ХАИТ Хана –36
ХАИТ Яня –5
ХАЛЕЦКАЯ Рохл –22
ХАЛИФ Ицхок –74
ХАНУКОВ Ици –43
ХАРАПИНСКАЯ Полина –65
ХАРАПИНСКИЙ Иона –68
ХИРМАН Герш –68
ХИРМАН Маня –48
ХИРМАН Шахна –65
ХИРМАН Янкель –68
ХМЕЛЬНИЦКАЯ Зисель –77
ХМЕЛЬНИЦКИЙ Борис –20
ХМЕЛЬНИЦКИЙ Рувим –78
ХОДОРКОВСКАЯ Мария –42
ХОДОРКОВСКАЯ Мира –14
ХОДОРКОВСКАЯ Рейзл –68
ХОДОРКОВСКАЯ Рива –70
ХОДОРКОВСКИЙ Абрам –70

ТОРГМАН Лейб –67
ТРАЙБМАН Аврум –65
ТРАЙБМАН Борис –5
ТРАЙБМАН Этя –28
ТРАХТЕНБЕРГ Рахиль –53
ТРОБЕЛЬМАН Инга –32
ТРОБЕЛЬМАН Исай –64
ТРОБЕЛЬМАН Ольга –61
ТРОБЕЛЬМАН Семен –9
ТРОСТЯНЕЦКАЯ Этя –36
ТРОСТЯНЕЦКИЙ Залман –41
ТУКАЦИНСКИЙ Арон –75
ТУКАЦИНСКАЯ Клара –70
ТУЧИНСКАЯ Бабл –39
ТУЧИНСКАЯ Дора –8
ТУЧИНСКАЯ Люба –10
ТУЧИНСКИЙ Иосиф –42
ТУРКИН Ефим –8 месяцев
ТУРКИНА Мера –21
ТУРКИНА Фрума –44
ТУРОВСКАЯ Сура –61
ТУРОВСКИЙ Идл –64
ТУФЕЛЬД София –50
ТЮТЮНИК Аврум –43
ТЮТЮНИК Ента –71
ТЮТЮНИК Иосиф –42
ТЮТЮНИК Люба –7
ТЮТЮНИК Михаил –14
ТЮТЮНИК Петр –13
ТЮТЮНИК Рахиль –35
ТЮТЮНИК Роза –33
ТЮТЮНИК Семен –5
ТЮТЮНИК Сеня –35
ТЮТЮНИК Соня –12
ТЮТЮНИК Хана –41
ТЮТЮНИК Хая –9
УРМАН Петя –4
УРМАН София –25
УРМАНСКАЯ Ида –31
УРМАНСКАЯ Ита –61
УРМАНСКИЙ Лев –9
УРМАНСКИЙ Яков –65
УЧИТЕЛЬ Ира –2
УЧИТЕЛЬ Исаак –54
УЧИТЕЛЬ Песя –53
УЧИТЕЛЬ Славик –4
УЧИТЕЛЬ Хайка –24
УШЕРОВИЧ Гедалий –69
УШЕРОВИЧ Гинда –35
УШЕРОВИЧ Гитл –66
УШЕРОВИЧ Мира –12
УШЕРОВИЧ Мойсей –10
УШОМИРСКАЯ Броня –35
УШОМИРСКИЙ Давид –65
УШОМИРСКИЙ Дима –3
УШОМИРСКАЯ Мила –5
ФАЙНГОЛЬД Исаак –58
ФАЙНГОЛЬД Таня –38
ФАЙНГОЛЬД Эстер –56
ФАЙНИЦКАЯ Бася –71
ФАЙНИЦКИЙ Бенцион –48
ФАЛИКМАН Борух –67
ФАЛИКМАН Бруха –64
ФЕЙГИНА Елизавета –40
ФЕЙГИН Иссхор –66
ФЕЙГИНА Лея –61
ФЕЙГИНА Белла –40
ФЕЛЬДМАН Дина –29
ФЕЛЬДМАН Залман –29
ФЕЛЬДМАН Исаак –60
ФЕЛЬДМАН Клара –38
ФЕЛЬДМАН Лейб –20

СОКОЛОВА Эмма –59
СОРОКА Абрам –57
СОРОКА Броня –23
СОРОКА Володя –17
СОРОКА Леонид –19
СОРОКА Люба –40
СОРОКА Мойше –37
СОРОКА Рива –20
СОРОКА Рухл –55
СОРОКА Сура –73
СОРОКА Янкель –10 месяцев
СОСНОВ Гершл –75
СОСНОВ Хаим –35
СОСНОВ Янкель –50
СОСНОВ Вера –25
СОСНОВА Ида –40
СОСНОВА Сима –10
СОСНОВА Фейга –30
СОСНОВА Хава –70
СОСНОВА Хуна –8
СПЕКТОР Вера –41
СПЕКТОР Брухе –65
СПЕКТОР Идл –70
СПЕКТОР Семен –12
СПИВАК Таня –33
СТАВСКАЯ Сарра –36
СТАВСКИЙ Борис –71
СТЕПАНСКИЙ Исаак –45
СТОЛЕРМАН Сура –75
СТРУГАЧ Миша –25
СУКАЛЬСКАЯ-ГОЛЕНДЕР Соня –27
СУКАЛЬСКАЯ Зоя –4
СУКАЛЬСКИЙ Шмулик –3
СУРДАТОВИЧ Янкель –62
ТАЛИСМАН Изя –12
ТАЛИСМАН Исаак –64
ТАЛИСМАН Хана –35
ТАЛИСМАН Эстер –61
ТАМАРКИН Давид –65
ТАМАРКИНА Голда –30
ТАРАЩАНСКИЙ Арон –41
ТАУЖНЯНСКИЙ Семен –30
ТВЕРСКИЙ Мойше-Зев –65
ТЕЙТЕЛЬБАУМ Аврум –51
ТЕЙТЕЛЬБАУМ Раца –47
ТЕЙТЕЛЬБОЙМ Лейка –67
ТЕЙТЕЛЬБОЙМ Рефуел –71
ТЕЙТЕЛЬБОЙМ Хана –41
ТЕЙТЕЛЬБОЙМ Яков –19
ТКАЧ Гриша –40
ТКАЧ Ида –28
ТКАЧ Иосиф –31
ТКАЧ Леонид –3
ТКАЧ Рива –70
ТОВБИН Моисей –26
ТОКМАН Бузя –40
ТОКМАН Ион –44
ТОКМАН София –2
ТОКСИР Ида –55
ТОКСИР Лейб –57
ТОМАШПОЛЬСКАЯ Ада –8
ТОМАШПОЛЬСКАЯ Броня –61
ТОМАШПОЛЬСКАЯ Ира –30
ТОМАШПОЛЬСКИЙ Борис –65
ТОМАШЕВСКИЙ Иосиф –62
ТОМАШЕВСКАЯ Полина –58
ТОРЧИНСКАЯ Лиза –65
ТОРЧИНСКАЯ Исаак –71
ТОРГМАН Голда –61
ТОРГМАН Игорь –11
ТОРГМАН Ида –32

СЕГАЛ Лиза —18 месяцев
СЕГАЛ Фаня —25
СЕРЕБРЯННЫЙ Иосиф —40
СЕРЕБРЯННЫЙ Миша —17
СИГАЛОВ Вольф —61
СИГАЛОВ Израиль —61
СИГАЛОВА Вера —55
СИГАЛОВА Мара —13
СИГАЛОВА Роза —26
СИГАЛОВА Энтл —57
СИКИЦКАЯ Этя —32
СИКИЦКАЯ Беба —6
СИКИЦКАЯ Сарра —2
СИМАНОВСКАЯ Годл —70
СИМАНОВСКИЙ Лейб —73
СИНГАЕВСКАЯ Нина —2
СИРОТА Гита —61
СИРОТА Мира —9
СИРОТА Миша —5
СИРОТА Эстер —30
СИРОТА Яков —67
СКАЛЬТ Брохе —59
СКАЛЬТ Иосиф —62
СКАЛЬТ Ира —2
СКАЛЬТ Перл —49
СКАЛЬТ Поля —25
СКАЛЬТ Сецил —51
СКАЛЬТ Хава —22
СКАЛЬТ Янкель —52
СКАЛЬТ Яша —4
СКРАВЕЦКАЯ Рахиль —39
СЛЕПАК Арон —16
СЛЕПАК Голда —40
СЛЕПАК Мира —12
СЛЕПАК Сендер —71
СЛЕПАК Чарна —69
СЛЕПАЯ Злата —62
СЛЕПАЯ Рохл —30
СЛЕПОЙ Борух —62
СЛЕПОЙ Шимен —30
СЛОБОДСКАЯ Миля —36
СЛОБОДСКАЯ Мина —12
СЛОБОДСКАЯ Хая —35
СЛОБОДСКАЯ Циля —55
СЛОБОДСКОЙ Аврум-Нухем -70
СЛОБОДСКОЙ Борис —15
СЛОБОДСКОЙ Исрул —63
СЛОБОДСКОЙ Лейб —61
СЛОБОДСКОЙ Пиня —38
СЛУЦКАЯ Галя —6
СЛУЦКАЯ Рахиль —31
СЛУЦКАЯ Сура-Рива —86
СЛУЦКИЙ Ефим —10
СЛУЦКИЙ Иосиф —111
СЛУЦКИЙ Леонид —8
СМЕРТЕНКО Таня —33
СМЕРТЕНКО Беба —13
СМЕРТЕНКО Мойше —49
СМЕРТЕНКО Фира —18
СМЕРТЕНКО Цивья —48
СМИКУН Митя —36
СМИКУН Эммануил —24
СМОЛЯР Ита —46
СМОЛЯР Сура —75
СМОЛЯР Ицхок —46
СМОЛЯР Рива —21
СОКОЛ Маля —33
СОКОЛ Фейга —13
СОКОЛИНСКАЯ Эстер —68
СОКОЛОВ Яков —69
СОКОЛОВ Ян —10
СОКОЛОВА Геня —30

РОДИНСКАЯ Соня –25
РОЗЕЛЬМАН Израиль –71
РОЗЕЛЬМАН Марс –14
РОЗЕЛЬМАН Мониш –51
РОЗЕЛЬМАН Пиня –47
РОЗЕЛЬМАН Самуил –41
РОЗЕЛЬМАН Фаня –46
РОЗЕЛЬМАН Фрейда –68
РОЗЕНМАН Бася –36
РОЗЕНМАН Исаак –58
РОЗЕНМАН Клара –11
РОЗЕНМАН Фаня –41
РОЗЕНТАЛЬ Гриша –10
РОЗЕНТАЛЬ Рахиль –30
РОЗЕНТАЛЬ Фира –5
РОЗОВСКАЯ Гита –34
РОЗОВСКАЯ Неха –60
РОЗОВСКИЙ Борис –68
РОЙЗМАН Малке –61
РОЙЗМАН Петр –66
РОЙЗМАН Цецилия –63
РОЙТ Гриша –40
РОЙТ Ира –2
РОЙТ Клара –33
РОЙТ Рива –50
РОЙТ Фима –7
РОЙТ Янкель –62
РОЙТМАН Хаим –42
РОХВАРГЕР Ефим –10
РОХВАРГЕР Нехаме –41
РОХВАРГЕР Петя –16
РОХВАРГЕР Сарра –67
РОШАНСКАЯ Инда –53
РОШАНСКАЯ Лина –6
РОШАНСКАЯ Оля –27
РОШАНСКИЙ Айзик –57
РУБИН Моисей –48
РУБИНА Зинаида –46
РУБИНСКАЯ Лея –37
РУБИНСКАЯ Шейндл –9
РУБИНСКИЙ Лейвик –41
РУБИНСОН Сима –45
РУБИНСОН Файва –45
РУБИНСОН Фрейда –21
РУБИНСОН Хаим –15
РУБИНШТЕЙН Муся –20
РУБЦОВ Саша –11
РУБЦОВА Маня –35
РУБЦОВА Фейга –65
РУТГАЙЗЕР Фаня –74
РУТИЦКАЯ Марьям –60
РУТИЦКИЙ Арий –62
РЯБОЙ Арон –70
РЯБАЯ Геля –29
РЯБОЙ Лев –32
РЯБАЯ Нина –5
САВРАНСКАЯ Злата –39
САВРАНСКАЯ Марьям –25
САВРАНСКИЙ Хаим –46
САЛГАННИК Рувим –60
САЛТАН Лейб –55
САЛТАН Сосл –68
САЛТАНОВИЧ Меер –75
САЛТАНОВИЧ Ида –40
САЛТАНОВИЧ Табл –71
САЛТАНОВИЧ Фаня –15
САЛТАНОВИЧ Яша –11
САНДОМИРСКАЯ Белла –36
САНДОМИРСКАЯ Рахиль –63
САНДОМИРСКИЙ Ицхок –67
СЕГАЛ Владимир –41
СЕГАЛ Гриша –4

ПРИЦКЕР Слава –18
ПРИЦКЕР Соломон –51
ПРИЦКЕР Хана –51
ПРОСЯННАЯ Дора –16
ПРОСЯННАЯ Сура –38
ПРОСЯННОЙ Борис –8
ПРОСЯННОЙ Лева –4
ПРОСЯННОЙ Шмулик –14
ПРОСЯННОЙ Хаим –46
ПУГАЧ Голда –73
ПУГАЧ Иосиф –8
ПУГАЧ Маня –40
ПУГАЧ Мила –15
ПУГАЧЕВСКАЯ Тойбе –56
ПУГАЧЕВСКАЯ Фира –16
ПУГАЧЕВСКАЯ Хана –56
ПУГАЧЕВСКИЙ Аврум –59
ПУШКАНЦЕВ Абрам –43
ПУШКАНЦЕВ Иосиф –28
ПУШКАНЦЕВ Михаил –38
РАБЕРОВ Виталий –3
РАБЕРОВ Славик –5
РАБИНОВИЧ Абрам –8
РАБИНОВИЧ Лева –5
РАБИНОВИЧ Мила –4
РАБИНОВИЧ Надежда –55
РАБИНОВИЧ Петя –5
РАБИНОВИЧ Петя –2
РАБИНОВИЧ Пинкус –48
РАБИНОВИЧ Савелий –56
РАБИНОВИЧ Шейва –33
РАБИНОВИЧ Эсфирь –46
РАБИНОВИЧ Эстер –36
РАБИНОВИЧ-КОГАН Ася –36
РАБИЧЕВ Григорий –46
РАБОТНИК Дора –60
РАБОТНИК Моисей –63
РАБОТНИК Рома –15
РАБОТНИК Фаня –40
РАБОТНИК Шимен –18
РАБОТНИК Эстер –33
РАДИНСКАЯ Двойра –37
РАДИНСКАЯ Раша –53
РАДИНСКИЙ Шулем –37
РАЙЗ Иосиф –70
РАЙХЕЛЬ Гедалий –38
РАЙХЕЛЬ Залман –15
РАЙХЕЛЬ Зелда –36
РАЙХЕЛЬ Цалик –3
РАСКИНА Рива –43
РАСКИНА Сарра –26
РАТМАНСКИЙ Либер –10
РАТМАНСКИЙ Меер –65
РАТМАНСКИЙ Хомел –16
РАХВАЛЬСКАЯ Сура –50
РЕЗИРЕР Макс –38
РЕЗНИК Гриша –13
РЕЗНИК Сеня –9
РЕЗНИК Феня –15
РЕЗНИК Хава –37
РЕЗНИКОВ Калмен –65
РЕЗНИКОВА Сарра –60
РЕЗНИЧЕНКО Арон –26
РЕЗНИЧЕНКО Рафаил –30
РИБАК Анна –28
РИБАК Брохе –40
РИБАК Миша –16
РИБАК Сеня –6
РИБАК Соня –15
РИБАК Шмил –50
РОГОВОЙ Абрам –37
РОГОВОЙ Ефим –41

ПЕРЧЕНКО Шлойме –5
ПЕТРУШАНСКАЯ Аня –6 мес.
ПЕТРУШАНСКАЯ Клара –41
ПЕТРУШАНСКИЙ Гриша –44
ПЕТРУШАНСКИЙ Нема –4
ПИЕВСКИЙ Мендл –30
ПИЕВСКИЙ Мойше –52
ПИЕВСКИЙ Тевье –24
ПИК Менахем –62
ПИК Рахиль –14
ПИК Саша –59
ПИК Элька –27
ПИКУС Гиршл –11
ПИКУС Рива –33
ПИКУС Соня –8
ПИЛКЕРМАН Буся –61
ПИЛКЕРМАН Ида –35
ПИЛКЕРМАН Ира –12
ПИЛКЕРМАН Михл –64
ПИЛЯВСКАЯ Людмила –11
ПИЛЯВСКАЯ Полина –37
ПИЛЯВСКИЙ Леонид –2
ПИНЗОВЕЦКАЯ Геня –38
ПИНЗОВЕЦКАЯ Донда –15
ПИНЗОВЕЦКАЯ Клара –1
ПИНЗОВЕЦКАЯ Сарра –3
ПИНЗОВЕЦКИЙ Борис –40
ПИНЗОВЕЦКИЙ Фишель –9
ПОГРЕБИНСКИЙ Исаак –42
ПОДГУРА Изя –7
ПОДГУРА Миша –2
ПОДГУРА Поля –11
ПОДГУРА Фира –15
ПОДГУРА-ПЕРЕЛЬШТЕЙН Таня –36
ПОДКАМИНСКИЙ Велвл –55
ПОДОЛЬСКАЯ Ева –64
ПОДОЛЬСКАЯ Лиза –34
ПОДОЛЬСКАЯ Люба –30
ПОДОЛЬСКАЯ Светлана –16
ПОДОЛЬСКИЙ Аврум –32
ПОДОЛЬСКИЙ Аврум –73
ПОКРЫШЕВСКИЙ Исаак –46
ПОКРЫШЕВСКИЙ Наум –41
ПОКРЫШЕВСКИЙ Яков –44
ПОЛИЩУК Арон –41
ПОЛОВИНЧИК Ева –24
ПОЛОВИНЧИК Ляля –22
ПОЛОВИНЧИК Мавик –15
ПОЛОВИНЧИК Соня –48
ПОЛОЙКО Мойсей –46
ПОЛОЙКО Эмма –12
ПОРТНАЯ Рося –52
ПОРТНАЯ Сурка –54
ПОРТНОЙ Идл –58
ПОРТНОЙ Иойлик –60
ПОРТНОЙ Шимен –41
ПРАВИЧ Маня –24
ПРАВИЧ Рахиль –30
ПРИТЫКИНА Бруха –20
ПРИТЫКИНА Гита –20
ПРИТЫКИНА Нехаме –53
ПРИТЫКИНА Нехаме –18
ПРИТЫКИНА Рива –24
ПРИТЫКИНА Соня –15
ПРИТЫКИНА Хася –41
ПРИЦКЕР Гедалий –24
ПРИЦКЕР Геня –60
ПРИЦКЕР Двойра –41
ПРИЦКЕР Мирон –65
ПРИЦКЕР Михаил –62
ПРИЦКЕР Светлана –16

НУДЕЛЬМАН Мая –3
НУДЕЛЬМАН Рая –13
НУДЕЛЬМАН Шейндл –60
НЮРЕНБЕРГ Абрам –26
НЮРЕНБЕРГ Алла –24
НЮРЕНБЕРГ Ира –4
НЮРЕНБЕРГ Хаим –71
ОВРУЦКАЯ Беба –16
ОВРУЦКАЯ Сарра –37
ОВРУЦКИЙ Миша –8
ОВРУЦКИЙ Семен –10
ОВРУЦКИЙ Яков –6
ОЙЗЕРМАН Дора –62
ОЙЗЕРМАН Геня –30
ОЙЗЕРМАН Миша –10
ОЙЗЕРМАН Фройм –65
ОЙШЕР Беньюмен –23
ОЙШЕР Беня –55
ОЙШЕР Ицик –29
ОЙШЕР Хайка –54
ОЙШЕР Янкель –31
ОКСЕНГОРН Исрул –51
ОКСЕНГОРН Соня –21
ОКСЕНГОРН Хая –17
ОКСЕНГОРН Чарна –45
ОКСМАН Брайна –61
ОКСМАН Залмен –67
ОКСМАН Фридл –33
ОЛЬШАНСКАЯ Маша –27
ОЛЬШАНСКИЙ Гриша –3
ОСЕРПЕР Боря –3
ОСЕРПЕР Валя –29
ОСЕРПЕР Цаля –5
ОСИПОВА Эсфирь –43
ОСТРОВСКАЯ Сура –32
ОСТРОВСКАЯ Сарра –33
ОСТРОВСКАЯ Хиня –59
ОСТРОВСКИЙ Гедалий –63
ОСТРОВСКАЯ Дина –51
ОСТРОВСКАЯ Ида –16
ОСТРОВСКИЙ Калмен –18
ОХОТНИК Исаак –62
ОХОТНИК Мира –30
ОХОТНИК Слава –10
ОХОТНИК Сарра –58
ПАВЛОВСКИЙ Лейб –62
ПАЙЗНЕР Нехаме –73
ПАЙЗНЕР Хана-Лея –49
ПАЙЗНЕР Хая –63
ПАЙЗНЕР Яков –68
ПАЛЕЙ Вилли –3
ПАЛЕЙ Годл –60
ПАЛЕЙ Сарра –21
ПАЛЕЙ Файвл –70
ПАПЕРНО Мария –69
ПАПЕРНО Хаим –76
ПАРГАМАННИК Циля –45
ПЕРГАМЕНТ Годл –61
ПЕРГАМЕНТ Ида –32
ПЕРГАМЕНТ Тома –11
ПЕРГАМЕНТ Шмае –63
ПЕРЕЛЬ Шивка –80
ПЕРЕЛЬМАН Лейб –45
ПЕРЕЛЬМАН Малке –43
ПЕРЕЛЬМАН Наум –13
ПЕРЕЛЬМАН Соня –18
ПЕРМУТ Янкель –39
ПЕРЧЕНКО Броня –15
ПЕРЧЕНКО Нина –13
ПЕРЧЕНКО Хайка –40
ПЕРЧЕНКО Хана –62
ПЕРЧЕНКО Хина –11

МИНЕВИЧ Мотл –16
МИНЕВИЧ Рахиль –41
МИЛЬНЕР-МЕЛЬНИКОВА Рейзя –76
МИЛЬНЕР-МЕЛЬНИКОВ Израиль –79
МИХАЛЕВИЧ Сима –65
МОГИЛЕВСКАЯ Удл –51
МОГИЛЕВСКИЙ Аврум –54
МОГИЛЕВСКИЙ Симке –59
МОРГЕНТАЛ Либер –65
МОРГЕНТАЛ Шифра –61
МОРГОВСКАЯ-БЕЛОРУСЕЦ Ася –5
МОРГОВСКАЯ-БЕЛОРУСЕЦ Малка –39
МОРГОВСКАЯ-БЕЛОРУСЕЦ Нюся –12
МОРГОВСКАЯ-БЕЛЯЕВА Ася –6
МОРГОВСКАЯ-БЕЛЯЕВА Соня –32
МОРГОВСКАЯ-БЕЛЯЕВА Фира –2
МОРГОВСКИЙ Фишл –45
МОРГНШТЕРН Бася –53
МОРГНШТЕРН Беньюмен –58
МОРГУН Блюма –62
МОРГУН Ноях –67
МОРЕЦКАЯ Раиса –27
МОРЕЦКИЙ Юзик –30
МОШКОВИЧ Ида –15
МОШКОВИЧ Клара –40
МОШКОВИЧ Хая –67
НАЙДА Арон –46
НАЙДА Залман –20
НАЙДА Мойсей –23
НАЙДА Цалик –18
НАЙДА Шейндл –44
НАЙДА Шимен –11
НАХШОН Мойсей –56
НАХШОН Рахиль –55
НЕМЕРОВСКАЯ Лея –30
НЕМЕРОВСКИЙ Гена –1,5
НЕМОЙ Сендер –34
НЕРУБАЙ Володя –7
НЕРУБАЙ Злата –40
НЕРУБАЙ Лиля –12
НЕРУБАЙ Маня –5
НЕРУБАЙ Мотя –3
НЕРУБАЙ Хава –45
НИДЕРМАН Ира –10
НИДЕРМАН Сендер –64
НИДЕРМАН Туба –61
НИДЕРМАН Элка –35
НИНБУРГ Гершл –74
НИНБУРГ Гися –27
НИНБУРГ Муся –67
НИЦБУРГ Белла –27
НИЦБУРГ Иосиф –30
НИЦБУРГ Леля –8
НИЦБУРГ Перл –51
НИЦБУРГ Сема –5
НОВОСЕЛОВ Аркадий –3
НОВОСЕЛОВ Миша –7
НОВОСЕЛОВА Эня –35
НОДЕЛЬМАН Бася –60
НОДЕЛЬМАН Ицхок –63
НОДЕЛЬМАН Хана –30
НОДЕЛЬМАН Абрам –42
НУДЕЛЬМАН Зусь-Ицкович –70
НУДЕЛЬМАН Люба –7
НУДЕЛЬМАН Малке –62

ЛЕРМАН Маня –16
ЛЕРМАН Сима –21
ЛЕЩИНСКИЙ Герш –29
ЛИБОВ Яков –36
ЛИБОВА Рося –69
ЛИПНИЦКИЙ Аврум –38
ЛИТВИНОВСКИЙ Борух –47
ЛИВШИЦ Марьям –66
ЛИШНЕВ Исрул –71
ЛИШНЕВА Гита –17
ЛИШНЕВА Нехаме –67
ЛИШНЕВА Соня –43
ЛОЕВ Аншель –62
ЛОЕВ Митя –30
ЛОЗИНСКАЯ Лия –76
ЛОЗИНСКИЙ Ицик –59
ЛОКШИНА Мина –58
ЛОКШИНА Рива –22
ЛУЦКАЯ Дора –57
ЛЮБАРСКИЙ Рем –17
ЛЮБАРСКИЙ Семен –48
ЛЮБОМИРСКАЯ Таня –15
ЛЮБОМИРСКАЯ Эстерь –35
ЛЮБОМИРСКИЙ Сеня –1,5
ЛЮМКИС Перл –51
МАГИДМАН Бетя –1
МАГИДМАН Вера –4
МАГИДМАН Рива –25
МАГИДМАН Фейга –46
МАКАНОВЕЦКИЙ Израиль –16
МАЛИНА Маня –55
МАЛИНА Рива –61
МАЛИНА Шейндл –67
МАЛИНОВСКАЯ Клара –3
МАЛЬСКИЙ Идл –36
МАРГУЛИС Гарик –8
МАРГУЛИС Моисей –1 год 3 мес
МАРГУЛИС Наум –27
МАРКМАН Лейб –65
МАРКМАН Мени –60
МАРКМАН Туня –33
МАРКМАН Муля –35
МАРКМАН Мила –11
МАРКМАН Сема –8
МАРКМАН Саша –5
МАРКМАН Мойше –32
МАРКМАН Шеня –30
МАРКМАН Яша –7
МАРКМАН Исай –4
МАРЬЯМЧИК Зина –62
МАРЬЯМЧИК Фишка –58
МАССАРСКАЯ Перл –51
МАССАРСКИЙ Гирш –56
МАТУСЕНКО Фрида –52
МЕЛАМЕД Арон –41
МЕЛАМЕД Ира –10
МЕЛАМЕД Сема –8
МЕЛАМЕД Фаня –38
МЕЛАМЕД Шимен –62
МЕЛАМЕД Эстер –63
МЕЖБЕРГ Алик –13
МЕЖБЕРГ Ита –45
МЕЖБЕРГ Сима –15
МЕЖБЕРГ Фаня –18
МЕСТЕЦКАЯ Лея –57
МЕЙЛЬМАН Давид –74
МЕЙЛЬМАН Брайна –71
МЕЙЛЬМАН Нухем –41
МИКСОН Мойше –23
МИКСОН Фейга –43
МИКСОН Шошона –21
МИНЕВИЧ Залман –48

КРУГЛЯК Шейндл –58
КУКЛИНСКАЯ Эльке –44
КУКЛИНСКИЙ Арон –47
КУКУЛЯНСКАЯ Малке –36
КУКУЛЯНСКАЯ Сосл –38
КУКУЛЯНСКАЯ Фрейда –14
КУКУЛЯНСКИЙ Идл –9
КУКУЛЯНСКИЙ Идл –10
КУКУЛЯНСКИЙ Мойшеле –5
КУКУЛЯНСКИЙ Ноте –36
КУКУЛЯНСКИЙ Рахмил –39
КУКУЛЯНСКИЙ Рувим –13
КУНЯВСКАЯ Хана –51
КУНЯВСКИЙ Залмен –55
КУПЕРШМИДТ Залман –44
КУПЕРШМИДТ Клара –42
КУПЕРШМИДТ Мотл –13
КУПЕРШМИДТ Шейндл –17
КУПЕРШМИДТ Янкель –15
КУЧМАН Эльке –68
КУЧМАН Хаим –71
ЛАБЕНДЗЕ Лев –48
ЛАБЕНДЗЕ София –43
ЛАГОДСКАЯ Сарра –55
ЛАГОДСКАЯ-БРАГИНСКАЯ Роза –27
ЛАГОДСКИЙ Герш –59
ЛАГОДСКИЙ Зиновий –31
ЛАЗЕБНИК Давид –69
ЛАЗЕБНИК Сура –65
ЛАЗЕБНИК Рая –25
ЛАНГМАН Ноях –72
ЛАНГМАН Тубе –70
ЛАНГМАН Шейндл –60
ЛАНЦМАН Аврум –14
ЛАНЦМАН Малке –35
ЛАНЦМАН Хана –10
ЛАХМАН Белла –21
ЛАХМАН Бера –1,5
ЛАХМАН Гриша –5 месяцев
ЛАХМАН Хаим –21
ЛЕВАНДОВСКАЯ Лена –17
ЛЕВАНДОВСКАЯ Миля –60
ЛЕВАНДОВСКАЯ Паша –46
ЛЕВАНДОВСКАЯ Хая-Суре –65
ЛЕВАНДОВСКАЯ Этя –5
ЛЕВАНДОВСКИЙ Бенцион –48
ЛЕВАНДОВСКИЙ Бер-Лейб –75
ЛЕВАНДОВСКИЙ Моисей –65
ЛЕВЕНШТЕЙН Борис –53
ЛЕВЕНШТЕЙН Дина –43
ЛЕВИН Берл –42
ЛЕВИН Зуня –40
ЛЕВИН Миша –15
ЛЕВИНА Ира –12
ЛЕВИНА Фира –10
ЛЕВИНА Циля –40
ЛЕЗНИК Помка –40
ЛЕЙДЕРМАН Блюма –65
ЛЕЙДЕРМАН Гриша –1
ЛЕЙДЕРМАН Фейга –35
ЛЕЙТМАН Рива –20
ЛЕЙТМАН Сава –45
ЛЕЛЬЧИЦКАЯ Стися –50
ЛЕЛЬЧИЦКАЯ Хая –60
ЛЕЛЬЧИЦКИЙ Абрам –15
ЛЕЛЬЧИЦКИЙ Израиль –70
ЛЕМБЕРСКАЯ Люба –15
ЛЕМБЕРСКАЯ Рахиль –40
ЛЕМБЕРСКИЙ Ицик –59
ЛЕРМАН Ицик –34
ЛЕРМАН Кейла –41

КИПНИС Елена –41
КИПНИС Эстер –46
КИПНИС Иерахим –13
КИПНИС Феликс –4
КИПНИС Сеня –35
КИПНИС Хаим –41
КИРМАН Муня –61
КИРМАН Хана –57
КИТАЙГОРОДСКАЯ Евгения -43
КИТАЙГОРОДСКИЙ Петр –46
КИШКО Моисей –51
КЛЕЗМЕР Адиас –10
КЛЕЗМЕР Полина –38
КЛЕЗМЕР Файвиш –67
КЛЕЗМЕР Хава –64
КЛЕЗМЕР Эля –12
КЛЕЗМЕР Эстер –29
КЛЕТКИН Саша –7
КЛЕТКИНА Мира –10
КЛЕТКИНА Фрейдл –32
КЛИМОВЕЦКАЯ Фаня –65
КЛИМОВЕЦКИЙ Шолем –71
КОГУТ Борух –86
КОГУТ Мила –6
КОГУТ Петр –32
КОГУТ Роза –30
КОГУТ Саша –9
КОЖУХ Арн –80
КОЖУХ Лиза –50
КОЖУХ Надежда –72
КОЙРАХ Нехаме –70
КОЛОМЕЙСКИЙ Исаак –51
КОЛТУН Лейб –45
КОЛТУН Фрума –40
КОРЕЙЦКИЙ Гедалье –70
КОРЕЦКАЯ Шейне-Марьем –85
КОРМАН Зейлик –74
КОРМАН Шейва –70
КОРНБЛИТ Блюма –81
КОРНБЛИТ Мира –17
КОРНБЛИТ Саша –14
КОРНБЛИТ Фроим –51
КОРНБЛИТ Чарна –48
КОРНБЛИТ Шмае –82
КОРНИЦКАЯ Геня –59
КОРНИЦКИЙ Израиль –65
КОРОГОДСКАЯ Ида –51
КОРФ Анна –56
КОРЧЕМСКАЯ Геся –12
КОРЧЕМСКАЯ Эстер –57
КОРЧЕМСКАЯ Эсфирь –38
КОРЧЕМСКИЙ Леня –4
КОСОВСКАЯ Лиза –43
КОСОВСКИЙ Евсей –52
КОСОВСКИЙ Роман –20
КОСТИНСКИЙ Натан –27
КОСТИНСКИЙ Пейсах –31
КОСТИНСКИЙ Яков –71
КОСТОВЕЦКАЯ Малке –75
КОФМАН Женя –6
КОФМАН Иосиф –3
КОФМАН Люба –46
КОФМАН Маня –39
КОФМАН Срул –39
КОФМАН Хая –82
КРАВЕЦ Мордух –53
КРАТМАН Муня –16
КРИВОРУК Мойсей –51
КРИМКЕР Сарра –41
КРИЧЕР Ривка –43
КРИЧЕР Хайка –17
КРУГЛЯК Ицик –62

ЗИЛЬБЕРБРАНД Миня –53
ЗИЛЬБЕРБРАНД Мордух –57
ЗИЛЬБЕРБРАНД Хаим –84
ЗИНГЕРМАН Мирон –81
ЗИНГЕРМАН Хава –75
ЗИСКИНД Меер –4
ЗИСКИНД Фима –15
ЗИСКИНД Фира –8
ЗИСКИНД Элиэзер –41
ЗИЦЕР Хана –46
ЗИЦЕРМАН Хаим –57
ЗЛОТНИК Арн –57
ЗЛОТНИК Буся –54
ЗЛОТНИК Ира –25
ЗЛОТНИК Лена –4
ЗЛОТНИКОВА Эня –36
ЗОЛОТАРЕВ Пиня –50
ЗОЛОТАРЕВ Яша –1
ЗОЛОТАРЕВА Зина –2
ЗОЛОТАРЕВА Ида –15
ЗОЛОТАРЕВА Доба –48
ЗОЛОТАРЕВА Оля –19
ЗОЛОТАРЕВА Рая –17
ИЗАКСОН Борис –44
ИЦЕКСОН Борис –15
КАВНАТСКАЯ Хана –41
КАВНАТСКАЯ Шейндл –57
КАВНАТСКИЙ Иосиф –27
КАВНАТСКИЙ Ушер –23
КАВНАТСКИЙ Хуне –63
КАГАН Зейлик –33
КАГАН Менаше –60
КАГАН Таня –43
КАГАН Сура –59
КАГАН Янкель –45
КАГАНОВ Рафаил –31
КАГАНОВА Фаня –17
КАГАНОВА Хана –33
КАГАНОВСКИЙ Ицхок –46
КАНЕВСКАЯ Циня –51
КАНТОРОВИЧ Бейла –78
КАПЛАН Абрам –36
КАПЛАН Рая –31
КАПЛАН Фаня –68
КАПЛАН Шеля –3
КАРПИЛОВСКАЯ Ида –74
КАРПМАН Иона –12
КАРПМАН Ирма –36
КАРПМАН Михаил –18
КАРПМАН Мотл –8
КАРПМАН Фрида –5
КАРПМАН Хая –33
КАЦ Исаак –65
КАЦ Исаак –48
КАЦ Ольга –60
КАЦ Раиса –66
КАЦ Сарра –45
КАЦЕВ Ушер –63
КАЦЕВА Менихл –45
КАЦЕВА Минце –47
КАЦЕВА Мехаме –62
КАЦЕВА Рахиль –33
КАЦМАН Бася –38
КАЦМАН Берл –41
КАЦМАН Миша –12
КАЦОВСКИЙ Рувим –17
КАЦОВСКИЙ Фроим –46
КАЦОВСКИЙ Янкель –41
КАЧУРОВСКИЙ Гедалий –27
КАЧУРОВСКИЙ Матвей –23
КЕСЕЛЬМАН Хая-Рохл –52
КИПНИС Евгения –7

ДЗЕКЦЕР Белла –23
ДЗЕКЦЕР Гинда –28
ДЗЕКЦЕР Гитл –31
ДЗЕКЦЕР Иосиф-Мендл –53
ДЗЕКЦЕР Лейб –15
ДЗЕКЦЕР Перл –33
ДЗЕКЦЕР Ривка –52
ДЕХТЯРЬ Абрам –40
ДЕХТЯРЬ Башева –47
ДИМАРСКАЯ Соня –51
ДИМАРСКАЯ Рахиль –33
ДОРФМАН Маня –42
ДРАТВА Мойше –60
ДУБИНСКАЯ Дина –43
ДУБИНСКАЯ Марьям –64
ДУБИНСКАЯ Роза –29
ДУБИНСКАЯ Чарна –64
ДУБИНСКИЙ Моисей –38
ДУБИНСКИЙ Мордехай –69
ДУБИНСКИЙ Павел –34
ДУБИНСКИЙ Хаим –60
ДУБРОВИНСКАЯ Анна –6
ДУБРОВИНСКАЯ Люба –37
ДУБРОВИНСКИЙ Фима –8
ДУБРИНСКИЙ –2 недели
ДУКЕЛЬСКАЯ Елена –50
ДУКЕЛЬСКАЯ Маня –23
ДУКЕЛЬСКИЙ Арон –55
ДУКЕЛЬСКИЙ Юзик –21
ДУРМАН Исаак –72
ДУХОВНАЯ Рива –65
ДУХОВНЫЙ Аврум –75
ДУХОВНЫЙ Иосиф –39
ДУХОВНЫЙ Миша –33
ЖИДОВЕЦКАЯ Эстер –50
ЖИТНИК Аврум-Ицхок –60
ЖИТНИК Гитл –57
ЖУКОВСКИЙ Моисей –35
ЖУРАХОВСКИЙ Арн –71
ЗАБАРКА Хаим –70
ЗАБАР Брандля –60
ЗАБЕЛИНСКИЙ Ицхак –47
ЗАБУТА Хана –79
ЗАЙОНЧИК Двойра –52
ЗАЙОНЧИК Ицхак –47
ЗАЙОНЧИК Янкель –55
ЗАК Абрам –54
ЗАЛЬЦМАН Кейла –60
ЗАЛЬЦМАН Фроим –65
ЗАМЕЛАН Хана –29
ЗАПРУДНЫЙ Петя –36
ЗАРЕЦКИЙ Моисей –43
ЗАСЛАВСКИЙ Иосиф-Рафаэль –61
ЗАТУЛОВСКАЯ Рахиль –15
ЗАТУЛОВСКАЯ Фейга –55
ЗАТУЛОВСКИЙ Бенця –60
ЗАТУЛОВСКИЙ Рувим –12
ЗЕЛИКМАН Меер –64
ЗЕЛИКМАН Табл –61
ЗЕЛИКМАН Тома –12
ЗЕЛИКМАН Эстер –35
ЗЕЛЬДИЧ Исаак –29
ЗЕЛЬДИЧ Фроим –32
ЗЕМЛЯНСКАЯ Блюма –30
ЗЕМЛЯНСКАЯ Таня –6
ЗЕМЛЯНСКИЙ Юля –9
ЗЕМЛЯНСКАЯ Шифра –57
ЗЕМЛЯНСКИЙ Зелик –62
ЗИЛЬБЕРБЕРГ Алкун –40
ЗИЛЬБЕРБЕРГ Софа –41
ЗИЛЬБЕРБЕРГ Фира –14

ГОФМАН Алте –62
ГОФМАН Рута –35
ГОФМАН Шалва –10
ГОФМАН Шулем –67
ГОХМАН Аврум –65
ГОХМАН Исаак –42
ГОХМАН Роза –37
ГОХМАН Ян –12
ГРАНОВСКАЯ Лия –76
ГРАНОВСКАЯ Рита –6
ГРАНОВСКАЯ Сима –50
ГРАНОВСКАЯ Яня –56
ГРАНОВСКАЯ Суре-Рива –84
ГРАНОВСКИЙ Ефим –56
ГРИНБЕРГ Зиночка –1,5
ГРИНБЕРГ Миша –24
ГРИНБЕРГ Рейзел –62
ГРИНБЕРГ Степа –29
ГРИНБЕРГ Фаня –64
ГРОССМАН Борис –6
ГРОССМАН Ирма –76
ГРОССМАН Роза –41
ГРИНЗАЙД Михл –31
ГРИНЗАЙД Ицик –35
ГРИНШПУН Изя –17
ГРИНШПУН Рива –10
ГРИНШПУН Хая –45
ГРУБМАН-ЛАНГЕР Голда –42
ГРУБМАН Айзик –43
ГРУБМАН Сарра –20
ГРУБМАН Груня –16
ГРУБМАН Эстер –1
ГРУВОЙЧ Хаим –33
ГРУШКО Ной –56
ГУДИС Рохл –65
ГУЛЬКИН Яша –5
ГУЛЬКИНА Нюся –2
ГУЛЬКИНА Рахиль –59
ГУЛЬКИНА Соня –30
ГУЛЬКИНА Рая –24
ГУЛЬМАН Берл –9
ГУЛЬМАН Борух –6
ГУЛЬМАН Миндл –35
ГУЛЬМАН Нисн –42
ГУЛЬМАН Рахиль –24
ГУЛЬМАН Угл –65
ГУЛЬМАН Фрума –12
ГУЛЬМАН Хейне –35
ГУЛЯК Герш –19
ГУЛЯК Сема –9
ГУЛЯК Хана –42
ГУРТОВАЯ Зисля –54
ГУРТОВАЯ Рахиль –55
ГУРТОВОЙ Лейб –56
ГУРАРИЙ Меер –75
ГУРАРИЙ Эстер –64
ГУРЕВИЧ Мотл –65
ГУРЕВИЧ Соня –60
ГУРИНСКАЯ Ципа –41
ГУТМАН Абрам –2
ГУТМАН Ася –8
ГУТМАН Сима –40
ГУФЕЛЬД Софа –54
ДАШЕВСКАЯ Маша –59
ДАШЕВСКИЙ Борух –61
ДАШЕВСКИЙ Самуил –36
ДВОРКИН Арон –14
ДВОРКИН Хаим –58
ДВОРКИНА Мирьям –48
ДВОСКИН Срул-Бер –72
ДВОСКИНА Сура –63
ДЗЕКЦЕР Бейлы –13

ГЕЛЬФАНТ Игорь –4
ГЕЛЬФАНТ Лейзер –65
ГЕЛЬФАНТ Лора –25
ГЕР Давид –16
ГЕР Ривка –40
ГЕРМАН Ицик –33
ГЕРМАН Миша –24
ГЕРМАН Мима –11
ГЕРМАН Хонце –29
ГЕРШНЗОН Анна –42
ГЕРШНЗОН Арн –33
ГЕРШНЗОН Лина –14
ГЕРШНЗОН Миша –45
ГЕРШОВИЧ Бася 46
ГЕРШОВИЧ Бейреш –51
ГЕРШОВИЧ Геня –42
ГЕРШОВИЧ Лева –13
ГЕРШОВИЧ Петя –17
ГЕРШОВИЧ Пинхас –46
ГИЛИК Рива –28
ГИЛИК Рома –7
ГИЛИК Бетя –4
ГИЛЬСТЕЙН Ушер –19
ГИМЕЛЬФАРБ Фира –62
ГИСКИН Алик –8
ГИСКИН Ефим –36
ГИСКИНА Мара –25
ГИСКИН Самуил –28
ГИТМАН Вадим –8
ГИТМАН Мира –30
ГИТМАН Фрейда –61
ГИТМАН Янкель –67
ГИХЕРМАН Исаак –39
ГЛАЗМАН Моисей –39
ГЛАЗМАН Соломон –71
ГЛАЗМАН Хана-Элька –61
ГЛЕЙЗЕР Иосиф –22
ГЛЕЙЗЕР Рафаил –34
ГЛЕЙБМАН Зуся –5
ГЛЕЙБМАН Мери –33
ГОЛЬДБЕРГ Неся –61
ГОЛЬДБЕРГ Эна –19
ГОЛЬДРЕЕР Гитл –60
ГОЛЬДРЕЕР Зелик –33
ГОЛЬДРЕЕР Ицик –18
ГОЛЬДРЕЕР Фройка –16
ГОЛЬДРЕЕР Хейвед –48
ГОЛЬДРЕЕР Шая –53
ГОЛЬДРЕЕР Шейва –31
ГОЛЬДРЕЕР Шлойме –20
ГОМЕЛЬСКАЯ Бейла –31
ГОМЕЛЬСКАЯ Голда –59
ГОМЕЛЬСКИЙ Израиль –20
ГОМЕЛЬСКИЙ Ицхок –61
ГОМЕЛЬСКИЙ Лейб –66
ГОМЕЛЬСКАЯ Мася –63
ГОМЕЛЬСКАЯ Муся –15
ГОНТА Маля –23
ГОРБАЧИНСКИЙ Беньюмен –76
ГОРБИС Давид –38
ГОРДОН Бася –68
ГОРДОН Мина –15
ГОРДОН Миша –10
ГОРДОН Ноях –72
ГОРДОН Рита –42
ГОРДОН Чарна –50
ГОРЕЛОВ Борис –26
ГОРЕЛОВ Семен –63
ГОРОДЕЦКАЯ София –43
ГОРОДЕЦКАЯ Хана –71
ГОРОДЕЦКИЙ Михаил –45
ГОФМАН Айзик –40

ВИТМАН Арн –57
ВИТМАН Дора –53
ВИТМАН Лева –6
ВИТМАН Мина –26
ВИТМАН Светлана –3
ВОВЧИК Арон –70
ВОВЧИК Лея –30
ВОВЧИК Фаня –37
ВОВЧИК Хайка –41
ВОВЧИК Эня –83
ВОЛКНШТЕЙН Сура –65
ВОЛКНШТЕЙН Ицик –75
ВОЛОДАРСКАЯ Фейга –60
ВОЛОДАРСКИЙ Ирмак –62
ВОЛЫНСКАЯ Бобеле –32
ВОЛЫНСКАЯ Ента –58
ВОЛЫНСКАЯ Лена –5
ВОЛЫНСКАЯ Лиза –12
ВОЛЫНСКАЯ Фейга –70
ВОЛЫНСКАЯ Фрума –29
ВОЛЫНСКИЙ Моля –8
ВОЛЫНСКИЙ Мотл –60
ВОЛЫНСКИЙ Йойлик –60
ВОЛЫНСКИЙ Рувин –41
ВОРОБЬЕВ Борис –15
ВОРОБЬЕВ Лейб –55
ВОРОБЬЕВ Леня –25
ВОРОБЬЕВ Липа –57
ВОРОБЬЕВ Миша –20
ВОРОБЬЕВ Шая –41
ВОРОБЬЕВ Эля –34
ВОРОБЬЕВА Аня –24
ВОРОБЬЕВА Голда –15
ВОРОБЬЕВА Маня –10
ВОРОБЬЕВА Мира –6
ВОРОБЬЕВА Мирл –10
ВОРОБЬЕВА Раска –52
ВОРОБЬЕВА Хая –27
ВОРОБЬЕВА Эстер –37
ВОРСОВСКАЯ Голда –48
ВОРСОВСКИЙ Лев –50
ВОРТМАН Исаак –15
ВОРТМАН Лия –10
ВОРТМАН Нехаме –65
ВОРТМАН Малке –40
ВОРТМАН Хаим –67
ГАЛЬПЕР Давид –34
ГАЛЬПЕР Изя –3
ГАЛЬПЕР Иосиф –32
ГАЛЬПЕР Рейзел –70
ГАЛЬПЕР Сима –23
ГАЛЬПЕР Соломон –28
ГАЛЬПЕР Толя –37
ГАНАПОЛЬСКАЯ Рися –54
ГАНАПОЛЬСКИЙ Лейб –59
ГАРТМАН Исаак –20
ГАРТМАН Полина –45
ГАРТМАН Таня –15
ГАРЦМАН Лиза –35
ГАРЦМАН Моисей –40
ГАРЦМАН Неся –70
ГАРЦМАН Соня –13
ГАРЦМАН Шика –78
ГЕЙНИСМАН Сарра –40
ГЕКЕЛЬМАН Мендл –51
ГЕЛЬБЕРГЕР Миндл –78
ГЕЛМАН Геня –44
ГЕЛЬМАН Овсей –50
ГЕЛЬМАН Рахиль –60
ГЕЛЬМАН Яков –65
ГЕЛЬФАН Берта –40
ГЕЛЬФАНТ Брохе –60

ВАЙНШТЕЙН Григорий –32
ВАЙНШТЕЙН Мара –32
ВАЙНШТЕЙН Мина –10
ВАЙНШТЕЙН Удл –64
ВАЙСБЕРГ Гита –15
ВАЙСБЕРГ Евсей –20
ВАЙСБЕРГ Лея –58
ВАЙСБЕРГ Петя –61
ВАЙСБЕРГ Саул –46
ВАЙСБЕРГ Хана –51
ВАЙСБУРД Гита –36
ВАЙСБУРД Данил –38
ВАЙСБУРД Иосиф –30
ВАЙСБУРД Песя –41
ВАЙСБУРД Фейга –45
ВАЙЛ Файвиш –32
ВАЙЛ Шая –34
ВАССЕРМАН Алла –8
ВАССЕРМАН Геня –29
ВАССЕРМАН Ихил –54
ВАССЕРМАН Мина –51
ВЕЙЦЕЛЬ Вера –26
ВЕЙЦЕЛЬ Лева –18
ВЕЙЦЕЛЬ Маня –14
ВЕЙЦЕЛЬ Матвей –45
ВЕЙЦЕЛЬ Соня –42
ВЕЙЦМАН Бейла –68
ВЕЙЦМАН Ицхок –70
ВЕКСЛЕР Мила –10
ВЕКСЛЕР Мира –22
ВЕКСЛЕР Срулик –30
ВЕКСЛЕР Ицхок –68
ВЕЛЕДНИЦКИЙ Гриша –18
ВЕЛЕДНИЦКИЙ Семен –65
ВЕЛЕДНИЦКАЯ Эстер –60
ВЕЛТМАН Гирш –68
ВЕЛТМАН Мира –8
ВЕЛТМАН Сура –65
ВЕЛТМАН Таня –34
ВЕЛТМАН Яша –12
ВЕСЕЛЬНИЦКИЙ Нахман –33
ВЕСЕЛЬНИЦКИЙ Паня –36
ВЕСЕЛЬНИЦКИЙ Срул –42
ВЕСЕЛЬНИЦКИЙ Ицик –26
ВИКСМАН Иосиф –57
ВИКСМАН Мира –29
ВИКСМАН Семен –8
ВИКСМАН Соня –53
ВИЛЬНЕР Ира –12
ВИЛЬНЕР Женя –36
ВИЛЬНЕР Рахель –61
ВИЛЬПАН Груна –55
ВИЛЬПАН Израиль –14
ВИЛЬПАН Стыся –20
ВИНОГОЙЗ Сарра –78
ВИНОГОЙЗ Соня –28
ВИНОГОЙЗ Мендл –32
ВИНОГОЙЗ Миша –10
ВИНОГОЙЗ Поля –31
ВИНОГОЙЗ Фима –6
ВИНОКУР Митя –7
ВИНОКУР Нухем –30
ВИТЕБСКАЯ Малке –75
ВИТЕБСКАЯ Хана –14
ВИТЕБСКАЯ Эстер –40
ВИТЕБСКИЙ Арон –45
ВИТЕБСКИЙ Мойше –81
ВИТЕБСКИЙ Яша –17
ВИТИПСКАЯ Лена –8
ВИТИПСКАЯ Люба –40
ВИТИПСКИЙ Алик –6
ВИТИПСКИЙ Яков –60

БИЛИК Анюта –33
БЛАНК Анна –17
БЛАНК Берта –9
БЛАНК Лиза –41
БЛАНК Соня –68
БЛУФШТЕЙН Лора –8
БЛУФШТЕЙН Фаня –46
БЛУФШТЕЙН Элеонора –7
БЛЯХЕР Аврум-Берл –19
БЛЯХЕР Броня –48
БЛЯХЕР Гершл –65
БЛЯХЕР Нехаме –62
БЛЯХЕР Нухем –48
БЛЯХЕР Роза –13
БЛЯХЕР Шлойме –16
БЛЯХМАН Люба –76
БЛЯХМАН Яков –43
БОКЧЕНКО Двойра –39
БОКЧЕНКО Гита –30
БОРОДЯНСКАЯ Зина –37
БОРОДЯНСКАЯ Ира –15
БОРОДЯНСКАЯ Этл –71
БОРОДЯНСКИЙ Миша –42
БОРОДЯНСКИЙ Нюма –11
БОРСУК Бася –16
БОРСУК Гедалий –45
БОРСУК Малке –40
БОРСУК Мирон 12
БОРСУК Циля –61
БОРЩАГОВСКАЯ Анна –18
БОРЩАГОВСКАЯ Эсфирь –15
БОРЩАГОВСКАЯ Маня –32
БОРЩАГОВСКИЙ Борис –33
БОРЩАГОВСКИЙ Давид –2
БОРЩАГОВСКИЙ Мендл –41
БОРЩАГОВСКИЙ Шимен –55
БРАГИНСКАЯ Беба –5
БРАГИНСКАЯ Эстер –63
БРАГИНСКИЙ Эдуард –3
БРЕНЕР Илья –2
БРЕНЕР Иосиф –53
БРЕНЕР Раиса –30
БРЕНЕР Фира –40
БРИСКИН Абрам –12
БРИСКИН Ефим –57
БРИСКИНА Рая –16
БРИСКИНА Софа –40
БУНИМОВИЧ Хае-Двойре –71
БУНИМОВИЧ Шолом-Мойше –77
БУРМЕНКО Голда –65
БУРМЕНКО Ицик –75
БУРМЕНКО Сарра –55
БУРЯКОВСКАЯ Сима –58
БУРЯКОВСКИЙ Арон –62
БУРЯКОВСКИЙ Ирма –35
БУХМАН Соня –33
БУХМАН Велвл –14
БУХМАН Ципа –38
ВАЛЬДМАН Соня –30
ВАЛЬДМАН Фима –8
ВАЛЬДМАН Леня –5
ВАЙНБЕРГ Авраам –10 мес.
ВАЙНБЕРГ Надежда –25
ВАЙНБЕРГ Нехаме –54
ВАЙНБЕРГ Рахиль –61
ВАЙНБЕРГ Циля –56
ВАЙНБЕРГ Яхна –86
ВАЙНШТЕЙН Ицхок –65
ВАЙНШТЕЙН Сура –60
ВАЙНШТЕЙН Мордха –25
ВАЙНШТЕЙН Зина –20
ВАЙНШТЕЙН Ира –15

БАБИНСКИЙ –14 дней
БАБИЦКАЯ Клара –16
БАБИЦКАЯ Сима –40
БАБИЦКАЯ Роза –17
БАЙБУСКИЙ Наум –14
БАЛИН Велвл –40
БАЛИН Исаак –72
БАЛИНА Голда –65
БАЛЯСНЫЙ Егуда –37
БАРАБАН Израиль –61
БАРАБАН Полина –24
БАРАК Исаак –49
БАРАК Яков –53
БАТЬ-ШУМАН Нюма –1
БАТЬ-ШУМАН Полина –31
БАТЬ-ШУМАН Сема –4
БЕЗЗУБОВ Гедалий –82
БЕЗЗУБОВ Иосиф –53
БЕЗЗУБОВ Муня –8
БЕЗЗУБОВА Броня –16
БЕЗЗУБОВА Маня –20
БЕЗЗУБОВА Надежда –18
БЕЗЗУБОВА Рахиль –50
БЕЗЗУБОВА Соня –45
БЕЗЗУБОВА Феня –6
БЕЙЛИС Борис –33
БЕЙЛИС Рухл –68
БЕЙЛИС Хаим –71
БЕЙЛИС Янкель –42
БЕЙНЕР Михаил –19
БЕЛЕЦКИЙ Михаил –17
БЕЛЕЦКАЯ Соня –34
БЕЛИКОВА Роза –50
БЕЛИЛОВСКАЯ Белла –28
БЕЛИЛОВСКАЯ Клара –28
БЕЛИЛОВСКИЙ Абрам –33
БЕЛИЛОВСКИЙ Борис –5
БЕЛИЛОВСКИЙ Береле –5
БЕЛИЛОВСКИЙ Лазарь –21
БЕЛИЛОВСКИЙ Муня –23
БЕЛИЛОВСКИЙ Наум –32
БЕЛИЛОВСКИЙ Сема –3
БЕЛИЛОВСКИЙ Семен –27
БЕЛИЛОВСКИЙ Яков –28
БЕЛОПОЛЬСКАЯ Белла –5
БЕЛОПОЛЬСКАЯ Роза –27
БЕЛОПОЛЬСКАЯ –3 недели
БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ Абрам –26
БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ Лейб –36
БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ Мендл –71
БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ Хаим –75
БЕЛЯНСКАЯ Гита –3
БЕЛЯНСКИЙ Володя –8
БЕЛЯНСКИЙ Сема –6
БЕЛЯНСКИЙ Шлоймо –30
БЕРДИЧЕВСКАЯ Анна –51
БЕРДИЧЕВСКАЯ Мина –18
БЕРДИЧЕВСКАЯ Сарра –63
БЕРДИЧЕВСКАЯ Эстер –40
БЕРДИЧЕВСКИЙ Арон –75
БЕРДИЧЕВСКИЙ Берл –69
БЕРДИЧЕВСКИЙ Калмен –42
БЕРДИЧЕВСКИЙ Михаил –56
БЕРДИЧЕВСКИЙ Рома –12
БЕРДИЧЕВСКИЙ Эма –6
БЕРНШТЕЙН Алик –10
БЕРНШТЕЙН Гитл –48
БЕРНШТЕЙН Натан –49
БЕРНШТЕЙН Нехаме –67
БЕРНШТЕЙН Циля –22
БЕРНШТЕЙН Эля –69
БЕССМЕРТНЫЙ Хаим-Герш –73

АВЕНБУРГ Ада –42
АВЕНБУРГ Гриша –40
АВЕНБУРГ Миша –15
АДАМСКАЯ Сарра –31
АЙЗЕНБАНД Борух –74
АЙЗЕНБАНД Михаил –37
АЙЗЕНБАНД Семен –6
АЙЗЕНБАНД Хана –31
АЙЗЕНБАНД Хая –72
АЙЗЕНБАНД Яков –32
АККЕРМАН Велвл –29
АККЕРМАН Рая –24
АККЕРМАН Тевья –13
АККЕРМАН Хава –51
АКСЕЛЬ Беньямин –40
АКСЕЛЬ Ита –38
АКСЕЛЬ Неся –3
АКСЕЛЬ Рахиль –14
АКСЕЛЬРОД Айзик –56
АЛЬПЕР Анна –13
АЛЬПЕР Фима –16
АЛЬПЕР Эстер –38
АЛЬПЕР Янкель –41
АЛЬТГАУЗ Энта –47
АЛЬТГАУЗ Идл –6
АЛЬТГАУЗ Иойл –3
АЛЬТГАУЗ Лея –44
АЛЬТГАУЗ Миша –12
АЛЬТГАУЗ Пиня –49
АЛЬТГАУЗ Сарра –10
АЛЬТГАУЗ Яша –8
АЛЬТЕР Анюта –17
АЛЬТЕР Исаак –60
АЛЬТЕР Мотл –36
АЛЬТЕР Сура –12
АЛЬТЕР Фейга –35
АЛЬТМАН Борис –41
АЛЬТМАН Либа –80
АЛЬТМАН Нина –41
АНДРИЕВСКАЯ Бетя –41
АНДРИЕВСКАЯ Бруха –69
АНДРИЕВСКАЯ Кача –8
АНДРИЕВСКАЯ Фаня –39
АНДРИЕВСКИЙ Давид –72
АНДРИЕВСКИЙ Хаим –22
АНТОНОВСКИЙ Ицхак –81
АРАВ Иойне –56
АРАВ Хана –48
АРАВ Шифра –55
АРАВ Шулем –29
АСС Циля –5
АСС Шифра –28
АСТРАХАНСКИЙ Лейб –55
АСТРАХАНСКАЯ Хая –52
АСТРАХАНСКИЙ Юдка –25
АСТРАХАНСКАЯ Фаня –23
АСТРАХАНСКАЯ Зиночка –10
АШ Семен –71
АШ Фаня –66
БАБИНСКАЯ Бабел –38
БАБИНСКАЯ Бруха –56
БАБИНСКАЯ Ита –26
БАБИНСКАЯ Маня –30
БАБИНСКАЯ Маша –39
БАБИНСКАЯ Рахиль –34
БАБИНСКАЯ Хана –71
БАБИНСКАЯ Хая –21
БАБИНСКИЙ Беньямин –66
БАБИНСКИЙ Гершл –40
БАБИНСКИЙ Захарь –16
БАБИНСКИЙ Нута –16
БАБИНСКИЙ Яков –36

ИМЕНА ПОГИБШИХ
В БАБЬЕМ ЯРУ
сентябрь 1941 года

КАДИШ

ИСГАДАЛ В"ИСКАДАШ ШМЕЙ РАБО. Б"ОЛМО ДИ БРО, КИРУТО, В"ЯМЛИХ МАЛХУСЕЙ Б"ХАЯХОН У Б"ЕЙМЕХОН У В"ХАЕЙ Д"ХОЛ БЕТ ИСРОЕЙЛ Б"АГАЛО У БИЗМАН КОРИВ В"ИМРУ ОМЕЙН.

ИХИ ШМЕЙ РАБО УМВОРАХ Л"ОЛАМ УЛ ОЛМЕЙ ОЛМАЕ. ИСБОРАХ В"ИШТАБАХ В"ИТПОАР МАМ В"ИТНАСЕЙ В"ИТХАДАР В"ИТАЛЕ, В"ИТХАЛЕЛ, ШМЕЙ ДКУДШО, БРИХ У. Л"О ЕЙЛЕ МИН КОЛ БИРХУСО В"ШИРОСО В"ТИШБОХОСО В"НЕХЕМОСО Д"АМИРОН Б"ОЛМО В"ИМРУ ОМЕЙН.

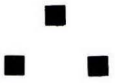
ИХЕЙ ШЛОМО РАБО МИН ШЕМАЕ В"ХАИМ ОЛЕЙНУ В"АЛ КОЛ ИСРОЕЙЛ В"ИМРУ ОМЕЙН. ОСЕ ШАЛОМ БИМРОЙМОВ ХУ ЯАСЕ ШАЛОМ ОЛЕЙНУ В"АЛ КОЛ ИСРОЕЙЛЬ В"ИМРУ ОМЕЙН.

Книга, которую вы держите в руках, предвестник другой книги, условно названной "Память сердца", призванной заменить Памятник 6.000.000 евреям — жертвам нацистского геноцида в годы Второй мировой войны.

"Память сердца" вберет в себя имена евреев, погибших на оккупированных гитлеровцами территориях, в фашистских концлагерях, на фронтах, в блокированном Ленинграде...

Издание книги — священный долг всех нас перед памятью близких, перед памятью соплеменников.

Иосиф ВИНОКУРОВ

ОТ СОСТАВИТЕЛЕЙ КНИГИ

1. Напротив имени и фамилии в списках убитых в Бабьем Яру евреев проставлены цифры, обозначающие возраст погибших.

2. На странице 87-й приведены данные о жертвах нацистского геноцида в Бабьем Яру, поступившие к нам, когда Книга была уже подготовлена к печати.

3. Имена и фамилии указаны в этой Книге в полном соответствии с написанием их в присланных в наш адрес письмах.

4. Мы выражаем свою благодарность всем, кто откликнулся на призыв создать "Книгу Памяти", прислал письма с указанием в них имен, фамилий, известных ему фактов нацистского геноцида, помог собрать фотографии жертв Бабьего Яра и этим самым принял участие в создании Книги – Мемориала.

ПОСЛЕСЛОВИЕ

Бабий Яр...

Мало кто из киевлян знал о нем до Второй мировой войны.

29 сентября 1941 года здесь произошла трагедия, вошедшая в историю под зловещим названием места совершения преступления.

Здесь, на окраине Киева, в Бабьем Яру, гитлеровские палачи убивали час за часом, день за днем тысячи детей, женщин, стариков только за то, что они родились евреями (!).

Евреи видели — за свою долгую историю — многое: Аммана и испанскую инквизицию, Богдана Хмельницкого и погромы, учиненные его духовными наследниками в Кишиневе, Одессе... Евреи прошли через судебные процессы Дрейфуса во Франции и Бейлиса в России... Трагедия в Бабьем Яру — одна из самых мрачных страниц в истории нашего древнего народа.

Бабий Яр — это не только кровь и слезы киевлян.

Бабий Яр — это Обвинительный Акт всем и каждому, преследующему человека только потому, что он еврей...

Бабий Яр — это позор прогрессивного человечества, несмытое пятно с его репутации...

Мы говорим об этом потому, что Бабий Яр — веха, как Освенцим или Бухенвальд, Майданек или 9-й форт в Литве...

Мы говорим об этом еще и потому, что Бабий Яр — это не затухающий огонь нашей памяти; стон, идущий из глубины сердца.

МОЕМУ ПРАДЕДУ БЫЛО 111 ЛЕТ

Моему прадеду Иосифу Слуцкому было 111 лет, а моей прабабушке Суре-Риве — 86, когда нацисты вытащили их из дома и погнали в Бабий Яр.

Вместе с ними в Бабьем Яру убили их дочь и внука — моего отца Бенциона Файницкого.

Я буду очень благодарен составителям — редакторам "Книги Памяти", если имена близких мне людей будут занесены в эту священную Книгу.

Пусть "Книга Памяти" напомнит всем и каждому о трагедии, пережитой еврейским народом в годы Второй мировой войны.

Пусть "Книга Памяти" станет вечным напоминанием нашей скорби...

Борис ФАЙНИЦКИЙ

Новая Зеландия

МОЯ БЛАГОДАРНОСТЬ

Мои родные, живущие в Филадельфии, сообщили мне, что вы готовите ''Книгу памяти'' погибших в Бабьем Яру. Мне больно и стыдно, что такая книга выходит не в Киеве, где произошла эта трагедия.

Я Вам буду очень благодарна, если Вы занесете в эту книгу имена моего отца — Арона Дукельского, матери — Елены, сестры — Мани и брата — Юзика, который специально приехал , чтобы вывезти семью из Киева, но и он вместе с ними нашел свою смерть в Бабьем Яру.

Мне очень тяжело писать эти слова, но меня радует, что есть такие люди, что есть такая страна, где не забывают то, что случилось с еврейским народом..

Вера ДУКЕЛЬСКАЯ

г. Киев

видел — особенно в последние годы — как надругаются над памятью погибших здесь евреев. Даже венок с надписью на еврейском языке, даже слово в память на идиш — и то под запретом.

Приехав в Америку — страну демократии и справедливости, я осознал всю глубину заблуждений моего деда. Я счастлив, что нам, его потомкам, удалось избежать совершенных им ошибок. Моя семья признательна всем, кто взялся за доброе дело издания "Книги Памяти" — этого коллективного памятника невинным жертвам войны и зверств гитлеровцев.

Огромное спасибо за ваш благородный труд!

Леонид ЛЕЛЬЧИЦКИЙ

Ирвингтон
США

ТРИ РОКОВЫХ ОШИБКИ МОЕГО ДЕДА

Мой дед, Дубинский Хаим-Вэлв Лейзерович, родился в 1881 году. Он прожил ровно 60 лет, за которые, по мнению моей матери и двух ее братьев, совершил три роковые ошибки.

Первая ошибка. В 1914 году из России в Соединенный Штаты Америки эмигрировал мой прадед. Он уехал не один, а с четырьмя детьми. И только мой дед не хотел последовать примеру своего отца.

Потомки прадеда и поныне живут в Америке. И не просто живут, процветают.

Вторая ошибка. В 1937 году все мы (вся наша семья) получила возможность эмигрировать в США. Но дед и на этот раз не внял голосу разума. Он заявил: "Нет, дети мои! Мы родились и умрем здесь."

Третья ошибка. Самая страшная. Мы — дети и внуки деда — эвакуировались из Киева, когда поняли, что фашисты вот-вот захватят город. Дед снова заупрямился, мотивируя тем, что стар уже и никакой опасности от гитлеровцев не представляет себе.

Когда нацисты расклеили по Киеву объявления о "сборе" всех евреев, он спокойно (со слов соседей) закрыл квартиру на ключ и сказал соседке, что скоро вернется...

Он все еще продолжал верить скотам, одетым в форму гитлеровских солдат. И он поплатился за это своей жизнью.

Он умер там, где родился, хотя мог жить и жить на радость себе и близким ему людям.

... До своей эмиграции в США я ежегодно посещал Бабий Яр 29 сентября — в день великой трагедии. И я

И СЕЙЧАС МНЕ СНЯТСЯ...

Я, Яша Капер, один из тех, кто в числе 300 советских военнопленных, 10 дней откапывал убитых в Бабьем Яру и сжигали трупы, чтобы замести следы страшного злодеяния фашистских извергов.

Мы работали от восхода солнца до позднего вечера под наблюдением эсэсовцев. На ночь нас запирали на замки в землянках, специально для нас предназначенных. Кормили нас похлебкой.

Мы понимали, что по окончании этих работ нас самих тоже уничтожат: нацистам не нужны были живые свидетели...

Мы собирали всякие ключи, ножи, молотки и разные железки. Нам удалось ими расковать висевшие на нас цепи и ночью выбраться из землянок. Молотками мы убили вахтеров и убежали кто — куда...

Охрана на вышках заметила наш побег и открыла огонь из пулеметов. И все-же нам, пятнадцати пленным, удалось спастись бегством. Я пробрался в лес к партизанам.

С того памятного дня прошло почти 40 лет, но я не могу забыть те страшные дни и ночи, когда мы по приказу немцев сжигали в Бабьем Яру трупы женщин, детей, стариков...

Все эти годы они мне снятся и не дают спокойно спать...

Яша КАПЕР

г. Киев,
ул. Шелуденко, дом 17, кв. 58.

Я НЕ МОГУ ЗАБЫТЬ СВОЕГО ОТЦА

Мне было всего полтора года, когда мы с мамой оставили Киев, а мой отец — Эфроим Зельдич ушел на фронт, громить гитлеровских головорезов.

Случилось так, что отец попал в плен. Из плена ему — вместе с его младшим братом Ициком — удалось бежать. Они спрятались на чердаке дома знакомой женщины, вскоре выдавшей их фашистам.

Моего отца и его брата расстреляли тут же, во дворе дома предательницы.

...Минуло столько лет, а я не могу забыть своего отца, образ которого храню в сердце.

Феня ЭЙДЕЛЬМАН-ЗЕЛЬДИЧ

Литтлтон
США

МОЙ ДЯДЯ ДАВИД И ЕГО ДОЧКА ГОЛДА

Во время погромов в 1931 году наша семья оставила Россию и уехала в Америку. Здесь мы живем по сей день. В Киеве, где я родилась, остался мой дядя Давид Тамаркин со своей дочерью Голдой. До войны мы часто переписывались, а когда война закончилась мне сообщили, что мой дядя Давид вместе со своей дочерью погибли в Бабьем Яру.

Спасибо Вам, что Вы увековечили имена погибших праведников.

Эстер КАУФМАН

Филадельфия
США

НЕ ВЫДЕРЖАЛ

Мой двоюродный брат — Липа Резник геройски сражался с фашистами. Подтверждением этому служат ордена и медали, которыми он, еврей, был награжден советским правительством в годы страшной войны.

Но когда Липа вернулся с фронта в Киев и узнал о трагической судьбе, постигшей его жену и двоих детей, убитых нацистами в Бабьем Яру, он не выдержал горя; не выдержал, и покончил со своей жизнью.

Хая ШВАРЦМАН

Бруклин,
Нью-Йорк
США

магазин, торговать...

Сколько я со своим мужем ни убеждали Меера в необходимости эвакуироваться, он не внял нашим уговорам и мольбам Рахили.

... Когда же мы вернулись в Киев после окончания войны, соседи Рахили рассказали нам, как Меер нанял извозчика, погрузил нажитое им добро на телегу, усадил на нее детишек и Рахиль и тронулся в путь.

Это был последний его путь. Он оказался совсем коротким и закончился в Бабьем Яру.

Двое полицейских схватили девочку и потянули ее за ножки в разные стороны. Затем взялись за вторую... А потом разорвали на глазах у родителей и шестимесячного Авремеле...

Меер и Рахиль попытались спасти своих детишек. Они бросились к бандитам, но один из них выстрелил в упор в Меера и в Рахиль, а подошедший к месту экзекуции нацист, бросил ногой тела убитых в ров, где громоздились трупы других евреев.

Погибла моя лучшая подруга; моя, можно сказать, любимая сестра Рахиль, ее упрямый муж — Меер, их детки — Этя, Милочка, Авремеле.

В памяти моей тот день, когда счастливые Рахиль и Меер праздновали рождение своего первого ребенка...

Этя ФУРМАН

Бруклин,
Нью-Йорк
США

КАК ПОГИБЛА МОЯ ПОДРУГА РАХИЛЬ, ЕЕ МУЖ МЕЕР И ИХ ТРОЕ ДЕТЕЙ

Подругу моего детства звали Рахиль. Умная и красивая, она была мне как родная сестра. И я и она вышли замуж почти одновременно. Наши семьи жили дружно, в любви и радости.

Радость омрачало лишь одно обстоятельство: у Рахили не было детей. Это вызывало у нее переживание и... зависть.

В семье моей подруги начался разлад: муж, очень любивший Рахиль, умолял ее сделать все возможное, чтобы у них был ребенок... Я ездила с Рахиль к знакомым мне врачам, к знахаркам, но ничего не помогало. Шли годы, а детей все не было.

Так Рахиль прожила со своим мужем 11 лет. А на 12-м году Бог послал им девочку. Имя ей дали в мою честь Этя. И, как сказано в Торе, когда Бог дает, то дает Он полной чашей. Через год Рахиль родила еще одну девочку — Милочку, а через полтора года после Милочки Рахиль родила сына — Авремеле.

Надо быть очень большим писателем, чтобы передать восторги и безмерную радость, которые переживали Рахиль и ее муж Меер, все мы — друзья и родные счастливых родителей.

Мартовским днем 1941 года Авремеле сделали бриз (брит-милу). Неделю длилось торжество в доме Рахили и Меера.

Но грянула война и все смешалось. Я с мужем и сынишкой эвакуировались, а супруг моей Рахили — Меер не пожелал выехать из Киева. Он не хотел верить в то, что фашисты зверствуют на оккупированных ими территориях. Меер твердил: не такие фашисты страшные, какими их рисуют. Меер строил планы — открыть свой

мои сестричка и братик похоронены по еврейскому обряду, на еврейском кладбище в Филадельфии.

Спасибо Вам, дорогие друзья!

Мария ВАЙСБАНД

г. Киев,
Бульвар Перова, 23, кв. 50.

ПИСЬМО ИЗ КИЕВА

Я пишу Вам из Киева, из города, где произошла трагедия Бабьего Яра. Друзья, живущие в Филадельфии, написали мне о том, что по Вашей инициативе, Шимон Кипнис, готовится к печати "Книга Памяти" Бабьего Яра.

Какая это благородная идея! Большое спасибо Вам!

Я хочу, чтобы в эту книгу были занесены имена моей мамы, моего дедушки, моих сестрички и братика.

Мой дедушка — Ушомирский Давид Яковлевич, сапожник по специальности, имел 12 детей. В живых остались только 8. Дедушка очень любил мою маму — Брониславу Давидовну: она была его гордостью, так как только она, дочь бедняка Ушомирского, получила высшее образование, стала врачом. Когда началась война два брата мамы ушли на фронт. Многие из наших родных эвакуировались. Мы тоже собирались уехать, но вдруг заболел скарлатиной мой 3-летний братик Дима. Мама не решилась отправиться в путь, имея на руках больного ребенка. Через месяц, когда мы забрали из больницы Димку, заболела моя 5-летняя сестричка Мила. И тоже скарлатиной. И мы опять не могли выехать... И все же дедушка, последним эшелоном отправил из Киева бабушку, меня и одну из своих дочерей. А сам остался с моей мамой. Он не мог "бросить" свою любимую дочь...

И все они погибли в Бабьем Яру.

Я осталась одна из нашей большой, дружной семьи. И когда приходит день 29 сентября я, как и тысячи других, иду в Бабий Яр, возлагаю свежие цветы там, где их убили, и плачу, плачу, плачу...

Сейчас я буду знать, что мой дедушка, моя мама,

ИХ РАССТРЕЛЯЛИ ВМЕСТЕ СО СВЯЩЕННИКОМ

Они стоят перед моими глазами: Роза Когут со своим русским мужем — Петром и двумя красавцами-детишками...

Роза с мужем и детьми не успели эвакуироваться вглубь России. И отец Петра — священник Андреевской церкви в Киеве приютил их у себя, в маленькой комнатке, расположенной в церкви. Священнику казалось, что здесь никто не обнаружит гонимых и они переживут ужасы оккупации.

Быть может, так бы оно и было, и Роза с мужем и детьми не попали бы в руки нацистов. Несколько месяцев священнику удавалось прятать несчастных, спасая их от гибели.

И все же нашелся предатель, выдавший семью Розы фашистам.

Нацисты не простили священнику того, что он прятал и кормил евреев: Священник вместе с Розой, Петром и их детьми попал в Бабий Яр...

Как не воздать Честь и не сказать: Вечная память русскому священнику (имя которого я, к сожалению, не знаю), проявившему мужество и принявшего смерть ради спасения евреев!

Рая ПАВЛОВСКАЯ

Лос-Анджелес
США

ОНИ СТОЯТ ПЕРЕД МОИМИ ГЛАЗАМИ

Мой отец ушел на фронт, а я с моей мамой и сестрой Лизой — в Бабий Яр.

С ужасом вспоминаю те несколько часов, что я была там и видела все своими глазами. До последней минуты своей жизни я не забуду эти ужас и страх.

В суматохе я потеряла маму и сестренку и мне вдруг почему-то очень захотелось остаться в живых. Я подбежала к немцу, который стоял у выхода и сказала ему на немецком языке, что я украинка и что я провожала свою подругу — еврейку. Он поверил мне и отпустил.

Когда я оказалась на улице, я подумала: что делать, куда идти? И я инстинктивно побежала к себе домой, но дворничиха тут же дала знать полиции, что я убежала из Бабьего Яра. Слава Богу, на этот раз мне удалось улизнуть от преследования.

Случайно я встретила знакомую девушку, Розу, которая также убежала из Бабьего Яра, и мы вместе с ней в течение нескольких недель с большим трудом и опасностями пробирались к линии фронта.

... Прошел 41 год с того страшного дня, но я не могу забыть мою маму, мою сестричку, погибших только за то, что они были еврейками. Поэтому я была рада узнать, что далеко за океаном не забывают наших родных и близких, погибших в Бабьем Яру.

Прошу Вас занести в "Книгу Памяти" имена моей мамы — Баташовой Ривы, 36 лет и моей любимой сестры — Баташовой Лизы, 17 лет.

Огромное спасибо и благодарность всем, кто принимает участие в создании этой книги.

Геня БАТАШОВА

Киев, СССР

Вашей матери, которая в последние минуты своей жизни думала о Вас.

— Прислушайтесь, и вы услышите, как Ваш старенький, немощный отец кричит: "Шма Исруэл!" и своими испуганными глазами смотрит в небо, как-будто оттуда спустился ангел и спасает их.

— Присмотритесь, и вы услышите гул пулеметов... Это восставшие в Варшавском гетто защищали свою честь, честь еврейского народа.

— Прислушайтесь, и вы услышите, как поют еврейские партизаны свою песню "Не говори, что ты идешь в последний раз..."

Я был среди тех, кто слушал эти слова Соломона Михоэлса.

Мне кажется, что я их слышу и сейчас.

Шимон КИПНИС

ВАЗА, НАПОЛНЕННАЯ ЗЕМЛЕЙ БАБЬЕГО ЯРА

Соломон Михайлович Михоэлс — известный всему миру, любимый еврейский артист, народный трибун, общественный деятель — один из первых приехал в Киев воздать дань памяти десяткам тысячам евреев, погибших в Бабьем Яру.

... Он пришел сюда вместе с группой артистов ГОСЕТа, прибывших на 25-летие Киевского еврейского театра. Соломон Михайлович и его друзья шли по земле, обильно политой еврейской кровью, с поникшими головами. Они тихо опустились на колени и долго молчали... Руками выкопали землю и наполнили ею принесенную с собой хрустальную вазу.

В тот же вечер Соломон Михоэлс на торжественном заседании, посвященном юбилею, приподнес эту вазу с землей Бабьего Яра артистам Киевского еврейского театра.

(Кстати, интересно заметить, что Киевский еврейский театр тогда, в 1946 году, постоянно находился в Черновцах и в Киев его не пустили, ссылаясь на отсутствие в городе помещения.... Театр так и не переехал в Киев, оставаясь в Черновцах до ликвидации его вместе со всей еврейской культурой в Советском Союзе.)

Когда Соломон Михоэлс появился с вазой на трибуне, все встали и стоя слушали пламенные слова трибуна:

— Присмотритесь, и вы увидите в этой вазе, наполненной землей Бабьего Яра, шнурочки детских туфелек, что не успела зашнуровать маленькая Сурале, когда она упала мертвой рядом со своей мамой.

— Присмотритесь, и вы увидите в этой вазе слезы

злосчастной справки.

Тюремщики мне заявили, что для выяснения вопроса — как быть с выдачей мне документа об освобождении из-под стражи — потребуется несколько дней, а посему я должен вернуться в камеру.

Но мне было известно, что за воротами тюрьмы меня ожидают мои дети и я плюнул на все требования властей и расписался в тюремной книге, получил справку и вышел на свободу.

Мне казалось, что я вышел на свободу.

Шимон КИПНИС

С п р а в к а

Выдана Кипнис Семену Борисовичу

в том, что в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета УССР от «15» 2 1962 г. «Об уголовной ответственности за [illegible] отбывал арест по постановлению народного судьи с 11.4.72 г. по 21.4.72 г.

Начальник след. изол. УООП Киевской области

21 апреля 1972 г.

Типография МООП УССР. 1965 г. Зак. № М-1014—10000

Мы промучились ночь и... привыкли.

Рано утром, после получения похлебки, что именовалось завтраком, всех обитателей камеры выгнали на работу. Но начальство быстро спохватилось и нам, осужденным за "топтание газонов..." велели вернуться в камеру. Видимо, испугались, как бы мы не занялись неугодной для властей пропагандой...

Вернувшись в камеру, я имел возможность ближе познакомиться с моими друзьями по несчастью. Убедившись в том, что все они — люди глубоко порядочные, интеллигентные, но лишенные элементарных знаний истории своего народа, я решил познакомить их с классиками еврейской литературы — Менделе Мойхер Сфорим, Шолом Алейхемом, Перецем. Я им рассказал о современных еврейских писателях — Ицике Фефере, Давиде Гофштейне, Лейбе Квитко, Переце Маркише, Давиде Бергельсоне и о многих других, с которыми был лично знаком.

Однако отсутствие свежего, чистого воздуха сделало невыносимым пребывание в камере. И мы объявили голодовку протеста против того, что нас не выводят на прогулку. Мы готовы были, как и все, ходить на работу, лишь бы дышать свежим воздухом... После того, как наши требования, изложенные официально и в письменной форме, передали по начальству, нас начали выводить на работы.

Спустя 10 суток пятерых выпустили на свободу, но при этом нам велели расписаться в какой-то книге и выдали нам на руки справки о том, за что и когда мы были осуждены. Когда я прочел эту "справку" (см. фотокопию ее), у меня стало темно в глазах... Я знал, что все мы осуждены за "топтание газонов в Бабьем Яру", но в "справке", что нам выдали, черным по белому написали, что я и все другие по "делу" в Бабьем Яру осуждены "за посягательство на жизнь сотрудников милиции".

Я понял, что такая справка будет храниться в советских архивах вечно и когда-нибудь может послужить поводом для преследований и более строгих кар...

Я отказался расписаться в книге о получении этой

Однако на опустевшей площади Бабьего Яра, у подножия одинокого камня, возвышалась гора из живых цветов, обильно политых слезами.

Среди арестованнных, кроме меня и моей жены, были инженер-электрик Лазарь Слуцкий с женой и сестрой, геофизик Самуил Нюрнберг, военный инженер, майор в отставке Михаил Найштил, старый полиграфист Исаак Каплун, молодой токарь завода имени Артема — Игорь Ингерман.

Нас привезли в милицейский участок, бросили в камеру и, как обычно, поздно ночью начали "следствие". Всем нам было предъявлено обвинение в том, что "топтали газоны в Бабьем Яру".

Обвинение абсурдное! И потому, что мы, в силу своего воспитания, не могли топтать газонов, и еще потому, что весна в том году была поздней и не то, чтобы газонов, травы не было...

Естественно, мы не "признались" в этом "страшном преступлении", но следователям и не требовалось наших признаний: у них был приказ и они выполнили его — состряпали обвинительное заключение, на основании которого нас рано утром доставили, под охраной, в суд Шевченковского района города Киева. Судил (если вообще это можно назвать судом) один человек, без заседателей, но зато при двух свидетелях — милиционерах, показавших, будто лично видели, как мы "топтали газоны...".

Суд был таким же скорым, сколь и праведным. Трех женщин приговорили к денежному штрафу, а нас, мужчин, кого на 10, а кого на 15 суток тюремного заключения. По десять дали участникам Второй мировой войны, не участвовавшим в войне — по пятнадцать...

Из зала суда, приговоренных к аресту, отвезли в Лукьяновскую тюрьму, где постригли и бросили в тесную, темную и грязную камеру, в которой уже находились 18 пьяниц и хулиганов. В этой вонючей темнице, кроме двухэтажных дощатых нар, ничего больше не было, если не считать параши. О матрацах, подушках, одеялах нечего было и думать.

ЦВЕТЫ И СЛЕЗЫ

Это случилось 11 апреля 1972 года. В Киеве. Из зарубежных радиопередач мы узнали о том, что установлен "День Памяти" (Искор) по погибшим от рук фашистских извергов шести миллионам евреев. Мы задумались: как нам, евреям Киева, отметить эту трагическую дату? Куда пойти нам, где нам собраться, когда в городе, в котором живут более 200.000 евреев, нет своего клуба, отсутствует всякая еврейская институция?..

И мы, вернее, каждый из нас в отдельности, решили, что лучшим местом, где можно и нужно почтить память жертв геноцида, будет место их гибели — Бабий Яр.

Во второй половине дня, со всех концов большого города, медленно и тихо, парами, семьями, с опущенными головами, шли люди с живыми цветами в руках, чтобы возложить их здесь, на земле, обильно окропленной кровью родных и близких...

В безмолвии люди возложили венки, плакали... Никто ничего не говорил. Все понимали друг друга без слов.

А люди все шли и шли, поток их не прекращался.

Власти испугались и на всякий случай прислали милиционеров, начавших разгонять людей, решивших вместе с евреями всего мира выразить скорбь по случаю великой трагедии. "Блюстители порядка" не остановились перед применением силы: они наугад выхватили из толпы 10 человек и затолкали этих людей в стоявшие неподалеку милицейские автомашины...

Народ начал расходиться. Хозяева города своего добились.

Это слова Дины Проничевой — еврейки, оставшейся в нашей памяти и напомнившей своим детям и всем нам о вечности древнего народа.

Шимон КИПНИС

Собственно говоря, это не конец истории. Два дня подряд она, в слезах, рассказывала о том, что ей выпало пережить, перестрадать за годы гитлеровской оккупации.

На третий день этого страшного рассказа, героической женщине, сумевшей сохранить жизнь двум своим детям, стало плохо. Ее увезли в больницу, откуда она уже не вернулась.

В гробу лежала пожилая женщина, выглядевшая не только красивой, но и молодой. Это постарались сделать ее друзья — артисты и гримеры Киевского Театра Юного зрителя, где она работала до последнего дня своей жизни.

За гробом, вместе с сотнями друзей, шли дочь и сын — видные инженеры, ведя за руку своих детей.

Дина была последней жертвой Бабьего Яра...

Согласно завещанию, ее похоронили на еврейском кладбище.

Дина Михайловна многого не успела рассказать о том, как она каждый раз должна была менять свое место пребывания, потому что находились негодяи, выдававшие ее. Причем, как ни странно, это всегда были не немцы, а украинцы. И поэтому она все время оккупации чувствовала себя затравленной жертвой, за которой гонятся охотники со всех сторон.

И еще Дина Михайловна не успела рассказать, как она выступала свидетелем в суде, где судили офицеров, руководивших расстрелом в Бабьем Яру, и как она узнала среди них нацистского генерала, рассматривавшего ее паспорт в Бабьем Яру, и сказавшего: "Дина — не русское имя... Уберите ее!"

Назло ему она осталась жить. Назло ему она стояла вместе со спасенными детьми в осенний день 1944 года на площади Калинина в Киеве, где на виселице болтались те, кто расстреливал 70 тысяч евреев. И среди повешенных, приказавший расстрелять Дину Проничеву только за то, что она еврейка.

Так будет со всеми, кто попытается уничтожить наш народ. Запомните это, дети, на всю жизнь!

Так было! Так есть. Так будет!

нибудь увидел меня с ним. Я его избегала, а он стал меня провожать до самого дома.

Однажды он пришел к нам вечером, постучался и хотя я сильно испугалась, все-же открыла ему дверь. Он принес хлеб, консервы и большой кусок сала. Он начал часто захаживать и всегда приносил гостинцы. Дети его полюбили, так как он с ними развлекался. А я его страшно боялась. Как оказалось, немец, которого звали Альбертом, почувствовал мое недоверие к нему и как-то сказал:

— Ты не бойся меня. Я не как все... Я совсем другой. Можешь мне верить.

И я поверила ему. Он начал часто захаживать к нам. Наш дом ожил. Он приносил нам все, даже конфеты для детей. Но я никогда не спросила, где он берет это. Он стал другом нашей семьи, другом моих детей.

Однако скоро пришел конец этой идилии. Однажды Альберт заехал к нам на старом автомобиле, быстро зашел в дом, прошептал:

— Маринка, собирай быстро своих малюток и ты с ними должна сейчас же бежать. Кто-то донес начальству, что ты не ты... Они знают то, чего я не знал: ты еврейка. Сегодня ночью придут забрать тебя и детей. А это значит конец.

Я на машине тебя отвезу, куда ты скажешь. Думать некогда! Быстро собирайся!

Я начала думать, куда нам ехать? Кто меня примет с детьми. Но долго думать Альберт мне не дал — он нас посадил в машину и мы помчались в Белую Церковь, где должна была жить моя хорошая, верная подруга — бывшая актриса нашего театра.

Когда мы подъехали к ее дому, оказалось, что она выехала куда-то и никто не знает куда. Тогда Альберт завез нас к одному Фолькс-дойчу и сказал ему, что мы его хорошие друзья и что за то, что он нас приютит, им каждую неделю будут привозить много продуктов.

Альберт попрощался с нами и быстро уехал.

... На этом кончается история, которую поведала мне Дина Михайловна Проничева, побывавшая 29 сентября 1941 года в Бабьем Яру и чудом оставшаяся в живых.

— Ничего, ничего, мы эту жидовку с ее отпрысками найдем под землей и их убьем, как собак.

Так погиб мой муж — Николай Проничев, честный русский человек, отец моих еврейских детей.

Вскоре умер старичок. Закончились запасы продуктов, о которых он говорил, что их хватит до нового урожая. Надо было думать о работе, чтобы прокормить моих малят. Я поступила посудомойкой в рабочую столовую, откуда каждый день, после работы, несла домой пару тарелок супа, чем и поддержала детей.

Спустя три месяца меня вызвал заведующий столовой и поведал: один рабочий донес, что я бывшая артистка Театра юного зрителя и он знает точно, что я еврейка.

— Для Вас лучше будет, — сказал заведующий мне с явным сочувствием, — если Вы уйдете отсюда.

На завтра я уже не вышла на работу и лишилась пары тарелок супа и пары кусочков хлеба, которых дети ждали от меня.

Я была в отчаянии: о себе я меньше всего думала, но дети?! Что с ними будет? Ведь устроиться на работу для меня было очень сложно — начинались расспросы: кто ты, откуда пришла? А у меня и паспорта даже не было: ведь его забрали в Бабьем Яру, перед расстрелом. Единственным документом, имевшимся при мне, был профсоюзный билет, найденный мною случайно в доме свекрови.

— Но, как оказалось, Бог, о котором мне говорила старушка, первая приютившая меня после побега из Бабьего Яра, был ко мне милостив, дружил со мной. Иначе нельзя было объяснить как мне удалось, буквально через несколько дней, устроиться уборщицей в столовую для немцев. И опять я ожила. Я собирала из тарелок все, что немцы не доедали и к концу дня у меня была кастрюля со всякими объедками. Это меня устраивало. Мои детки были сыты. А тут еще со мной произошло такое, что я сама не знала как поступить. За мной начал ухаживать высокий симпатичный немец. Сколько я ни пробовала от него отцепиться, мне этого не удавалось. Я боялась его больше смерти. Я не хотела, чтобы кто-

детей. Прошла еще одна неделя, и в один из воскресных дней, когда лил сильный дождь, кто-то постучался в окошко и когда я отвернула занавеску, чтобы посмотреть, кто стучится, чуть не обомлела: на улице весь промокший, стоял мой муж — Николай с двумя детьми на руках. Я его быстро впустила, успев сказать старику, что это дети моей младшей сестры, погибшей при бомбардировке.

— Ну, ну! — сказал старик. Пусть они будут с нами. Что мы будем кушать, то и они покушают. Они нам не помешают.

Когда я детей переодела, покормила и уложила спать, Николай вышел со мной на улицу, под крылечко и рассказал:

— Я сбежал из немецкого плена. Сегодня утром к матери в дом пришли двое полицейских и один немец. Они заявили, что знают: дети, которые находятся у нее — дети жидовки и они даже знают, что недавно ты побывала у них. Они хотели забрать детей, но мне удалось их уговорить, чтобы они пришли завтра, когда их мать придет, чтобы захватить детей вместе с матерью...

— Когда они ушли, — продолжал свой рассказ Николай, — я быстро собрал кое-что из их вещей и вот мы здесь. Может быть, ты сумеешь их спасти.

Николай заплакал. Я тоже плакала. Николай начал меня успокаивать, целовать. Уже стало темнеть, мы попрощались и Николай ушел домой, к своей матери, оставив мне наших детей.

Дождь все продолжался. Я целую ночь плакала, чтобы никто не слыхал и думала только о том, как мне спасти малышей.

Через три дня ко мне пришла моя свекровь и поведала страшную историю: наутро того дня, когда Николай вернулся от меня, заявились полицейские и немцы потребовали от него детей. Они не могли ему простить, что он их так обманул. Они потребовали от Николая, чтобы он указал где спрятаны дети и когда он отказался это сделать, вывели во двор, собрали соседей и у всех на глазах расстреляли.

Один полицейский сказал:

Умру, все останется тебе. Я одинок и у меня нет наследников.

Я подумала, что, наверное, тот Бог, о котором мне говорила старуха, привел меня в этот дом, к этому старику. Я сперва закрыла ставни единственного окна, зажгла лампу и поставила кипятить воду для чая. Сама тоже выпила чая с таким аппетитом, с каким пьяница пьет водку.

Я стала хозяйкой этого маленького дома. Мое хорошее, красивое знание украинского языка не вызывало сомнений у соседей, что я, действительно украинка, а мое артистическое исполнение роли убедило их в том, что я из деревни.

На третий день моего хозяйничания я отпросилась у старика сходить в город, под видом найти кого-нибудь из моих родственников. Я надеялась узнать о моих двух крошках.

Очень осторожно, крадучись, чтобы меня никто из соседей не заметил, зашла в дом моей свекрови. Ее дома не было. Я припала к моим детям, прижала к себе, целовала и плакала. Когда моя свекровь пришла, и увидела меня, она, конечно, испугалась и была удивлена, ибо была уверена в том, что я погибла в Бабьем Яру. Она меня отозвала на кухню и тихо сказала:

— Уходи немедленно отсюда. Полиция уже дважды побывала. Кто-то им сказал, что это твои дети. Они хотели их забрать у меня, но мне удалось убедить, что это дети моей младшей сестры, которая погибла во время бомбежки.

Я еще раз расцеловала моих детей и ушла к старику. На всякий случай я оставила свой адрес и просила, если будет крайняя необходимость, пусть привезут детей ко мне.

Через несколько дней ко мне пришла свекровь и сказала:

— Больше не приходи. Соседка узнала тебя, когда ты выходила из моего дома...

Две недели я ничего не могла узнать, что с детьми. И пойти к ним боялась.

Я себе места не могла найти, все думала, как спасти

и на евреев, которые выдумали эту власть. Я боюсь, что он тебя выдаст... Тебе лучше уходить.

И я ушла.

На улице моросил осенний дождик. Я стояла под деревом и думала: куда мне идти? Я перебрала в уме всех своих друзей — украинцев и русских, которые, возможно, меня приютили бы, но сейчас уже поздно и, как назло, все живут в центре города, куда добраться до наступления комендантского часа, не успею. Что делать?

А дождь не перестает. И тут я заметила, что на заборе, прямо напротив меня, висит плакат, на котором написано большими буквами: "Все, кто будет прятать коммунистов и жидов, будут расстреляны на месте". Я подошла к забору и недалеко от этого плаката увидела прибитый двумя гвоздиками кусочек серой бумаги, на котором прочла: "Пожилой, больной человек ищет пожилую женщину, которая согласна его обслуживать за бесплатный стол и ночлег". Я быстро сорвала эту записку, хорошо рассмотрела адрес, спросила у людей, как мне туда попасть и пустилась в путь. Два часа ходила под дождем, пока пришла к старой мазанке, где-то на отшибе, далеко от людского глаза. Я вошла в дом и увидела в кровати старика, укрывшегося несколькими одеялами. В доме было темно, сыро и холодно.

— Кто вошел? — спросил старик.

— Я прочла Вашу записку...

— Хорошо, но кто ты, откуда пришла?

И здесь, я вторично солгала :

— Я из села Андреевки, недалеко отсюда. Немцы разбомбили наш дом. Все мои родные погибли. Я осталась одна и отправилась в город, а тут я натолкнулась на Вашу записку и пришла.

— Как тебя зовут? — спросил старик уже погромче.

— Меня зовут Марией. Маринка.

— Так возьми, Маринка, спички, что на столе, и зажги лампу. Поставь чайник, будем чаевать. Будь хозяйкой в доме. Харчей нам хватит до нового урожая. Спустись в погреб, там найдешь тайник и увидишь много картошки, капусты, моркови, крупы. В сенях стоит коза. Береги ее и у нас будет каждый день молоко. Я стар и немощ.

обняла ее, расцеловала и расплакалась. Моя спасительница тоже плакала. Но после того, как она фартуком вытерла слезы, сказала:

— Дочка моя, я знаю, кто ты в самом деле, но у Бога мы все одинаковые. У нас один Бог. Ради того, что я тебе чем-то помогла, мои два сына вернутся живыми с войны. Но у меня быть тебе опасно — полицейские собаки рыщут тут каждый день. Они ищут евреев, за головы которых эти изверги платят деньги. Ты отдохни немного, выспись. Я тебе дам на дорогу харчи и ты попробуй пробраться к нашим. Пусть Бог будет всегда с тобой!

Мне как-то стало легче на душе от сознания того, что есть добрые люди на земле, готовые помочь другим. Старуха постелила мне на топчане, укрыла меня, а сама куда-то ушла. Я немного поспала, но долго спать не могла. Перед моими глазами прошли картины вчерашнего дня. Мне казалось, что где-то еще стреляют, откуда-то доносятся крики и плачь маленьких детей...

Кто знает где мои дети? Сумела ли моя свекровь их спасти?

Долго думать мне некогда было: понимала, что из-за меня может пострадать эта честная старуха. И я решила идти дальше. Посмотрелась в зеркало и страшно испугалась, увидев себя седой.

— Это — вчерашняя ночь.

Я намазала лицо сажей, чтобы казаться старше своих лет, повязала голову платком, как это делают пожилые украинки, попрощалась с милой хозяйкой и пустилась в дорогу на Дарницу, где жила моя подруга — Наталья, с которой мы вместе играли в театре.

Увидев меня, Наташа сначала не узнала свою подругу, а потом, когда узнала, испугалась. Наташа велела мне раздеться, отдохнуть. Но все же я почувствовала в ее отношении ко мне что-то неестественное, какую-то отчужденность.

Как только мы с ней покушали, она мне говорит:

— Дина, я должна тебе сказать правду. У меня ты долго не сможешь быть. Мой муж — Андрей — дезертировал из Красной Армии, горит огнем на Советскую власть

спросила:

— Как себя чувствуешь, Фимочка?

— Ответа не последовало. В темноте я ощупала его руки, ноги. Он не двигался. Никаких признаков жизни. Я чуть приподнялась и посмотрела ему в лицо. Он лежал с закрытыми глазами. Я попробовала их открыть, пока не поняла — мальчик мертв. Наверное, выстрел, который прогремел за минуту до этого, унес его жизнь.

Я погладила холодное лицо мальчика, попрощалась с ним, поднялась на ноги и побежала.

Только после того, как я убедилась, что нахожусь далеко от страшного места, именуемого "Бабий Яр", я позволила себе пойти в полный рост к домику, что был еле заметен в темноте. Холод пробежал по всему моему телу, когда я быстро подошла к окошку и тихо постучала. Через пару минут заспанная женщина отвернула занавеску и спросила:

— Кто это? Чего тебе надо?

Я ей ответила:

— Убежала из Бабьего Яра.

И я услыхала злой голос:

— Уходи быстрее! Не хочу знать тебя".

И я ушла. Не ушла, а побежала, так как уже начало светать и не дай Бог, чтобы меня увидели здесь. Но деваться было некуда и я подошла ко второму домику, постучалась. Открылась дверь, на пороге показалась пожилая женщина. Увидев меня в одной рубашке, она перекрестилась и отступила назад.

— Кто ты? Откуда пришла? — спросила она.

Я ей сказала:

— Не бойся, милая. Я не черт. Я человек. — И здесь я впервые в жизни солгала: — Я украинка. Я провожала свою подругу в Бабий Яр и сбежала оттуда еле живая.

Старуха взяла меня за руку, провела в дом. Затем велела мне умыться, дала мне чистую рубашку, кофту, юбку и старые ботинки. Я посмотрела на себя и удивилась — "настоящая украинка".

Хозяйка дома дала мне стакан горячего молока с домашним черным хлебом и велела мне прилечь отдохнуть. Я с удовольствием поела, подошла к старушке,

бенной заживо. Делала я все это так, чтобы не заметили полицейские.

Вдруг все стихло. Стало смеркаться. Немцы, с автоматами в руках, ходили и добивали раненых. Я почувствовала, что и надо мной кто-то стоит, но не подала виду, что я живая, хоть и тяжело было выдержать его. Потом я почувствовала, что нас засыпают землей. Я закрыла глаза, чтобы в них не попала земля, а когда совсем стемнело и наступила тишина, в полном смысле -- мертвая тишина, я открыла глаза и, убедившись, что кругом никого нет, никто меня не видит, сбросила с себя песок. Я увидела ров с тысячами убитых. Мне стало страшно. Кое-где земля подымалась — это дышали полуживые.

Я посмотрела на себя и сама испугалась: нижняя рубашка, которая прикрывала мое голое тело, была вся в крови. Я попробовала встать, но не смогла. И тогда я сказала себе: "Дина, вставай, уходи, беги отсюда, тебя ждут твои дети". И я встала и побежала, но тут я услышала выстрел и поняла, что меня заметили. Я упала на землю, притаилась. Стихло. Я, не поднимаясь с земли, начала тихо двигаться к высокой горе, что окружала яму. Здесь я вдруг почувствовала, что сзади меня что-то шевелится. Сначала я испугалась и решила подождать минутку. Я тихо повернулась и спросила:

-- Кто ты?

Мне ответил тоненький испуганный детский голос:

— Тетенька, не бойся, это я. Меня зовут Фима. Моя фамилия Шнайдерман. Мне 11 лет. Возьми меня с собой. Я очень боюсь темноты.

Я ближе пододвинулась к мальчику, крепко его обняла и тихо заплакала. Мальчик сказал:

— Не плачь тетенька.

Мы оба начали тихо передвигаться. Мы уже добрались до края обрыва, немножко отдохнули и стали карабкаться дальше, помогая друг другу. Мы уже добрались до самого верха ямы, поднялись во весь рост и собрались было бежать куда глаза глядят, но раздался выстрел. Мы оба инстинктивно упали на землю. Несколько минут мы молчали, боясь выговорить слово. Успокоившись, я приблизилась к Фимочке, притулилась к нему и тихо

Я своими глазами видела этот ужас. Хотя я и находилась не совсем близко от ямы — до меня доносились страшные крики обезумевших людей, приглушенные детские голоса: "Мама,мама...".

Я все это видела, но никак не могла понять, как это люди убивают других людей только за то, что они евреи. И я поняла, что фашисты — не люди, а звери.

Я видела как молодая женщина, совсем голая, кормила грудью своего голенького малыша, когда к ней подбежал полицай, оторвал от груди ребенка и живого бросил в яму. Мать бросилась туда, вслед за ребенком. Фашист успел выстрелить в нее и она упала уже мертвой.

Если мне кто-нибудь такое рассказал бы, я не поверила. Разве в такое можно поверить?!

Немец, который велел мне ждать, подвел меня к какому-то своему начальнику, подал ему мой паспорт и сказал:

— Эта женщина говорит, что она русская, но полицай ее знает как жидовку.

Начальник взял паспорт, долго рассматривал его и буркнул:

— Дина — не русское имя. Ты — жидовка. Уберите ее!

Полицейский велел мне раздеться и толкнул меня к обрыву, где еще одна группа ожидала своей участи. Но еще до того, как раздались выстрелы, я, как видно, от испуга, упала вниз, в яму. Упала на убитых... Первые минуты я ничего не могла разобрать: где я, как я сюда попала.

Я подумала, что сошла с ума, но когда на меня начали падать люди, очнулась и все поняла. Я начала щупать руки, ноги, живот, голову и убедилась, что меня даже не ранили.

Я притаилась, будто мертвая. Подо мной и на мне лежали убитые, раненые — многие из них еще дышали, другие стонали... Вдруг я услыхала детский плач и крик "Мамочка!" Мне показалось, что это плачет моя маленькая дочка и я сама заплакала.

А расстрел продолжался и люди все падали и падали. Я сбрасывала с себя трупы, боясь оказаться погре-

так же, как мой отец, когда я была еще ребенком. Впереди меня шла женщина с двумя детьми на руках, третий уцепился за ее юбку. Больные женщины и старики ехали на подводах, на которых были навалом брошены сумки, чемоданы. Маленькие дети плакали. Пожилые люди, кому было тяжело идти, тихо вздыхали, но продолжали свой скорбный путь...

Русские мужья провожали своих еврейских жен. Русские женщины провожали своих еврейских мужей.

Когда мы приблизились к Бабьему Яру, послышались стрельба и нечеловеческие крики. Я начала понимать, что здесь происходит, но маме ничего не говорила.Она все время молчала, хотя, я думаю, и она все поняла. Моя мама была очень умная, интеллигентная женщина, по профессии — врач. Детский врач.

Когда мы вошли в ворота, нам велели сдать документы, ценные вещи и раздеться. Один немец подошел к маме и сорвал с ее пальца золотое кольцо. Только тогда мама сказала: "Диночка, ты — Проничева, русская. Ты должна спастись. Беги к своим малюткам. Ты должна жить для них."

Но бежать я не могла. Кругом стояли фашисты с автоматами, полицаи-украинцы и злые собаки, готовые разорвать человека на куски. И еще: как мне было оставить маму одну? Я обняла ее, расплакалась, но уйти от нее не могла.

Мама меня оттолкнула от себя с криком:

— Уходи скорее!

Я подошла к столу, где сидел толстый офицер, показала паспорт и сказала тихо:

— Я русская.

Он внимательно посмотрел мой паспорт, но тут подбежал один полицай и буркнул:

— Не верь ей, она жидовка. Мы ее знаем...

Немец велел мне обождать и отойти в сторонку.

Я увидела как каждый раз раздевается очередная группа мужчин и женщин, стариков и детей. Всех подводят к открытой яме и автоматчики расстреливают их. Затем подводят другую группу...

ЖИВОЙ ПРИВЕТ ИЗ АДА

Меня зовут Диной. Дина Мироновна Вассерман. Я выросла в бедной еврейской семье, воспитана при Советской власти в духе интернационализма и поэтому не удивительно, что я полюбила русского парня Николая Проничева, вышла за него замуж, жила с ним в любви и счастьи.

Так я стала Диной Михайловной Проничевой.

В паспорте моем записано: русская.

У нас было двое детей — мальчик и девочка.

До войны я была артисткой Киевского Театра юного зрителя.

На второй день войны мой муж ушел на фронт и я осталась с моими маленькими детьми и старой больной матерью.

Гитлеровские войска 19 сентября 1941 года заняли Киев и уже с первого дня начали грабить и убивать евреев. В городе рассказывались, из уст в уста, страшные истории об издевательствах над евреями. Мы жили в страхе и ужасе. Когда я увидела на улицах города плакаты и прочитала приказ: "Всем евреям Киева собраться у Бабьего Яра", о котором мы понятия не имели, сердцем почувствовала беду. Через все мое тело прошел озноб. Я поняла, что там, у Бабьего Яра, нас ничего хорошего не ждет. Поэтому я одела моих малышей, младшей 3 года, а старшему 5 лет, упаковала их вещи в небольшой мешок и отвезла дочь и сына к моей русской свекрови. Потом взяла больную маму и вместе с ней, согласно приказу, ушла на дорогу, что ведет к Бабьему Яру.

Евреи шли сотнями, тысячами. Рядом со мной брел старый еврей, с длинной белой бородой. На нем был одет талес и тфилин. Он тихо бормотал. Он молился точно

торый в своей речи на русском языке клеймил позором "израильских агрессоров и их американских пособников...".

И опять же ни слова о том, что в Бабьем Яру погибли 70.000 евреев.

Власти разрешили возлагать у камня цветы, венки, но как только кто-нибудь пробовал поставить венок с надписью на еврейском языке или на иврите, как тут же появлялись молодчики и, словно по команде, быстро убирали эти венки, а тех, кто пытался их поставить, сажали в милицейские автомашины и в тот же день судили "за мелкое хулиганство", отправляя за решетку на 10 — 15 суток.

Автору этих строк также пришлось отбывать такой срок в Лукьяновской тюрьме — в тесной, темной камере, среди пьяниц и хулиганов.

Однажды несколько человек попытались было, во время митинга, зажечь свечи и поставить их рядом с венками. Те же молодчики вырвали из рук людей зажженные свечи и растоптали их.

И снова последовал арест и за ним тюрьма. "За нарушение общественного порядка".

... Так камень пролежал 20 лет, пока власти, из-за шума, поднятого евреями за рубежом, вынуждены были установить памятник.

Но почему-то выбрали из многих великолепных, замечательных, выразительных проектов — стандартный, ничего не говорящий ни уму, ни сердцу. И выбили на этом памятнике слова:

"Здесь погибло более 100 тысяч граждан г. Киева от рук немецких оккупантов в 1941 году."

И опять ни слова о евреях, как-будто их и не было...

Даже слово "еврей" пугает, раздражает блюстителей "порядка"...

И все же это место, где стоит памятник погибшим, стало святым местом, куда круглый год приходят тысячи людей почтить память невинных детей, стариков и женщин, загубленных только потому, что они были евреями.

И для евреев это место останется святым на века.

А. МЯСТКИВКЕР

близких им людей, и плакали, плакали, плакали...

Каждый год, 29 сентября, сотни, тысячи людей приходили сюда поклониться праху погибших. Ходили по Яру молча. Боялись говорить о том, что на душе.

Все понимали, что здесь, в Бабьем Яру, должен быть памятник невинным жертвам. Кто-то из родных погибших в Яру пробовал было собирать подписи под заявлением—просьбой о разрешении им, на свои деньги, установить памятник. Но долгие хождения по кабинетам ни к чему не привели. "Мы сами поставим памятник, — сказали ходатаям представители власти, — когда найдем нужным...".

Однажды, когда в Бабьем Яру собралось очень много народу, возник стихийный митинг, на котором выступили русский писатель Виктор Некрасов, украинский публицист Иван Дзюба, еврейский журналист Ихил Хирман. Каждый из них произнес гневную речь на своем родном языке.

Это был первый и последний митинг в Бабьем Яру, где говорили то, что думали.

На другой день выступавших на митинге вызвали в горком партии и предупредили, чтобы впредь ничего подобного они себе не позволяли.

Власти приняли решение: Бабий Яр превратить в городской парк с площадками для танцев, детских игр и развлечений.

Большего кощунства трудно себе представить.

Однако многочисленные протесты киевлян заставили власти отказаться от этой сумасбродной идеи.

Наконец, спустя 20 лет, напротив того места, где происходили расстрелы, был установлен мемориальный камень с выбитыми на нем словами: "Здесь будет установлен памятник советским гражданам, погибшим во время оккупации г. Киева гитлеровской армией в 1941 — 1943 г. г. ".

И ни слова о том, что здесь погибли 70.000 евреев!

Боясь стихийных митингов, власти постановили: проводить ежегодно, 29 сентября, митинги. В этом случае речи были заранее написаны, согласованы, отредактированы... Среди ораторов был, конечно, и еврей, ко-

ных местах.

Инспектировать качество этой страшной работы приехал из Берлина сам шеф гестапо Гимлер.

28 сентября 1943 года, когда работа по уничтожению улик злодеяний подходила уже к концу, нацисты приказали военнопленным вновь разжечь костры. И обреченные поняли, что теперь готовится расправа над ними самими.

Гитлеровцы надумали убить и сжечь свидетелей своих зверств. Но заключенные, догадавшись еще раньше, какая участь их ожидает, вели приготовления к побегу. Они собирали железки, ножи, ножницы, с помощью которых им удалось расковать свои кандалы и на рассвете 29 сентября 1943 года, ровно через два года после массовых убийств киевских евреев, покинули землянки. Они бросились бежать куда глаза глядят...

Ошеломленные внезапным побегом военнопленных, эсэсовцы поначалу растерялись, но вскоре открыли огонь из автоматов и пулеметов. Им удалось убить 280 человек, пытавшихся спасти свою жизнь бегством.

В живых остались лишь пятнадцать военнопленных — свидетелей конца трагедии Бабьего Яра.

Впрочем, это не совсем так...

Кончилась война и евреи Киева начали возвращаться с фронта, из эвакуации. Они с опущенной головой пришли в Бабий Яр, чтобы почтить память родных и близких, погибших здесь от рук гитлеровских извергов.

Тогда, в первые дни после освобождения Киева, пришедшие в Бабий Яр смогли еще увидеть осколки человеческих черепов, кости вперемежку с углями, ботинок со сгнившей человеческой ступней, детские туфельки, галоши, игрушки...

Здесь же валялись чугунные решетки, выломанные из близлежащей ограды еврейского кладбища, служившие колосниками печей, на которых складывались для сожжения тела убитых в те сентябрьские дни 1941 года.

Здесь можно было увидеть с ума сходивших людей, бегающих по Яру и что-то кричавших, кого-то зовущих... Другие стояли тихо, читали Кадиш... Многие упали ниц на землю, пропитанную кровью родных и

Бабьего Яра. Судьба даровала им жизнь, чтобы человечество услышало из уст самих свидетелей трагедии о происшедшем в Бабьем Яру, правду очевидцев, вернувшихся из ада.

Когда спустя два года после расстрелов в Бабьем Яру Красная Армия подошла к Днепру, из Берлина поступил приказ: уничтожить труппы евреев, зарытые в Бабьем Яру, замести следы страшного преступления.

Осенью 1943 года гитлеровцы, предчувствуя, что им придется оставить Киев, предприняли попытку уничтожить следы массовых казней. С этой целью они 18 августа 1943 года отобрали в Сырецком лагере около 300 военнопленных и, заковав их в кандалы, отправили в район Бабьего Яра. В лагере поняли, что предстоит особо секретная "работа"...

Группу заключенных сопровождали только офицеры СС. Военнопленных вывезли из лагеря и загнали в темные бункеры, землянки, специально сооруженные для них на территории, прилегающей к Бабьему Яру. Возле бункеров, на вышках, установили пулеметы.

Днем и ночью дежурили нацисты. 19 августа 1943 года заключенных вывели из бункеров и под усиленной охраной доставили в Бабий Яр. Там им выдали лопаты.

Да, предстояла страшная работа: выкопать трупы евреев, расстрелянных здесь в конце сентября 1941 года.

Вскрыв верхний пласт земли, военнопленные увидели десятки тысяч трупов. Кошмар свел с ума многих, узревших эту картину. Тела срослись и их с трудом удавалось отделить один от другого баграми.

С 4 часов утра и до поздней ночи почти 300 заключенных, без отдыха, работали в Бабьем Яру.

Вырытые из земли останки гитлеровцы приказали сжечь на кострах. На штабеля дров укладывали по 2.000 трупов, обливали их нефтью и сжигали.

Гигантские костры горели днем и ночью. Огню было предано свыше 70 тысяч тел. Эта адская работа продолжалась 10 дней. Кости, оставшиеся после сожжения трупов, гитлеровцы заставляли толочь большими трамбовками, смешивать их с песком и разбрасывать в окрест-

а дальше пустынная дорога, голые холмы, овраги с крутыми склонами. Это и есть Бабий Яр...

По мере приближения к Бабьему Яру нарастал ропот, смешиваясь со стонами и рыданиями.

Под открытым небом нацисты развернули целую канцелярию: стояли письменные столы, а к ним очереди обреченных.

Столпившиеся у заставы, в конце улицы, не видели этих столов. От толпы каждый раз отделяли группу в 30—40 человек и вели их под конвоем "регистрироваться".

У людей отбирали документы и ценности. Документы тут же летели на землю: площадь покрылась толстым слоем брошенных бумаг, порванных паспортов и профсоюзных билетов. Затем гитлеровцы заставляли людей раздеваться догола. Всех без исключения — и девушек, и женщин, и детей, и стариков. Одежду их собирали, аккуратно складывали. У голых людей — мужчин и женщин — срывали с пальцев кольца...

Людей заставляли становиться на край глубокого оврага и в упор расстреливали их. Тела падали с обрыва. Маленьких детей сталкивали в Яр живыми.

Многие, подходя к месту казни, теряли рассудок.

Так продолжалось три дня. Три страшных дня.

Нацисты и полицейские, после убийств в Бабьем Яру, рыскали в поисках новых жертв. Сотни евреев, которым удалось избежать расстрела в Бабьем Яру, погибли в своих квартирах, в водах Днепра, в оврагах Печерска и Демиевки; были расстреляны на улицах города.

Немцы подвергали сомнению и тщательно исследовали документы каждого, внешне похожего на еврея. Подозрительных расстреливали по первому доносу.

Каратели рыскали не только по квартирам, они проникали в подземелья, пещеры, взрывали чердаки и дымоходы.

Этот кошмар продолжался в Киеве до тех пор, пока в городе не осталось в живых ни одного еврея.

Лишь нескольким евреям суждено было уйти из

гам Днепра прибивало мешочки с молитвенными принадлежностями.

Шесть вечеров подряд небо окрашивалось багровым отсветом гигантского пожара: горел подожженный Крещатик. Гитлеровцы возложили вину за это на евреев и пообещали отомстить им...

Так началась трагедия, вошедшая в историю под названием "Бабий Яр".

На рассвете, 29 сентября 1941 года киевские евреи, с разных концов города, медленно двинулись по улицам, в сторону еврейского кладбища — по Лукьяновке, в район Бабьего Яра.

Многие думали, что предстоит переезд в провинциальные города, но были и такие, кто понимал, что Бабий Яр — это смерть.

Немало евреев позору предпочли самоубийство.

Семьи пекли хлеб на дорогу, шили походные вещевые мешки, нанимали подводы, двуколки. Поддерживая друг друга, шли старики и старухи. Матери несли младенцев на руках, везли их в колясках.

Шли люди с мешками, свертками, чемоданами, ящиками. Дети плелись рядом с родителями. Молодежь ничего с собой из дома не брала, зато пожилые люди старались взять с собой побольше...

Старух, тяжело вздыхающих и бледных, вели под руки их внуки. Парализованных и больных несли на носилках, на одеялах, на простынях.

Толпы людей, непрерывным потоком, шли с раннего утра до поздней ночи, а на тротуарах стояли патрули и полицейские.

Люди шли, останавливались, и без слов обнимались, прощаясь друг с другом. Не забывая при этом помолиться.

Это шествие смерти продолжалось три дня.

Город притих.

На Львовскую улицу, как потоки рек в море, вливались толпы с Павловской, Дмитриевской, с улицы Володарского, Некрасовской...

За Львовской улицей начинается улица Мельника,

ЭТОГО ЗАБЫВАТЬ НЕЛЬЗЯ

Войска гитлеровской Германии вступили в Киев 19 сентября 1941 года. И в тот же день они начали грабить магазины, хватать, избивать евреев, отправлять их на грузовиках куда-то, откуда уже никто не возвращался домой.

Евреи не знали покоя ни днем, ни ночью. Над ними издевались как могли: заставляли танцевать посредине улицы, затем жестоко избивали и после всего этого принуждали грузить на машины тяжелые ящики. Люди падали под непосильной ношей и гитлеровцы их снова били резиновыми дубинками.

Жизнь в Киеве становилась все нестерпимее: нацисты врывались в дома, грабили, забирали людей, увозили их неизвестно куда.

22 сентября на улицах города, на базарах и в садах происходило массовое избиение евреев. Гестаповцы проверяли документы, увозили евреев в полицию или в гестапо, где ночью расстреливали.

В тот же день на стенах домов, по всему городу была расклеена газета на украинском языке. В ней сообщалось, что евреи, коммунисты, комиссары и партизаны подлежат уничтожению. За каждого выданного нацистам партизана или коммуниста была обещана награда в 200 рублей. Но гитлеровцы убивали не только коммунистов и партизан. Уже на третий день оккупации по Днепру плавали труппы замученных стариков, женщин и детей.

В пятницу вечером, 26-го, и в субботу — 27-го сентября, евреи, ушедшие в синагогу, не вернулись домой. Гитлеровцы и полицейские оцепили синагоги и увезли всех молящихся. Несколько дней после этого к бере-

Еврейский писатель Шимон Кипнис, который и сам отбывал 10 суток в Киевской тюрьме только за то, что возложил живые цветы в Бабьем Яру, много потрудился над сбором материалов для этой книги. Факты, которые приведены в ней, никто не может отрицать, ибо это свидетельства людей, своими глазами видевших кошмары Бабьего Яра.

Разве можно вычеркнуть имена тысяч евреев, погибших в Бабьем Яру?!

Разве есть основания не верить людям, приславшим свидетельства, фотографии жертв? Письма пришли из разных городов Соединенных Штатов, Канады, Израиля, Австралии, из СССР...

Разве можно отрицать фамилии двух-трехнедельных малышей, не успевших получить имена, которые погибли в Бабьем Яру, и занесены в этот скорбный список?!

Мы благодарны Еврейскому Клубу при Дэвид Ньюмен Центре, поддержавшему инициативу Шимона Кипниса в составлении "Памятной Книги". Мы надеемся, что эта книга будет началом издания других "книг памяти", в которых будет увековечена память погибших евреев.

Мы вечно будем помнить наших родных и близких, погибших только за то, что они были евреями.

Нора ЛЕВИН,
профессор Еврейской истории в Грец Коледж
автор книги об уничтожении евреев в 1933–1945 годы

г. Филадельфия.

Я знаю доброту моей земли.
Как страшно, что и жилочкой не дрогнув
Антисемиты пышно нарекли
Себя "Союзом Русского народа!"

Поэт зачисляет себя в число страдающих за идеалы еврейского народа и сожалеет, что на месте гибели нет памятника:

Над Бабьем Яром памятников нет.
Крутой обрыв, как грубое надгробье.
Мне страшно! Мне сегодня столько лет,
Как самому еврейскому народу.

Мне кажется, что я Иудей.
Вот я бреду по древнему Египту,
А вот я на кресте распятый гибну,
И до сих пор на мне следы гвоздей.

Стихи поэта были восторженно приняты молодежью, но официальная советская печать раскритиковала поэму. Поэт был обвинен в клевете на советский народ и в том, что в ней говорилось только о страданиях евреев тогда, как, мол, фашисты ставили своей целью уничтожение всех славян.

Известный композитор Дмитрий Шостакович написал хоральную песню "Бабий Яр" на слова поэта Евгения Евтушенко и включил ее в свою 13-ю Симфонию, которая также была раскритикована в советской печати.

Лишь в 1977 году был, наконец, установлен памятник, к подножью которого каждый год, 29 сентября, приходят тысячи людей (в том числе туристы со всего света) отдать последний долг погибшим здесь 100 тысячам жертвам.

Сейчас, когда в мире раздаются голоса о том, что катастрофа, в которой погибли 6 миллионов евреев, выдумана самими евреями и сионистами, мол ничего "такого" не было, приобретает особое значение издание "Книги Памяти".

этого не хотело признать, так же, как оно не хотело признавать, что евреев гитлеровцы приговорили к физическому уничтожению в первую очередь.

Во время войны Эренбург писал о массовых казнях евреев и об их подвигах на фронтах Второй мировой войны и в партизанских отрядах. Много писал на страницах газет "Красная Звезда" и "Известия" и Евгений Кригер на эти темы.

Но уже сразу после войны, когда отношения между Востоком и Западом приняли форму "холодной войны" Советская власть начала поход против евреев, называя их космополитами, агентами американского империализма и международного Сионизма.

Смерть Сталина в 1953 году не принесла оттепели, о которой мечтал народ. Только в 1955 году, когда Хрущев взял всю власть в свои руки, почувствовалось некоторое дыхание свободы. Многих репрессированных реабилитировали и они, измученные и больные, вернулись из лагерей, из ссылки домой.

Евреи надеялись, что и их тоже коснется оттепель, но ожидаемого не произошло. И тогда в "Литературной газете" появляется стихотворение поэта Евгения Евтушенко "Бабий Яр". Поэт выразил в нем свою боль честного русского интеллигента, по поводу того, что там произошло, против замалчивания трагедии:

Мне кажется — Я мальчик в Белостоке
Кровь льется, растекаясь по полам
Бесчинствуют вожди трактирной стойки,
И пахнут водкой с луком пополам.

Я сапогом отброшенный, бессилен.
Напрасно я погромщиков молю.
Под гогот "Бей жидов, спасай Россию!"
Лабазник насилует мать мою.

О, русский мой народ! Я знаю — ты
по сущности интернационален,
Но часто те, чьи руки нечисты,
Твоим чистейшим именем бряцали.

ных должен быть уничтожен, в приказе "Wehrmacht" подчеркивалось: во внимание необходимо принимать прежде всего рассовую принадлежность...

Из рапорта от ноября 1941 года узнаем, что "самую главную часть расстрелянных в Бабьем Яру составляют евреи, в том числе евреи-военнопленные, переданные от "Wehrmacht".

Точное число убитых в Бабьем Яру неизвестно, но специальный комитет, созданный после войны для расследований нацистских зверств, считает, что там расстреляно более 100 тысяч человек, среди которых 90 тысяч — евреи.

22 октября 1944 года корреспондент газеты "New York Times" В. Г. Лоуренс побывал в только что освобожденном Киеве и посетил Бабий Яр. Сопровождавший его архитектор М. Алешин возмутился тем, что полковник Блобель хвастался убийством мирных людей в Бабьем Яру. Блобель, в апреле 1942 года, проезжая вместе с гестаповским экспертом по делам церквей мимо Бабьего Яра, с гордостью воскликнул: "Здесь похоронены мои евреи!"

Летом 1943 года проблема разоблачения массовых убийств начала беспокоить Гимлера и тогда был отдан приказ — той же команде 4-А, под руководством полковника Блобеля — уничтожить следы этих зверств. Создали специальную команду из числа русских военнопленных, которые в течение 10 дней выкапывали мертвецов и сжигали их.

Но следы преступлений замести не удалось. На Нюрнбергском процессе (в 1947 — 1948 годы) были обнародованы записи самого Блобеля и мир узнал все подробности трагедии.

Однако наступили 1948 — 1953 годы и евреи в Советском Союзе снова пережили гонения: аресты врачей, ликвидацию еврейской культуры и их деятелей, слухи о том, что Сталин собирается сослать всех евреев на восток...

Преследование евреев нацистами было хорошо известно советским евреям, но государство официально

Илья Эренбург описывает как процессия евреев шла вдоль Львовской улицы со своими детьми, а парализованных везли на ручных повозках.

Анатолий Кузнецов в своей книге "Бабий Яр" пишет: "Многие евреи жили в хибарках, бараках, амбарах, недалеко от нас. Я подсматривал и заметил, как они в панике бежали из лачуги в лачугу и собирали свои вещи. С орущими детьми, со стариками и больными они выходили на улицу, плачущие и придирчивые друг к другу. Они носили узелки, связанные веревками, старые деревянные чемоданы, латаные ковры и ящики с инструментами для плотников. Старые женщины носили вокруг шеи связки с луком -- свое пропитание на дорогу...".

Евреи, вероятно, думали, что их везут на железнодорожную станцию вблизи кладбища, но они прошли мимо кладбища. Улица была блокирована с двух сторон колючей проволокой и евреи бегали посередине улицы, избиваемые нагайками, дубинками или большими палками.

Как описывает Кузнецов, ошеломленные евреи не могли сообразить, что здесь происходит. Наконец, они увидели перед собой открытую лощину. Им было приказано раздеться и уложить одежду в кучи. Те, которые сопротивлялись, были тут же избиты и одежда была с них сорвана силой. Началась стрельба, раздались ужасные крики. Людям приказали ложиться нагими, лицом к земле, на дно оврага. Их расстреливали из автоматов. Другая партия обреченных на смерть, была поставлена на краю лощины и расстреляна в затылок. Некоторые дети были брошены в овраг живыми.

За три дня нацисты и их пособники убили 52 тысячи евреев.

Убийства в Бабьем Яру продолжались и в последующие месяцы.

В Бабьем Яру нашли свою смерть взятые в плен комиссары и партизаны — русские и украинцы, но, в первую очередь, — евреи.

Определяя, кто именно из заключенных, военноплен-

В объявлении говорилось:

"Все евреи города Киева и окрестностей должны собраться 29 сентября на углу улиц Мельникова и Дехтябревской (рядом с кладбищем) в 7 часов утра, имея с собой документы, деньги, драгоценности, теплую одежду.

Евреи, которые не исполнят этот приказ, будут расстреляны.

Кто займет еврейские квартиры, будут расстреляны."

Были специально распространены слухи, что евреев Киева переселят куда-то...

Евреи Киева, как и других городов, захваченных гитлеровцами, не знали, что их ждет. Надо помнить, что договор, заключенный между Гитлером и Сталиным в августе 1939 года, не дал возможности узнать о нацистских издевательствах над евреями Европы и поэтому люди не представляли себе возможность изуверской акции. К тому же, пожилые евреи помнили доброжелательное отношение немцев к евреям в годы Первой мировой войны, и поэтому верили, что и теперь будет все хорошо.

Немецкий офицер разведки докладывал высшему начальству: "Евреи совсем не подозревают о нашем истинном отношении к ним".

В 1939 году в Киеве жило около 175.000 евреев. С начала войны многие фабрики, заводы и государственные учреждения эвакуировались из Киева на восток. С ними уехало много евреев, а молодые ушли на фронт. 22 сентября все трудоспособные мужчины были сосланы в трудовые лагеря. Можно считать, что среди 100.000 евреев, оставшихся в Киеве, подавляющее большинство было женщин, детей, стариков и больных.

Бабий Яр — это овраг на окраине Киева. Специальная команда 4-А (Sonderkomanda) из подвижной группы "Ц", в количестве 150 человек, при помощи нескольких сот полицейских, приступила к расстрелу евреев. Акция началась после полудня 29 сентября, за два дня до Йом-Кипур.

книге" Ильи Эренбурга и Василия Гроссмана, в которой подробно описаны массовые казни евреев в Понарах, в 9-м форте Каунаса, в Риге, в Бабьем Яру...

Бабий Яр стал символом трагической доли советских евреев во время Второй мировой войны. Трагедия Бабьего Яра заключалась еще и в том, что долгие годы здесь не воздавалась честь жертвам нацистского геноцида, не было памятника.

Издавая "Книгу Памяти" с упоминанием имен погибших, мы освящаем их светлую память.

Приказ фюрера о массовом уничтожении евреев отдан был всем подвижным группам "Einsatzgruppen" на заседании в Претч (Саксония) в мае 1941 года. Этот приказ не был написан. Его — от имени Гитлера — передал устно генерал-майор Штрекенбах, в присутствии самого Рейнгарда Гейдриха, контролировавшего деятельность всех отделов СС, полиции и отделы государственной безопасности. На этом совещании Гейдрих заявил: "Жидовство — это источник большевизма и оно должно быть полностью уничтожено". Собравшимся дали указание: убивать евреев, цыган, сумасшедших, неполноценных азиатов, людей, относящихся ко всякого рода "низшим рассам", и коммунистов.

Первая группа специального отдела 4-А прибыла в Киев вместе с армией 19 сентября 1941 года, а двумя днями позже появился и комендант этой группы — полковник Пауль Блобель. 25 сентября 1941 года прибыли остальные из этого отдела. Начались приготовления к исполнению приказа "Против евреев и их семей".

Помощников для выполнения этого приказа нашлось много, как из немцев, проживавших в Киеве, так и — еще больше — из среды местных жителей, украинцев, добровольно пришедших в полицию и принявших гитлеровцев, как своих освободителей.

Сигналом для начала акции послужил взрыв, уничтоживший почти полностью центральную магистраль города — Крещатик. Вину за это возложили на евреев. 28 сентября 1941 года по Киеву было рассклеено 2000 листовок на русском, украинском и немецком языках.

БАБИЙ ЯР
(ИСТОРИЧЕСКИЙ ОЧЕРК)

Нашествие Гитлеровской Германии на Советский Союз, в 1941 году, принесло огромное несчастье еврейскому народу. Украина, Белоруссия, Прибалтика, оккупированные нацистами области России, как и захваченные гитлеровскими войсками страны Европы, стали ареной массового уничтожения евреев.

В деле окончательного решения немецкими фашистами "еврейского вопроса" активное участие принимали подвижные отряды убийц, специально подготовленные для этой цели группы "Айнзацгруппен" (Einsatzgruppen). Они вихрем пронеслись по оккупированной гитлеровскими войсками территории, сея смерть. В два этапа — с июня по октябрь 1941 года и в начале 1942 года ими было убито более миллиона евреев.

В германской армии существовало четыре отдела, действовавших на территории Советского Союза — группа "А" для района Балтийских стран; "Б" — для Белоруссии; "Ц" — для Украины и "Д" — для Крыма и Кавказа. Все эти группы получили неограниченную власть, чтобы никто не мешал им уничтожать одиннадцать категорий советских граждан и в первую очередь всех евреев.

Русские евреи были приговорены первыми в Европе к полному уничтожению, а ведь их было более двух миллионов (!).

Сотни больших и малых еврейских общин уничтожены подвижными отрядами "Einsatzgruppen"; многие тысячи евреев, в большинстве своем старики, женщины и дети, погибли от голода, болезней и пыток уже в первые дни войны. Об этом рассказывается в "Черной

Мы благодарны Федерации Еврейских Агентств Большой Филадельфии и в частности Кенет Кейзерману и Элиоту Розену за финансовую поддержку в деле издания книги.

Мы благодарим Ассоциацию эмигрантов из СССР "Новый Мир", организовавшую концерты, доходы от которых пошли в Фонд издания настоящей книги. В этих концертах участвовали Хаеле Аш, Барбара Москау, Аврум Фурман, Владимир Шапиро, Григорий Теперман, Гедалья Винокуров, Геннадий Варшавский, Роз Джарвиц-Коен, Эдит Кесельман, Татьяна Шаргородская. Все они дарили свое время и свой талант безвозмездно, за что им наша благодарность.

Мы признательны Иосифу Руссу из "Арбетер Ринг" за его активную помощь нам.

Мы хотим также выразить благодарность Совету Раввинов Филадельфии за канторский концерт в Фонд издания "Книги Памяти" и за внимание к этому проекту.

КОМИТЕТ
ПО ИЗДАНИЮ "КНИГИ ПАМЯТИ"

ПРИЗНАТЕЛЬНОСТЬ

Настоящая "Книга Памяти" Шимона Кипниса — еврейского писателя из Советской России — воплощение его мечты создания Памятника погибшим в Бабьем Яру.

В 1981 году, уже приехав в Америку, Ш. Кипнис опубликовал в газете Новое Русское Слово статью "40 лет после Бабьего Яра", в которой сообщил о своем намерении издать "Книгу Памяти". Эта статья была перепечатана другими газетами и сразу начали поступать на имя писателя письма, фотографии, списки имен погибших евреев.

Ш. Кипнис, поступившие к нему материалы, бережно обработал, составил списки с указанием возраста жертв на русском и английском языках.

Ш. Кипнис писал на идиш, а затем сам переводил на русский язык.

Мы благодарны Шимону Кипнису за всю проделанную им работу.

Мы также выражаем нашу сердечную благодарность доктору Леону Фридману — за его активное участие в осуществлении проекта издания этой книги и за его переводы с еврейского (идиш) и русского языков на английский.

Особую признательность мы выражаем профессору Грец Коледж Норе Левин, возглавившей Комитет по изданию "Книги Памяти" и одновременно выполнявшей обязанности редактора английского текста.

Наша глубокая благодарность журналисту Иосифу Винокурову — редактору русского текста; человеку, проделавшему всю необходимую работу по подготовке "Книги Памяти" к печати.

СОДЕРЖАНИЕ

Комитет по изданию "Книги Памяти" — Признательность — 4

Нора ЛЕВИН — Бабий Яр (исторический очерк) — 6

А. МЯСТКИВКЕР — Этого забывать нельзя — 14

Шимон КИПНИС — Живой привет из ада — 21

Шимон КИПНИС — Цветы и слезы — 34

Шимон КИПНИС — Ваза, наполненная землей Бабьего Яра — 38

Геня БАТАШОВА — Они стоят перед моими глазами — 40

Рая ПАВЛОВСКАЯ — Их расстреляли вместе со священником — 41

Мария ВАЙСБАНД — Письмо из Киева — 42

Этя ФУРМАН — Как погибла моя подруга Рахиль, ее муж Меер и их трое детей — 44

Хая ШВАРЦМАН — Не выдержал — 46

Эстер КАУФМАН — Мой дядя Давид и его дочка Голда — 47

Феня ЭЙДЕЛЬМАН-ЗЕЛЬДИЧ — Я не могу забыть своего отца — 48

Яша КАПЕР — И сейчас мне снятся... — 49

Леонид ЛЕЛЬЧИЦКИЙ — Три роковых ошибки моего деда — 50

Вера ДУКЕЛЬСКАЯ — Моя благодарность — 52

Борис ФАЙНИЦКИЙ — Моему прадеду было 111 лет — 53

Иосиф ВИНОКУРОВ — Послесловие — 54

КАДИШ — 56

Имена погибших в Бабьем Яру — 57

Список имен жертв Катастрофы из книги "Бабий Яр", изданной в Иерусалиме. 1981 год. — 82

Дополнительный список — 87

ИЗКОР — 88

Английский текст Книги — 89

Фотографии погибших в Бабьем Яру — 173

Текст "Книги Памяти" на идиш

"КНИГА ПАМЯТИ" посвящена жертвам Бабьего Яра

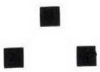
Издана Комитетом в составе:
Норы Левин, Леона Фридмана, Шимона Кипниса, Ицхака Милнера, Джуди Шварц
при активной помощи Федерации Еврейских Агентств Большой Филадельфии

Под редакцией
Иосифа ВИНОКУРОВА, Шимона КИПНИСА, Норы ЛЕВИН

Обложка и художественное оформление книги
художника Гедалии ВИНОКУРОВА

Корректор русского текста Софья АЛЕКСАШЕНКОВА

Корректор английского текста Нора ЛЕВИН

THE BABI YAR BOOK OF REMEMBRANCE

Dedicated to the Memory of the Victims of the Babi Yar Mass Killings in 1941

has been published by a committee including
Nora Levin, Leon Friedman, Shimon Kipnis, Itzkhak Milner and Judith Schwartz
with the help of the Federation of Jewish Agencies of Philadelphia

Edited by
Joseph Vinokurov, Shimon Kipnis, Nora Levin

Cover design and graphics by Gedalia Vinokurov

Proofreader of Russian text – Sophia Alexashenkov
Proofreader of English text – Nora Levin

Copyright © 1983 by
the Philadelphia Committee for the Babi Yar Book of Remembrance

First Printing

The layout for the Russian and English texts was produced by
the Publishing House of Peace, Inc., Philadelphia

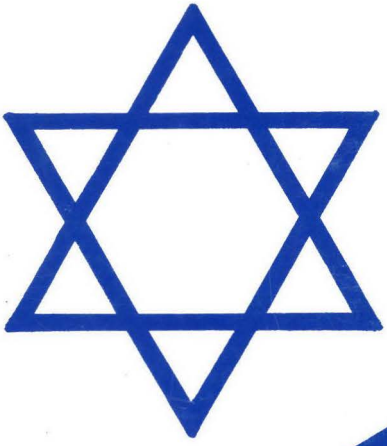
The layout in Yiddish was produced by
Bass Publications, Inc., New York

КНИГА ПАМЯТИ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
КОРПОРАЦИИ "М И Р"
PUBLISHING HOUSE OF
PEACE, INC.
P.O.Box 6162, Philadelphia, PA 19115
1983

КНИГА ПАМЯТИ

BOOK OF REMEMBRANCE